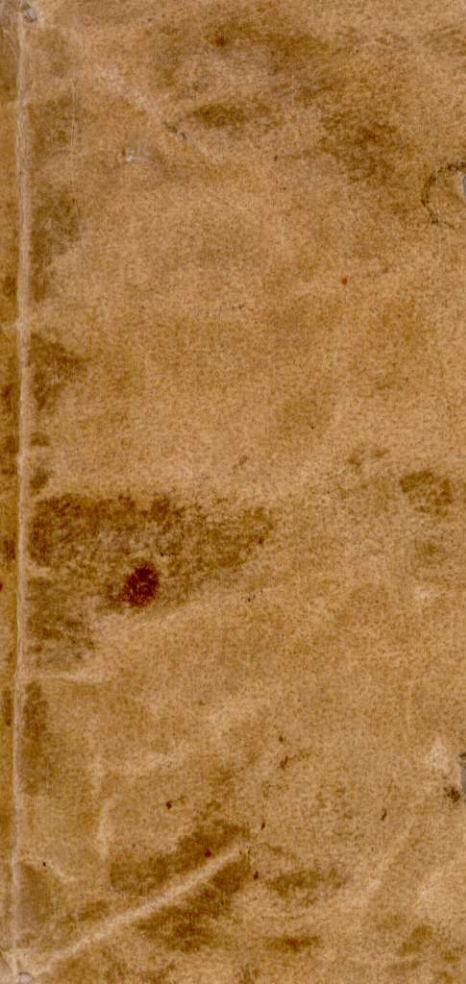

2
Sicte Libro se

pendere como suide

contenex suplico

Aguen solo Alime

me se

foe de

de Duu ntar

Chaque gues

de un Pore Estu

iante quela ade

nenotex ssino

abe mi nome

nas qz jo lo adme

Manuel Diaz

BIBLIOTHECA
JUNIORUM

1.2.1

BRITISH
MUSEUM

48
E/1222

✠

D I V I
HIERONYMI
STRIDONENSIS
EPISTOLÆ

ALIQUOT SELECTÆ,
In usum, & utilitatem ado-
lescentium, qui Latinæ
linguæ dant ope-
ram.

Nunc denuò ad exemplar Ma-
riani Victorii Reatini, Episcopi
Amerini, emendatæ, & in hac
ultima editione à quampluri-
mis mendis, quibus sca-
tebant, casti-
gata.

*Sumptibus D. JOSEPHI
PADRINO.*

HISPALI: Ex Typographia sig-
natè Latina FRANCISCI SAN-
CHEZ RECIENTE, Regiæ Me-
dicæ Societatis, & Bonarum Li-
terarum Regiæ Academiae His-
palensis, Typographi in
vico Genuensi.

HIERONYMI

STUDIOSISS

EPISTOLAE

ALPHABETICE

IN VOLUMEN UNUM REDACTAE

JOHANNES DE LAMBERG

EDIDIT

PARIS

IN AEDIBUS M. DE LAUNAY

ANNO DOMINI MDCCCLXXXIII

ALPHABETICE

IN VOLUMEN UNUM REDACTAE

JOHANNES DE LAMBERG

EDIDIT

PARIS

IN AEDIBUS M. DE LAUNAY

ANNO DOMINI MDCCCLXXXIII

ALPHABETICE

IN VOLUMEN UNUM REDACTAE

JOHANNES DE LAMBERG

EDIDIT

PARIS

IN AEDIBUS M. DE LAUNAY

ANNO DOMINI MDCCCLXXXIII

ALPHABETICE

IN VOLUMEN UNUM REDACTAE

JOHANNES DE LAMBERG

EDIDIT

PARIS

IN AEDIBUS M. DE LAUNAY

ANNO DOMINI MDCCCLXXXIII

CENSURA R. A. P. EM-
manuelis de la Peña, So-
cietatis Jesu.

CUM viderim has D.
Hieronymi Epif-
tolas ex commissione D.
D. Vicarii Generalis, eas-
que cum aliis impressis
contulerim, reperi has
correctionibus exemplari-
bus conformes esse, ac-
proinde iterum prælo pos-
se mandari. Ita judico.
Hispani 27. Februarii
1722.

Emmanuel de la Peña.

LICENTIA ORDINARIÆ.

NOſ D. Carolus Joſephus de Ofſorio, Doct̃oris laureolâ decoratus, & in hac Hiſpalenſi urbe, ejuſque Diœceſi Provivor, ac Vicarius Generalis per Excmum. D. D. Philippum Gil Taboada, Dei gratiâ, & Apoſtolicæ Sedis benediſtione prædictæ urbis Archiepiſcopum, Regiſque Catholici à Conſiliis, &c. Tenore præſentium, & Eccleſiaſtica juridiſtione ordinaria facultatem concedimus; ut liber, cui titulus eſt: *Divi Hieronymi Stridonenſis Epistoła aliquot ſelectæ*, typis mandetur, cūm ex commiſſione noſtra judicium de eo fecerit R. A. P. Emmanuel de la Peſia, Societatis JESU, nihilque Catholicæ Fidei, ac probis moribus abſonum in eo reperiret; dummodò hæc noſtra licentia, & prædicta Cenfura ſingulis exemplaribus initio libri apponatur. Dat. Hiſpali die 7. menſis Martii, ann. Dñi. 1722.

*Doct̃. D. Carolus Joſephus
de Ofſorio.*

*De mandato D. Vicarii Generalis;
Franciſcus Ramos,
Not.*

Licentia Prætorum Judicis:

NOS D. Franciscus de Leoz
& Echalaz, Regius Consi-
liarius, ac in Regali hujus urbis
Audientia Criminis Fiscalis, Præ-
torumque, & Bibliothecarum Ju-
dex: Tenore præsentium, & ex
commissione nobis facta facul-
tatem concedimus, ut liber:
*Epistolarum Selectarum D. Hie-
ronymi*, semel imprimatur, qui
anno 1712. Antuerpiæ impres-
sus fuit, de illoque judicium
dedit R. A. P. Emmanuel de la
Peña, Societatis JESU: hæc au-
tem editio cum prædicto exem-
plari conferenda est, cujus licen-
tia Didaco Lopez de Haro, Ty-
pographo Hispalensi, concedi-
tur, dummodò singulis exem-
plaribus initio libri apponatur.
Dat. Hispali die 13. mensis Mar-
tii ann. Dñi. 1722.

*D. Franciscus de Leoz
& Echalaz.*

De ejus mandato

Joannes Franciscus Carrera,

DIVI HIERONYMI

VITA.

Hieronimus, Constantino Imperatore anno ab Orbe redempto, trecentesimo trigesimo primo, in oppido Stridone (quod est in Pan-
noniæ, Dalmatiæque con-
finio) Christianis Paren-
tibus ortus, puer admo-
dum Romam missus est
liberalibus studiis eru-
diendus, ubi Donato in
Grammaticis Præcepto-
re, & (ut quidam volunt)
Victorino in Rhetoricis
usus Græcas, ac Latinas
literas felicissimè didicit.

Cum

Cùm autem ætate pro-
cessisset, Aristotelicam,
Platonicam, Stoicam, ac
cæterorum omnium Phi-
losophiam attigit. Gal-
liam deinde discendi gra-
tiâ perlustravit, unde Ro-
mam reversus est, atque
inde in Syriam profectus:
qua itidem magna ex par-
te discendi studio per-
agrata, in vastam ere-
mum, quæ Syros ab Aga-
renis determinat, seces-
sit. Ubi per quatuor an-
nos ab hominum frequen-
tia semotus, cum solo
Deo, librisque suis com-
mercium habens, adoles-
centiæ,

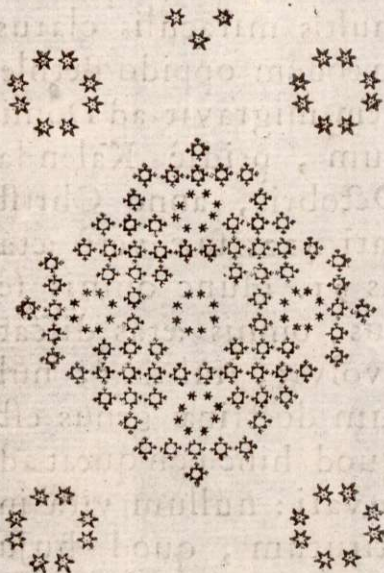
gentiæ lapsus lachrymarum imbre diluebat, & contractas per ætatis incuriam sordes, laborum asperitate detergebat. Inediâ denique, ac vigiliis, & incredibili austeritate rebellantem carnem, & subinde repullulantem ætatis lasciviam coërcens, corpus spiritui servire docebat. Visebatur tamen in ea solitudine nonnumquàm ab amicis, & vicinos Monachos ipse invisebat. Hebraici sermonis difficultatem indefesso labore pervicit. Cujus non solum intelligentiam, sed

sed & peculiarem sonum,
ac vernaculum stridorem
est affecutus, usus ad eam
rem doctissimis Hebræo-
rum, quos ingenti mer-
cede conducebat, mar-
supium exhauriens, ut
pectus eruditione locuple-
taret. Nec his contentus,
Chaldaicam item lin-
guam est aggressus, quam
tamen hætenus modò se-
cutus est, ut intelligere
posset veriùs, quàm sona-
re. Gregorium Nazianze-
num Præceptorem suum
ipse appellat, & hoc inter-
pretante, se sacras didi-
cisse literas testatur. Cùm
igi-

igitur ingenti jam doctrina, & sanctitate clarus haberetur, Romam revocatus Presbyter factus est, iterumque profectus Syriam repetiit, & Bethlehem, juxta Præsepe, quod Infan-tem Christum exceperat, venturæ senectuti sedem delegit. Ubi cum piis, doctisque viris in Monasterio, quod Paula Matrona sancta condiderat, sanctissimam vitam multis egit annis. Libros complures scripsit. Vetus Testamentum ad veritatem Hebraicam transtulit. Novum au-
tem

tem reddidit Græcæ fidei.
Multa præterea Greco-
rum opera Latinitate do-
navit. Tandem vitæ cur-
su sanctissimè peracto,
multis miraculis clarus,
in eodem oppido Bethle-
hem migravit ad Domi-
num, pridie Kalendas
Octobris, anno Christi
nati 422. suæ verò æta-
tis 91. Hunc omnis se-
xus, omnis ætas discat,
evolvat, imbibat, nul-
lum doctrinæ genus est,
quod hinc non queat ad-
juvari: nullum vitæ in-
stitutum, quod hujus
præceptis non formetur:
so-

foli Hæretici Hierony-
mum horreant, & ode-
rint, quos ille solos
accerrimos hostes
habuit.

EPIS-

EPISTOLÆ DIVI HIERONYMI STRIDONENSIS

SELECTÆ,

In usum Gymnasiorum, ubi Latīna lingua docetur, ut habeant adolescentes unde eloquentiam, simul & pietatem hauriant.

*Ad Heliodorum de laude vitæ solitariæ
Argumentum Epistolæ.*

Cū D. Hieronymus eremum adiisset, Heliodorum sodalem charissimum, qui ipsum officii causā fuerat prosequutus (ut alibi testatur) conatus est apud se retinere: quod cū non potuisset efficere, literis ad illum datis, hortatur ad solitariæ vitæ societatem: refellens singula, quæ eum vel ab eremo deterrire, vel in urbibus remorari possent: ostendensque, quā non sit tutum Episcopi munus suscipere, & quā non facile tueri susceptum. Deinde, velut in peroratione, eremiticæ vitæ fœlicitatem decantat, ac supremi Iudicii terrorem ob oculos ponit.

QUanto amore, & studio contendērim, ut pariter in eremo morarēmur, conscium mutuæ charitatis pectus agnoscit: quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu te abeuntem prosequutus sim, istæ quoque literæ testes sunt, quas lachrymis cernis (a) interlitas.

A

Yc3

(a) Id est, passim deletas.

EPISTOLA

Verum tu, quasi parvulus delicatus, contemptum rogantis per blandimenta fovisti; & ego incautus, quid tunc agerem, nesciebam. Tacerem? Sed, quod ardentem volebam, moderatè dissimulare non poteram. Impensius obsecrarem? Sed audire nolebas, quia similiter non amabas. Quod unum potuit, spreta charitas fecit: quem presentem retinere non valuit, quærit absentem. Quoniam igitur, & tu ipse abiens postulabas, ut postea quam ad desertum migrasset, invitatoria ad te scripta transmitterem, & ego me facturum promiseram, invito jam, propera. Nolo pristinarum necessitudinum recorderis: nudos amat cremus. Nolo te longinquæ peregrinationis terreat difficultas. Qui in Christum credis, & ejus credere sermonibus. Quærite primum Regnum Dei, & hæc omnia apponentur vobis. Non pera tibi sumenda, non virga est. Affatim dives est, qui cum Christo pauper est. Sed quid ago? Rursus improvidus obsecro? Abeant preces, blandimenta discedant: debet amor læsus irasci. Qui rogantem contemperas, forsitan audies objurgantem. Quid facis in paterna domo, delicate miles? Ubi vallum? Ubi fossa? Ubi hyems acta sub pellibus? Ecce de Cælo tuba canit: ecce cum nubibus debellaturus orbem Imperator armatus egreditur. Ecce bis acutus gladius ex Regis ore procedens, obvia quæque metit: & tu mihi de cubiculo ad aciem, tu de umbra egrederis ad Solem? Corpus affuetum tunicis, lorice onus non fert. Caput

oper-

opertum linteo, galeam recusat: mollem
otio manum durus exasperat capulus. Audi
edictum Regis tui. Qui non est mecum,
contra me est: & qui mecum non colligit,
spargit. Recordare tyrocinii tui diem, quo
Christo in Baptismate confepultus, in Sa-
cramenti verba juraſti, pro nomine ejus non
te Patri parciturum eſſe, non Matri. Ecce
Adverſarius in pectore tuo Christum cona-
tur occidere. Ecce donativum, quod mili-
taturus acceperas, hostilia castra ſuſpirant.
Licet parvulus ex collo pendeat nepos: li-
cet ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus, ubera,
quibus te nutriêrat, Mater oſtendat: licet
in limine Pater jaceat, per calcatum perge
Patrem: ſiccis oculis ad vexillum Crucis
evola. Solum pietatis genus eſt, in hac re
eſſe crudelem. Veniet, veniet poſtea dies
ille, quo victor revertaris in patriam: quo
per Hieroſolymam coeleſtem vir fortis co-
ronatus incedas. Tunc municipatum cum
Paulo capies: tunc & Parentibus tuis ejus-
dem civitatis juſ petes: tunc & pro me ro-
gabis, qui te, ut vinceres, incitavi. Neque
verò neſcio, qua te dicas nunc compede
præpediri: non eſt nobis ferreum pectus, nec
dura præcordia: non ex ſilice natos Hircanæ
nutriêre tigrides: & nos per iſta tranſivi-
mus. Nunc tibi blandis vidua ſoror hæret
lacertis: nunc illi, cum quibus adoleviſti,
vernulæ ajunt: Cui nos ſervituros relin-
quis? Nunc & gerula quondam, jam anus,
& nutricius, ſecundus, poſt naturalem pie-
tatem, Pater clâmitat: Morituros expecta

paullisper, & sepeli. Forsitan & laxis uberum pelliibus Mater, arata rugis fronte, antiquum referens mammæ lallare, congeminet. Dicant, si volunt, & Grammatici: *In te omnis domus inclinata recumbit*. Facile rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor. At contrà Scriptura præcipit, Parentibus obsequendum. Sed quicumque eos supra Christum amat, perdit animam suam. Gladium tenet hostis, ut me perimat, & ego de Matris lachrymis cogitabo? Propter Patrem militiam Christi deferam, cui sepulturam Christi causâ non debeo, quam etiam omnibus ejus causâ debeo? Domino passuro timide Petrus consulens scandalum fuit, Paulus retinentibus se fratribus, nè Hierosolymam pergeret, respondit: Quid facitis plorantes, & conturbantes cor meum? Ego enim non solam ligari; sed & mori in Hierusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu-Christi. Aries (a) iste pietatis, quo fides quatitur, Euangelii retundendus est muro: Mater mea, & fratres mei sunt, quicumque faciunt voluntatem Patris mei, qui in Cœlis est. Si credunt in Christum, faveant mihi pro ejus nomine pugnaturus; si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos. Sed hoc, ais, in martyrio. Erras, frater, erras, si putas, unquam Christianum persecutionem non pati: tunc maximè oppugnaris, si te oppugnari nescis. Adversarius noster,

(a) Bellicum instrumentum est, quo vi adactis, mœnia quatuntur.

noster, tanquàm leo rugiens, aliquam devorare quærens, circumit; & tu pacem putas? Sedet in insidiis cum divitibus, ut in occultis interficiat innocentem: oculi ejus in pauperem respiciunt: insidiatur in occulto, sicut leo in spelunca sua: insidiatur, ut rapiat pauperem; & tu frondosæ arboris tectus umbraculo, molles somnos, futurus præda, carpis? Inde me persequitur luxuria: inde avaritia conatur irrumpere: inde venter meus vult mihi Deus esse pro Christo: compellit libido, ut habitantem in me Spiritum Sanctum fugem, ut Templum ejus violem: persequitur (inquam) me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes: & ego infelix victorem me putabo, dum capior? Nolo, frater charissime, examinato pondere delictorum, minora credas idololatriæ crimine esse, quæ diximus: imò Apostoli discite sententiam, qui ait: Hoc enim scitote, intelligentes, quia omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, aut fraudator, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in Regno Christi, & Dei. Et quàmquam generaliter adversum Deum sapiat quicquid Diaboli est, & quod Diaboli est, idololatria fit, cui omnia idola mancipantur: tamen & in alio loco speciatim, nominatimque determinat, dicens: Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, deponentes fornicationem, immunditiam, libidinem, & concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ sunt idolorum servitus, propter quæ

venit ira Dei in filios diffidentiae. Non est tantum in eo servitus idoli, si quis duobus digitulis thura in bustum arae jaciat, aut haustum paterae poculo fundat merum. Neget, avaritiam esse idololatriam, qui potest triginta argenteis Dominum venditum, appellare justitiam. Neget sacrilegium esse, qui in libidine sedet, qui membra Christi, & hostiam vivam placentem Deo, cum publicarum libidinum victimis nefaria colluvione violavit. Non fateatur, fraudem idololatriam esse; sed similis eorum, qui in Actibus Apostolorum ex patrimonio suo partem pretii reservantes, praesenti periurare vindicta. Animadvertite, frater, non tibi licet de tuis quicquam habere rebus. Omnis (inquit Dominus) qui non renunciaverit cunctis, quae possidet, non potest meus esse discipulus. Cur timido animo Christianus es? Respice cum Petro relictum rete. Respice surgentem de Telonio Publicanum statim Apostolum. Filius hominis non habet, ubi caput reclinet, & tu amplas porticus, & ingentia tectorum spatia metiris? Haereditatem expectans saeculi, cohaeres Christi esse non poteris. Interpretare vocabulum Monachi, hoc est nomen tuum. Quid facis in turba, qui solus es? Et hoc ego non integris rate, vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum, praemoneo; sed quasi nuper naufragio ejectus in littus, doctus nauta timida navigaturis voce denuncio. In illo aestu Carybdis luxuriae salutem vorat. Ibi ore virgineo, ad pudicitiae per-

perpetranda naufragia, Scylla, ceu reni-
dens libido, blanditur. Hic barbarum littus,
hic Diabolus pyrata; cum fociis portat vi-
cula capiendis. Nolite credere, nolite esse
securi. Licet in modum stagni fufum æquor
arrideat: licet vix summa jacentis elementi
spiritu terga crispentur, magnos hic cam-
pus montes habet. Intus inclusum est peri-
culum, intus est hostis. Expedite rudentes,
vela suspendite. Crux antennæ figatur in
frontibus: tranquillitas ista tempestas est.
Sed forsitan dicturus est: Quid ergo? Qui-
cumque in civitate sunt, Christiani non
sunt? Non est tibi eadem causa, quæ cæ-
teris. Dominum ausculta dicentem: Si vis
perfectus esse, vade, vende omnia tua, &
da pauperibus; & veni, sequere me. Tu
autem perfectum te fore pollicitus es: nam,
cùm derelictâ militiâ, te castrasti propter
Regna Cœlorum, quid aliud quàm per-
fectam secutus es vitam? Perfectus autem
servus Christi nihil præter Christum habet:
aut, siquid præter Christum habet, perfec-
tus non est: & si perfectus non est, cùm
se perfectum fore Deo pollicitus sit, ante
Deum mentitus est: os autem, quod men-
titur, occidit animam. Igitur, ut con-
cludam, si perfectus es, cur bona paterna
desideras? Dominum fefellisti, si perfectus
non es. Divinis Euangelium vocibus con-
sonat: Non potestis duobus dominis ser-
vire: & audet quisquam mendacem Chris-
tum facere mammonæ, & Domino servien-
do? Vociferatur ille sæpè: Siquis vult post

me venire, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me: & ego onustus auro arbitror, me Christum sequi? Qui dicit, se in Christum credere, debet quomodo ille ambulavit, & ipse ambulare. Quod si nihil habes (ut te responsurum scio) cur tam bene paratus ad bella, non militas? Nisi fortè in patria tua te arbitraris hoc facere, cum in sua Dominus signa non fecerit. Et cur id? Cum auctoritate summe rationem: Nemo Propheta in patria sua honorem habet. Non quæro, inquires, honorem: sufficit mihi conscientia mea. Neque Dominus quærebat, quippe qui, nè à turbis Rex constitueretur, aufugit. Sed ubi honor non est, ibi contemptus est: ubi contemptus, ibi frequens injuria: ubi autem injuria, ibi & indignatio: ubi indignatio, ibi quies nulla: ubi quies non est, ibi mens à proposito sæpè deducitur: ubi autem per inquietudinem aliquid aufertur de studio, minus fit ab eo, quod tollitur: & ubi minus est, perfectum non potest dici. Ex hac supputatione illa summa nascitur: Monachum perfectum in patria sua esse non posse: perfectum autem esse nolle, delinquere est. Sed de hoc gradu pulsus provocabis ad Clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certè in suis urbibus commorantur? Absit, ut de his quicquam finistrum loquar, qui Apostolico gradu succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus: qui claves Regni Cælorum habentes, quod-

AD HELIODORUM. 9.

quodammodo ante iudicii diem judicant: qui Sponsam Domini sobria castitate conservant. Sed alia (ut antè perstrinxi) Monachorum est causa, alia Clericorum. Clerici pascunt oves: ego pascor: illi de Altari vivunt: mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad Altare non defero. Nec possum obtendere paupertatem, cum in Evangelio anum viduam, duo (quæ sola sibi supererant) æra mittentem in gazophilacium laudaverit Dominus. Mihi ante Presbyterum sedere non licet: illi, si peccavero licet tradere me Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu. Et in veteri quidem lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio cervice subiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens spiritali mucrone truncatur: aut ejectus de Ecclesia rabido Dæmonum ore discerpitur. Quòd si te quòque ad eundem ordinem pia fratrum blandimenta sollicitant gaudebo de ascensu; sed timebo de lapsu. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Scimus ista; sed junge, quòd sequitur. Oportet autem hujusmodi irreprehensibilem esse; unius uxoris virum, sobrium, pudicum, prudentem, ornatum, hospitalem, docibilem, non vinolentum, non percussorem; sed modestum. Et cæteris, quæ de eo sequuntur, explicitis, non minorem in tertio gradu adhibuit diligentiam, dicens: Diaconos similiter

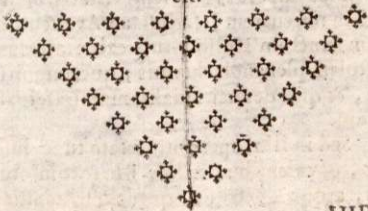
pu-
dicos, non bilingues, non multo vino
deditos, non turpilucros, habentes myste-
rium Fidei in conscientia pura. Et hi au-
tem probentur primum; & sic ministrent,
nullum crimen habentes. Væ illi homini,
qui vestem non habens nuptialem, ingre-
ditur ad cœnam! Nihil superest, nisi ut sta-
tim audiat: Amice, quomodo huc intraſti?
Et illo obmutefcente, dicatur ministris:
Tollite illum ligatis manibus, & pedibus,
& mittite eum in tenebras exteriores, ubi
erit fletus, & stridor dentium. Væ illi, qui
acceptum tale ntum in sudario ligans, cæte-
ris lucra facientibus, id tantum, quod ac-
ceperat, reſervavit! Illicò indignantis Do-
mini clamore ferietur: Serve nequam, qua-
re non dedisti pecuniam meam ad menſam,
ut & ego veniens cum uſuris exegiſſem
eam? Id eſt, depoſuiſſes ad Altare, quod
ferre non poteras. Dum enim tu ignavus
negotiator denarium tenes, alterius locum,
qui pecuniam duplicare poterat, occupâſti.
Quamobrem ſicuti, qui bene miniſtrat, bo-
num gradum ſibi acquirit; ita, qui indig-
nè ad calicem Domini accedit, reus erit
Dominici Corporis, & Sanguinis. Non om-
nes Epiſcopi, Epiſcopi ſunt. Attendis Pe-
trum; ſed & Judam conſidera. Stephanum
ſuſpicias; ſed & Nicolaum reſpice: quem
Dominus in Apocalypſi ſuâ damnat ſenten-
tia. Qui tam turpia, & nefanda commen-
tus eſt, ut Nicolaitarum hæreſis ex illa ra-
dice naſcatur. Probet ſe unusquiſque, &
ſic accedat. Non facit Eccleſiaſtica dignitas
Chriſ-

Christianum. Cornelius Centurio, adhuc ethnicus, dono Sancti Spiritus mundatur. Presbyteros Daniel puer judicat. Amos ruborum mora distinguens, repente Propheta effectus est. David pastor eligitur in Regem. Minimum discipulum amat JESUS plurimum. Inferius, frater, accumbe, ut, minore adveniente, sursum jubearis ascendere. Super quem Dominus requiescit, nisi super humilem, & quietum, & tementem verba sua? Cui plus creditur, plus ab eo exigitur. Potentes potenter tormenta patientur. Nec sibi quisquam de corporis tantum mundi castitate supplaudat: cum omne verbum otiosum, quodcumque loquuti fuerint homines, reddituri sint de eo rationem in die judicii: cum etiam convitium in fratrem homicidii sit reatus. Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri jam cum Christo regnantium: nè fortè veniat Angelus, qui scindat velum templi tui, qui candelabrum tuum de loco moveat. Ædificaturus turrim, futuri operis sumptus supputa. Infatuatum sal ad nihil est utile, nisi ut projiciatur foràs, & à porcis conculcetur. Monachus si ceciderit, rogavit pro eo Sacerdos: pro Sacerdotis lapsu quis rogaturus est? Sed quoniam è scopulosis locis enavigavit oratio, & inter canas spumeis fluctibus cautes, fragilis in altum cymba processit, expandenda vela sunt ventis: & quæstionum scopulis transvadatis, latantium more navitarum, epilogi cœleuma cantandum est. O desertum Christi floribus vernans! O

solitudo, in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi Civitas magni Regis extruitur! O eremus familiaris Deo gaudens! Quid agis, frater, in sæculo, qui major es Mundo? Quamdiu te tectorum umbræ premunt? Quamdiu fumosarum urbium carcer includit? Crede mihi, nescio quid plus lucis aspicio. Libet, sarcinâ corporis abjectâ, ad purum ætheris evolare fulgorem. Paupertatem times? Sed beatos Christus pauperes appellat. Labore terre-ris? At nemo athleta sinè sudore coronatur. De cibo cogitas? Sed fides famem non timet. Super nudam metuis humum exesa je-juniis membra collidere? Sed Dominus tecum jacet. Squalidi capitis horret inculta cæsaries? Sed caput tuum Christus est. Infinita eremi vastitas te terret? Sed tu Paradisum mente deambula: quotiescumque illuc cogitatione conscenderis, toties in eremo non eris. Scabra sinè balneis attrahitur cutis; sed, qui in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum lavari. Et, ut breviter ad cuncta audias Apostolum respondentem: Non sunt (inquit) condignæ paffiones hujus sæculi ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Delicatus es, frater, si & hîc vis gaudere cum sæculo, & postea regnare cum Christo. Veniet, veniet illa dies, qua corruptivum hoc, & mortale incorruptionem induat, & immortalitatem. Tunc beatus servus, quem Dominus invenerit vigilantem. Tunc ad vocem tubæ pavebit terra cum populis, &

tu gaudebis. Judicaturus Domino, lugubre Mundus immugiet, & Tribus ad Tribum pectora ferient. Potentissimi quondam Reges nudo latere palpitabunt. Exhibebitur cum prole sua Venus: tunc ignitus Jupiter adducetur, & cum suis stultus Plato discipulis: Aristotelis argumenta non proderunt. Tunc tu rusticanus, & pauper exultabis, & ridebis, & dices: Ecce Crucifixus Deus meus: ecce Judex, qui obvolutus pannis in præsepio vagiit. Hic est ille operarii, & quæstuariæ filius; hic, qui Matris gestatus sinu, hominem Deus fugit in Ægyptum: hic vestitus coccino: hic sentibus coronatus: hic Magus, Dæmonium habens, & Samarites. Cerne manus, Judæe, quas fixeras: cerne latus, Romane, quod foderas. Vide te corpus an idem sit, quod dicebatis elàm nocte sustulisse discipulos. Dilectio tua me compulit, ut hæc tibi, frater, dicerem: ut iis tunc interesse contingat, pro quibus nunc labor durus

est.

HIERONYMUS

*Ad Nepotianum, de vita Clericorum, &
Sacerdotum.*

Argumentum Epistolæ.

Nepotiano, qui fuit Heliodori ex sorore nepos, præscribit vivendi formam, quam Clerici, & Episcopi sequi debeant, saluberrima quedam præcepta tradens de spernendis divitiis, & fugienda familiaritate secularium, & præcipuè scæminarum. De doctrina pietatis, & de aliis multis, quæ legenti faciliè patebunt.

PEtis à me, Nepotiane charissime, literis transmarinis, & crebro petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta vivendi, & qua ratione is, qui sæculi militiâ derelictâ, vel Monachus cœperit esse, vel Clericus, rectum Christi tramitem teneat, nè ad diversa vitiorum diverticula rapiatur. Dum essem adolescens, immo penè puer, & primos impetus lascivientis ætatis, eremi duritiâ refrenarem, scripsi ad Avunculum tuum Sanctum Heliodorum exhortatoriam epistolam plenam lachrymis, querimoniisque, & quæ deserti sodalis monstraret affectum.

Sed in illo opere pro ætate tunc iuvisimus, & calentibus adhuc Rhetorum studiis, atque doctrinis, quedam scholastico flore

florē depinximus. Nunc jam cano capite,
& arata rugis fronte, & instar boum pen-
dentibus à mento palcaribus, *frigidus obsis-*
tit circum præcordia sanguis. Unde, & in
alio loco idem Poëta canit: *Omnia ferè*
ætas, animum quòque. Et post modicum:
Nunc oblita mihi tot carmina, vox quòque
Mærin jam fugit ipsa. Quod nè de gentili
tantum literatura proferre videamur, Divi-
norum voluminum sacramenta cognosce.
David annos natus septuaginta, bellicosus
quondam vir senectute frigescente, non po-
terat calefieri; quæritur itaque puella de
universis finibus Israël, Abisag Sunami-
tis, quæ cum Rege dormiret, & senile
corpus calefaceret. Nonne tibi videtur, si
occidentem sequaris literam, vel figmen-
tum esse de Mimo, vel Attelanmarum ludi-
cra? Frigidus senex obvolvitur vestimentis,
& nisi complexu adolescentulæ non tepes-
cit. Vivebat adhuc Bethsabæe: supererat
Abigail, & reliquæ uxores ejus, & concu-
binæ, quas Scriptura commemorat. Om-
nes quasi frigidæ repudiantur, & in unius
tantum adolescentulæ grandævus calefcit
amplexibus. Abraham multò David senior
fuit; & tamen, vivente Sara, aliam non
quæsit uxorem. Isaac duplices David an-
nos habuit; & cum Rebecca jam vetula nun-
quàm friguit. Taceo de prioribus ante di-
luvium viris, qui post annos nongentos, non
dico senilibus; sed penè jam cariosis artu-
bus, nequaquam puellares quæsiere am-
plexus. Certè Moyses, Dux Israëliticæ

Populi, centum & viginti annos habebat, & Sephoram non mutavit. Quæ est igitur ista Sunamitis uxor, & virgo tam fervens, ut frigidum calefaceret, tam sancta, ut calentem ad libidinem non provocaret? Exponat sapientissimus Salomon Patris sui delicias, & pacificus bellatoris viri narret amplexus. Posside sapientiam: Posside intelligentiam. Nè obliviscaris, & nè declinaveris à verbis oris mei. Neque derelinquas illam, & apprehendet te: ama illam, & servabit te. Principium sapientiæ, posside sapientiam: & in omni possessione tua, posside intelligentiam, circumda illam, & exaltabit te, honora illam, & amplexabitur te: ut det capiti tuo coronam gratiarum. Corona quòque deliciarum proteget te. Omnes penè virtutes corporis mutantur in senibus, & crescente sola sapientia, decrescunt cætera: jejunia, vigiliæ, eleemosynæ, chameuniæ, huc, illucque discursus, peregrinorum susceptio, defensio pauperum, instantia orationum, perseverantia, visitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemosynæ. Et (nè sermonem longius protraham) cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore, minora fiunt. Nec hoc dico, quòd in juvenibus, & adhuc solidioris ætatis, his dumtaxat, qui labore, & ardentissimo studio, vitæ quòque sanctimoniæ, orationis ad Dominum JESUM frequentia, scientiam consequuti sunt, frigeat sapientia, quæ in plerisque senibus ætate marcescit;

sed

sed quòd adolescentia multa corporis bella
sustineat, & inter incentiva vitiorum, &
carnis titillationes, quasi ignis in lignis
viridibus suffocetur, ut suum non possit
explicare fulgorem. Senectus verò rursus
eorum, qui adolescentiam suam honestis
artibus instruxerunt, & in lege Domini
meditati sunt die, ac nocte, ætate fit doc-
tior; usu tritior, processu temporis sa-
pientior, & veterum studiorum dulcissi-
mos fructus metit. Unde & sapiens ille
vir Græciæ Themistocles, cùm, expletis
centum & septem annis, se mori cerneret,
dixisse fertur, se dolere, quòd tunc egre-
deretur è vita, quando sapere cœpisset.
Plato octogesimo primo anno scribens mor-
tuus est. Et Isocrates, nonaginta & novem
annos in docendi, scribendique labore
complevit. Taceo cæteros Philosophos,
Pythagoram, Democritum, Xenocratem,
Zenonem, Cleantem, qui jam ætate lon-
gæva in sapientiæ studiis floruerunt. Ad
Poëtas venio, Homerum, Hesiodum, Si-
monidem, Stesichorum: qui grandes na-
tu, cygneum nescio quid, & solito dul-
cius, vicina morte cecinerunt. Sophocles,
cùm propter nimiam senectutem, & rei fa-
miliaris negligentiam, à filiis accusaretur
amentia, Oedipi fabulam, quam nuper
scripserat, recitavit iudicibus: & tantum
sapientiæ in ætate jam fracta specimen de-
dit, ut severitatem tribunalium in theatri
favorem verteret. Nec mirum, cùm etiam
Cato Censorius, Romani generis disertis-
simus.

finus, jam & senex, Græcas literas discere nec erubuerit, nec desperaverit. Certe Homerus refert, quod de lingua Nestoris jam vetuli, & penè decrepiti, dulcior melle oratio fluxerit. Sed & ipsius nominis Abisag Sacramentum, sapientiam senum indicat ampliorem: interpretatur enim, Pater meus superfluus, vel Patris mei rugitus. Verbum superflui ambiguum est; sed in præsentī loco virtutem sonat, quod amplior sit in senibus, & redundans, ac larga sapientia. In alio autem loco superfluus, quasi non necessarius ponitur. Abisag autem, id est, rugitus propriè nuncupatur, quod ut Maris fluctus resonat, & ut ita dicam, de pelago veniens fremitus auditur. Ex quo ostenditur, abundantissimum, & ultra humanam vocem Divini sermonis in senibus tonitrum commorari. Porro Sunamitis in lingua nostra coccinea dicitur, ut significet callere sapientiam, & Divina lectione fervere: quod, licet Dominici Sanguinis indicet Sacramentum; tamen & fervorem ostendit sapientiæ. Unde & obstetrix illa in Genesi coccinum ligat in manu Phares, qui ab eo, quod parietem diviserat, duos antè populos separantem, divisoris, id est, Phares sortitus est nomen. Et Rahab meretrix, in typo Ecclesiæ resticulam mysterium sanguinis continentem, ut, Jerico pereunte, domus ejus salvaretur, appendit in fenestra. Unde & in alio loco de viris Sanctis Scriptura commemorat: Hi sunt, qui venerunt de

calore domûs Patris Rechab. Et Dominus noster in Euangelio: Ignem (inquit) veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Qui in Discipulorum corda succensus, cogebat eos dicere: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas? Quorsum hæc tam longo repetita principio? Nè à me quæras pueriles declamationes, sententiarum flosculos, verborum lenocinia, & per fines capitulorum singulorum acuta quædam, breviterque conclusa, quæ plausus, & clamores excitent audientium. Amplexetur me modò sapientia: & Abisag nostra, quæ nunquam senescit, in meo requiescat sinu. Impolluta est, virginitatisque perpetuæ, & quæ in similitudinem MARIÆ, cum quotidie generet, semperque parturiat, incorrupta est. Hinc reor dixisse & Apostolum: Spiritu ferventes. Et in Euangelio Dominum prædicasse, quòd in fine Mundi, quando juxta Prophetam Zachariam, stultus pastor esse cœperit, sapientia decrescente, refrigescet charitas multorum. Audi igitur (ut Beatus Cyprianus ait) non diferta; sed fortia. Audi fratrem Collegio, Patrem senio, qui te ab incunabulis fidei usque ad perfectâ ducat ætatem, & per singulos gradus vivendi præcepta constituens, in te cæteros erudiat. Scio quidem, ab Avunculo tuo Beato Heliodoro, qui nunc Pontifex Christi est, te & didicisse, quæ sancta sunt, & quotidie discere; normamque vitæ

vitæ ejus exemplum habere virtutum. Sed & nostra, qualiacumque sunt, suscipe; & libellum hunc libello illius copulato, ut cum ille te Monachum erudiêrit, hic Clericum doceat esse perfectum. Igitur Clericus, qui Christi servit Ecclesiæ, interpretetur primò vocabulum suum, &, nominis definitione prolata, nitatur esse, quod dicitur. Si enim *Cleros* Grecè, fors Latine appellatur, propterea vocantur Clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus fors, id est, pars Clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus: nihil extra Dominum habere potest. Quòd si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus; v. gr. si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus Dominus pars ejus fieri non dignabitur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus: nec accipio partem inter cæteras Tribus; sed quasi Levita, & Sacerdos vivo de decimis, & Altari serviens Altaris oblatione sustentor; habens victum, & vestitum, his contentus ero, & nudam Crucem nudus sequar. Obsecro itaque te, & repetens iterum, iterumque monebo, nè officium Clericatus genus antiquæ militiæ putes: id est, nè lucra sæculi in Christi quæras

misi-

militia : nè plus habeas , quàm quando Clericus esse cœpisti , & dicatur tibi : Clericorum opes non proderunt eis. Nonnulli enim sunt ditiores Monachi , quàm fuerant sæculares : & Clerici , qui possideant opes sub Christo paupere , quas sub locuplete , & fallace Diabolo non habuerant , ut suspiret eos Ecclesia divites , quos Mundus tenuit antè mendicos. Mensulam tuam pauperes , & peregrini , & cum illis Christus conviva noverit. Negotiatorem Clericum , & ex inope divitem , ex ignobili gloriosum , quasi quandam pestem fuge. Corruptunt mores bonos confabulationes pessimæ. Tu aurum contemnis , alius diligit : tu calcas opes , ille sectatur : tibi cordi est silentium , mansuetudo , secretum ; illi verbositas , attrita frons , cunundine , fora placent , & plateæ , ac medicorum tabernæ. In tanta morum discordia , quæ potest esse concordia ? Hospitium tuum aut rarò , aut nunquàm mulierum pedes terant. Omnes puellas , & virgines Christi , aut æqualiter ignora , aut æqualiter dilige : nec sub eodem tecto manfites : nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior David , nec Sansone fortior , nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper , quòd Paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit. Ægrotanti tibi quilibet sanctus frater assistat , & germana , vel Mater , aut probatæ quælibet apud omnes fidei. Quòd si hujusmodi non facerint consanguinitatis , castimonie-

moniarque personæ, multas anas nutrit Ecclesia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant ministrando: ut infirmitas quòque tua fructum habeat eleemosynæ. Scio, quosdam convaluissè corpore, & animo ægrotare cœpissè. Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium Clericatûs, aut vidua à te visitatur, aut virgo, nunquam domum solus introëas. Tales habeto socios, quorum contubernio non infamêris. Si lector, si Acolytus, si Psalter te sequitur, non ornentur veste; sed moribus. Nec calamistro crispent comas; sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum sola se cretò, & absque arbitro, vel teste, non sedeas. Si familiaris est aliquid loquendum, habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, vel maritatam: non est tam inhumana, ut nullum præter te habeat, cui se audeat credere. Caveto omnes suspensiones: & quicquid probabiliter fingi potest, nè fingatur, antè devita. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicitas, & oblatos, ac degustatos cibos blandasque, & dulces literulas, sanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meum desiderium, omnes delicias, & lepores, & risu dignas urbanitates, & cæteras ineptias amatorum, in comædiis erubescimus, in sæculi hominibus detestamur: quantò magis in Monachis, & in Clericis, quorum & Sacerdotium proposito, & propositum ornatur Sacerdotio? Nec hoc dico,

dicō, quòd aut in te, aut in sanctis viris ista formidem; sed, quòd in omni proposito, in omni gradu, & sexu, & boni, & mali reperiantur, malorumque condemnatio laus bonorum sit. Pudet dicere: Sacerdotes idolorum, mimi, & aurigæ, & scorta, hæreditates capiunt: solis Clericis, & Monachis hoc lege prohibetur, & prohibetur non à persecutoribus; sed à Principibus Christianis. Nec de lege conqueror; sed doleo, cur meruerimus hanc legem. Cauterium bonum est; sed quòd mihi vulnus, ut indigeam cauterio? Provida, severaque legis cautio: & tamen nec sic refrenatur avaritia. Per fideicommissa legibus illudimus, & quasi majora sint Imperatorum scita, quàm Christi, leges timemus: Euangelia contemnimus. Sit hæres; sed Mater filiorum, id est, gregis sui Ecclesia, quæ illos genuit, nutrit, & pavit. Quid nos inferimus inter Matrem, & liberos? Gloria Episcopi est pauperum inopiæ providere. Ignominia Sacerdotis est, propriis studere divitiis. Natus in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix milio, & cibario pane rugientem saturare ventrem poteram, nunc simulam, & mella fastidio. Novi & genera, & nomina piscium: in quo litore concha lecta sit, calleo: saporibus avium discerno Provincias, & ciborum me raritas, ac novissimè damna ipsa delectant. Audio prætereà in senes, & anus absque liberis, quorundam turpe servitium.

Ipsi apponunt matulam, obsident lectum, purulentiam stomachi, & flegmata pulmonis manu propria suscipiunt. Pavent ad introitum Medici: trementibusque labiis an commodius habeant, sciscitantur: &, si paululum senex vegetior fuerit, periclitantur, simulatâque lætitiâ, mens intrinsecus avara torquetur: timent enim, nè perdant ministerium; & vivacem senem Mathusalem annis comparant. O quanta apud Deum merces, si in præsentis pretium non sperarent! Quantis sudoribus hereditas cassa expetitur! Minori labore margaritum Christi emi poterat. Divinas Scripturas sæpius lege: imò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce, quod doceas: obtine eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. Permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris: paratus semper ad satisfactionem omni poscenti te rationem de ea, quæ in te est, Spe, & Fide. Non confundant opera tua sermonem tuum: nè, cum in Ecclesia loquaris, tacitus quilibet respondeat: cur ergo hæc, quæ dicis, ipse non facis? Delicatus Magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat. Accusare avaritiam & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent. Esto subiectus Pontifici tuo, & quasi animæ Parentem suscipe. Amare filiorum; timere fervorum est. Si Pater sum (inquit) ubi est honor meus?

Si Dominus ego sum, ubi est timor meus ? Plura tibi in eodem viro observanda sunt nomina, Monachus, Pontifex, Avunculus tuus, qui te jam in omnibus, quæ sancta sunt, docuit. Illud etiam dico, quòd Episcopi Sacerdotes se esse noverint, non dominos : honorent Clericos quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis quasi Episcopis honor deferatur. Scitum illud est Oratoris Domitii : Cur ego te (inquit) habeam ut Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem ? Quòd Aaron, & Filios ejus, hoc Episcopum, & Presbyteros esse, noverimus. Unus Dominus, unum Templum, unum sit etiam ministerium. Recordemur semper, quid Apostolus Petrus præcipiat Sacerdotibus : Pascite eum, qui in vobis est, gregem Domini, providentes non coactè ; sed spontaneè, secundum Deum ; neque turpis lucri gratia ; sed voluntariè ; neque ut dominantes in Clerum ; sed forma facti gregis ex animo : ut, cum appa-ruerit Princeps Pastorum, percipiat immarcescibilem Gloriæ coronam. Pessimæ consuetudinis est in quibusdam Ecclesiis, tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui, quasi aut invident, aut non dignentur audire. Et, si alii (inquit Apostolus Paulus) fuerit revelatum sedenti, prior taceat. Potestis enim per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes consolentur : & spiritus Prophetarum Prophetis subiectus est. Non enim dissensionis Deus ; sed pacis. Gloria Patri

B

est

est Filius sapiens. Gaudeat Episcopus iudicio suo. cum tales Christo elegerit Sacerdotes. Docente in Ecclesia, non clamor populi; sed gemitus fuscitetur. Lachrymæ auditorum laudes tuæ sint. Sermo Presbyteri Scripturarum lectione conditus sit. Nolo te declamatorem esse, & rabulam, garrulumque sinè ratione; sed mysteriorum peritum, & Sacramentorum Dei tui eruditissimum. Verba volvere, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere, indoctorum hominum est. Attrita frons interpretatur sapè, quod nescit: & cum aliis persuaserit, sibi quòque usurpat scientiam. Præceptor quondam meus Gregorius Nazianzenus, rogatus à me, ut exponeret, quid sibi vellet in Luca Sabbatum *deuteropton* (a) eleganter lussit: Docebo te (inquiens) super hac re in Ecclesia, in qua mihi omni populo acclamante, cogeris invitus scire, quod nescis: aut certè si solus tacueris, solus ab omnibus stultitiæ condemnaberis. Nihil tam facile, quàm vilem plebeculam, & indoctam concionem linguæ volubilitate decipere, quæ, quidquid non intelligit, plùs miratur. Marcus Tullius (in quem pulcherrimum illud elogium est: Demosthenes tibi præripuit, nè esses primus Orator, tu illi, nè solus, in oratione pro Quinto Gallio, quid de favore vulgi, & de imperitis concionatoribus loquatur,

atten-

(a) Secundo primum.

attende, nè his fraudibus ludaris. Loquor enim, quæ sum ipse nuper expertus. Unus quidam Poëta, nominatus homo perlitteratus, cujus sunt illa colloquia Poëtarum, ac Philosophorum, cum facit Euripidem, & Menandrum inter se; & alio loco Socratem, atque Epicurum differentes, quorum ætates non annis; sed seculis scimus esse disjunctas, quantos is plausus, & clamores movet? Multos enim condiscipulos habet in theatro, qui simul literas non didicerant. Vestes pullas æquè devita, ut candidas. Ornatus, ut sordes, pari modo fugiendi sunt: quia alterum delitias, alterum gloriam redolet. Non absque amictu lineo incedere; sed pretium vestium linearum non habere, laudabile est: alioquin ridiculum, & plenum dedecoris est, referto marsupio, quod sudarium, orariumque non habeas, gloriari. Sunt qui pauperibus paulum tribuunt, ut amplius accipiant, & sub prætextu eleemosynæ querunt divitias: quæ magis venatio appellanda est, quam eleemosynæ genus. Sic bestię, sic aves, sic capiuntur & pisces. Modica in hamo esca ponitur, ut matronarum in eo faculi protrahantur. Sciat Episcopus, cui commissa est Ecclesia, quem dispensationi pauperum, curęque præficiat. Melius est non habere, quod tribuam, quam impudenter petere, quod recondam. Sed & genus arrogantię est, clementiorem te velle videri, quam Pontifex Christi est.

Non omnia possumus omnes. Alius in Ecclesia oculus est, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cætera. Lege Pauli Epistolam ad Corinthios, quomodo diversa membra unum corpus efficiunt. Nec rusticus tamen, & simplex frater, ideò se sanctum putet, si nihil noverit: nec peritus, & eloquens, lingua æstimet sanctitatem. Multòque melius est è duobus imperfectis, rusticitatem sanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas Ecclesiæ substruunt: marmora nitent: auro splendent laquearia: gemmis Altare distinguitur: & Ministrorum Christi nulla electio est. Neque verò mihi aliquis opponat dives in Judæa Templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cætera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes Hostias immolabant, & sanguis pecudum erat redemptio peccatorum. Quàmquam hæc omnia præcesserint in figura; scripta sunt autem propter nos, in quos fines sæculorum devenerunt. Nunc verò cum paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicavit, cogitemus Crucem ejus, & divitias lutum putabimus. Quid miramur, quòd Christus vocat iniquum mammona? Qui suspicimus, & amamus, quod Petrus se non habere gloriose testatur? Alioquin si tantum literam sequimur, & in auro, atque divitiis simplex nos delectat historia,

cum

cum auro observemus & cetera. Ducant Pontifices Christi uxores virgines. Quàmvis bonę mentis sit, qui cicatricem habuerit, & deformis est, privetur Sacerdotio: lepra corporis animę vitiis præferatur. Crescamus, & multiplicemur, & repleamus terram: nec immolemus Agnum, nec mysticum Pascha celebremus: quia hæc absque Templo fieri lege prohibentur. Figamus septimo mense Tabernaculum, & solemne jejunium buccina concrepemus. Quodsi hæc omnia spiritualia spiritualibus comparantes, scientesque cum Paulo, quòd lex spiritualis est, & David verba cantantes: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua: sic intelligimus, ut Dominus quòque noster intellexit, & interpretatus est Sabbatum; aut aurum repudiemus cum ceteris superstitionibus Judæorum, aut, si aurum placet, placeant & Judæi, quos cum auro probare nobis necesse est, aut damnare. Convivia tibi vitanda sunt sæcularium, & maximè eorum, qui honoribus tument: Turpe est, ante fores Sacerdotis Christi Crucifixi, & pauperis, & qui cibo quòque vescebatur alieno, lictores Consulum, & milites excubare, Judicemque Provinciæ meliùs apud te prandere, quàm in Palatio. Quòd si obtenderis, te facere hæc, ut roges promiseris, atque subjectis, Judex sæculi plus deferet Clerico continenti, quàm diviti, & magis sanctitatem tuam vene-

rabitur , quàm opes. Aut , si talis est ,
 qui non audiat Clericos pro quibuslibet
 tribulatis , nisi inter phialas , libenter ca-
 rebo hujusmodi beneficio , & Christum
 rogabo pro Judice , qui magis , & citius
 subvenire potest , quàm Judex. Melius
 enim est confidere in Domino , quàm
 confidere in homine. Melius est sperare
 in Domino , quàm sperare in Principibus.
 Nunquàm vinum redoleas , nè audias
 illud Philosophi : Hoc non est osculum
 porrigere ; sed vinum propinare. Vino-
 lentos Sacerdotes & Apostolus damnat ,
 & vetus Lex prohibet. Qui Altari de-
 serviunt , vinum , & ficeram non bibant.
 Sicera (Hebreo sermone) omnis potio
 nuncupatur , quæ inebriare potest , sive
 illa , quæ frumento conficitur , sive po-
 morum succo , aut cum favi decoquun-
 tur in dulcem , & barbaram potionem ,
 aut palmarum fructus exprimuntur in li-
 quorem , coctisque frugibus aqua pin-
 guior coloratur. Quidquid inebriat , & sta-
 tum mentis evertit , fuge similiter ut vi-
 num. Nec hoc dico , quòd Dei à no-
 bis creatura damnetur : siquidem & Do-
 minus vini potator est appellatus , &
 Timotheo dolenti stomachum modica
 vini sorbitio relaxata est : sed modum
 pro ætatis , & valetudinis , & cor-
 porum qualitate exigimus in potando.
 Quòd si absque vino ardeo adoles-
 centiâ , & inflammor calore sangui-
 nis , & succulento , validoque sum
 corpore ,

corpore, libenter carebo poculo, in qua suspicio veneni est. Pulchrè dicitur apud Græcos, & nescio, an apud nos æquè resonet: Pinguis venter non gignit mentem tenuem. Tantum tibi jejuniorum modum impone, quantum ferre potes: sint tibi pura, casta, simplicia, moderata, & non superstitiosa jejunia. Quid prodest, oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesque ciborum quærere, caricæ, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia? Tota hortorum cultura vexatur, ut cibario non vescamur pane, & dum delicias sectamur à Regno Cœlorum retrahimur. Audio præterea, quosdam contra rerum, hominumque naturam, aquam non bibere, nec vesci pane; sed forbitiunculas delicatas, & contrita olera, baccarumque succum non calice sorbere, sed concha. Proh pudor! Non erubescimus istiusmodi ineptiis: nec tædet superstitionis. Insuper etiam famam abstinentiæ in deliciis quærimus. Fortissimum jejunium est aqua, & panis; sed quia gloriam non habet, & omnes pane, & aqua vivimus, quasi publicum, & commune jejunium non putatur. Cave, nè hominum rumusculos aucuperis: nè offensam Dei populorum laude commutes. Si adhuc (inquit Apostolus) hominibus placerem, Christi servus non essem. Desiit placere hominibus, & servus factus est Christi. Per bonam famam, & malam, à dextris, & à sinistris Christi miles

graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur. Non divitiis tumet, non contrahitur paupertate, & læta contemnit, & tristitia. Per diem Sol non urit eum, neque Luna per noctem. Nolo, te orare in angulis platearum, nè rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo, te dilatare fimbrias, & ostentui habere phylacteria, & conscientia repugnante, Pharisaïca ambitione circumdari. Quotò melius erat hæc non in corpore; sed in corde gestare, & Deum habere fautorem, non aspectus hominum? Inde pendet Euangelium; inde Lex, & Prophetæ, sive sacra, & Apostolica doctrina. Melius est enim hæc omnia in mente portare, quàm in corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot species gloriarum percurrant. Vis scire, quales Dominus quærat ornatus? Habetò prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem: his Cœli plagis includere: hæc te quadriga, velut aurigam Christi, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi sunt, & tutamini: gemmæ vertuntur in scuta. Cave quòque, nè aut linguam, aut aures habeas prurientes, id est, nè aut ipse aliis detrahas, aut alios audias detrahentes. Sedens (inquit) adversus fratrem tuum

loquebaris, & adversus filium Matris tuæ ponebas scandalum : hæc fecisti, & tacui. Existimasti iniquè, quòd ero tui similis : arguam te, & statuam contra faciem tuam. Parce à detractione lingue: custodi sermones tuos: & scito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conscientia judicaris, & in his ipse deprehenderis, quæ in aliis arguebas. Neque verò illa justa est excusatio. Referentibus aliis injuriam facere non possum. Nemo invito auditori libenter refert. Sagitta in lapidem nunquàm figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. Discat detractor, dum te videt non libenter audire, non facilè detrahere. Cum detractoribus (ait Salomon) nè miscearis, quoniam repentè veniet perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? Tam videlicet ejus, qui detrahit, quàm illius, qui accommodat aurem detrahenti. Officii ergo tui est, visitare languentes, nosse domos matronarum, ac liberos earum, & nobilium virorum custodire secreta. Officii tui est, non solùm oculos castos servare; sed & linguam. Nunquàm de formis mulierum disputes, nec quid in cujusdam alia domo agatur, alia per te noverit. Hippocrates adjurat discipulos suos, antequam doceat, & in verba sua jurare compellit, extorquet sacramento silentium, sermonem, incessum, habitum, moresque præscribit. Quantò magis nos, quibus animarum cura commissa est,

omnium Christianorum domos debemus amare, quasi proprias? Consolatores potius nos in mœroribus suis, quam convivas in prosperis noverint. Facile contemnitur Clericus, qui sæpè vocatus ad prandium, ire non recusat. Nunquam petentes, rarò accipiamus rogati. Beatius enim est magis dare, quàm accipere. Nescio enim quomodo etiam ipse, qui deprecatur, ut tribuat, cum acceperis, vilior te judicat: & mirum in modum si eum rogantem contempseris, plus te posterius veneratur. Prædicator continentiae nuptias nè conciliet. Qui Apostolum legit dicentem: Superest ut qui habent uxores, sic sint, quasi non habeant: cur virginem cogit ut nubat? Qui de monogamia Sacerdos est, quare viduam hortatur, ut bigama sit? Procuratores, & dispensatores domorum alienarum, atque villarum, quomodo possunt esse Clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates? Amico quidpiam rapere, furtum est: Ecclesiam fraudare, sacrilegium est. Accepisse quod pauperibus erogandum sit, & esurientibus plurimis, vel cautum esse velle, vel timidum, aut, quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. Ego fame torqueor, & tu judicas, quantum ventri meo satum sit? Aut divide statim, quod acceperis, aut, si timidus dispensator es, dimitte largitorem, ut sua ipse distribuatur. Nolo sub occasione mea sacculus tuus plenus sit.

Ne-

Nemo me melius mea servare potest. Optimus dispensator est, qui sibi nihil reservat. Coëgisti me, Nepotiane charissime, lapidato jam virginitatis libello, quem Sanctæ Eustochio Romæ scripseram, post annos decem rursus Bethlehem ora reserare, & confodiendum me linguis omnium prodere. Aut enim nihil scribendum fuit, nè hominum judicium subiremus, quod tu facere prohibuisti; aut scribentes nôsse cunctorum adversum nos maledicorum tela esse torquenda. Quos obsecro, ut quiescant, & desinant maledicere. Non enim ut Adversariis; sed ut amicis scripsimus: nec inveci sumus in eos, qui peccant; sed nè peccent monuimus. Neque in illos tantum; sed & in nos ipsos severi judices fuimus. Volentesque festucam de oculo alterius tollere, nostram primùm trabem ejecimus. Nullum læsi, nullius nomen meâ scripturâ designatum est. Neminem specialiter meus sermo pulsavit. Generalis de vitiis disputatio est: qui mihi irasci voluerit, ipse de se, quòd talis sit, confitebitur.

HIERONIMUS

*Rustico Monachorum vivendi formam
prescribit.*

Argumentum Epistolæ.

*Rusticum Gallum Monachum docet, quem-
admodum oporteat instituere vitam eo
dignam cognomine. Admonet in primis,
vitandum suspectarum mulierum con-
suetudinem: tutius esse, juvenem in Cœ-
nobio, quàm in solitudine vitam agere;
& serò ad docendum, & scribendum li-
bros, esse veniendum. Tandem invehitur
in illos, qui sub prætectu, & titulo Mo-
nachi, suis indulgent vitiis.*

Nihil Christiano felicius, cui promit-
titur Regnum Cœlorum; nihil la-
boriosius, qui quotidie de vita periclita-
tur, nihil fortius, qui vincit Diabolum;
nihil imbecillius, qui à carne superatur.
Utriusque rei exempla sunt plurima. La-
tro credit in Cruce, & statim meretur
audire: Amen dico tibi, hodie mecum
eris in Paradiso, Judas de Apostolatus fas-
tigio, in proditiōis tartarum labitur, &
nec familiaritate convivii, nec intinctio-
ne buccellæ, nec osculi gratia frangitur,
nè quasi hominem tradat, quem Filium
Dei noverat. Quid Samaritanâ vilius?
Non solùm ipsa credidit, & post sex
viros,

viros, unum invenit Dominum, Messiamque cognovit ad fontem, quem in Templo Judæorum populus ignorabat: sed & auctor fit salutis multorum, & Apostolis ementibus cibos, esurientem reficit, lassumque sustentat. Quid Salomone sapientius? Attamen infatuatur amoribus mulierum. Bonum est sal, nullumque sacrificium absque hujus aspersione suscipitur. Unde & Apostolus præcipit: Sermo vester semper in gratia sale sit conditus. Quòd si infatuatur, foràs projicitur, in tantumque perdit nominis dignitatem, ut nè in sterquilinum quidem utile sit, quo solent credentium arva condiri; & sterile animarum solum pinguescere. Hæc dicimus, ut prima te, fili Rustice, fronte doceamus, magna cœpisse, & excelsa sectari: & adolescentiæ, imò pubertatis incentiva calcantem, perfectæ quidem ætatis gradum scandere: sed lubricum iter esse, per quod ingrederis: nec tantum sequi gloriæ post victoriam, quantum ignominia post ruinam. Non mihi nunc per virtutum prata ducendus est rivulus: nec laborandum, ut ostendam tibi variorum pulchritudinem florum: quid in se lilia habeant puritatis, quid rosa verecundiæ possideat, quid violæ purpura promittat in Regno, quid rutilantium spondeat pictura gemmarum. Jam enim, propitio Deo, stivam tenes: Jam tectum, atque solarium cum Petro Apostolo conscendisti: qui esuriens in Judæis,

Cornelii saturatur fide, & famem incredulitatis eorum, gentium conversione restinguit; atque in vase Evangeliorum quadrangulo, quod de Cœlo descendit ad terram, docetur, & discit, omnes homines posse salvari. Rursumque quod viderat in specie candidissimi lintheaminis, in superna transfertur, & credentium turbam de terris ad Cœlum rapit, ut pollicitatio Domini compleatur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Totum, quod apprehensa manu insinuare tibi cupio, quod quasi doctus nauta, post multa naufragia, rudem conor instruere vectorem, illud est, ut in quo litore pudicitiae pirata sit, noveris: ubi Carybdis, & radix omnium malorum, avaritia; ubi Scyllæi obtrektorum canes, de quibus Apostolus loquitur: Nè mordentes invicem mutuò consumamini: quomodo in media tranquillitate securi, Lybicus interdum vitiorum Syrtibus obruamur: quid venenatorum animalium desertum hujus sæculi nutriat. Navigantes rubrum mare, in quo opitandum nobis est, ut verus Pharaon cum suo mergatur exercitu, multis difficultatibus, ac periculis ad urbem maximam perveniunt. Utroque in litore gentes vagæ, imò belluæ habitant ferocissimæ. Semper solliciti, semper armati, totius anni vehunt cibaria: latentibus saxis, vadisque durissimis plena sunt.

omnia; ita ut speculator doctus in summa
mali arbore sedeat, & inde regendæ, &
circumfleendæ navis dictata prædicet.
Felix cursus est, si post sex menses su-
pradietæ urbis portum teneant, à quo
se incipit aperire Oceanus, per quem
vix anno perpetuo ad Indiam perveni-
tur, & ad Gangem fluvium (quem Phi-
son Sancta Scriptura commemorat) qui
circumit totam terram Evilath, & mul-
ta genera pigmentorum de Paradisi di-
citur fonte devehere. Ubi nascitur car-
bunculus, & smaragdus, & margarita
candentia, & uniones, quibus nobi-
lium foeminarum ardet ambitio: mon-
tesque aurei, quos adire propter gry-
phas, & dracones, & immensorum cor-
porum monstra, hominibus impossibile
est: ut ostendatur nobis, quales custo-
des habeat avaritia. Quorsum ista? Per-
spicuum est. Si negotiatores sæculi tan-
ta sustinent, ut ad incertas, perituras-
que divitias perveniant, & servent cum
animæ discrimine, quæ multis periculis
quæsierunt: quid Christi negotiatori fa-
ciendum est, qui, venditis omnibus,
quærit pretiosissimum margaritum? Qui
totis substantiæ suæ opibus emit agrum,
in quo reperiat thesaurum; quem nec
fur effodere, nec latro possit auferre?
Scio, me offensurum esse quamplurimos,
qui generalem de vitiis disputationem
in suam referunt contumeliam: & dum mi-
hi irascuntur, suam indicant conscientiam;
mul.

multòque pejùs de se, quàm de me judi-
cant. Ego enim neminem nominabo: nec
veteris comœdiæ licentiâ certas personas
eligam, atque perstringam. Prudentis viri
est, ac prudentium fœminarum, dissimula-
re, imò emendare, quod in se intelligant,
& indignari sibi magis, quàm mihi, nec in
monitorem maledicta congerere: qui, etsi
iisdem teneatur criminibus, certè in eo
melior est, quòd sua ei mala non pla-
cent. Audio, religiosam te habere Ma-
trem, multorum annorum viduam, quæ
aluit, quæ erudit infantem: ac post stu-
dia Galliarum, quæ vel florentissima sunt,
misit Romam, non parcens sumptibus, &
absentiam filii spe sustinens futurorum:
ut ubertatem Gallici, nitoremque fermo-
nis gravitas Romana condiret, nec cal-
caribus in te; sed frænis uteretur: quod &
in disertissimis viris Græciæ legimus, qui
Asianum tumorem Attico ficebant sale,
& luxuriantes flagellis vineas falcibus re-
primebant, ut eloquentiæ torcularia, non
verborum pampinis; sed sensuum, quasi
uvarum expressionibus redundarent. Hanc
tu suspice ut Parentem; ama ut nutri-
cem: venerare ut Sanctam. Nec aliorum
imiteris exemplum, qui relinquunt suas,
& alienas appetunt: quorum dedecus in
propatulo est, sub nominibus pietatis
quærentium suspecta consortia. Novi
ego quasdam, jam maturioris ætatis,
libertini generis adolescentibus delectari,
& filios quærere spirituales, paulatimque
pudore

pudore superato , ficta Matrum nomina erumpere in licentiam maritalem. Aliæ sorores virgines deferunt , & externis viduis copulantur. Sunt quæ oderunt suos , & non suorum palpantur affectu : quarum impatientia , index animi , nullam recipit excusationem , & casta pudicitiae velamenta quasi araneorum fila dirumpit. Videas , nonnullos accinctis renibus , pullâ tunicâ , barbâ prolixâ , à mulieribus non posse discedere , sub eodem manere tecto , simul inire convivia : ancillas juvenes habere in ministerio , & præter vocabulum nuptiarum , omnia esse matrimonii. Nec hæc culpa est Christiani nominis , si simulator Religionis in vitio sit : quinimo confusio Gentilium , cum ea vident Ecclesiis displicere , quæ omnibus bonis non placent. Tu verò , si Monachus esse vis , non videri , habeto curam , non rei familiaris , cui renuntiando , hoc esse cœpisti ; sed animæ tuæ. Sordidæ vestes candidæ mentis indicia sint : vilis tunica contemptum sæculi probet ; ita dumtaxat , nè animus tumeat , nè habitus , sermoque dissentiant. Balnearum fomenta non quærat , qui calorem corporis , jejuniorum cupit frigore extinguere. Quæ & ipsa moderata sint , nè nimia debilitent stomachum , & majorem refectio- nem poscentia , erumpant in cruditatem , quæ parens libidinum est. Modicus , ac temperatus cibus , & carni , & animæ utilis est. Matrem ita vide , nè per illam
alias

alias videre cogaris, quarum vultus cor-
di tuo hæreant, & tacitum vivat sub pec-
tore vulnus. Ancillas, quæ illi in obse-
quio sunt, tibi scias esse in insidiis: quia
quantò vilior earum conditio, tantò fa-
ciliior est ruina. Et Joannes Baptista sanc-
tam Matrem habuit, Pontificisque filius
erat: & tamen nec Matris affectu, nec
Patris opibus vincebatur, ut in domo
Parentum cum periculo viveret castitatis.
Vivebat in eremo, & oculis desideranti-
bus Christum, nihil aliud dignabatur as-
picere. Vestis aspera, zona pellicea, ci-
bus locustæ, melque sylvestre, omnia vir-
tuti, & continentiae præparata. Filii Pro-
phetarum (quos Monachos in veteri Tes-
tamento legimus) ædificabant sibi casulas
propter fluentia Jordanis, & turbis ur-
bium derelictis, pollentâ, & herbis agref-
tibus victitabant. Quamdiu in patria tua
es, habeto cellulam pro Paradiso: varia
Scripturarum poma decerpe; his utere
delitiis, harum fruire complexu. Si scan-
dalizat te oculus, pes, manus, projice
ea. Nulli parcas, ut soli parcas animæ.
Qui viderit (inquit Dominus) mulierem
ad concupiscendum eam, jam mœchatus
est eam in corde suo. Quis gloriabi-
tur, castum se habere cor? Astra non
sunt munda in conspectu Domini: quan-
tò magis homines, quorum vita ten-
tatio est? Væ nobis, qui quoties con-
cupiscimus, toties fornicamur! Inebriatus
est (inquit) gladius meus in Cœlo, multò
am-

amplius in terra, quæ spinas, & tribulos generat. Vas electionis, in cujus ore Christus resonabat, macerat corpus suum, & subjicit servituti: & tamen cernit, naturalem carnis ardorem suæ repugnare sententiæ, ut quod non vult, hoc agere compellatur, & quasi vim patiens vociferatur, & dicit. Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et tu te arbitraris absque lapsu, & vulnere posse transire, nisi omni custodia servaveris cor tuum, & cum Salvatore dixeris: Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui faciunt voluntatem Patris mei? Crudelitas ista, pietas est. Imò quid tam pium, quàm Sanctæ Maris Sanctum filium custodire? Optat & illa te vivere, & non videre ad tempus, ut semper cum Christo videat. Anna Samuelem, non sibi; sed Tabernaculo genuit. Filii Jonadab, qui vinum, & ficeram non bibebant, qui habitant in tentoriis, & quas nox compulerat, sedes habebant, scribuntur in Psalmo, quòd primi captivitatem sustinuerint, qui ab exercitu Chaldæorum vastante Judæam, urbes introire compulsi sunt. Viderint, quid alii sentiant: unusquisque enim suo sensu ducitur. Mihi oppidum carcer, & solitudo Paradisus est. Quid desideramus urbium frequentiam, qui de singularitate censemur? Moyses, ut præcisset populo Judæorum, quadraginta annis eruditur in eremo: pastor ovium, hominum factus est pastor. Apostoli

de piscatione lacûs Genezareth , ad piscationem hominum transiêrunt. Qui tunc habentes patrem, rete, naviculam sequuti Dominum , protinus omnia reliquerunt, portantes quotidie Crucem suam , & nè virgam quidem in manu habentes. Hæc dico , ut , etiamsi Clericatûs te titillat desiderium , discas, quod possis docere , & rationabilem hostiam offeras Christo , nè miles antequàm tyro , nè prius Magister sis , quàm discipulus. Non est humilitatis meæ , neque mensuræ , judicare de Clericis , & de Ministris Ecclesiarum sinistrum quidpiam dicere. Habeant illi ordinem , & gradum suum , quem si teneris , quomodo tibi in eo vivendum sit , editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Nunc Monachi incunabula, moresque discutimus , & ejus Monachi, qui liberalibus studiis eruditus in adolescentia , jugum Christi collo suo imposuit. Primùmque tractandum est, utrùm solus, an cum aliis in Monasterio vivere debeas? Mihi quidem placet , ut habeas Sanctorum contubernium : nec ipse te doceas , & absque doctore ingrediaris viam , quam nunquàm ingressus es : statimque tibi in partem alteram declinandum sit , & errori pateas : plusque, aut minus ambules , quàm necesse est : nè aut currens lassaris , aut moram faciens, obdormias. In solitudine citò subrepit superbia : & , si parumper jejunaverit, hominemque non viderit , putat se ali.

alicujus esse momenti : oblitusque sui , unde , & quò venerit , intùs corde , linguâ foris vagatur. Judicat , contra Apostoli voluntatem , alienos servos : quò gula voluerit , porrigit manum : dormit , quantum voluerit : nullum veretur : facit , quod voluerit : omnes inferiores se putat : crebriùsque in urbibus , quàm in cellula est : & inter fratres simulat verecundiam , qui platearum turbis colliditur. Quid igitur ? Solitariam vitam reprehendimus ? Minimè : quippe quam sæpè laudavimus : sed de ludo Monasteriorum , hujuscemodi volumus egredi milites , quos eremi dura rudimenta non terreant : qui specimen conversationis suæ multo tempore dederint : qui omnium fuerint minimi , ut primi omnium fierent : quos nec esuries aliquando , nec saturitas superavit : qui paupertate lætantur : quorum habitus , sermo , vultus , incessus , doctrina virtutum est : qui nesciunt , secundùm quosdam ineptos homines , Dæmonum pugnantium contra se portenta confingere : ut apud imperitos , & vulgi homines , miraculum sui faciant , & exinde lucra sectentur. Vidimus nuper , & planximus , Cræsi opes unius morte deprehensas , urbisque stipes , quasi in usus pauperum congregatas , stirpi , & posteris derelictas. Tunc ferrum , quod latebat in profundo , supernatavit aquæ : & inter palmarum arbores , myrrhæ amaritudo monstrata

monstrata est. Nec mirum: talem & for-
cium, & Magistrum habuit: qui egen-
tium famem, suas fecit esse divitias, &
miseris derelicta in suam reservavit mise-
riam. Quoniam clamor tamen pervenit
ad Cœlum, & patientissimas Dei vicit
aures, ut missus Angelus pessimus Nabal
Carmelo diceret: Stulte, hac nocte aufe-
rent animam tuam à te: quæ autem præ-
parasti, cujus erunt? Volo ergo, te, &
propter causas, quas supra exposui, non
habitare cum Matre, & præcipuè, nè aut
offerentem delicatos cibos, renuendo con-
tristes: aut, si acceperis, oleum igni ad-
jicias, & inter frequentiam puellarum per
diem videas, quod nocte cogites. Nun-
quàm de manu, & oculis tuis recedat
liber: discatur Psalterium ad verbum: ora-
tio finè intermissione, vigil sensus sit, neo-
vanis cogitationibus patens. Corpus pari-
ter, & animus tendatur ad Dominum.
Iram vince patientiâ: ama scientiam Scrip-
turarum, & carnis vitia non amabis. Nec
vacet mens tua variis perturbationibus: quæ
si pectori insiderint, dominabuntur tui, &
te deducunt ad delictum maximum: facito
aliquid operis, ut te semper Diabolus in-
veniat occupatum. Si Apostoli habentes po-
testatem de Evangelio vivere, laborabant
manibus suis, nè quem gravarent, & aliis
tribuebant refrigeria, quorum pro spiritua-
libus debebant metere carnalia: curtu in-
usus tuos cessura non præpares? Vel fis-
sellam texe junco, vel canistrum lentis
plecte

plecte viminibus: sarriatur humus: areolæ æquo limite dividantur: in quibus cum olerum jacta fuerint semina, vel plantę per ordinem positę, aquę ducantur irriguę, ut pulcherrimorum versuum spectator assistas.

Ecce supercillio clivosi tramitis undam

Elicit: illa cadens rancum per levia mur-
mur

Saxa ciet, scatebrisque æventia temperat
arva.

INSERANTUR infructuosę arbores, vel gemmis, vel surculis: ut parvo post tempore, laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare alvearia, ad quas te mittunt Salomonis Proverbia: & Monasteriorum ordinem, ac regiam disciplinam, in parvis discere corporibus. Texantur & lina capiendis piscibus: scribantur libri: ut & manus operetur cibum, & animus lectione saturetur. In desideriis est omnis otiosus. Ægyptiorum Monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque operis labore suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quàm propter animę salutem: nè vage- tur perniciosis cogitationibus mens, & instar fornicantis Hierusalem, omni transeunti divaricet pedes suos. Dum essem juvenis, & solitudinis me deserta valarent, incentiva vitiorum, ardoremque naturę ferre non poteram: quem cum
cre-

crebris jejuniis frangerem; mens tamen cogitationibus æstuabat: ad quam edomandam, cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi, ut post Quintiliani acumina, Ciceronis fluvi-
os, gravitatemque Frontonis, & lenitatem Plinii, alphabetum discerem, & stridentia, anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerint difficultatis, quoties desperaverim, quotiesque cessaverim, & contentione discendi rursus inceperim, testis est conscientia, tam mea, qui passus sum, quam eorum, qui mecum duxerunt vitam: & gratias ago Domino, quòd de amaro semine literarum dulces fructus carpo. Dicam & aliud, quod in Ægypto viderim. Græcus adolescens erat in Cœnobio, qui nullâ abstinentiâ, nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere. Hunc periclitantem Pater Monasterii hac arte servavit. Imperat cuidam viro gravi, ut jurgiis, atque convitiis insectaretur hominem, &, post irrogatam injuriam, primus veniret ad querimoniam. Vocati testes, pro eo loquebantur, qui contumeliam fecerat. Flere ille contra mendacium: nullus alius credere veritati: solus Pater defensionem suam callidè opponere, nè abundantiori tristitia absorberetur frater. Quid multa? Ita annus ductus est: quo expleto, interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis, an adhuc molestiæ aliquid fusti-

sustineret? Pape! (inquit) vivere mihi non licet, & fornicari libeat? Hic si solus fuisset, quo adjutore superâisset? Philosophi sæculi solent amoreni veterem amore novo, quasi clavo clavum, expellere. Quod & Assuero Regi septem Principes fecêre Persarum, ut Vasthi Reginę desiderium aliarum puellarum amore compescerent. Illi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur: nos amore virtutum vitia superemus. Declina (ait) à malo, & fac bonum: quære pacem, & persequere eam. Nisi oderimus malum, bonum amare non possumus: quin potius faciendum est bonum, ut declinemus à malo. Pax quærenda, ut bella fugiamus. Nec sufficit eam quærere, nisi inventam, fugientemque omni studio persequamur; quæ exuperat omnem sensum, in qua habitatio Dei est, dicente Propheta: Et factus est in pace locus ejus. Pulchrèque persequutio pacis dicitur, juxta illud Apostoli: Hospitalitatem persequentes: ut non levi, usitatoque sermone, & (ut ita loquar) summis labiis, hospites invitemus; sed toto mentis ardore teneamus, quasi offerentes se cum lucro nostro, atque compendio. Nulla ars absque Magistro discitur. Etiam muta animalia, & ferarum greges ductores sequuntur suos. In apibus Principes sunt. Grues unam sequuntur ordine literato. Imperator unus. Judex unus Provinciæ. Roma, ut condita est, duos fratres simul habere Reges non potuit, & parricidio

dio dedicatur. In Rebeccæ utero Esau, & Jacob bella gesserunt. Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. In navi unus Gubernator: in domo unus Dominus: in quovis grandi exercitu unius signum expectatur. Et nè plura replicando, fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in Monasterio, sub unius disciplina Patris, consortioque multorum: ut ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam: hic te silentium, ille doceat mansuetudinem: non facias, quod vis: comedas, quod juberis: vestiare, quod acceperis: operis tui pensum persolvas: subji- ciaris, cui non vis: lassus ad stratum venias, ambulansque dormites, & necdum expleto somno surgere compellaris. Dic- cas Psalmum in corde tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus quæritur, dicente Apostolo: Psallam spiritu, & organo & mente: Et: Cantantes in cor- dibus vestris Domino: legerat enim esse præceptum: Psallite sapienter. Servias fra- tribus, hospitum laves pedes: passus in- juriam taceas. Præpositum Monasterii ti- meas ut Dominum, diligas ut Parentem: credas tibi salutare, quidquid ille præ- ceperit: nec de majorum sententia judi- ces, cujus officii est obedire, & implere, quæ jussa sunt, dicente Moyse: Audi,

Israël, & tace. Tantis negotiis occupatus, nullis vacabis cogitationibus: &, dum ab alio transis ad aliud, opusque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compellaris. Vidi ego quosdam, qui postquam renuntiavere sæculo, vestimentis dumtaxat, & vocis professione, non rebus, nihil de pristina conversatione natarunt. Res familiaris magis aucta, quam imminuta. Eadem ministeria servulorum, idem apparatus convivii. In vitro, & patella fictili aurum comeditur: & inter turbas, & examina ministrorum, nomen sibi vindicant solitarii. Qui verò pauperes sunt; & tenui substantiola, videnturque sibi scioli, pomparum ferculis similes procedunt in publicum, ut caninam exerceant facundiam. Alii, sublatis in altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, stupentibusque in terram oculis, tumentia verba trutinantur: ut, si præconem addideris, putes incedere præfecturam. Sunt, qui humore cellarum, immoderatisque jejuniis, tædio solitudinis, ac nimia lectione, dum diebus, ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholiam, & Hippocratis magis fomentis, quàm nostris monitis, indigent. Plerique artibus, & negotiationibus pristinis carere non possunt: mutatisque nominibus institorum, eadem exercent commercia, non victum, & vestitum, quod Apostolus præcipit, sed majora, quàm sæculi homines, emolumenta sectantes. Et prius quidem

ab ædilibus, quos *agoranomous* Græci appellant, vendencium coërcebatur rabies, nec erat impunè peccatum: nunc autem sub Religionis titulo exercentur injusta compendia, & honor nominis Christiani fraudem magis facit, quàm patitur: quodque pudet dicere; sed necesse est, ut saltèm sic ad nostrum erubescamus dedecus, publicè extendentes manus, pannis aurum tegimus; & contra omnium opinionem, plenis sacculis morimur divites, qui quasi pauperes viximus. Tibi, cum in Monasterio fueris, hæc facere non licebit: & inolecente paulatim consuetudine, quod primùm cogebaris, velle incipies, & delectabit te labor tuus: oblitusque præteritorum, semper priora sectaberis, nequaquam considerans, quid alii mali faciant; sed quid boni tu facere debeas. Neque verò peccantium ducaris multitudinæ, & te pereuntium turba sollicitet, ut tacitus cogites: Quid? Ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant? Ecce illi fruuntur suis rebus, ministrant Ecclesiis, adeunt balneas, unguenta non spernunt, & tamen in omnium ore versantur. Ad quod & antè respondi, & nunc breviter respondeo, me in præsentī opusculo non de Clericis disputare; sed Monachum instituere. Sancti sunt Clerici, & omnium vita laudabilis. Ita ergo age, & vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis; ut adolescentiam tuam nulla forde commacules; ut ad Altare Christi, quasi de thalamio vir-

go procedas , & habeas de foris bonum testimonium ; fœminæque nomen tuum noverint , & vultum tuum nesciant. Cùm ad perfectam ætatem veneris , si tamen vita comes fuerit , & te vel populus , vel Pontifex Civitatis in Clerum elegerit , agito , quæ Clerici sunt , & inter ipsos sectare meliores : quia in omni conditione , & gradu , optimis mixta sunt pessima. Nè ad scribendum citò profilias , & levi ducaris infania. Multo tempore disce , quod doceas. Nè credas laudatoribus tuis : imò irrisoribus aurem nè libenter accommodes : qui cùm te adulationibus foverint , & quodammodo impotem mentis effecerint , si subito respexeris , aut ciconiarum deprehendes post te colla curvari , aut manu auriculas agitari asini , aut æstuantem canis protendi linguam. Nulli detrahas , nec in eo te sanctum putes , si cæteros laceres. Accusamus sæpè , quod facimus : & contra nosmetipsos disertum , in nostra vitia invehimur , muti de eloquentibus judicantes. Testudineo Grunnius incedebat ad loquendum gradu , & per intervalla quædam vix pauca verba carpebat , ut eum putares singultire , non proloqui : & tamen , cùm mensâ positâ , librorum exposuisset struem , adducto supercilio , contractisque naribus , ac fronte rugata , duobus digitulis concrepabat , hoc signo ad audiendum discipulos provocans. Tum nugas meras fundere , & adversum singulos declamare. Criticum diceres esse Longinum , Censorumque

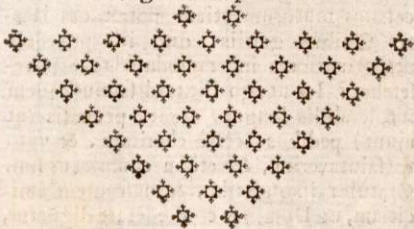
remque Romanæ facundiæ. Notare quem vellet, & de Senatu Doctorum excludere. Hic bene nummatus, plûs placebat in prandiis. Nec mirum, si qui multos inescare solitus erat, facto cuneo circumstrepentium garrulorum, procedebat in publicum, intûs Nero, foris Cato, totus ambiguus: ut ex contrariis, diversisque naturis, unum monstrum, novamque bestiam diceres esse compactam, juxta illud Poëticum: *Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimæra*. Nunquàm ergo tales videas, nec hujusmodi hominibus appliceris; nec declines cor tuum in verba malitiæ, & audias; Sedens adversûs fratrem tuum loquebaris, & adversûs filium Matris tuæ ponebas scandalum. Et iterum: Filii hominum dentes eorum arma, & sagittæ. Et alibi: Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula. Et apertius in Ecclesiaste: Sicut mordet serpens in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit. Sed dices: Ipse non detraho, aliis loquentibus quid facere possum? Ad excusandas excusationes in peccatis, ista prætendimus. Christus arte non illuditur. Nequaquam mea, sed Apostoli sententia est. Nolite errare: Deus non irridetur: ille in corde; nos videmus in facie. Salomon loquitur in Proverbiis: Ventus Aquilo dissipat nubes, & vultus tristis linguas detrahentium. Sicut enim sagitta, si mittatur contra duram materiam, nonnumquàm in mittentem revertitur, & vulnerat vul-

vulnerantem, illudque completur: Facti sunt mihi in arcum pravum. Et alibi: Qui mittit in altum lapidem, recidet in caput ejus: Ita detractor, cum tristem faciem viderit audientis, imò ne audientis quidem; sed obturantis aures suas, nè audiat judicium sanguinis, illicò contiscecit, pallet vultus, hærent labia, saliva ficcatur. Unde idem vir sapiens: Cum detractoribus (inquit) nè miscearis: quoniam repentè veniet perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? Tam (scilicet) ejus, qui loquitur, quàm illius, qui audit loquentem. Veritas angulos non amat, nec quærit susurrones. Timotheo dicitur: Adversum Presbyterum accusationem citò nè receperis. Peccantem autem coram omnibus argue: ut & cæteri metum habeant. Non est facilè de provecta ætate credendum, quam & vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. Verùm, quia homines sumus, & interdum contra annorum maturitatem, puerorum vitiis labimur; si me vis corrigere delinquentem, aperte increpa, tantùm nè occultè mordeas. Corripiet me justus in misericordia, & increpabit. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quem enim diligit Dominus corripit: castigat autem omnem filium, quem recipit. Et per Isaiam clamat Dominus: Populus meus, qui beatos vos dicunt, seducunt vos, & semitas pedum vestrorum supplantant. Quid enim mihi prodest, si aliis mala

referas mea? Si, me nesciente, peccatis meis, imò detractionibus tuis alium vulneres: & cum certatim omnibus narres, sic singulis loquaris, quasi nulli dixeris alteri? Hoc est, non me emendare; sed vitio tuo satisfacere. Præcipit Dominus, peccantes in nos argui debere secretò, vel adhibito teste, & si audire noluerint, referri ad Ecclesiam: habendosque in malo pertinaces, sicut Ethnicos, & publicanos. Hæc expressius loquor, ut adolescentem meum, & linguæ, & aurium prurigne liberem: ut renatum in Christo, & sinè ruga, & macula, quasi pudicam virginem exhibeam, castam tam mente, quam corpore: nè solo nomine gloriatur, & absque oleo bonorum operum extincta lampade, excludatur à sponso. Habes istic sanctum, doctissimumque Pontificem Proculum, qui viva, & præsentī voce nostras schedulas superet, quotidianisque tractatibus iter tuum dirigat: nec patiatur, te in partem alteram declinando, viam relinquere Regiam, per quam Israël ad terram Repromissionis properans, se transiturum esse promittit. Atque utinam exaudiatur vox Ecclesiæ implorantis: Domine, pacem tuam da nobis: omnia enim dedisti nobis. Utinam quòd renuntiemus sæculo, voluntas sit, non necessitas, & paupertas habeat expetita gloriam, non illata cruciatum. Cæterum juxta misérias temporis, & ubique gladios sævientes, satis dives est, quæ pane non indiget. Nimiùm potens est, qui
servire

fervire non cogitur. Sanctus Exuperius Toloſæ Episcopus, viduæ Sareptensis imitator, efuriens pascit alios, & ore pallente jejuniis, fame torquetur aliena: omnemque substantiam Christi visceribus erogavit. Nihil illo ditius, qui Corpus Domini canistro vimineo, sanguinem portat invitro: qui avaritiam ejecit è Templo: qui absque funiculo, & increpatione, Cathedras vendentium columbas, id est, dona Sancti Spiritus, mensaſque subvertit mammonæ, & nummulationum aræ disperſit: ut Domus Dei, domus vocetur orationis, & non latronum spelunca. Hujus tu è vicino sectare vestigia, & cæterorum, qui virtutum illius similes sunt: quos Sacerdotium & humiliores facit, & pauperes. Aut si perfecta desideras, exi cum Abraham de patria, & cognatione tua, & perge, quò nescis. Si habes substantiam, vende, & da pauperibus, Si non habes, grandi onere liberatus es: nudum

Christum nudus sequere. Durum, grande, difficile: sed magna sunt præmia.

HIERONYMUS

Ad Florentium.

Argumentum Epistolæ.

Familiaris Epistola est, nec eget aliquo argumento: in qua ipsum Florentium, omnium dilectione dignum ob virtutem charitatis, D. Hieronymus commendat.

QUANTUS beatitudinis tuæ rumor diversa populorum ora compleverit, hinc poteris æstimare, quòd ego te antè incipio amare, quàm nôsse. Ut enim ait Apostolus: Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium: ita è contrario, tuæ dilectionis fama dispergitur, ut non tam laudandus sit ille, qui te amat, quàm sæculus putetur facere ille, qui non amat. Prætermitto innumerabiles, in quibus Christum sustentâsti, pavisti, vestisti, visitâsti. Heliodori fratris à te adjuta necessitas mutorum etiam potest ora laxare. Quibus gratiis, quò ille præconio peregrinationis incommoda à te fota referebat? Ita ut ego ille tardissimus, quem intolerabilis languor vexat, pennatis (ut ajunt) pedibus, certè charitate, & voto te salutaverim, & etiam complexus sim. Gratulor itaque tibi, & nascentem amicitiam, ut Dominus confœderare dignetur,
pre-

precor. Et quia frater Ruffinus, qui cum sancta Melania ab Ægypto Jerosolymam venisse narratur, individua mihi germanitatis charitate connexus est, quaeso, ut epistolam meam huic epistolæ tuæ copulatam ei reddere non graveris. Noli nos ejus æstimare virtutibus. In illo conspicias expressa sanctitatis vestigia: & ego cinis, & vilissima pars luti, & jam favilla, dum vertor, satîs habeo, si splendorem morum illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat. Ille modò se lavit, & mundus est, & tanquàm nix dealbatus: ego cunctis peccatorum fordibus inquinatus, diebus, ac noctibus operior cum tremore reddere novissimum quadrantem. Sed tamen, quia Dominus solvit compeditos, & super humilem, & timentem verba sua requiescit, forsitan & mihi in sepulchro scelerum jacenti dicat: Hieronyme, veni foràs. Sanctus Presbyter Evagrius plurimum te salutatur: Martinianum fratrem juncto salutamus obsequio: quem ego videre desiderans, catenâ languoris innector.

HIERONYMUS

Ad Florentium.

Argumentum Epistolæ.

Epistola hæc familiaris est, nec eget argumēto: in qua Florentium, sibi charissimum, adhortatur, ut nascentes amicitias, quæ Christi glutino cohæserunt, reciprocis epistolis ambo pariter utrimque fœderent.

IN ea mihi parte eremi commoranti, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, dilectionis tuæ scripta perlata sunt. Quibus lectis, ita reaccensus est animus Hierosolymam proficiscendi, ut penè nocuerit proposito, quod profuerat charitati. Nunc igitur, quomodo valeo, pro me tibi literas repræsentō: etsi corpore absens, amore tamen, & spiritu venio, impendiō expolcens, nè nascentes amicitias, quæ Christi glutino cohæserunt, aut temporis, aut locorum magnitudo divellat: quin potius fœderemus eas reciprocis epistolis. Illæ inter nos currant, illæ sibi obviant, illæ nobiscum loquantur. Non multum perditura erit charitas, si tali secum sermone fabuletur. Rufinus autem frater, ut scribis, necdum venit, & si venerit, non multum proderit desiderio meo, cum eum jam visurus non sim. Ita enim & ille longo intervallo separatus est, ut huc non possit excurrere: & ego

ego arreptæ solitudinis terminis arceor, ut
cœperit jam mihi non licere, quod volui.
Ob hoc & ego obsecro, &, tu ut petas,
plurimum quæso, ut tibi beati Rheticii
Augustudunensis Episcopi, Commentarios
ad scribendum largiatur, in quibus Canti-
cum Canticorum sublimiori sensu ille dis-
seruit. Scripsit mihi & quidam de patria
supradicti fratris Ruffini, Paulus senex,
Tertuliani suum codicem apud eum esse,
quem vehementer reposcit. Et ex hoc quæ-
so, ut eos libros, quos me non habere
brevis subditus edocebit, librarii manu in
charta scribi jubeas. Interpretationem quo-
que Psalmorum Davidicorum, & prolixum
valdè de Synodis librum Sancti Hilarii,
quem ei apud Treviros manu mea ipse de-
scripseram, æquè ut mihi transferas, pe-
to. Nôsti, hoc esse Christianæ animæ pa-
bulum, si in Lege Domini meditetur die,
ac nocte. Cæteros hospitio recipis, solatio
foves, sumptibus juvas. Mihi, si rogata
præstiteris, cuncta largitus es. Et quoniam,
largiente Domino, multis sacræ Bibliothe-
cæ codicibus abundamus, impera vicissim,
& quodcumque vis, mittam. Nec putes,
mihi grave esse, si jubeas; habeo alumnos,
qui antiquariæ arti serviunt. Neque verò
beneficium pro eo, quod polliceor, postu-
lo. Heliodorus frater mihi indicavit, te
multa de Scripturis quærere, nec sic inve-
nire. Aut si omnia habes, incipit sibi
plus charitas vindicare, plus petere. Ma-
gistrum autem pueri tui, de quo dignatus

es scribere, quem plagiatores ejus esse non dubium est, sæpè Evagrius Presbyter, dum adhuc Antiochiæ essem, me præsentem, corripuit. Cui ille respondit: Ego nihil timeo. Dicit, se à Domino suo fuisse dimissum: & si vobis placet, ecce hîc est, transmittite, quò vultis: in hoc arbitror me non peccare, si hominem vagum non finem longius fugere. Quapropter, quia ego in hac solitudine constitutus, non possum agere, quod iussisti, rogavi charissimum mihi Evagrium, ut tam tui, quàm mei causâ, instanter negotium prosequatur.

HIERONYMUS

Ad Letam de institutione filia.

Argumentum Epistolæ.

Letam hortatur, ut filiam ab ipsis incunabulis ad pietatem Christi instituat, & statim, antequàm ullis inficiatur vitiis, sanctas imbibat cantiones: ut & inter blanditias nutricum, & lusus puellares, Christi gustum hauriat. Deinde, de cultu, de victu, & quo modo jam adolescens sit à secularium arcenda contagio: de studio Divinæ Scripturæ, & fugiendis apocryphis, saluberrima tradit præcepta. Hortatur tandem, maturè mittatur in Bethlehæm, antequàm ullâ maculâ contaminetur, ubi se & Magistrum, & nutritium fore, pollicetur.

Apostolus Paulus scribens ad Corinthios, & rudem Christi Ecclesiam sacris instruens

instruens disciplinis, inter cætera mandata, hoc quòque proposuit, dicens: Siqua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum ea, non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis in uxore fidei, & sanctificata est mulier infidelis in viro fidei. Alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem mundi sunt. Sicuti fortè hætenus videbantur nimium disciplinæ vincula laxata, & præceptis indulgentia Præceptoris, consideret domum Patris tui, clarissimi quidem, & eruditissimi viri; sed adhuc ambulantis in tenebris: & intelliget, consilium Apostoli illuc profecisse, ut radicis amaritudinem dulcedo fructuum compensaret, & viles virgulæ balsama pretiosa sudarent. Tu es nata de impari matrimonio: & de te, & Toxotio meo Paula generata est. Quis hoc crederet, ut Albinus Pontificis neptis de repromissione Martyris nasceretur? Ut præsentem, & gaudentem Avo, parvulæ adhuc lingua balbutiens Christi alleluja resonaret? Ut Virginem Dei in suo gremio nutriret senex? Et bene, feliciterque expectabimus. Sancta, & fidei domus virum sanctificat infidelem. Jam candidatus est fidei, quem filiorum, & nepotum credens turba circumdat. Ego puto, etiam ipsum Jovem, si habuisset talem cognationem, potuisse in Christum credere. Despuat licet, & irrideat epistolam meam, & me vel stultum, vel insanum clamitet: hoc

& gener ejus faciebat, antequàm crederet. Fiunt, non nascuntur Christiani. Auratum squalet Capitolium: fuligine, & aranearum tellis omnia Romę Tempła cooperta sunt: movetur Urbs sedibus suis, & inundans populus ante delubra semiruta, currit ad Martyrum tumules. Si non extorquet fidem prudentia, extorqueat saltèm verecundia. Hoc, Læta, Religiosissima in Christo filia, dictum sit, ut non desperes Parentis salutem, & eadem fide, qua meruisti filiam, & Patrem recipias; totiusque domus beatitudine perfruaris, sciens illud à Domino repromissum: Quæ apud hominès impossibilia, apud Deum possibilia sunt. Nunquàm est fera conversio. Latro de Cruce transiit in Paradisum. Nabuchodonosor, Rex Babylonis, post efferationem corporis, & cordis, & beluarum in eremo convictum, mentem recipit humanam. Et ut omittam vetera, nè apud incredulos nimis fabulosa videantur: ante paucos annos propinquus vester Gracchus, nobilitatem Patritiam sonans nomine, cum præfecturam gereret Urbanam, nonne specum Mithræ, & omnia portentosa simulachra, quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perſes, Hælios, Bromius pater initiatur, subvertit, fregit, excussit, & his quasi obsidibus antè præmissis, impetravit Baptismum Christi? Solitudinem patitur & in urbe Gentilitas. Dii quondam nationum cum bubonibus, & noctuis in solis culminibus remanserunt. Vexilla

xilla militum, Crucis insignia sunt. Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris pictura condecorat. Jam & Ægyptius Serapis Christianus factus est. Marnas Gazæ luget inclusus, & everfionem templi jugiter perremiscit. De India, Perside, Æthiopia Monachorum quotidie turmas suscipimus. Deposuit pharetras Armenius: Hunni discunt Psalterium: Scithiæ frigora fervent calore Fidei: Getarum rutilus, & flavus exercitus Ecclesiarum circumfert tentoria: & ideò forsitan contra nos æqua pugnant acie, quia pari Religione confidunt. Penè lapsus sum ad aliam materiam, & currente rota, dum urceum facere cogito, amphoram finxit manus. Propositum enim mihi erat, Sanctæ Marcellæ, & tuis precibus invitatum, ad Matrem, id est, ad te sermonem dirigere, & docere, quomodo instituere Paulam nostram debeas, quæ prius Christo consecrata est, quàm genita: quam antè votis, quàm utero concepisti. Vidimus aliquid temporibus nostris de Prophetalibus libris. Anna sterilitatem alvi fœcunditate mutavit. Tu luctuosam fœcunditatem vitalibus liberis commutasti. Fidens loquor, accepturam te filios, quæ primum fœtum Domino reddidisti. Ista sunt primogenita, quæ offeruntur in lege. Sic natus est Samuel: sic ortus Samson est: sic Joannes Baptista ad introitum Mariæ exultavit, & lusit: audiebat enim verba Domini per os Virginis perto-

nantis;

nantis : & de utero Matris in occursum
 ejus gestiebat erumpere. Igitur, quæ de
 repromissione nata est, dignam habeat or-
 tu suo institutionem Parentum. Samuel
 nutritur in Templo : Joannes in solitudi-
 ne præparatur. Ille sacro crine venerabilis
 est, vinum, & ficeram non bibit, adhuc
 parvulus cum Domino fermocinatur. Hic
 fugit urbes, zonâ pelliceâ cingitur, lo-
 custis alitur, ac melle sylvestri : & in ty-
 pum pœnitentiæ prædicandæ, tortuosissi-
 mi animalis vestitur exuviis. Sic erudien-
 da est anima, quæ futura est Templum
 Dei. Nihil aliud discat audire, nihil lo-
 qui, nisi quod ad timorem Dei pertinet.
 Turpia verba non intelligat : cantica Mun-
 di ignoret. Adhuc tenera lingua Psalmis
 dulcibus imbuatur. Procul sit ætas lasciva
 puerorum : ipsæ puellæ, & pedissequæ
 à sæcularibus consortiis arceantur, nè
 quod malè didicerint, pejùs doceant. Fiant
 ei literæ, vel buxæ, vel eburnæ, & suis
 nominibus appellentur : ludat in eis, ut
 & lusus ipse eruditio sit. Et non solum or-
 dinem teneat literarum, ut memoria nomi-
 num in canticum transeat ; sed & ipse inter
 se crebrò ordo turbetur, & mediis ultima,
 primis media misceantur, ut eas non sono,
 tantum ; sed & visu noverit. Cùm verò cœ-
 perit trementi manu stylum in cera ducere,
 vel alterius superposita manu teneri regan-
 tur articuli, vel in tabella sculpantur ele-
 menta : ut per eosdem sulcos inclusa mar-
 ginibus trahantur vestigia, ut foràs non
 queant

queant evagari. Syllabas jungat ad præmium, & quibus illa ætas deliniri potest, munusculis invitetur. Habeat & in discendo socias, quibus invideat, quarum laudibus mordeatur. Non objurganda est, si tardior sit; sed laudibus excitandum est ingenium, ut & vicisse gaudeat, & victa doleat. Cavendum in primis, nè oderit studia: nè amaritudo eorum præcepta in infantia, ultra rudes annos transeat. Ipsa nomina, per quæ consuefcit paulatim verba contexere, non sint fortuita; sed certa, & coacervata de industria: Prophetarum videlicet, atque Apostolorum: & omnis ab Adam Patriarcharum series de Matthæo, Lucaque descendat, ut, dum aliud agit, futuræ memoriæ præparetur. Magister probæ ætatis, & vitæ, atque eruditionis est eligendus: nec puto erubescet vir doctus id facere in propinqua, vel nobili virgine, quod Aristoteles fecit in Philippi filio, ut ipse librariorum vilitate initia traderet literarum. Non sunt contemnenda quasi parva, sinè quibus magna consistere non possunt. Ipse elementorum sonus, & prima institutio præceptorum aliter de erudito, aliter de rustico ore profertur. Unde & tibi est providendum, nè ineptis blanditiis sceminarum dimidiata dicere verba filia consuefcat, & in auro, atque purpura ludere: quorum alterum lingue, alterum moribus officit: nè discat in tenero, quod ei postea dediscendum est. Grachorum eloquentiæ multum ab infantia sermo Matris contulisse scribi-

scribitur. Hortensii oratio inter paternos sinus coaluit. Difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchyliis quis in pristinum candorem revo-
cet? Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primum imbuta est. Græca narrat historia, Alexandrum potentissimum Regem, Orbisque domitorem, & in moribus, & in incessu, Leonidis pedagogi sui non potuisse carere vitiis, quibus adhuc parvulus fuerat infectus. Proclivis est enim malorum æmulatio: & quorum virtutes assequi nequeas, citò imitaris vitia. Nutrix ipsa non sit temulenta, non lasciva, non garrula: habeat modestam gerulam; nutritium gravem. Cum Avum viderit, in pectus ejus transfiliat, de collo pendeat, nolenti alleluja decantet. Rapiat eam Avia, Patrem risibus agnoscat: sit omnibus amabilis, & universa propinquitas rosam ex se natam gaudeat. Discat statim, quam habeat & alteram Aviam, quam Amitam: cui Imperatori, cui exercitui tyruncula nutriatur. Illas desideret, ad illas tibi minitetur abscessum. Ipse habitus, & vestitus doceat eam, cui promissa sit. Cave, nè aures ejus perfores, nè cerusâ, & purpurisso consecrata Christo ora depingas: nec collum auro, & margaritis premas; nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus auspiceris. Habeat alias margaritas, quibus postea venditis, emptura est pretiosissimum margaritum. Prætextata,

nobilissima quondam fœmina, jubente viro Hymetio, qui Patruus Eustochii virginis fuit, habitum ejus, cultumque mutavit, & neglectum crinem mundano more texuit, sibi vincere cupiens & virginis propositum, & Matris desiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis, venisse ad se Angelum, terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu nè ausa es viri imperium præferre Christo? Tu caput Virginis Dei tuis sacrilegis attrectare manibus? Quæ jam nunc arefcent, ut sentias excruciatam quid feceris, & finito mense quinto, ad inferna ducaris. Sin autem perseveraveris in scelere, & marito simul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & feram miseræ pœnitentiam velox signavit interitus. Sic ulciscitur Christus violatores Templi sui: sic gemmas, & pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quòd insultare velim calamitatibus infelicium; sed ut moneam, cum quanto metu, & cautione servare debeas, quod Deo spondisti. Heli Sacerdos offendit Deum ob vitia liberorum. Episcopus fieri non potest, qui filios habuerit luxuriosos, non subditos. At è contrario de muliere scribitur, quòd salva fiet per filiorum generationem, si permanserit in fide, & charitate, & sanctificatione cum pudicitia. Si perfecta ætas, & sui juris imputatur Parentibus, quantò magis lactens, & fragilis, quæ juxta sententiam Domini, ignorat

dex-

dextram, & sinistram, id est, boni, & mali differentiam? Si sollicita provides, nè filia percutiatur à vipera; cur non eadem curâ provideas, nè feriatur à malleo universæ terræ? Nè bibat de aureo calice Babylonis? Ne egrediatur cum Dina, & velit videre filias Regionis alienæ? Nè ludat pedibus? Nè trahat tunicas? Venena non dantur, nisi melle circumlita: & vitia non decipiunt, nisi sub specie, umbræque virtutum. Et quomodo, inquires, peccata Patrum filiis non redduntur, nec filiorum Parentibus; sed anima, quæ peccaverit, ipsa morietur? Hæc de his dicitur: qui possunt sapere, de quibus in Evangelio scriptum est: Ætatem habet, loquatur pro se. Qui autem parvulus est, & sapit ut parvulus, donec ad annos sapientiæ veniat, & Pythagoræ litera Y, eum perducatur ad bivium; tam bona ejus, quàm mala, Parentibus imputantur. Nisi fortè existimas, Christianorum filios, si Baptisma non receperint, ipsos tantum reos esse peccati, & non etiam scelus referri ad eos, qui dare noluerint, maxime eo tempore, quo contradicere non poterant, qui accepturi erant: sicut è regione salus infantium majorum lucrum est. Offerre, nec nè, filiam, potestatis tuæ fuit (quàmquam alia sit tua conditio, quæ prius eam vovisti, quàm conciperes:) ut autem oblatam non negligas, ad periculum tuum pertinet. Qui claudam, & mutilam, & qualibet sorde maculatam obtulerit

hof-

hostiam, sacrilegii reus est: quantò magis, qui partem corporis sui, & illibata animæ puritatem Regis amplexibus parat, si negligens fuerit, punietur? Postquàm grandiuscula esse cæperit, & in exemplum ipsi sui crescere sapientiâ, ætate, & gratia apud Deum, & homines, pergat ad templum veri Patris cum Parentibus suis; sed cum illis non egrediatur è Templo. Quærant eam in itinere sæculi inter turbas, & frequentiam propinquorum, & nusquàm alibi reperiant, nisi in adyto Scripturarum, Prophetas, & Apostolos de spiritualibus nuptiis sciscitantem. Imitetur Mariam, quam Gabriel solam in cubiculo suo reperit: & ideo forsitan timore perterrita est, quia virum, quem non solebat, aspexit. Æmuletur eam, de qua dicitur: Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus. Loquatur & ipsa è lecto, charitatis jaculo vulnerata: Introduxit me Rex in cubiculum suum. Nunquàm exeat foras, nè inveniant eam, qui circumcunt Civitatem, nè percutiant, & vulnerent, & auferant thyristrum pudicitie, & nudam in sanguine derelinquant; quin potius, cum aliquis ostium ejus pulsaverit, dicat: Ego murus, & ubera mea turris: lavi pedes meos, non possum inquinare eos. Non vescatur in publico, id est, in Parentum convivio; nè videat cibos, quos desideret. Et licet quidam putent, majoris esse virtutis, præsentem contemnere voluptatem; tamen ego arbitror, securioris continentie esse, nescire, quod quæras.

Legi quondam in Scholis puer : *Ægrè reprehendas*, quod finis consuescere. Discat jam nunc & vinum non bibere, in quo est luxuria. Ante annos robustæ ætatis periculosa est teneris gravis abstinencia : usque ad id tempus, si necessitas postulaverit, & balneas adeat, & vino utatur modico, propter stomachum, & carniū edulio sustentetur, nè prius deficient pedes, quàm currere incipiant. Et hoc dico juxta indulgentiam, non juxta imperium, timens debilitatem, non docens luxuriam. Alioqui, quod Judaica superstitio ex parte facit in rejectione quorundam animalium, atque escarum, quod & Indorum Brachmani, & Ægyptiorum Gymnosophistæ in polentæ, & orizæ, & pomorum solo observant cibo, cur Virgo Christi non faciat in toto ? Si tanti vitrum ; quare non majoris sit pretii margaritum ? Quæ nata est ex promissione, sic vivat, ut illi vixerunt, qui de repromissione generati sunt. *Æqua gratia æquum* habeat & laborem. Surda sit ad organa : tibia, lyra, cithara, cur facta sint, nesciat. Reddat tibi pensum quotidie de Scripturarum floribus carptum. Edificat Græcorum versuum numerum. Sequatur statim & Latina eruditio : quæ si non ab initio os tenerum composuerit, in peregrinum sonum lingua corrumpitur, & externis vitiis sermo patrius sordidatur. Te habeat Magistram, te rudis miretur infantia. Nihil in te, & in Patre suo videat, quod si fecerit, peccet. Mementote vos, Parentes

virginis, magis eam exemplis doceri posse, quàm voce. Citò flores pereunt: citò violas, & lilium, & crocum pestilens aura corrumpit. Nusquam absque te procedat in publicum: Basilicas Martyrum, & Ecclesias, sinè Matre non adeat. Nullus ei juvenis, nullus cincinnatus arrideat. Vigiliarum dies, & solemnes pernoctationes, sic virguncula nostra celebret, ut ne transversum quidem unguem à Matre discedat. Nolo, de ancillulis suis aliquam plus diligat, cujus crebrò auribus infusurret. Quidquid uni loquitur, hoc omnes sciant. Placeat ei comes non compta, neque formosa, atque lasciva, quæ liquido guttore carmen dulce moduletur; sed gravis, pallens, fordidata, subtristis. Præponatur ei probæ fidei, ac morum, & pudicitiae virgo veterana, quæ illam doceat, & assuescat exemplo ad orationes, & Psalmos nocte consurgere, manè Hymnos canere; Tertiam, Sextam, Nonam horam stare in acie quasi bellatricem Christi: accensaque lucernam reddere sacrificium vespertinum. Sic dies transeat, sic nox inveniat laborantem: orationi lectio, lectioni succedat oratio. Breve videbitur tempus, quod tantis operum varietatibus occupatur. Discat & lanam facere, tenere colum, ponere in gremio calathum, rotare fustum, stamina pollice ducere. Spernat bombycum telas. Serum vellera, & aurum in fila lentescens. Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.

Cibus ejus olusculum sit, & similia, raro-
que pisciculi. Et, nè gulæ præcepta longius
traham, de quibus in alio loco plenius
sum locutus, sic comedat, ut semper
esuriat: ut statim post cibum possit lege-
re, orare, & psallere. Displicent mihi,
in teneris maximè ætatibus, longa, & im-
moderata jejunia, in quibus junguntur
hebdomades, oleum in cibo, ac poma ve-
tantur. Experimento didici, assellum in
via, cùm lassus fuerit, diverticula quæ-
rere. Faciant hoc cultores Isidis, & Cy-
beles, qui gulosâ abstinentia phasides
aves, ac fumantes turtures vorant, nè, sci-
licet, Cerealìa dona contaminent. Hoc in
perpetuo jejunio sit præceptum, ut lon-
go itineri vires perpetes superent, nè in
prima mansione currentes, in mediis cor-
ruamus. Cæterùm, ut antè scripsi, in
Quadragesima continentix vela pandenda
sunt, & tota aurigæ retinacula equis la-
xanda properantibus. Quàmquam alia sit
conditio sæcularium, alia Virginum, &
Monachorum. Sæcularis homo in Qua-
dragesima ventris ingluviem decoquit, &
in cochlearum morem succo victitans suo,
futuris dapibus, ac faginæ aqualiculum
parat. Virgo, & Monachus sic in Qua-
dragesima suos dimittant equos, ut sibi
meminerint semper esse currendum. Fini-
tus labor major, infinitus moderatior est.
Ibi enim respiramus, hìc perpetuò incedi-
mus. Si quando ad suburbana pergis, domi-
filiam non relinquant, nesciat finè te, nec
pos-

possit vivere: & cum sola fuerit, pertimescat. Non habeat colloquia sæcularium, & malarum virginum contubernia. Non intersit nuptiis servulorum, neque familiæ perstrepentis lusibus misceatur. Scio, præcepisse quosdam, nè Virgo Christi cum eunuchis lavet, nec cum maritatis fœminis: quia alii non deponant animos viro- rum, aliæ tumentibus uteris præferant fœditatem. Mihi omnino in adulta virgine lavacra displicent, quæ seipsam debet erubescere, & nudam videre non posse. Si enim vigiliis, & jejuniis macerat corpus suum, & in servitutem redigit, si flammam libidinis, & incentiva ferventis ætatis extinguere cupit continentia frigore, si appetitis for- dibus turpare festinat naturalem pulchritudinem, cur è contrario balnearum fomentis sopitos ignes suscitatur? Pro gemmis, & serico, divinos codices amet, in quibus non auri, & pellis Babylonica verniculata pictura, sed ad fidem placeat emendata, & erudita distinctio. Discat primò Psalterium: his se canticis avocet, & in Proverbiis Salomonis erudiatur ad vitam. In Ecclesiaste consuefeat, quæ Mundi sunt, calcare. In Job, virtutis, & patientiæ exempla sectetur. Ad Evangelia transeat, nunquam ea positura de manibus: Apostolorum acta, & epistolas tota cordis imbibat voluntate. Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit, mandet memoriæ Prophetas, Pentateuchum, & Regum, & Paralipomenon libros, Esdræ quoque, & Esther,

Volumina. Ad ultimum, finè periculo discat Canticum Canticorum : nè , si in exordio legerit , sub carnalibus verbis spiritualium nuptiarum epithalamium non intelligens , vulneretur. Caveat omnia apocrypha ; & si quando ea non ad dogmatum veritatem , sed ad signorum reverentiam legere voluerit , sciat , non eorum esse , quorum titulis prænotantur , multaque his admixta vitiosa , & grandis esse prudentiæ , aurum in luto quærere. Cypriani opuscula semper in manu teneat , Athanasii epistolas , & Hilarii libros inoffenso decurrat pede. Illorum tractatibus , illorum delectetur ingeniis , in quorum libris pietas fidei non vacillet. Cæteros sic legat , ut magis judicet , quàm sequatur. Respondebis : quomodò hæc omnia mulier sæcularis , in tanta frequentia hominum , Romæ custodire potero ? Noli ergo subire onus , quod ferre non potes : sed postquam ablactaveris eam cum Isaac , & vestieris cum Samuele , mitte Avia , & Amitæ. Redde pretiosissimam gemmam cubiculo Mariæ , & eunis Jesu vagientis impone. Nutriatur in Monasterio , sit inter virginum choros , jurare non discat , mentiri sacrilegium putet , nesciat sæculum , vivat Angelicè , sit in carne finè carne : omne hominum genus sui simile putet. Et , ut cætera taceam , certè te liberet servandi difficultate , & custodiæ periculo. Melius tibi est , desiderare absentem , quàm pavere ad singula , quid loquatur , cum quo loquatur , cui annuat ,

annuat, quem libenter aspiciat. Trade Eustochio parvulam, cujus nunc & ipse vagitus pro te oratio est. Trade comitem sanctitatis, futuram hæredem. Illam videat, illam amet, illam primis miretur ab annis, cujus & sermo, & incessus, & habitus doctrina virtutum est. Sit in gremio Avix, quæ repetat in nepte, quidquid præmisit in filia: quæ longo usu didicit nutrire, fervare, docere virgines: in cujus coronam centenarii quotidie numeri castitas textitur. Felix Virgo, felix Paula Toxotii; quæ per Avix, Amitæque virtutes nobilior est sanctitate, quàm genere. O si tibi contingeret videre socrum, & cognatam tuam, & in parvis corpusculis ingentes animos intueri! Pro insita tibi pudicitia non ambigerem, quin præcederes filiam, & primam Dei sententiam secunda Evangelii lege mutares. Nec tu parvi penderes aliorum desideria liberorum; sed te ipsam magis offerres Deo. Sed quia tempus est amplexandi, & tempus longè fieri à complexibus, & uxor non habet potestatem corporis sui, & unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat in Domino: & qui sub jugo est, ita debet currere, nè in luto comitem derelinquat: totum redde in sobole, quod in te interim distulisti Anna filium, quem Deo voverat, postquam obtulit in Tabernaculo, nunquam recepit; indecens arbitrata, ut futurus Propheta in ejus domo cresceret; quæ adhuc alios filios habere cupiebat.

Denique, postquam concepit, & peperit, non est ausa ad Templum accedere, & vacua apparere coram Domino, nisi prius redderet, quod debebat: talique immolato sacrificio, reversa domum, quinque liberos sibi genuit, quia primogenitum Deo pepererat. Miraris sceleritate sanctæ mulieris? Imitare fidem. Ipse, si Paulam miseris, & Magistrum me, & nutritium spondeo. Gestabo humeris, balbutientia senex verba formabo, multo gloriosior Mundi Philosopho, qui non Regem Macedonum, Babylonio perituro veneno; sed ancillam, & sponsam Christi erudiam, Regnis Cœlestibus offerendam.

HIERONYMUS

Ad Gaudentium.

Argumentum Epistolæ.

Ad preces amici Gaudentii docet, quibus rudimentis imbuenda sit rudis ætas puella, virginitati destinata, antequam boni, & mali discrimen noverit.

CAusa difficilis parvulæ scribere, quæ non intelligit, quid loquaris: cujus animum nescias: de cujus voluntate periculosè promittas, ut secundum præclari Oratoris exordium (a) spes in ea magis laudanda sit, quàm res. Quid enim hortaris ad

con-

(a) Id est, sententiam.

continentiam, quæ placentas desiderat, quæ in sinu Matris garrula voce balbutit; cui dulciora sunt mella, quàm verba? Audiat profunda Apostoli, quæ anilibus magis fabulis delectatur? Prophetarum enigmata sentiat, quam tristior gerulæ vultus exagitat? Evangelii intelligat majestatem, ad cuius fulgura omnis mortalium sensus hebetatur? Ut Parenti subjiciatur, horter, quæ manu tenera ridentem verberat Matrem? Itaque Pacatula nostra hoc epistolium post lectura suscipiat. Interim, modò literarum elementa cognoscat, jungat syllabas, discat nomina, verba consociet: atque ut voce tinnula ista meditetur, proponantur ei crustula, mulsæ præmia, & quidquid gustu suave est: quod vernat in floribus, quod rutilat in gemmis, quod blanditur in pupis, acceptura festinet. Interim & tenero tentet pollice fila ducere, rumpat sæpè stamina, ut aliquando non rumpat. Post laborem lusibus gestiat, de Matris pendeat collo, rapiat oscula propin quarum, Psalmos mercede decantet. Amet, quod cogitur discere, ut non opus sit, sed delectatio; non necessitas; sed voluntas. Solent quædam, cum futuram virginem sponderint, pullam tunicam eam induere, & furvo operire pallio; auferre linteamina, nihil in collo, nihil in capite auri sinere: re vera bono consilio, nè habere discat in tenero, quod postea ponere compellatur. Aliis verò è contrà videtur: Quid enim (ajunt) si ipsa non habuerit, habentes alias

non videbit? *Philocosmon* (a) genus fœmineum est: multasque etiam insignis pudicitie, quàmvis nulli virorum, tamen sibi scimus libenter ornari. Quin potius habendo satietur, & cernat laudari alias, quæ ista non habeant: meliusque est, ut faciata contemnat, quàm non habendo, habere desideret. Tale verò quid & Israëlítico fecisse vides populo Dominum, ut cupientibus Ægyptias carnes, usque ad nauseam, & vomitum præberet examina coturnicum: multosque sæculi reperiēs homines facilius carere experta corporis voluptate, quàm eos, qui à pueritia libidinem nesciant. Ab aliis enim nota calcari, ab aliis ignota appetiti. Illos vitare pœnitendo suavitatis insidias, quas fugerunt: hos carnis illecebras, dulci titillatione corporis blandientes, dum mella putant, venena noxia reperire. Mel enim distillare labia meretricis, quod ad tempus impingat vescentium fauces, & postea felle amarius invenitur. Unde & in Domini sacrificiis mel non offerunt: ceraque contempta, quæ mellis hospitium est, oleum accenditur in Templo Dei, quod de amaritudine exprimitur olivarum. Pascha quòque cum amaritudinibus comedi in azimis sinceritatis, & veritatis jubetur, quas qui habuerit in sæculo, persecutionem sustinebit. Unde & Propheta mysticè cantat: Sedebam solus, quia amaritudine repletus sum. Quid igitur? Lu-

xu-

(a) *Studiosum, avidum ornatus.*

xuriandum est in adolescentia, ut postea luxuria fortius contemnatur? Absit verò, inquit: unusquisque enim, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Circumciscus quis, id est, virgo vocatus est, non adducat præputium, hoc est, non quærat pelliceas tunicas nuptiarum, quibus Adam, ejectus de Paradiso virginitatis, indutus est. In præputio quis vocatus est, hoc est, habens uxorem, & matrimonii pelle circumdatus, non quærat virginitatis, & æternæ pudicitie nuditatem, quam semel habere desivit: sed utatur vase suo in sanctificatione, & pudicitia, bibatque de fontibus suis, & non quærat cisternas luparum dissipatas, quæ purissimas aquas pudicitie continere non possunt. Unde & idem Paulus in eodem capitulo, de virginitate, & nuptiis disputans, servos carnis vocat in matrimonio constitutos; liberos eos, qui absque iugo nuptiarum tota Domino serviunt libertate. Quod loquimur, non in universum loquimur; sed in parte tractamus, nec de omnibus; sed de quibusdam dicimus. Ad utrumque enim sexum, non solum ad vas infirmum, noster sermo dirigitur. Virgo es, quid te mulieris delectat societas? Qui fragilem, & subtilem ratem magnis committis fluctibus, & grande periculum navigationis incertæ securus ascendis? Nescis quid desideres, & tamen sic ei jungeris, quasi aut antè desideraveris, aut (ut levissimè dicam) postea desideraturus sis. Sed ad misterium

nisterium iste sexus est aptior. Elige ergo
anum deformem : elige probatæ in Domi-
no continentiae. Quid te adolescentula ,
quid pulchra, quid luxuriosa delectat? Ute-
ris balneis, cute nitida, rubicundis genis
incedis; carnibus vesceris, affluis divitiis,
pretiosa veste circumdaris, & juxta serpen-
tem mortiferum securè dormire te credis?
At non habitas in eodem hospitio. In noc-
te dumtaxat : cæterum totos dies in hujus
confabulatione consumis. Quare solus cum
sola, & non cum arbitris sedes, ut cum ip-
se non pecces, aliis peccare videaris, ut
exemplo sis miseris, qui nominis tui auc-
toritate delinquant? Tu quòque, virgo,
vel vidua, cur tam longo sermone viri re-
tineris? Cur cum solo relicta non metuis?
Saltè alvi te, & vesicæ cogat necessitas,
ut ex eas foràs, ut deferas in hac re eum,
cum quo licentiùs, quàm cum germano,
multò inverecundiùs, quàm cum marito
egisti. Sed de Scripturis sanctis aliquid in-
terrogas? Interroga publicè, audiant pe-
dissequæ, audiant comites tuæ. Omne, quod
manifestatur, lux est. Bonus sermo secreta
non quærit : quin potiùs delectatur laudi-
bus suis, & testimonio plurimorum. Ma-
gister egregius contemnit viros, despicit
fratres, & in unius mulierculæ secreta eru-
ditione defudat. Declinavi parumper de
mea disputatione aliorum occasione, &
dum infantem Pacatulam instituo, imò &
nutrio, multarum subito mihi malè Pa-
catarum bella suscepi. Revertar ad propo-
situm.

tuni. Sexus fœmineus suo jungatur sexui : nesciat, imò timeat cum pueris ludere. Nullum impudicum verbum noverit. Et, si fortè in tumultu familiæ discurrentis aliquid audiat, non intelligat. Matris nutum pro verbis, ac monitis, & pro imperio habeat. Amet ut Parentem, subjiciatur ut Dominae, timeat ut Magistram. Cum autem virgunculam rudem, & edentulam septimus ætatis annus exceperit, & cœperit erubescere, scire quid taceat, dubitare quid dicat : discat memoriter Psalterium, & usque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apostolos, & Prophetas sui cordis thesaurum faciat. Nec liberiorius procedat ad publicum, nec semper Ecclesiarum quærat celebritatem. In cubiculo suo totas delicias habeat. Nunquàm juvenculos, nunquàm cincinnatos videat : & vocis dulcedines per aurem animam vulnerantes, puellarumque lasciviâ repellantur : quæ quantò licentius adeunt, tantò difficilius evitantur : & quod didicerunt, secretò docent, inclusamque Danaen vulgi sermonibus violant. Sit ei Magistra comes, pedagoga custos, non multo vino dedita, non, juxta Apostolum, otiosa, atque verbosa, sed sobria, gravis, lanifica, & ea tantùm loquens, quæ animum puellarem ad virtutem instituant. Ut enim aqua in arcola digitum sequitur præcedentem ; ita ætas mollis, & tenera, in utramque partem flexibilis est, & quòcumque duxeris, trahitur.

magnus, nec ultra vestigia ejus ignis procedere ausus est. Moyſi loquitur Deus: Dimitte me, & delebo populum iſtum. Quando dicit: Dimitte me, oſtendit, ſe teneri poſſe, nè faciat, quod minatus eſt. Dei enim potentiam ſervi preces impendebant. Quis putas ille ſub Cœlo eſt, qui nunc iræ Dei poſſit occurrere? Qui obviare flammis? Et cum Apoſtolo dicere: Optabam ego anathema eſſe pro fratribus meis? Pereunt cum paſtoribus greges: quia ſicut populus, ſic Sacerdos, Moyſes compaſſionis loquebatur affectu: Si dimittis populo huic, dimitte: ſi autem, dele me de libro tuo. Vult perire cum pereuntibus, nec propria ſalute contentus eſt. Gloria quippe Regis, multitudo populi. His Pacatula noſtra nata eſt temporibus. Inter hæc crepundia primam carpit ætatem, ante lachrymas ſcitura, quàm riſum: priùs fletum ſenſura, quàm gaudium. Necdum introitus, jam exitus. Talem ſemper putet fuiſſe Mundum. Neſcia præterita, fugiat præſentia, futura deſideret. Hæc ut tumultuario ſermone dictarem, & poſt neces amicorum, luctumque perpetuum, infanti ſenex longo poſtliminio ſcriberem, tua, Gaudenti frater, impulit charitas; maluique parum, quàm nihil omnino poſcenti dare: quia in altero voluntas oppreſſa luctu, in altero amicitia diſſimulatio eſt.

HIERONYMUS

Ad Paulinum de institutione Monachi.

Argumentum Epistolæ.

Paulinus juvenis eloquens, & Monachus, ut tunc erant Monachi, Hieronymum literis commendarat, in eo præcipue, quod senex sanctis ageret locis. Miserat unà librum, quem in defensionem Theodosii Imperatoris scripserat: rogans, ut sibi scriberet, quam vitæ formam potissimum sequi debeat. Hunc igitur collaudatum ob insignem eloquentiam, hortatur, ut arcanarum literarum scientiam adjungat.

BONUS homo de bono cordis thesauro profert ea, quæ bona sunt, & ex fructibus arbor cognoscitur. Meritis nos virtutibus tuis, & parvos magnus extollis, ultimamque partem convivii occupas, ut Patrisfamilias judicio proveharis. Quid enim in nobis, aut quantulum est, ut doctæ vocis mereamur præconium? Ut illo ore, quo Religiosissimus Princeps defenditur, humiles nos, modicique laudemur? Noli igitur, frater charissime, annorum nos estimare numero; nec sapientiam canos reputes; sed canos sapientiam: Salomone testante: Cani hominis prudentia ejus. Nam & Moyfes septuaginta Presbyteros jubetur eligere, quos ipse sciret esse.

esse Presbyteros, utique non ego; sed prudentia judicandos. Et Daniel adhuc puer longævos judicat, atque impudicos senes ætas lasciva condemnat. Noli, inquam, fidem pensare temporibus: nec me idcirco meliorem putes, quòd prior in Christi exercitu cœperim militare. Paulus Apostolus, & Vas electionis, de persecutore mutatus, novissimus in ordine, primus in meritis est: quia, extremus licet, plùs omnibus laboravit. Judas, qui quoandam audiêrat: Tu autem homo, qui simul mecum dulces capiebas cibos, Dux meus, & notus meus, in domo Dei ambulavimus cum consensu; proditor amici, & Magistri, Salvatoris arguitur voce, & *Nodum informis lethi trabe neclit ab alta*. E contrario, latro Crucem mutat Paradiso, & facit homicidii pœnam martyrium. Quanti hodie diu vivendo portant funera sua, & quasi sepulchra dealbata plena sunt ossibus mortuorum? Subitus calor longum vincit teporem. Denique & tu audita sententiâ Salvatoris: Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me; verba vertis in opera, & nudam Crucem nudus sequens, expeditior, & levior scandis scalam Jacob. Tunicam mutas cum animo, nec pleno marsupio gloriosas sordes appetis; sed puris manibus, & candido pectore, pauperem te & spiritu, & operibus gloriaris. Nihil est enim grande, tristi, & lurida facie, vel simulare, vel ostentare jejunia, posses.

possessionum redditibus abundare, & vile
jactare palliolum. Crates ille Thebanus,
homo quondam ditissimus, cum ad phi-
losophandum Athenas pergeret, magnum
auri pondus abiecit, nec putavit, se simul
posse & virtutes, & divitias possidere. Nos
suffarcinati auro, Christum pauperem sequi-
mur, & sub prætextu elemosynæ pristinis
opibus incumbantes, quomodo possumus
aliena fideliter distribuere, qui nostra timi-
dè reservamus? Plenus venter facilè de jeju-
niis disputat. Non Jerosolymis fuisse; sed
Jerosolymis bene vixisse, laudandum est. Illa
expetenda est civitas, non quæ occidit Pro-
phetas, & Christi Sanguinem fudit; sed
quam fluminis impetus lætificat, quæ in
monte sita celari non potest: quam Ma-
trem Sanctorum Apostolus clamat, in qua
se municipatum cum justis lætatur habere.
Neque verò hoc dicens, memetipsum in-
constantia redarguo, damnoque, quod fa-
cio, ut frustra videar ad exemplum Abra-
ham, & meos, & patriam reliquisse: sed non
audeo Dei omnipotentiam angusto fine
concludere, & coarctare parvo terræ loco,
quem non capit Cælum. Singuli quique cre-
dentium, non locorum diversitatibus; sed fi-
dei merito ponderantur. Et veri adoratores,
neque Jerosolymis, neque in monte Gaza-
rim adorant Patrem: quia Deus Spiritus
est, & adoratores ejus in spiritu, & veri-
tate adorare oportet. Spiritus autem spi-
rat, ubi vult: & Domini est terra, & pleni-
tudo ejus. Postquam, siccato Judæ vellere,

universus Orbis Cœlesti rore perfusus est, & multi de Oriente, & Occidente venientes, recubuerunt in sinu Abrahæ, desiit notus esse tantum in Judæa Deus, & in Israël magnum nomen ejus: sed in omnem terram exivit sonus Apostolorum, & in fines Orbis terræ verba eorum. Salvator ad Discipulos loquens, cum esset in Templo: Surgite (inquit) abeamus hinc. Et ad Judæos: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Si Cœlum, & terra transibunt, utique transibunt omnia, quæ terrena sunt. Crucis igitur, & Resurrectionis loca profunt his, qui portant Crucem suam, & cum Christo resurgunt quotidie, qui dignos se tanto exhibent habitaculo. Cæterum qui dicunt: Templum Domini, Templum Domini, audiant ab Apostolo: Vos estis Templum Domini, Spiritus Sanctus habitat in vobis. Et de Jerosolymis, & de Britannia similiter patet aula Cœlestis: Regnum enim Domini intra vos est. Antonius, & cuncta Ægypti, & Mesopotamiæ, Ponti, Cappadociæ, & Armeniæ examina Monachorum, non vidēre Jerosolymam, & patet illis absque hac urbe Paradisi janua. Beatus Hilarion, cum Palæstinus esset, & in Palæstina viveret, uno tantum die vidit Jerosolymam, ut nec contemnuere loca sancta propter vicinam, nec rursus Dominum loco claudere videretur. Ab Adriani temporibus, usque ad Imperium Constantini, per annos circiter centum octoginta, in loco

Resurrectionis simulachrum Jovis, in Crucis rupe statua ex marmore Veneris à gentibus posita colebatur, existimantibus persecutionis auctoribus, quòd tollerent nobis fidem Resurrectionis, & Crucis, si loca sancta per Idola polluissent. Bethlehem nunc nostram, & angustissimum Orbis locum, de quo Psalmista canit: Veritas de terra orta est, lucus inumbrabat Thamus, id est, Adonidis: & in specu, ubi quondam Christus parvulus vagiit, Veneris amarius plangebatur. Quorsum (inquies) hæc tam longo repetita principio? Videlicet, nè quidquam fidei tuæ deesse putes; quia Jerosolymam non vidisti: nec nos idcirco meliores existimes, quòd hujus loci habitaculo fruimur: sed sive hic, sive alibi, æqualem te pro operibus tuis apud Dominum nostrum habere mercedem. Revera, ut simpliciter motus mentis meæ fatear, considerans & propositum tuum, & ardorem, quo sæculo renunciaisti, differentias in locis arbitror, si urbibus, & frequentia urbium derelicta, in agello habites, & Christum quæras in solitudine, & ores solus in monte cum Jesu, Sanctorumque tantum locorum vicinitatibus perfruaris, id est, ut & urbe careas, & propositum Monachi non amittas. Quod loquor, non de Episcopis, non de Presbyteris, non de Clericis loquor, quorum aliud officium est; sed de Monacho, & Monacho quondam apud sæculum nobili, qui idcirco pretium possessionum suarum

ad pedes Apostolorum posuit, docens, pecuniam esse calcandam, ut humiliter, & secretò victitans, semper contemnat, quod semel contempsit. Si Crucis, & Resurrectionis loca non essent in urbe celeberrima, in qua curia, in qua aula militum, in qua scorta, mimi, scurræ, & omnia sunt, quæ solent esse in cæteris urbibus, vel si Monachorum turbis solummodo frequentaretur, expetendum revera hujuscemodi cunctis Monachis esset habitaculum. Nunc verò summæ stultitiæ est, renuntiare sæculo, dimittere patriam, urbes deferere, Monachum profiteri, & inter majores populos periculosius vivere, quàm eras victurus in patria. De toto huc orbe concurritur: plena est Civitas universi generis hominum: & tanta utriusque sexus constipatio, ut, quod alibi ex parte fugiebas, hîc totum sustinere cogaris. Quia igitur fraternè interrogas, per quam viam incedere debeas, revelata tecum facie loquar. Si officium vis exercere Presbyteri, si Episcopatus te vel opus, vel honor fortè delectat, vive in urbibus, & castellis, & aliorum salutem fac lucrum animæ tuæ. Sin autem cupis esse, quod diceris Monachus, id est, solus; quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum? Habet unumquodque propositum Principes suos. Romani Duces imitètur Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones: Philosophi proponāt sibi Pythagorā, Socratem, Platonem, Aristotelem: Poëtæ emulentur

Hoc

Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium: Historici Thucydidem, Sallustium, Herodotum, Livium: Oratores Lyfiam, Gracchos, Demosthenem, Tullium. Et, ut ad nostra veniamus, Episcopi, & Presbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum. Nos autem habeamus propositi nostri Principes, Paulos, Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios. Et, ut ad Scripturarum auctoritatem redeam, nostri Princeps Elias, noster Elisæus, nostri Duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris, & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula propè fluentia Jordanis. De his sunt & illi filii Rechab: qui vinum, & ficeram non bibebant, qui morabantur in tentoriis, qui Dei per Jeremiam voce laudantur, & promittitur eis, quòd non deficiat de stirpe eorum vir stans coram Domino. Hoc reor & septuagesimi Psalmi titulum significare: Filiorum Jonadab, & eorum, qui primi in captivitatem ducti sunt. Iste est Jonadab filius Rechab, qui in Regum libro scribitur, currum ascendisse cum Hieu. Et hujus filii sunt, qui in tabernaculis semper habitantes, ad extremum propter irruptionem Chaldaici exercitus, Hierosolymam intrare compulsi, hanc primi captivitatem sustinuisse dicuntur, quòd post solitudinis libertatem, urbe, quasi carcere sunt reclusi. Obsecro itaque te, ut, quoniam sanctæ sororis tuæ

ligatus es vinculo, & non penitus expedito pergis gradu, five hic, five ibi, multitudines hominum, & officia, & salutationes, & convivia, veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis, & vespertinus cibus, olera, & legumina: interdumque pisciculos pro summis ducas deliciis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærat magnoperè, de quàm pretiosis cibis stereus conficiat. Quidquid post gulam non sentitur, idem tibi sit, quod panis, & legumina. Habes adversus Jovinianum libros de contemptu ventris, & gutturis plenius differentes. Semper in manu tua sacra sit lectio. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo sæpius dormiendum. Rumusculos, & gloriolas, & palpantes adulatores, quasi hostes, fuge. Pauperibus, & fratribus refrigeria sumptuum manu propria distribue. Rara est in hominibus fides. Non credis, verum esse, quod dico? Cogita Judæ loculos. Humilitatem vestium tumentis animo non appetas. Sæcularium, & maxime Potentum consortium evita. Quid tibi necesse est, ea videre crebrius, quorum contemptu Monachus esse cœpisti? Soror præcipue tua matronarum declinet confortia: nè inter sericas vestes, & gemmas circumfidentium fœminarum se sordidatam, aut doleat, aut miretur: quia alterum propositi pœnitentia, alterum jactantiæ seminarium est. Cave, nè quasi

fidelis,

fidelis, & famosus tuorum quondam dispensator, alienam pecuniam distribuendam accipias. Intelligis quid loquar: dedit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Habeto simplicitatem columbæ, nè cuiquam machineris dolos: & serpentis astutiam, nè aliorum supplanteris insidiis. Non multum distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi Christianum. Quem senseris tibi, aut semper, aut crebrò de nummis loquentem; exceptâ eleemosynâ, quæ indifferenter omnibus patet, institorem potiùs habeto, quàm Monachum. Præter victum, & vestitum, & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, nè filiorum panem canes comedant. Verum Christi Templum anima credentis est: illam exorna, illam vesti, illi offer donaria, in illa Christum suscipe. Quæ utilitas est, parietes fulgere gemmis, & Christum in paupere fame periclitari? Jam non sunt tua, quæ possides; sed dispensatio tibi credita est. Memento Ananiæ, & Saphiræ: illi sua timidè servaverunt, tu considera, nè Christi substantiam imprudenter effundas, id est, nè immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus, & secundùm dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. Noli respicere ad phaleras, & nomina vana Catonum. Ego tē (inquit) intus, & in cute novi. Esse Christianum, grande est, non videri. Et nescio quomodo plùs placent Mundo, qui Christo displicent. Hæc non, sicut ajunt, Sus Miner-

vam;

vam; sed ingredientem pelagus, amicus amicum monui, malens, à te facultatem meam requiri, quàm voluntatem: ut, in quo ego lapsus sum, tu firmo pergeres gradu. Librum tuum, quem pro Theodosio Principe prudenter, ornatèque compositum transmisisti, libenter legi, & præcipuè mihi in eo subdivisio placuit. Cumque in primis partibus vincas alios, in penultimis te ipsum superas. Sed & ipsum genus eloquii pressum est, & nitidum, & cum Tulliana luceat puritate, crebrum est in sententiis. Jacet enim (ut ait quidam) oratio, in qua tantùm verba laudantur. Præterea magna est rerum consequentia, & alterum pendet ex altero. Quidquid assumpseris, vel finis superiorum, vel initium sequentium est. Felix Theodosius, qui à tali Christi oratore defenditur! Illustrasti purpuras ejus, & utilitatem legum futuris sæculis consecrasti. Maeste virtute, qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris! O si mihi liceret istiusmodi ingenium non per Aonios montes, & Heliconis vertices, ut Poète canunt; sed per Sion, & Itabyrium, & Sina excelsa ducere! Si contingeret docere, quæ didici, & quasi per manus mysteria tradere Scripturarum, nasceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet. Audi ergo, mi conserve, amice, germane, ausculta paulisper, quo in scripturis Sanctis calle gradiaris. Totum, quod legimus in Divinis Libris, nitet quidem, & fulget etiam in cortice; sed dulcius in me-

medulla est. Qui edere vult nucleum, frangat nucem. Revela (inquit David) oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Si tantus Propheta tenebras ignorantiae confitetur, qua nos putas parvulos, & penè lactentes, inscitiae nocte circumdari? Hoc autem velamen non solum in facie Moyfi; sed & in Evangelistis, & in Apostolis positum est. Turbis Salvator in Parabolis loquebatur, & contestans, mysticum esse, quod dicebatur, agebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Nisi aperta fuerint universa, quæ scripta sunt, ab eo, qui habeat clavem David: qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit; nullo alio referante, penduntur. Si haberes hoc fundamentum, imò, si quasi extrema manus operi tuo induceretur, nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius, nihilque Latinius tuis haberemus voluminibus. Tertullianus creber est in sententiis, sed difficilis in loquendo. Beatus Cyprianus instar fontis purissimi, dulcis incedit, & placidus; & cum totus sit in exercitatione virtutum occupatus, persecutionum angustiis, de Scripturis Divinis nequaquam differuit. Inclyto Victorinus Martyrio coronatus, quod intelligit, eloqui non potest. Lactantius, quasi quidam fluvius eloquentiae Tullianæ, utinam tam nostra confirmare potuisset, quam facile aliena destruxit. Amobius inæqualis, & nimius est, & absque operis sui partitione confusus, Sanctus Hilarius Gallicano

cothurno attollitur, & cum Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis involvitur, & à lectione simpliciorum fratrum procul est. Taceo de cæteris, vel defunctis, vel etiam adhuc viventibus, super quibus in utramque partem post nos alii iudicabunt. Ad te ipsum veniam Symmyten, sodalem meum, & amicum, amicum (inquam) meum, antequàm notum: & precabor, nè assentationem in necessitudine suspiceris: quin potius vel errare me existimato, vel amore labi, quàm amicum adulatione decipere. Magnum habes ingenium, & infinitam sermonis supellectilem, & facile loqueris, & purè, facilitasque ipsa, & puritas mixta prudentiæ est: capite quippe sano, omnes sensus vigent. Huic prudentiæ, & eloquentiæ si accederet vel studium, vel intelligentia Scripturarum, viderem, te brevi arcem tenere nostrorum, & ascendentem cum Jacob tecta Sion, canere in dogmatibus, quod in cubilibus cognovisses. Accingere (quæso te) accingere. Nihil finè magno labore vita dedit mortalibus. Nobilem te Ecclesia habeat, ut prius Senatus habuit. Præpara tibi divitias, quas quotidie eroges, & nunquàm deficient, dum viget ætas, dum nondum canis spargitur caput, antequàm subeant morbi, tristisque senectus: Et labor, & diræ rapiat inclementia mortis. Nihil in te mediocre esse contentus sum: totum summum, totum perfectum desidero. Sanctum Vigilantium Presbyterum

qua aviditate susceperim, melius est, ut ipsius verbis, quàm meis discas literis: qui cur tam citò à nobis profectus sit, & nos reliquerit, non possum dicere, nè lædere quempiam videar. Tamen quasi prætereuntem, & festinantem paululùm retinui, & gustum ei nostræ amicitix dedi, ut per eum discas, quid in nobis non desideres. Sanctam Conservam tuam, tecum Domino militantem, per te salutari volo.

HIERONYMUS

*Ad Marcellam de Laudibus
Assella.*

Argumentum Epistolæ.

Pater Assella somniârat, se in vitrea phiala videre puellam virgunculam. Eam natam, & ante annos pubertatis, Virginitati consecravit flammeo Virginali tectam. Quæ post duodecimum annum Monachæ vitam arripuit, ac Romæ perinde, ac in eremo vixit. Hujus laudes ad Marcellam ejus familiarem scribit, nè videretur assentari, quòd viventem adhuc tantopere laudaret.

Nemo reprehendat, quòd in epistolis aliquos, aut laudamus, aut carpinus: cum & in coarguendis malis, sit correctio cæterorum: & in optimis prædicandis, bonorum ad virtutem studia concitentur. Nudiustertius de beatæ memorix

moriamur Lea aliqua dixeramus. Illico pupugit animum, & mihi venit in mentem, non debere nos tacere de Virgine, qui de secundo ordine castitatis loquuti sumus. Igitur Ascellæ nostræ vita breviter explicanda est, cui quæso, nè hanc epistolam legas; gravatur quippe laudibus suis; sed his potius, quæ adolescentulæ sunt, legere dignare, ut ad exemplum ejus se instituentes, conversationem illius, perfectæ vitæ normam arbitrentur. Præmitto, quòd in Matris utero benedicatur ei, antequàm nascatur, quòd in phiala nitentis vitri, & omni speculo purioris, Patri virgo traditur per quietem: quòd adhuc infantie involuta pannis, & vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ Beatitudinis consecratur. Sit gratiæ omne, quod antè laborum fuit; licet Deus præscius futurorum, & Jeremiam sanctificet in utero, & Joannem in alvo Matris faciat exultare, & Paulum ante constitutionem Mundi separet in Evangelium Filii sui. Ad ea venio, quæ post duodecimum annum sudore proprio elegit, arripuit, tenuit, cœpit, implevit. Unius cellulæ clausa angustiis, latitudine Paradisi fruebatur. Idem terræ solum, & orationis locus extitit, & quietis. Jejunium pro ludo habuit, inediam pro refectioe. Et, cum eam non vescendi desiderium; sed humana confectio ad cibum traheret, pane, & sale, & aquâ frigidâ concitabat magis esuriem, quàm restinguebat.

Et, quia penè oblitus sum, quod in principio debui dicere, cum primum hoc propositum arripuit, aurum colli sui, quod quidem murenulam vulgus vocat, quod scilicet metallo in virgulas lentefcente, quadam ordinis flexuosi catena contextitur, absque Parentibus vendidit, & tunicam fusciolem, quam à Matre impetrare non poterat, induta, pio negotiationis auspicio se repentè Domino consecravit: ut intelligeret universa cognatio, non posse aliud ei extorqueri, quæ jam sæculum damnâisset in vestibus. Sed (ut dicere cœperamus) ita se semper moderatè habuit, & intra cubiculi sui secreta custodivit, ut nunquàm pedem proferret in publicum: nunquàm viri nôsse alloquium. Et, quod magis sit admirandum, sororem Virginem amaret potius, quàm videret. Operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non manducat. Sponso aut orans loquebatur, aut psallens. Ad Martyrum limina penè invisa properabat. Et, cum gauderet proposito suo, in eo vehementius exultabat, quod se nullus cognosceret. Cumque per omnem annum jugi jejunio pasceretur, biduo, triduoque sic permanens; tum verò in Quadragesima navigii sui vela tendebat, omnes penè hebdomadas vultu lætante conjungens. Et, quod impossibile forsitan est hominibus ad credendum, Deo autem præstante, possibile est; ita ad quinquagenariam pervenit ætatem, ut non

doleret stomachus, non viscerum cruciaretur injuriâ, non sicca humus jacentia membra confringeret, non sacco asperata cutis foetorem aliquem, situmque contraheret; sed sana corpore, animâ sanior, solitudinem putaret esse delicias, & in urbe turbida inveniret eremum Monachorum. Et hæc quidem tu melius nôsti, à qua pauca didicimus, & cujus oculis durities de genibus camelorum in illo sancto corpusculo præ orandi frequentia obcaluisse, perspecta est. Nos, quod scire possumus, explicamus. Nihil illius severitate jucundius, nihil suavitate tristius, nihil tristitiâ suavius. Ita pallor in facie est, ut, cum continentiam indicet, non redoleat ostentationem. Sermo silens, silentium loquens. Nec citus, nec tardus incessus. Idem semper habitus. Neglecta mundities, & inculta vestis, cultus ipse sine cultu. Sola vitæ suæ æqualitate promeruit, ut in urbe pompæ, lasciviæ, deliciarum, in qua humilem esse miseria est, & boni eam prædicent, & mali detrahere non audeant. Viduæ eam imitentur, & Virgines, Maritatæ colant, noxiæ timeant, suspiciant Sacerdotes.

HIERONYMUS

Affella.

Argumentum Epistolæ.

Ingens apud Romanos odium sibi conflaverat Hieronymus, quod Paulam, & Eustochium, primarias fœminas, traxisset ad Monachorum institutum, neque caruit suspicione, quod Paulam adamaret. Hujusmodi obtreſſatorum obloquiis responderet, ac deplorat hominum malevolentiam.

SI tibi putem gratias à me referri posse, non sapiam. Potens est Deus super persona mea sanctæ animæ tuæ restituere, quod meretur: ego enim indignus, nec æstimare umquam potui, nec optare, ut mihi tantum in Christo largireris affectum. Et licet me sceleratum quidam putent, & omnibus flagitiis obrutum, & pro peccatis meis etiam hæc parva sint; tamen tu benefacis, quod ex tua mente etiam malos bonos putas. Periculosum quippe est, de servo alterius judicare, & non facilis venia, prava dixisse de rectis. Veniet, veniet illa dies, in qua & mecum dolebis ardere non paucos. Ego probrosus, ego versipellis, & lubricus, ego mendax, & Sathanæ arte decipiens. Quid enim est tutius, hæc vel credidisse, vel finxisse de infontibus; etiam de noxiis credere noluisse? Osculabantur mihi manus quidam, & ore vipereo detrahebant, & dolabant

la-

labiis, corde gandeant. Videbat Dominus, & subfannabat illos, & miserum me servum suum futuro cum eis iudicio reservabat. Alius incessum meum calumniabatur, & risum: & ille vultui detrahebat, hic in simplicitate aliud suspicabatur. Penè certè triennium cum eis vixi. Multa me Virginum crebrò turba circumdedit. Divinos libros, ut potui, nonnullis sepe disse- rui. Lectio assiduitatem, assiduitas fami- liaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant, quid umquam in me aliter sen- serint, quàm Christianum decebat? Pe- cuniam cujusquam accepi? Munera, vel parva, vel magna non sprevi? In manu mea æs alicujus insonuit? Obliquus ser- mo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud obicitur, nisi sexus meus, & hoc nunquàm obicitur, nisi cùm Jerosoly- mam Paula, & Melania proficiscuntur. Esto: crediderunt mentienti, cur non credunt neganti? Idem est homo ipse, qui fuerat: fatetur insontem, qui dudum noxium lo- quebatur. Et certè veritatem magis expri- munt tormenta, quàm risus: nisi quòd fa- ciliùs creditur, quod aut fictum libenter auditur, aut non fictum, ut fingatur, im- pellitur. Antequàm domum sanctæ Paulæ nossem, totius in me Urbis studia conso- nabant. Omnium penè iudicio dignus sum- mo Sacerdotio decernebar. Beatę memo- riæ Damasus meus sermo erat: dicebar sanc- tus, dicebar humilis, & disertus. Numquid domum alicujus lascivioris ingressus sum?

Numquid me vestes sericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens, atque jejunans, squalens sordibus, fletibus penè excæcata, quam continuis noctibus misericordiam Domini deprecantem Sol sæpè deprehendit, cujus canticum Psalmi, sermo Evangelium, deliciæ continentia, vita jejunium: Nulla me potuit alia delectare, nisi illa, quam manducantem nunquam vidi? Sed postquam eam pro suæ merito castitatis venerari, colere, suspicere cœpi, omnes me illicò deseruere virtutes. O invidia primùm mordax tui! O Sathanæ calliditas, semper sancta persequens! Nullæ aliæ Romanæ Urbis fabulam præbuerunt, nisi Paula, & Melania, quæ, contemptis facultatibus, pignoribusque desertis, Crucem Domini, quasi quoddam pietatis levavere vexillum. Si balneas peterent, unguenta eligerent, divitias, & viduitatem haberent materiam luxuriæ, & libertatis, Domine vocarentur, & sanctæ. Nunc in sacco, & cinere formosæ volunt videri, & in gehennam ignis cum jejunis, & pædore descendere: videlicet, non licet eis applaudente Populo perire cum turbis. Si Gentiles hanc vitam carperent, si Judæi, haberent solatium non placendi eis, quibus displicet Christus. Nunc verò (proh nefas!) homines Christiani, prætermisâ domorum suarum curâ, & proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo

oculo festucam quærunt. Lacerant sanctum propositum, & remedium poenæ suæ arbitrantur, si nemo sit Sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Tibi placet lavare quotidie; alius has mundities sordes putat. Tu attagenem ructas, & de comesto accipensere gloriaris; ego faba ventrem impleo. Te delectat cachinnantium greges; me Paula, Melaniaque plangentes. Tu aliena desideras; illæ contemnunt sua. Te delibuta melle vina delectant; illæ potant aquam frigidam suaviorem. Tu te perdere existimas, quidquid in præsentī non habueris, comederis, devoraveris; illæ futura desiderant, & credunt, vera esse, quæ scripta sunt. Esto, ineptè, & inaniter, quibus resurrectio corporum persuasit: quid ad te? Nobis è contrario tua vita displicet. Bono tuo crassus sis; me macies delectat, & pallor. Tu tales miseros arbitraris; nos te miserabiliorem putamus. Par pari refertur, & invicem nobis videmur insanire. Hęc, domina mea Assella, cū jam navem conscenderem, raptim flens, dolensque conscripsi: & gratias ago Deo meo, quòd dignus sim, quem Mundus oderit. Ora autem, ut de Babylone Hierosolymam regrediar, nè mihi dominetur Nabuchodonosor, sed Jesus filius Josedech: veniat Esdras, qui interpretatur adjutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego, qui volebam cantare canticum Domini in terra aliena, & deserto monte

monte Sina, Ægypti auxilium flagitabam. Non recordabar Euangelii, quia, qui de Hierusalem egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur, occiditur. Sed, licet Sacerdos despiciat, atque Levites; Samaritanus ille misericors est: cui cum diceretur: Samaritanus es, & Dæmonium habes: Dæmonium renuens, Samaritem se non negavit: Quia, quem nos Custodem, Hebræi Samaritem vocant. Maleficum quidam me garriunt: titulum fidei servus agnosco. Magnum vocant & Judæi Dominum meum. Seducor & Apostolus dictus est. Tentatio me non apprehendat, nisi humana. Quotam partem angustiarum perpeßus sum, qui Cruci milito? Infamiam falsi criminis imputârunt. Sed scio, per bonam, & malam famam perveniri ad Regna Cœlorum. Saluta Paulam, & Eustochium, velit, nolit Mundus, in Christo meas. Saluta Matrem Albinam, sororemque Marcellam, Marcellinam quòque, & sanctam Felicitatem, & dic eis: ante Tribunal Christi simul stabimus, ibi apparebit, qua mente quis vixerit. Memento mei, exemplum pudicitiae, & virginitatis insigne, fluctusque Maris tuis precibus mitiga.

HIERONYMUS

*Ad Principiam Virginem, Marcella
vidua Epitaphium.*

Argumentum Epistolæ.

*Marcella prima nobilitatis puella septimo à
nuptiis mense fuerat orbata marito. Postea
Cerealem Consulem, illius nuptias ambien-
tem, pertinaciter rejecit: decreta deinceps
viduali castimonia, Monacha vitam pri-
ma nobilium fœminarum ausa est Roma
profiteri, ac multas ad idem institutum
pertraxit. A. D. Hieronymo Divinas lite-
ras diligentissimè didicit, cum esset Roma,
absenti sæpè scripsit, & eum opibus suis
adjuvit. Hujus operâ mulieris, Origenis-
tarum Hierosolymis orta factio extincta est.
Direptâ à Gothis Româ, feliciter obiit. Scri-
bit ad Principiam Marcella quondam con-
tubernalis, ac discipulam.*

SÆPÈ, & multùm flagitas, Virgo Christi
Principia, ut memoriam sanctæ fœmi-
næ Marcellæ literis recolam, & bonum, quo
diu frui sumus, etiam ceteris noscen-
dum, imitandumque describam. Satis do-
leo, quòd hortaris sponte currentem, &
me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi
quidem in ejus dilectione concedam: mul-
tòq̃ plus accipiam, quàm tribuam beneficii,

tantarum recordatione virtutum. Nam, ut hucusque reticerem, & biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, ut malè existimas; sed tristitiæ incredibilis, quæ ita meum oppressit animum, ut melius judicarem tacere impræsentiarum, quàm nihil dignum illius laudibus dicere. Neque verò Marcellam tuam, imò meam, &, ut verius loquar, nostram, omniumque Sanctorum, & propriè Romanæ Urbis inclytum decus, institutis Rhetorum prædicabo, ut exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per Proconsules, & Præfectos Prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est, & eò nobilius, quòd opibus, & nobilitate contempta, facta est paupertate, & humilitate nobilior. Orba Patris morte, viro quòque post nuptias septimo mense privata est. Cùmque eam Cerealis, cujus clarum inter Consules nomen est, propter ætatem, & antiquitatem familiæ, & insignem (quod maxime viris placere consuevit) decorem corporis, ac morum temperantiam, ambitiosius peteret, suasque longævus polliceretur divitias, & non quasi in uxorem; sed quasi in filiam vellet donationem transfundere: Albinæque Mater tam clarum præsidium viduatæ domus ultrò appeteret: illa respondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitæ dedicare, utique maritum quærerem, non hæreditatem. Illoque mandante, posse & senes diù vivere, & juvenes
citò

citò mori, eleganter lufit: Juvenis quidem potest citò mori; sed senex diù vivere non potest. Qua fententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, ut ejus nuptias desperarent. Legimus In Evangelio fecundùm Lucam: Et erat Anna Prophetiffa filia Phanaelis de Tribu Affer. Et hæc provectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro fuo annis feptem à virginitate fua, & erat vidua annis octoginta quatuor, nec recedebat de Templo, jejuniis, & obsecrationibus Domino ferving die, ac nocte. Nec mirum, fi videre meruit Salvatore, quem tanto labore quærebat. Conferamus feptem annos feptem menfibus, fperare Chriftum, & tenere, natum confiteri, & in Crucifixum credere, parvulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio ullam inter fanctas fœminas differentiam (quod nonnulli inter fanctos viros, & Ecclefiarum Principes ftultè facere confueverunt) fed illò tendit assertio, ut quarum unus eft labor: unum & præmium fit. Difficile eft, in maledica civitate, & in urbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque vitiorum, fi honeftis detraherent, & pura, ac munda macularent, non aliquam finiftri rumoris fabulam contrahere. Unde quafi rem difficillimam, & penè impoffibilem, optat Propheta potius, quàm præfumat, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via hujus fœculi appellat, quos nulla obfcœni rumoris aura

maculârit, qui opprobrium non acceperint
adversus proximos suos, de quibus & Sal-
vator in Evangelio: Esto (inquit) bene-
volus, sive bene sentiens de adversario tuo,
dum es in via cum illo. Quis umquam de
hac muliere, quod displiceret, audivit, ut
crederet? Quis credidit, ut non magis se
ipsum malignitatis, & infamię condemna-
ret? Ab hac primùm confusa Gentilitas
est, cum omnibus patuit, quæ esset vidui-
tas Christiana, quam & conscientia, &
habitu promittebat. Illæ enim solent pur-
purisso, & cerussâ ora depingere, sericis
pittere vestibus, splendere gemmis, aurum
portare cervicibus, & auribus perforatis,
rubri maris pretiosissima grana suspende-
re, fragrare musco mure, maritos ita plan-
gere, ut tandem dominatu eorum se ca-
ruisse lætentur, quærantque alios, non
quibus juxta Dei sententiam serviant; sed
quibus imperent. Unde & pauperes eli-
gunt, ut nomen tantum virorum habere
videantur, qui patienter rivales sustineant,
si musitaverint, illicò projiciendi. Nostra
Vidua talibus usa est vestibus, quibus ar-
ceret frigus, non membra nudaret: aurum
usque ad annuli signaculum repudians, &
magis in ventribus egenorum, quàm in
marsupiis recondens. Nusquam sinè Ma-
tre: nullum Clericorum, aut Monachor-
um (quod ample domus interdum exige-
bat necessitas) vidit absque arbitris. Sem-
per in comitatu suo Virgines, ac Viduas,
& ipsas graves fœminas habuit, sciens ex
illa

lascivia puellarum sæpè de dominarum moribus judicari, & qualis quæque sit, talium confortio delectari. Divinarum Scripturarum ardor erat incredibilis. Semperque cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte. Meditationem legis, non in replicando, quæ scripta sunt, ut Judæorum existimant Pharisæi; sed in opere intelligens, juxta illud Apostolicum: Sive comeditis, sive bibitis, sive quid agitis, omnia in gloriam Domini facientes. Et Prophetæ verba dicentis: A mandatis tuis intellexi: ut postquam mandata compleffet, tunc se sciret mereri intelligentiam Scripturarum. Quod & alibi legimus: Quia cœpit Jesus facere, & docere. Erubescit enim, quàmvis præclara, doctrina, quam propria reprehendit conscientia. Frustraque ejus lingua prædicat paupertatem & docet eleemosynas, qui Cræsi divitiis tumet, vilique opertus pallio, pugnat contra tineas vestium sericarum. Illi erant moderata jejunia, carniū abstinencia, vini odor magis, quàm gustus, propter stomachum; & frequentes infirmitates. Rarò procedebat in publicum: & maxime nobilium matronarum vitabat domos, nè cogeretur videre, quod contempserat: Apostolorum, & Martyrum Basilicas secretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequentiam declinarent: Matri intantum obediens, ut interdum faceret, quod

nolebat. Nam, cum illa suum diligeret sanguinem, & absque filiis, & nepotibus, vellet in fratris liberos universa conferre, ista pauperes eligebat; & tamen Matri contraire non poterat; monilia, & quidquid suppellectilis fuit, divitibus peritura concedens, magisque volens pecuniam perdere, quam Parentis animum contristare. Nulla eo tempore nobilium foeminarum novarat Romae Propositum Monachorum, nec audebat propter rei novitatem, ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis prius Sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arianæ hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum, Romanam confugerant, vitam beati Antonii, adhuc tunc viventis, Monasteriorumque in Thebaide Pachumii, & Virginum, ac viduarum didicit disciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat. Hanc multos post annos imitata est Sophronia, & aliæ, quibus rectissime illud Ennianum aptari potest: *Utinam nè in nemore Pelio*. Hujus amicitiiis fruita est Paula venerabilis: in hujus cubiculo nutrita Eustochium virginитatis decus: ut facilis æstimatio sit, qualis Magistra, ubi tales discipulæ. Rideat forsan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui, si recordetur sanctas foeminas comites Domini Salvatoris, quæ ministrabant ei de sua substantia, & tres

Ma-

Marias stantes ante Crucem, Mariamque propriè Magdalenam, quæ ob sedulitatem, & ardorem Fidei, Turritæ nomen accepit, & prima ante Apostolos, Christum videre meruit resurgentem; se potius superbiæ, quàm nos condemnabit ineptiarum, qui virtutes non sexu; sed animo judicamus, contemptæque nobilitatis, ac divitiarum majorem gloriam ducimus. Unde & Jesus Joannem Evangelistam amabat plurimum: qui propter generis nobilitatem erat notus Pontifici, & Judæorum insidias non timebat, in tantum, ut Petrum introduceret in atrium, & staret solus Apostolorum ante Crucem, Matremque Salvatoris in suam reciperet ut hæreditatem Virginis Domini, Virginem Matrem Filius Virgo susciperet. Annis igitur plurimis sic suam transegit ætatem, ut antè se vetulam cerneret, quàm adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platicum, qui Philosophiam meditationem mortis esse dixit. Unde & noster Apostolus: Quotidie, inquit, morior propter vestram salutem. Et Dominus juxta antiqua exemplaria: Nisi quis tulerit Crucem suam quotidie, & sequutus fuerit me, non pòtest meus esse discipulus. Multòque antè per Prophetam Spiritus Sanctus: Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis. Et post multas ætates illa sententia: *Memento semper diem mortis, & nunquam peccabis.* Disertissimique præceptum Satyrici: *Vive memor lethi: fugit hora,*
hoc

hoc, quod loquor, inde est. Sic ergo (ut dicere cœperamus) etatem duxit, & vixit, ut semper se crederet esse morituram. Sic induta est vestibus, ut meminisset sepulchri, offerens se hostiam rationabilem, vivam, placentem Deo. Denique, cum & me Romam cum Sanctis Pontificibus Paulino, & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas, quorum alter Antiochenam Syrię, alter Salaminiam Cypri rexit Ecclesiam, & verecundè nobilium fœminarum oculos declinarem: ita egit secundum Apostolum imporrune, opportunè, ut pudorem meum sua superaret industria. Et, quia alicujus tunc nominis esse existimabat super studio Scripturarum, nunquam convenit, quin de Scripturis aliquid interrogaret: nec ut statim acquiesceret; sed moveret è contrario quæstiones: non, ut contenderet; sed, ut quarendo disceret earum solutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenii, quid sanctitatis, quid puritatis invenerim, vereor dicere, nè fidem credulitatis excedam, & tibi majorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc solum dicam, quòd quidquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diuturna, quasi in naturam versum, hoc illa libavit, didicit, atque possedit: ita ut post prosecutionem nostram, si in aliquo testimonio Scripturarum esset oborta contentio, ad illam judicem pergeretur. Et, quia valdè prudens erat, & noverat illud, quod appel-

lant

Iam Philosophi, *Topreton*, id est, dicere quod facias, sic ad interrogata respondebat, ut etiam sua non sua diceret; sed vel mea, vel cujuslibet alterius: ut in eo ipso, quod docebat, se discipulam fateretur. Sciebat enim dictum ab Apostolo: Docere autem mulieri non permitto: nè virili sexui, & interdum Sacerdotibus, de obscuris, & ambiguis sciscitantibus facere videretur injuriam. In nostrum locum statim audivimus, te illius adhæsisse consortio, & nunquam ab illa ne transversum quidem unguem, ut dicitur, recessisse: eadem domo, eodem cubiculo usam, ut omnibus in Urbe clarissima notum fieret, & te Matrem, & illam filiam reperissem. Suburbanus ager vobis pro Monasterio fuit, & rus electum pro solitudine: multoque ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri, & conversione multarum, gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra Virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentia fervientium Deo, quod prius ignominie fuerat, esset postea gloriæ. Interim absentiam nostri mutuis solabamur alloquiis: & quod carne non poteramus, spiritu reddebamus. Semper obviare epistolis, superare officiis, salutationibus prævenire. Non multum perdebant absentia, quæ jugibus sibi literis jungebatur. In hac tranquillitate, & Dñi. servitute, heretica in his Provinciis exorta tempestas cuncta turbavit, & in tantam rabiem concitata est, ut nec sibi, nec ulli bonorum parceret.

Et quasi parum esset, hîc universa movisse, navem plenam blasphemiarum Romano intulit portui. Invenitque protinus patella operculum, & Romanę Fidei purissimum fontem cæno lutosa permiscuere vestigia. Nec mirum, si in plateis, & in foro rerum venalium fictus ariolus stultorum verberet nares, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat: cum venenata, spurcaque doctrina Romæ invenerit, quos induceret. Tunc librorum *Periarchon* (a) infamis interpretatio, tunc discipulus *Olbios*, (b) & verè nominis sui, si in talem Magistrum non impegisset. Tunc nostrorum *Didacticon* (c) contradictio, & Pharisæorum turbata est Schola, Tunc Sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, nè per æmulationem quidpiam facere videretur, postquam sensit, Fidem Apostolico ore laudatam, in plerisque violari, ita ut Sacerdotes quòque, & nonnullos Monachorum, maximeque sæculi homines, in assensum sui traheret, ac simplicitati illuderet Episcopi, qui de suo ingenio cæteros æstimabat, publicè restitit, malens Deo placere, quàm hominibus. Laudat Salvator in Evangelio villicum iniquitatis, quod contra Dominum quidem fraudulenter, attamen pro se prudenter fecerit. Cernentes hæretici, de parvâ scintilla maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam, jam ad culmina pervenisse, nec posse latere, quòd

(a) De Principiis. (b) Beatus. (c) Donorum ad docendum.

quòd multos deceperat, petunt, & impetrant Ecclesiasticas epistolas, ut communicantes Ecclesie, discessisse viderentur. Non multum tempus in medio, succedit in Pontificatum vir insignis Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, nè Orbis Caput sub tali Episcopo truncaretur. Imò ideo raptus, atque translatus est, nè semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur: dicente Domino ad Hieremiam: Nè oraveris pro populo isto, neque depreceris in bonum: quia si jejunaverint, non exaudiam preces eorum: & si holocausta, & victimas obtulerint, non suscipiam eas. In gladio enim, & fame, & pestilentia ego consumam eos. Dicas: Quid hæc ad laudem Marcellæ? Damnationis hæreticorum hæc fuit principium, dum adducit testes, qui prius ab eis eruditi, & postea ab hæretico fuerant errore correpti: dum ostendit multitudinem deceptorum: dum impia *Periarchon* ingerit volumina, quæ emendata manu scorpionum monstrabantur: dum acciti frequentibus literis hæretici, ut se defenderent, venire non sunt ausi: tantaque vis conscientie fuit, ut absentes damnati, quam præsentem coargui maluerint. Hujus tam gloriosæ victoriæ origo Marcella est: tuque caput horum, & causa bonorum, scis me vera narrare, quem nōsti vix de multis pauca dicere, nè legenti fastidium faciat odiosa replicatio, & videar apud malevolos sub occasione laudibus alterius, stomachum meum dige-

digerere. Pergam ad reliqua. De occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est: Putas, veniens Filius hominis, Fidem inveniet super terram? Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant Fidei veritatem, nostro lateri jungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quòque duceretur in illā simulationem, imò apertum parricidium, quod non viribus; sed voluntate commisit. Et ecce universa tempestas, Domino flante, deleta est, expletumque vaticinium Prophetale: Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur. In illa die peribunt omnes cogitationes eorum: Et illud Evangelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparasti, cujus erunt? Dum hæc aguntur in Jebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutem civium redimi, spoliatosque rursus circumdari: ut post substantiam, vitam quòque perderent. Hæret vox, & singultus interceptiunt verba dictantis. Capitur Urbs, quæ totum cepit Orbem: imò fame perit, antequàm gladio, & vix pauci, qui caperentur, inventi sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua invicem membra laniarunt, dum Mater non parcit lactenti infantia, & suo recipit utero, quem paulò antè effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus ejus. Deus, venerunt gentes

in hæreditatem tuam, polluerunt Templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam, posuerunt cadavera Sanctorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes Sanctorum tuorum bestiis terræ. Efuderunt sanguinem eorum (sicut aquam) in circuitu Hierusalem, & non erat, qui sepeliret.

*Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicit? Aut possit lachrymis equare do-
lorem?*

*Urbs antiqua ruit multos dominata per an-
nos,*

*Plurima perq̃ vias sparguntur inertia passim
Corpora, perque domos, & plurima mortis
imago.*

Cùm interim, ut in tanta confusione rerum Marcellæ quòque domum cruentus victor ingreditur: sit mihi fas audita loqui, imò à Sanctis viris visa narrare, qui interfuere præsentibus, qui te dicunt in periculo quòque ei fuisse sociatam: intrepido vultu excepisse dicitur introgressos. Cùmque posceretur aurum, & defossas opes vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis: cæsam fustibus, flagellisque ajunt non sensisse tormenta: sed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum postratam egisse, nè te à suo consortio separarent, nè sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat. Christus dura corda mollivit, & inter cruentos gladios invenit locum pietas.

Cùm

Cumquē & illam, & te ad Beati Apostoli Pauli Basilicam barbari deduxissent, ut vel salutem vobis ostenderent, vel sepulchrum: intantam lētitiam dicitur erupisse, ut gratias ageret Deo, quod te integram sibi reservasset, quod pauperem illam non fecisset captivitas; sed invenisset, quod egeret quotidiano cibo, quod saturata Christo non sentiret esuriem, quod & voce, & opere loqueretur? Nuda exivi de utero Matris meę, nuda & redeam. Sicut Domino visum est, ita & factum est; sit nomen Domini benedictum. Post aliquot dies sano, integro, vegetoque corpusculo obdormivit in Domino, & te paupertatulę suę, imò per te pauperes reliquit hæredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, cū inter lachrymas tuas illa rideret conscientia vitę bonę, & premiis futurorum. Hęc tibi, Marcella venerabilis, & tibi, Principia filia, unā, & brevi lucubratione dictavi, non eloquii venustate; sed voluntate in vos animi gratissimi, & Deo, & legentibus placere desiderans.

HIERONYMUS

*Marcellam invitatur ad rus Bethlehemiticum.
Argumentum Epistolæ.*

Marcellam viduam, jam Monachorum institutum sequentem, hortatur, ut, Romam relicta, Bethlehem se conferat: per contentionem ostendens, & quantum habeat Romana molestiarum, & quantum commodatum habeat rus Bethlehemiticum.

AMbrosius (quo chartas, sumptus, notarios ministrante, tam innumerabiles libros verè Adamantius, & Chalcenterus noster explicavit) in quadam epistola, quam ad eundem de Athenis scripserat, refert, nunquam se cibum (Origine præsentem) sine lectione sumpsisse, nunquam inisse somnum, nisi unus è fratribus sacris literis personaret. Hoc diebus egisse, & noctibus, ut & lectio orationem exciperet, & oratio lectionem. Quid nos, ventris animalia, tale umquam fecimus? Quos si vel secunda hora legentes invenerit, oscitamus, manu faciem defricantes, continemus stomachum, & quasi post multum laborem, mundialibus rursus negotiis occupamur. Prætermitto prandia, quibus mens onerata premitur. Pudet dicere frequentiam salutandi, qua aut ipsi quotidie ad alios pergimus, aut ad nos venientes, ceteros expectamus. Deinceps itur in verba, sermo teritur, lacerantur absentes, vita

vita aliena describitur, & mordentes in invicem consumimur ab invicem. Talis nos eibus occupat, & dimittit. Cùm verò amici recesserint, ratiocinia supputamus. Nunc ira personam leonis nobis imponit, nunc cura superflua in annos plurimos duratura præcogitat. Nec recordamur Evangelii dicentis: Stulte, hac nocte auferent animam tuam à te; quæ autem præparasti, cujus erunt? Vestes non ad usus tantum, sed ad delicias conquiruntur. Ubi-
cumque compendium est, velocior pes, citus sermo, auris attentior. Si damnum (ut sæpè in re familiari accidere solet) fuerit nuntiatum, vultus mœrore deprimitur: lætamur ad nummum, amisso obolo contristamur. Unde, cùm in uno homine animorum tam diversa sit facies, Propheta Dominum deprecatur, dicens: Domine, in Civitate tua imaginem eorum dissipa. Cùm enim ad imaginem, & similitudinem Dei conditi simus, ex vitio nostro personas nobis plurimas superinducimus. Et quomodo in theatralibus scenis unus, atque idem histrio, nunc Herculem robustus ostendit, nunc mollis in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelem: ita & nos (qui si de Mundo non essemus, odiremur à Mundo) tot habemus personarum similitudines, quot peccata. Quapropter, quia multa jam vitæ spatia transmisimus fluctuando, & navis nostra nunc procellarum concussa turbine, nunc scopulorum illisionibus perturbata est, cùm primum licet,

licet, quasi portum quemdam, secreta ruris intremus. Ibi cibarius panis, & olus nostris manibus irrigatum, & lac deliciæ rusticæ, viles quidem, sed innocentes cibos præbent. Ita viventes non ab oratione somnus, nec saturitas à lectione revocabit. Si æstas est, secretum arboris umbra præbebit: si autumnus, ipsa aëris temperies, & strata subter folia, locum quietis ostendunt. Vere ager floribus pingitur, & inter querulas aves Psalmi dulcius cantantur. Si frigus fuerit, & brumales nives, ligna non coëmam, & calidiùs vigilabo, vel dormiam. Certè, quod sciam, vilius non algebo. Habeat sibi Roma suos tumultus, arena sæviat, circus insaniat, theatra luxurient, & quia de nostris dicendum est, matronarum quotidie visitetur senatus. Nobis adhærere Domino bonum est, & ponere in Domino Deo spem nostram: ut, cum paupertatem istam Cœlorum regna mutaverint, erumpamus in vocem: Quid enim mihi est in Cœlo, & à te quid volui super terram? Quò scilicet, cum tanta reperiamus in Cœlo, parva, & caduca quæsisse nos doleamus in terra. Verùm, ut ad villam, & ad Mariæ diversorium veniamus (plùs laudat enim unusquisque, quod possidet) quo sermone, qua voce tibi speluncam Salvatoris exponam? Et illud Præsepe, in quo Infantulus vagiit, silentio magis, quàm infimo sermone honorandum est. Ubi sūt late poticus? Ubi aurata laquearia? Ubi domus miserorum pœnis, & damnatorum

labore vestitæ? Ubi instar Palatii privato-
rum extructæ basilicæ, ut vile corpuscu-
lum hominis pretiosius inambulet, & qua-
si mundo quidquam possit esse ornatius,
tecta sua magis velit aspicere, quàm Cœ-
lum? Bethlehem ecce in hoc parvo terræ
foramine Cœlorum Conditor natus est. Hic
involutus pannis, hic visus à Pastoribus,
hic demonstratus à stella, hic adoratus
à Magis: & puto, sanctior locus est ru-
pe Tarpeja, quæ de cœlo sepius fulmi-
nata, ostendit, quòd Deo displiceat. Est
quidem ibi Sancta Ecclesia, sunt trophæa
Apostolorum, & Martyrum, est Christi
vera confessio, est Apostolorum prædicata
Fides, & Gentilitate calcata, in sublime
quotidie erigitur vocabulum Christianum.
Sed ambitio, potentia, magnitudo Ur-
bis, videri, & videre, salutari, & salu-
tare, laudare, & detrahare, vel audire,
vel proloqui, & tantam hominum fre-
quentiam videre, & à proposito Mona-
chorum, & à quiete aliena sunt. Aut enim
videmus ad nos venientes, & silentium
perdimus, aut si non videmus, superbiæ
arguimur. Interdum ut visitantibus red-
damus vicem, ad superbas fores pergimus,
inter linguas rodentium ministrorum, pos-
tes ingredimur deauratos. In Christi ergo
villa (ut suprâ diximus) tota rusticitas est;
extra Psalmos silentium est. Quòcumque
te verteris, arator stivam tenens alleluja
decantat; sudans messor Psalmis se avocat: &
curvâ attondens vites falce vinitor aliquod

Davidicum canit. Hæc sunt in hac Provincia carmina, hæc, ut vulgò dicitur, amatoriaræ cantiones. Vale.

HIERONYMUS

Ad Eustochium, de acceptis ab ea munusculis.

Argumentum: Epistolæ.

Eustochium in natali D. Petri xenia quædam misit ad D. Hieronymum. Ea mystica interpretatione trahit ad morum institutionem.

PArva specie, sed charitate sunt magna, munera accepisse à Virgine, armillas, epistolam, & columbas. Et quoniam mel in Dei Sacrificiis non offertur: nimia dulcedo arte mutata est, & quadam (ut ita dicam) piperis austeritate condita. Apud Deum enim nihil voluptuosum, nihil tam suave placet, nisi quod in se habet mordacis aliquid veritatis. Pascha Christi cum amaritudinibus manducatur. Festus est dies, & natalis Beati Petri: festiviùs est solito condiendus: ita tamen, ut Scripturarum cardinem jocularis sermo non fugiat, nec à præscripto palæstræ nostræ longiùs evagemur. Armillis in Ezechiele ornatur Jerusalem. Baruch epistolas accipit ab Jeremia. In collumbæ specie Spiritus Sanctus allabitur. Itaque, ut te aliquid & piperis mordeat, & pristini libelli etiam nunc recorderis, cave, nè operis ornamenta dimittas, quæ veræ armillæ sunt brachiorum: nè epistolam pectoris tui scindas, quam à Baruch traditam novacula Rex prophanus indicit: nè ad similitudinem Ephraim,

Ephraim, per Oseam audias: Facta es infipiens, ut columba. Nimiùm, respondebis, austerè, & quod festo non convenit diei. Talibus ipsa muneribus provocâsti, dum dulcibus amara sociata sunt, & à nobis paria recipies: laudem amaritudo comitabitur. Verùm nè videar dona minuisse, accepimus & canistrum cerasis refertum, talibus, & tam virginali verecundia rubentibus, ut ea nunc à Lucullo delata existimârim: siquidem hoc genus pomi, Ponto, & Armenia subjugatis, de Cerasunto primus Romam pertulit: unde & de patria arbor nomen accepit. Igitur, quia in Scripturis canistrum ficis plenum legimus; cerasa verò non invenimus, in eo, quod allatum est, id, quod allatum non est, prædicamus: optamusque, te de illis pomis fieri, de quibus Deus dicit: Quia bona, bona valdè. Nihil quippe Salvator medium amat. Et sicuti frigidum non refugiens, calidis delectatur, ita tepidos in Apocalypsi evomere se velle loquitur. Unde nobis sollicitè providendum est, ut solemnem diem, non tam ciborum abundantia, quàm spiritûs exultatione celebremus. Quia valdè absurdum est, nimia saturnitate velle honorare Martyrem, quem scias Deo placuisse jejuniis. Ita tibi semper comedendum est, ut cibum & oratio sequatur, & lectio. Quod, si aliquibus displicet, Apostoli verba cantato: Si adhuc hominibus placerem, Christi ancilla non essem.

HIERONYMUS

Ad Marcellam, de acceptis munusculis.

Argumentum Epistolæ.

Xeniola missa à Marcella sibi, & Paula, filiaque hujus, per jocum interpretatur allegoricè.

UT absentiam corporum spiritûs confabulatione solemur, facit unusquisque, quod prævalet. Vos dona transmittitis: nos epistolas remittimus gratiarum. Ita tamen, ut, quia velatarum Virginum munus est, aliqua in ipsis munusculis esse mysteria demonstremus. Saccus orationis signum, atque jejunii est. Sella, ut foràs pedes Virgo nō moveat: Cerei, ut accenso lumine, sponsi expectetur adventus. Calices mortificationem carnis ostendūt, & semper animū ad Martyrium preparatum. Calix quippe Dñi. inebrians, quā præclarus est! Quòd autem & matronis offertis muscaria parva, parvis animalibus eventilandis, elegans significatio est, debere luxuriam citò restringere, quia muscæ morituræ olei suavitate exterminant. Hic typus sit Virginum, hæc figura Matronarum. Nobis autem, licet in perversum, munera vestra conveniunt. Sedere aptum est otiosis: in sacco jacere, pœnitentibus: calices habere, potantibus. Licet & propter nocturnos metus, & animos semper malo conscientix formidantes, cereos quòque accendisse sit

gratum.

HIERONYMUS

Ad Paulum Concordiensem.

Argumentum Epistolæ.

Paulum Concordiensem centesimum agentem annum, & tamen adhuc integro, virentique corpore, laudat, & libros aliquot ab eo petit commodato. Est & festivus, nec minus sanctus, Epistola hæc plena joci.

HUMANÆ vitæ brevitās, damnatio delictorum est: & in ipso sæpè lucis exordio, mors sequuta nascentem, labentia quotidie in vitium sæcula profitetur. Nam, cum primum Paradisi colonum, viperinis nexibus præpeditum, coluber deduxisset ad terras, æternitas mortalitate mutata, in nongentos, & eo ampliùs annos, secunda quodammodo immortalitate maledicti hominis distulerat elogium. Exinde paulatim recrudescente peccato, totius Orbis naufragium Gigantum adduxit impietas. Post illud (ut ita dixerim) purgati Baptisma Mundi, in breve tempus hominum vita contracta est. Hoc quoque spatium, sceleribus nostris semper contra Divina pugnantibus, penè perdidimus. Quotus enim quisque, aut centenariam transgreditur ætatem, aut non ad eam sic pervenit, ut pervenisse pœniteat? Secundum quod in libro Psalmorum Scriptura testatur: Dies vitæ nostræ septuaginta anni,

anni, si autem multum, octoginta: quid-
quid reliquum est, labor, & dolor. Quor-
sum (ais) ista tam alto repetita principio,
& ita procul cœpta, ut meritò quis Hora-
tiano de nobis possit sale ludere: *Et gemi-
no bellum Trojanum orditur ab ovo?* Vide-
licet, ut senectutem tuam, & caput ad
Christi similitudinem candidum, dignis
vocibus prædicemus. Ecce jam centenus
ætatis circulus volvitur, & tu semper præ-
cepta Domini custodiens, futuræ beatitudi-
nem vitæ per præsentia exempla meditaris.
Oculi puro lumine vigent, pedes impri-
munt certa vestigia, auditus penetrabilis,
dentes candidi, vox sonora, corpus soli-
dum, & succi plenum, cani cum rubore
discrepant, vires cum ætate dissentiunt.
Non memoriæ tenacitatem, ut in pleris-
que cernimus, antiquior senectâ dissolvit.
Non calidi acumen ingenii frigidus san-
guis obtundit. Non contractam rugis fa-
ciem arata frons exasperat. Non denique
tremula manus per curvos ceræ tramites
errantem stylum ducit. Futuræ nobis resur-
rectionis vigorem in te Dominus ostendit;
ut peccati sciamus esse, quòd cæteri ad-
huc viventes præmoriuntur in carne; justi-
tiæ, quòd tu adolescentiam in aliena ætate
mentiris. Et quamquàm multis istam cor-
poris sanitatem, etiam peccatoribus, eveni-
re videamus; tamen illis hoc Diabolus mi-
nistrat, ut peccent, tibi Dominus præstat,
ut gaudeas. Doctissimi quique Græcorum,
de quibus pro Flacco agens, luculenter
Tullius

Tullius ait: Ingenita levitas, & erudita vanitas, Regum suorum, ac Principum laudes, accepta mercede, dicebant. Hoc ego nunc faciens, pretium posco pro laudibus. Et nē putes, modica esse, quæ deprecor, margaritum de Euangelio postularis. Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum: scilicet commentarios Fortunatiani, & propter notitiam persecutionum, Aurelii Victoris historiam, simulque epistolas Novatiani, ut, dum schismatici hominis venena cognoscimus, libentius Sancti Martyris Cypriani bibamus antidotum. Misimus interim te tibi, id est, Paulo seni Paulum seniore: in quo propter simplices quosque multum in deijciendo sermone laboravimus. Sed nescio quomodo, etiam si aqua plena sit; tamen eundem odorem lagena servat, quo, dum rudis esset, imbuta est. Si hoc munusculum placuerit, habemus etiam alia condita, quæ cum plurimis Orientalibus mercibus ad te (si Spiritus Sanctus afflaverit) navigabunt.

HIERONYMUS

Ad Marcellam, de agrotatione Blasillæ.

Argumentum Epistolæ.

Blasilla Paula filia, mortuo marito, admonita valida febris, totam se ad Christum convertit, & Monacham profiteri cœpit, non sine magna invidia, & oblatratione cognatorum, quorum obtreptionibus hic respondet D. Hieronymus.

Abraham tentatur in filio, & fidelior invenitur. Joseph in Ægyptum venditur, ut Patrem pascat, & fratres. Ezechias vicina morte terretur, & fusus in lachrymas, quindecim annorum spatio protelatur ad vitam. Petrus Apostolus Domini passione concutitur, & amarè flens, audit: *Pasce oves meas.* Paulus lupus rapax, & Benjamin adolescentior, in extasi cœcatur, ut videat, & repentino tenebrarum horrore circumdatus, Dñum. vocat, quem dudum, ut hominem persequeretur. Ita & nunc, mea Marcella, Blasillam nostram vidimus ardore febrium per triginta fermè dies jugiter æstuisse, ut sciret, rejiciendas delicias corporis, quod paulò post vermibus exarandum sit. Venit & ad hanc Dominus Jesus, tetigitque manum ejus, & ecce surgens ministrat ei. Redolebat aliquid negligentia, & divitiarum fasciis colligata, in sæculi jacebat sepulchro. Sed infremuit Jesus, & conturbatus in spiritu, clamavit dicens

Blæ.

Blasilla, veni foràs: quę vocata surrexit, & egressa cum Deo vescitur. Judei minentur, & tumeant, quærant occidere suscitatum, soli Apostoli glorientur. Scit, se vitam suam ei debere, qui reddidit. Scit, se ejus amplexari pedes, cujus paulò antè judicium pertimescebat. Corpus penè jacebat exanime, & anhelos artus mors vicina quatiebat. Ubi tunc erant auxilia propinquorum? Ubi verba omni inaniora fumo? Nihil tibi debet, ò ingrata cognatio, quæ Mundo periit, & Christo revixit. Qui Christianus est, gaudet; qui irascitur, non se esse indicat Christianum. Vidua, quæ soluta est vinculo maritali, nihil necesse habet, nisi perseverare. At scandalizat quempiam vestis fuscior? Scandalizet Joannes, quo inter natos mulierum major nullus fuit: qui Angelus dictus, ipsum quòque Dominum baptizavit: qui camelorum vestitus tegmine, zonâ pelliceâ cingebatur. Cibi displicent viliores? Nihil vilius est locustis. Illæ Christianos oculos scandalizent potius, quæ purpurisso, & quibusdam fucis ora, oculosque depingunt: quarum facies gypseæ, & nimio candore deformes, idola mentiuntur. Quibus si fortè improvidis lachrymarum stilla erupit, sulco defluit: quas nec numerus annorum potest docere, quòd vetulæ sint: quæ capillis alienis verticem struunt, & præteritam juventutem in rugis anilibus poliunt: quæ denique ante nepotum gregem tremantes, virguncule componuntur. Erubescat mulier Christiana,

Christiana, si naturæ cogit decorem, si carnis curam facit ad concupiscentiam, in qua, qui sunt secundum Apostolum, Christo placere non possunt. Vidua nostra antè morosiùs ornabatur, & die tota quid sibi deesset, quærebat ad speculum. Nunc loquitur confidenter: Nos autem omnes revelata facie gloriam Domini specularantes, in eandem imaginem transformamur, à gloria in gloriam, quasi à Domini spiritu. Tunc crines ancillulæ disponebant, & mitellis crispantibus vertex arctabatur innoxius. Nunc neglectum caput scit sibi tantum sufficere, quod velatur. Illo tempore plumarum quòque dura mollities videbatur, & in structis thoris jacere vix poterat. Nunc ad orandum festina confurgit, & tinnula voce cæteris alleluja præripiens, prior incipit laudare Dominum suum. Flectuntur genua supra nudam humum, & crebris lachrymis facies psimythio (a) antè sorditata purgatur. Post orationem Psalmi concrepant, & laxa cervix, poplites vacillantes, in somnumque vergentes oculi, nimio mentis ardore vix impetrant, ut quiescant. Pulla tunica minùs, cum humi jacuerit, sordidatur. Soccus vilior, auratorum pretium calceorum egentibus largitur. Cingulum non auro, gemmisque distinctum est; sed laneum, & tota simplicitate purissimum, & quod possit magis astringere vestimenta, quàm cingere. Si huic proposito invidet scorpius, & sermone blando de

vetita rursus arbore comedere persuadet, illidatur ei pro solea anathema, & in suo morienti pulvere dicatur: Vade retrò, Sathana, quod interpretatur aduersè. Aduersarius quippe Christi est, & Antichristus, cui præcepta displicent Christi. Oro te, quid tale umquam, quale Apostoli, fecimus, ut meritò scandalizentur? Patrem senem cum navicula, & reti dimittunt. Publicanus à teloneo surgit, & sequitur Salvatorem: volens Discipulus reverti domum, & suis antè renuntiare, Magistri voce prohibetur. Sepultura non datur Patri, & pietatis genus est, impium esse pro Domino. Nos quia serica veste non utimur, Monachi judicamur; quia ebrii non sumus, nec cachino ora dissolvimus; continentes vocamur, & tristes. Si tunica non canduerit, statim illud è trivio: Impostor, & Græcus est, Cavil-
lentur vafriora licèt, & pingui aqualiculo fartos circumferant homines: Blæfilla nostra ridebit, nec dedignabitur loquacium ranarum audire convicia,
cùm Dominus ejus dictus
sit Beelzebub.

HIERONYMUS

Ad Paulam super obitu Blasilla filia.

Argumentum Epistolæ.

Paula primogenita filia, septimo post nuptias mense maritum amisit, deinde perit & ipsa nomine Blasilla, materna Avia vocabulum referens. Hujus obitum intemperantiùs, ac sinè fine plorantem Paulam Hieronymus consolatur, atque etiam acriter objurgat, ostendens, non esse Christianorum tantoperè deflere bene vita functos. In ipsius autem epitaphio Paula, vitium hoc illi tribuit Hieronymus, quòd impen-sissimè dilexerit filios suos.

QUIS dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo, non ut Jeremias ait, vulneratos populi mei, nec ut Jesus, miseriam Jerusalem: sed plorabo, sanctitatem, misericordiam, innocentiam, castitatem, plorabo, omnes pariter in unius morte defecisse virtutes. Non quòd lugenda sit illa, quæ abiit, sed quòd nobis impatientiùs sit dolendum, quia talem videre desivimus. Quis enim siccis oculis recordetur, viginti annorum adolescentulam tam ardenti fide Crucis levâsse vexillum, ut magis amissam virginitatē, quàm mariti doleret interitum? Quis sinè singultibus transeat orandi instantiam, nitorem lingue, memorię tenacitatem, acumen ingenii? Si Græcè loquentē audisses,

Latine eam nescire putares. Si in Romanum sonum lingua se verteret, nihil omnino peregrini sermo redolebat. Jam verò quod in Origene quoque illo Græcia tota miratur, in paucis, non dicam mensibus, sed diebus, ita Hebrææ linguæ vicerat difficultates, ut in discendis, canendisque Psalmis cum Matre contenderet. Humilitas vestium, non (ut in plerisque solet) tumentes animos arguebat; sed cum interiori se mente deiecerat, inter ancillarum virginum cultum, dominamque nihil medium, nisi quod in eo facilius dignoscebatur, quod neglectius incedebat. Vacillabant ægrotatione gressus, & pallentem, ac trementem faciem vix collum tenue sustinebat; & tamen aut Prophetam, aut Evangelium semper in manibus tenebat. Lachrymis ora complentur, singultus occupat vocem, & hærentem linguam, viscera commota non laxant. Cum sanctum corpusculum febrium ardor extorqueret, & semianimis lectulum vallaret circulus propinquorum, hæc in extremo verba mandabat: Orate Dominum Jesum, ut mihi ignoscat, quia implere non potui, quod volebam. Secura esto, mi Blæsilla, confidimus, probas vera, quæ dicimus. Nunquam est fera conversio. Vox hæc primum dedicata est in Latrone: Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Postquam autem farcinâ carnis abiectâ, ad suum anima revolavit Auctorem, & in antiquam possessionem diu peregrinata conscendit;

ex more parantur exequiæ, & mobilium ordine præeunte, aureum feretro velamen obtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de Cælo: Non agnosco vestes, amictus iste non est meus, hic ornatus alienus est. Sed quid agimus? Matris prohibitori lachrymas, ipsi plangimus? Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus scribitur. Flevit & Jesus Lazarum, quia amabat illum. Non est optimus consolator, quem proprii vincunt gemitus, cujus visceribus emollitis fracta in lachrymis verba desudant. Testor, mi Paula, Jesum, quem Blasilla nunc sequitur: testor Sanctos Angelos, quorum consortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quæ patris: Patrem esse spiritu, nutritium charitate, & interdum dicere: Pereat dies illa, in qua natus sum. Et: Hei mihi Mater, ut quid genuisti me virum, qui dicerer discrimen omni terræ? Et illud: Justus es, Domine, verumtamen justa loquar ad te. Quid est, quod viæ peccatorum prosperantur? Et: Mei quoque penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Et dixi: Quomodo cognovit Deus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias. Sed rursus illud occurrit: Si narravero sic, ecce generationem filiorum tuorum prævaricatus sum. Numquid & in meam mentem non hic sæpius fluctus illiditur? Quare senes impij
sæ-

saeculi divitiis perfruuntur? Quare adolescentia rudis, & sine peccato pueritia, immaturo flore metitur? Quid causae est, ut saepe bimuli, trimulique, & ubera materna lactentes à Daemonio corripiantur, repleantur leprâ, morbo regio devorentur? Et è contrario impij, adulteri, homicidæ, sacrilegi, vegeti, atque securi de sua sanitate, in Deum blasphemant? Præsertim cum injustitia Patris non redundet ad filium, & anima, quæ peccaverit, ipsa moriatur? Aut, si manet vetus illa sententia, peccata Patrum in filios oportere restitui, iniquum sit, longævi Patris innumera delicta in innocentem infantiam repensare. Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas, & factus sum flagellatus tota die. Sed cum hæc cogitarem, statim didici cum Propheeta: Et suscepi, ut cognoscerem, hic labor est in conspectu meo, donec ingrediar Sanctuarium Dei, & intelligam in novissima eorum. Judicia enim Domini, abyssus multa. Et: O profundum divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Bonus est Deus, & omnia, quæ bonus facit, bona sint, necessè est. Mariti orbitas irrogatur: plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, æquo animo sustinebo. Unicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat. Si cæcus fuero, amici me lectio consolabitur. Si auditum quòque sur-

surdæ aures negaverint, vacabo à vitiis: nihil aliud nisi Dominum cogitabo. Imminet super hæc & dura pauperies, frigus, languor, & nuditas: extremam expectabo mortem, & breve putabo malum, quod finis melior subsequatur. Consideremus quid ethicus ille Psalmus sonet: Justus es, Domine, & rectum judicium tuum. Hoc non potest dicere, nisi ille, qui ad universa, quæ patitur, magnificat Dominum, & suo merito imputans, in adversis de ejus clementia gloriatur. Exultaverunt enim filie Judæ in omnibus judiciis Domini. Si Juda confessio interpretatur, confitens autem omnis anima credentis est, necesse est, ut, qui se credere dicit in Christo, in omnibus Christi judiciis gaudeat. Sanus sum: gratias refero Creatori. Langueo: & in hoc Domini laudo voluntatem. Quando enim infirmor, tunc fortis sum, & virtus spiritus in carnis infirmitate perficitur. Patitur & Apostolus aliquid, quod non vult, pro quo ter Dominum deprecatur. Sed dicitur ei: Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur: & ad revelationum humiliandam superbiam, monitor quidam humanæ imbecillitatis apponitur, in similitudinem triumphantium, quibus in curru retrò comes adhærebat, per singulas acclamationes civium, dicens: hominem te esse memento. Cur autem durū sit, quod quandoq̃ patiendū est? Et cur dolemus quēquam mortuū? Ad hoc enim nati sumus; ut maneamus æterni? Abraham, Moyſes, Isaias, Petrus,

Jacobus, Joannes, Paulus electionis vas, & super omnia Filius Dei moritur, & nos indignamur, aliquem exire de corpore, qui ad hoc forsitan raptus est, nè malitia mutaret intellectum ejus? Placita enim erat Deo anima ejus. Propter hoc properavit educere eam de media iniquitate, nè longo vitæ itinere deviis oberraret anfractibus. Lugeatur mortuus; sed ille, quem Gehenna suscipit, quem Tartarus devorat, in cujus pœnam æternus ignis æstuat. Nos, quorum exitum Angelorum turba comitatur, quibus obviam Christus occurrat, gravemur magis, si diutiùs in tabernaculo isto mortis habitemus. Quia quàm diu hìc moramur, peregrinamur à Domino. Illa, illa nos cupido teneat: Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata est à me, habitavi cum habitantibus Cedar, multum peregrinata est anima mea! Si Cedar tenebræ sunt, & Mundus iste sunt tenebræ, quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt: fa-veamus Blæfillæ nostræ, quæ de tenebris migravit ad lucem, & inter Fidei incipientis ardore, consummati operis percepit coronam. Revera, si sæculare desiderium, & (quod Deus à suis avertat) delicias vitæ hujus cogitantem, mors immatura rapuisset, plangenda erat, & omni lachrymarum fonte ploranda. Nunc verò cum propitio Christo, ante quatuor ferme menses, secundo quodammodo proposito se Baptismo laverit, & ita deinceps vixit.

vixerit, ut calcato Mundo, semper Monasterium cogitârit; non vereris, nè tibi Salvator dicat: Irasceris, Paula, quia tua filia mea facta est filia? Indignaris de iudicio meo, & rebellibus lachrymis facis injuriam possidenti? Scis enim quid de te, quid de cæteris tuis cogitem? Cibus tibi denegas, non jejuniorum studio; sed doloris? Non amo frugalitatem istam: jejunia ista adversarii mei sunt: nullam animam recipio, quæ, me nolente, separatur à corpore. Tales stulta Philosophia habeat Martyres: habeat Zenonem, Cleombrotum, vel Catonem. Super nullum requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & tementem verba mea. Hoc est, quod mihi in Monasterio promittebas? Quòd, habitu à matronis cæteris separato, tibi quasi religiosior videbaris? Mens ista, quæ plangit, sericarum vestium est. Interciperis, & amoveris, & quasi non in meas manus ventura sis, crudelem judicem fugis. Fugerat quondam & Jonas, animosus Propheta; sed in profundo Maris meus fuit. Si viventem crederes filiam, nunquàm plangeres ad meliora migrâsse. Hoc est, quod per Apostolum meum jusseram, nè pro dormientibus, in similitudinem Gentium, tristaremini. Erubescere: Ethnicæ comparatione superaris. Melior Diaboli ancilla, quàm mea est. Illa infidelium maritum translatum fingit in Cælum; tu mecum tuam filiam commorantem, aut non credis, aut non vis. Sed dicis: Quomodo lugere me prohibes,
cùm

cum & Jacob Joseph in sacco fleverit, congregatisque ad se omnibus propinquis, noluerit consolari, dicens: Descendam ad filium meum lugens in Infernum? Et David Absalon cooperto capite planxerit, repetens: Filius meus Absalon, Absalon filius meus, quis dabit, ut moriar pro te, filius meus Absalon? Moyſi quoque, & Aaron, cæterisque Sanctorum sollemnis sit luctus exhibitus? Perfacilis ad ista responsio est. Luxisse Jacob filium, quem putabat occisum, ad quem & ipse erat ad inferos descensurus, dicens: Descendam ad filium meum lugens in Infernum: quia necdum Paradisi januam Christus effregerat, necdum flammeam illam rhomphæam, & vertiginem præſidentium Cherubim sanguis ejus extinxerat. Unde & Abraham, licet in loco refrigerii; tamen apud inferos cum Lazaro fuisse scribitur. Et David justè flevisse filium parricidam, qui alium parvulum, postquam, ut viveret, impetrare non potuit, quia sciebat, non pecasse, non flevit. De Moyſe verò, & Aaron, quòd eis ex veteri more sit planctus exhibitus, non mirandum est, cum & in actis Apostolorum, jam Evangelio coruscante, Stephano fecerint Jerosolymæ Fratres planctum magnum. Et utique planctus magnus, non in plangentium exanimatione, ut tu putas; sed in pompa funeris, & exequiarum frequentia intelligendus sit. Denique de Jacob Scriptura sic loquitur: Et ascendit Joseph sepelire Patrem suum, & ascenderunt cum

eo omnes pueri Pharaonis, & seniores domus ejus, & seniores omnis terræ Ægypti, & omnis domus Joseph, & fratres ejus. Et post paululum. Et ascenderunt cum eo quadrigæ, & equites, & facta sunt castra grandia nimis. Ac deinde: Et planxerunt cum planctu magno, & forti nimis. Planctus iste solemnis non longas Ægyptiis imperat lachrymas, sed funeris monstrat ornatum. Juxta quem modum Aaron quòque, & Moysen fletos esse manifestum est. Nequeo satis Scripturæ laudare mysteria, & Divinum sensum in verbis, licet simplicibus, admirari: quid sibi velit, quòd Moyses plangitur, & Jesus Nave vir sanctus sepultus refertur, & tamen fletus esse non scribitur? Nempe illud, quod in Moyse, id est, in lege veteri, sub peccato Adam omnes tenebantur elogio, & ad inferos descendentes, consequenter lachrymæ prosequiebantur, secundum Apostolum, qui ait: Et regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam super eos, qui non peccaverunt. In Jesu verò, id est, in Evangelio, per quem Paradisus est apertus, mortem gaudia prosequuntur, flentesque hodie Judæi, & nudatis pedibus in cinere volutati, sacco incubant. Ac ne quid desit superstitioni, ex ritu vanissimo Phariseorum, primum cibum lentis accipiunt, videlicet, ostendentes, quali edulio primogenita perdiderint. Sed meritò, quia in Resurrectionem Domini non credentes, Antichristi preparantur adventui. Nos verò, qui

qui Christum induimus, & facti sumus, juxta Apostolum, genus Regium, & Sacerdotale, non debemus super mortuos contristari. Et dixit (inquit) Moyses ad Aaron, & Eleazar, & Ithamar filios ejus, qui relictæ erant: Caput vestrum non denudabitis, & vestimenta vestra non scindetis, nè moriamini, & super omnem Synagogam veniat ira. Nolite (inquit) scindere vestimenta vestra, & luctum exhibere Gentilem, nè moriamini. Mors nostra peccatum est. Et quod forsam crudele alicui videatur, sed Fidei necessarium est, in eodem Levitico scribitur, quo modo Sacerdos magnus ad Patrem, Matrem, fratres, vel liberos mortuos prohibeatur accedere: nè videlicet anima Dei sacrificiis vacans, & tota in illius mysteriis occupata, aliquo impediatur affectu. Nonne aliis verbis id ipsum in Evangelio præcipitur, ut non renunciet domui Discipulus? Ut mortuo Patri non exhibeat sepulturam? Et de Sanctis (inquit) non exiet, & non contaminabitur Sanctificatio Dei ejus, quia sanctum oleum unctionis à Deo super eum est. Certè postquam credimus in Christum, & oleo unctionis ejus accepto, illum portamus in nobis, non debemus exire de Templo, id est, de proposito Christiano: non foras egredi, incredulitati videlicet Gentilium commisceri, sed semper intrinsecus, id est, voluntati Domini ministrare. Hæc idcirco dicimus, nè ignorantia Scripturarum auctoritatem tibi præberet in
luc-

Iustu, & videreris rationabiliter errare. Et adhuc sic loquutus sum, quasi unam de turbis convenerim Christianam. Nunc vero cum te sciam toti renuntiasse mundo, & abjectis, calcatisque deliciis sæculi, orationi, jejuniis, lectioni vacare quotidie; cum ad exemplum Abraham cupias exire de terra tua, & de cognatione tua, ut & Caldæis, & Mesopotamia derelictis, terram repromissionis introeas: cum omnem substantiolam, aut pauperibus dilargita sis, aut filiis, ante mortem Mundo mortua, dederis: miror, te ea facere, quæ si facerent cæteræ, reprehensione dignæ viderentur. Redit tibi in memoriam confabulatio ejus, blanditiæ, sermo, confortium, & quod his careas, pati non potes. Ignoscimus Matris lachrymis, sed modum quærimus in dolore. Si Parentem cogito, non reprehendo, quod plangis. Si Christianam, & Monacham, illis nominibus Mater excluditur. Recens vulnus est, & tractus iste, quo blandior, non tam curat, quàm exasperat. Attamen, quod tempore mitigandum est, cur ratione non vincitur? Nam & Noëmi, famem fugiens in terra Moab, & maritum perdidit, & filios. Et cum suorum auxilio esset destituta, Ruth alienigena ab ejus latere non recedit. Vide quanti meriti sit desertæ præstitisse solatium: ex ejus semine Christus oritur. Respice Job quanta sustinuit, & videbis te nimium delicatam: illum, erectis in Cælum oculis inter ruinas domus, pœnas ulceris,

innumeras orbitates, & ad extremum uxoris insidias, invictam tenuisse patientiam. Scio quid responsura sis: hoc illi quasi justo ad probationem evenisse. Et tu è duobus elige, quod velis: aut Sancta es, & probaris: aut peccatrix, & injustè queris minora sustinens, quàm mereris. Quid vetera replicem? Præsentia exempla sectare. Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas (cum qua tibi Dominus, mihiq; concedat in die sua habere partem) calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret, more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissa, lacerum pectus invadere? Lachrymę gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes advoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditiùs (inquit) tibi servitura sum, Domine, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in cæteris. Quinimò qua illos mente contempserit, in unico postea filio probat, cui omni, quam habebat, possessione concessa, ingruente jam hyeme Jerosolymam navigavit. Parce, quæso, tibi, parce filiæ cum Christo jam regnanti, parce saltèm Eustochio tuæ, cujus parva adhuc ætas, & rudis penè infantia, te magistrante, dirigitur. Sævitur nunc Diabolus, & quia unam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritum se esse condolens, quærit in remanente victoriam, quam

quam in præeunte jam perdidit. Grandis in suos pietas impietas in Deum est. Abraham unicum filium lætus interficit, & tu unam de pluribus quæreris coronatam? Non possum sine gemitu eloqui, quod dicturus sum. Cum de media pompa fune-
ris te exanimem referrent, hoc inter se populus muscitabat: Nonne illud est, quod sæpius dicebamus? Dolet filiam jejuniis interfectam, quod non vel de secundo ejus matrimonio tenuerit nepotes: quousque genus detestabile Monachorum non Urbe pellitur? Non lapidibus obruitur? Non præcipitatur in fluctus? Matronam misera-
bilem seduxerunt, quæ quia Monacha esse noluerit, hinc probatur, quod nulla Gentilium ita suos unquam fleverit filios. Qualem putas ad istas voces Christum habuisse tristitiam? Quomodo exultasse Sathanam, qui nunc tuam animam eripere festinans, & pii tibi proponens doloris illecebram, dum ante oculos tuos filiæ semper imago versa-
tur, cupit Matrem simul necare victricis, & solitudinem sororis invadere relictæ. Non ut terream loquar; sed, ut mihi testis est Domini-
us, quasi ante tribunal ejus assistens, in hæc te verba convenio: Detestandæ sunt istæ lachrymæ, plenæ sacrilegio, incredulitatis plenissimæ, quæ non habent modum, quæ usque ad viciniam mortis accedunt. Ulu-
las, & exclamas, & quasi quibusdam fa-
cibus accensa, quantum in te est, tui semper homicida es. Sed ad talem clemens ingre-
ditur Jesus, & dicit: Quid ploras? Non est

mortua puella, sed dormit. Irrideant circumstantes: ista infidelitas Judæorum est. Te quoque, si ad sepulchrum filiae volueris volutari, Angelus increpabit: Quid quæris viventem cum mortuis? Quod quia Maria fecerat Magdalene, postquam vocem Domini se clamantis agnovit, ad ejus provoluta pedes, audit: Nè tetigeris me, necdum enim ascendi ad Patrem meum, id est: Non mereris tangere resurgentem, quem mortuum existimas in sepulchro. Quas nunc existimas Blæfillam nostram pati cruces, quæ ferre tormenta, quòd tibi Christum videat subiratum? Clamat nunc illa lugenti. Si umquam me amasti, Mater, si tua ubera suxi, si tuis instituta sum monitis, nè inideas gloriæ meæ, neque hoc agas, ut à nobis in perpetuum separemur. Putas esse me solam? Habeo pro te Mariam Matrem Domini. Multas hîc video, quas antè nesciebam. O quantò melior est iste comitatus! Habeo Annam quondam in Evangelio prophetantem: & quò magis gaudeas, tantorum annorum labores ego in tribus mensibus consequuta sum. Unam palmam castitatis accepimus. Misereris mei, quia Mundum reliqui? At ego vestri sortem doleo, quos adhuc sæculi carcer includit, quos quotidie in acie præliantes, nunc ira, nunc avaritia, nunc libido, nunc variorum intentiva vitiorum pertrahunt ad ruinam. Si vis, ut Mater mea sis, cura placere Christo. Non agnoscō

nosco Matrem meo Domino displicentem. Loquitur illa & alia multa, quæ taceo, & pro te Dominum rogat, mihiq; ut de ejus mente securus sim, veniam impetrat peccatorum, quòd monui, quòd hortatus sum, quòd invidiam propinquorum, ut salva esset, excepi. Itaque, dum spiritus hos artus regit, dum vitæ hujus fruimur commeatu, spondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua resonabit, illi mei dedicabuntur labores, illi meum sudabit ingenium, nulla erit pagina, quæ non Blæstillam sonet: quòcumque sermonis nostri monumenta pervenerint, illa cum meis opusculis peregrinabitur. Hanc in mea mente defixam legent Virgines, Viduæ, Monachi, Sacerdotes. Brevis vitæ spatium eterna memoria compensabit. Quæ cum Christo vivit in Cœlis, in hominum quòque ore victura est. Transibit & præsens ætas, sequentur sæcula post futura, quæ sinè invidia judicabunt. Inter Paulæ, Eustochiiq; nomen media ponetur: numquàm in meis moritura est libris. Audiet me semper loquentem cum sorore, cum Matre.

HIERONYMUS

Ad Marcellam, de exitu Leæ.

Argumentum Epistolæ.

Lea, quæ Virginum Monasterio præfuerat, mortem cum Consulis designati, sub idem ferè tempus defuncti, morte componit: ostendens, quantum intersit inter exitum Sanctorum, & interitum eorum, quos hic Mundus ut fœlices adorat.

CUM horâ fermè tertiâ hodiernæ diei, septuagesimum secundum Psalmum, id est, tertii libri principium, legere cœpissemus, & docere cogeremur, tituli ipsius partem ad finem secundi libri, partem ad principium tertii libri, pertinere; quò (scilicet) defecerunt Hymni David, filii Jesse, finis esset prioris; Psalmus verò Asaph, principium sequentis: & usque ad eum locum pervenissemus, in quo iustus loquitur: Dicebam: Si narrabo sic, ecce generationem filiorum tuorum prævaricatus sum; quod in Latinis codicibus non ita habemus expressum: repente nobis nunciatum est, Sanctissimam Leam exisse de corpore, ibique ita te palluisse conspexi, ut verè, aut pauca, aut nulla sit anima, quæ, fracto vase testaceo, non tristis erumpat: Et tu quidem, non quòd futuri incerta esses, dolebas; sed quòd triste funeri obse-

AD MARCELLAM. TIT.

obsequium non dedisses. Denique in mediis fabulis rursus didicimus, reliquias ejus jam Ostiam fuisse delatas: Quæras, quò pertineat ista replicatio? Respondebo tibi verbis Apostoli: multum per omnem modum. Primum, quòd universorum gaudiis prosequenda sit, quæ calcato Diabolo, coronam jam securitatis accepit. Secundò, ut ejus vita breviter explicetur. Tertiò, ut designatum Consulem de suis sæculis detrahentem, esse doceamus in Tartaro. Et quidem conversationem Leæ nostræ quis possit digno allevare præconio? Ita eam totam ad Dominum fuisse conversam, ut Monasterii princeps, Mater Virginum fieret, post molliem vestium, sacco membra trivisse: insomnes orationibus duxisse noctes, & comites suas plus exemplo docuisse, quàm verbis. Humilitatis fuit tantæ, tamque subiectæ, ut quondam domina plurimorum, ancilla omnium putaretur: nisi quòd eò Christi magis esset ancilla, dum domina hominum non putatur. Iuculta vestis, vilis cibus, neglectum caput: ita tamen, ut cum omnia faceret, ostentationem fugeret singulorum, nè reciperet in præsentis sæculo mercedem suam. Nunc igitur pro brevi labore æterna beatitudine fruitur, excipitur Angelorum choris, Abrahæ sinibus confovetur, & cum paupere quondam Lazaro divitem purpuratum, & non palmatum Consulem; sed atratum, stillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio!

Ille, quem ante paucos dies dignitatum omnium culmina præcedebant, qui quasi de subjectis hostibus triumpharet, Capitolinas ascendit arces, quem plausu quodam, & tripudio Populus Romanus excepit, ad cuius interitum Urbs universa commota est: nunc desolatus, & nudus, non in lacteo Cœli Palatio, ut uxor mentitur infelix; sed in fordentibus tenebris continetur. Hæc verò, quam unius cubi- culi secreta vallabant, quæ pauper videbatur, & tenuis: cuius vita putabatur amentia, Christum sequitur, & dicit: Quæcumque audivimus, ita & vidimus in Civitate Dei nostri, & reliqua. Quapropter moneo, & flens, gemenſque contestor, ut, dum hujus Mundi viam currimus, non duabus tunicis, id est, duplici vestiamur Fide. Non calceamentorum pellibus, mortuis videlicet operibus prægravemur. Non divitiarum nos pera ad terram premat. Non virgæ, id est, potentiaæ secularis quærat auxilium, non pariter & Christum velimus habere, & sæculum: sed pro brevibus, & caducis æterna succedant, & cum quotidie (secundum corpus loquor) præmoriatur, in cæteris non nos perpetuos existimemus, ut possimus esse perpetui.

HIERONYMUS

*Ad Pammachium, consolatio super obitu
Paulina uxoris.*

Argumentum Epistolæ.

*Paulina Paula filia, post Blasillam natie
maxima, nupserrat Pammachio juveni
docto, & nobili. Hac defuncta, Monachi
propositum suscepit, opes suas in pauperum
subsidium elargiens. Laudat Hieronymus
uxorem defunctam, adhortans maritum,
ut in sancto proposito pergat; verecundè
significans, ut in Bethlehem se conferat,
angustia rei familiaris laborantem, &
Paula socru, Eustochioque cognata sese
adjungat.*

SANATO vulnere, & in cicatricem super-
ductæ cuti, si medicina colorem red-
dere voluerit, dum pulchritudinem corpo-
ris quærit, plagæ dolorem instaurat. Ita &
ego ferus consolator, qui importunè per
biennium tacui, vereor, nè nunc importu-
niùs loquar, & attrectans vulnus pectoris
tui, quod tempore, & ratione curatum est,
commemoratione exulcerem. Quæ enim
aures tam duræ, quæ de filice excisa præ-
cordia, & Hyrcanarum tigrium lacte nu-
trita, possunt sinè lachrymis Paulinæ tuæ
audire nomen? Quis parturientem rosam,
& papillatum corymbum, antequàm in
calas

in calathum fundatur orbis, & tota ruber-
 tium foliorum pandatur ambitione, im-
 maturè demessum, æquis oculis marcesce-
 re videat? Fractum est pretiosissimum mar-
 garitum. Virens smaragdi gemma contrita
 est. Quid boni habeat sanitas, languor of-
 tendit. Plus sensimus, quod habuimus,
 postquam habere desivimus. In agro terræ
 bonæ tres fructus legimus, centesimum,
 sexagesimum, & trigesimum: In tribus mu-
 lieribus & sanguine, & virtute conjunctis,
 tria Christi præmia recognosco. Eustochium
 Virginitatis flores metit. Paula laboriosam
 viduitatis aream terit. Paulina castum Ma-
 trimonii cubile servat. Tali filiarum Mater
 fulta comitatu, totum sibi in terris vindi-
 cat, quod Christus promisit in Cælo. Et ut
 quadrigam domus una emitteret sanctita-
 tis, & scëminarum virtutibus responde-
 rent viri, additur comes Pammachius, ve-
 rum Ezechielis Cherubim, cognatus, ge-
 ner, maritus, imò frater amantissimus, quia
 sancta consortia spiritus vocabula non te-
 nent nuptiarum. Huic quadrigæ Jesus
 præsidet. De his equis & Abacuch canit:
 Ascende super equos tuos, & equitatio tua
 salus. Impari cursu, pari animo ad palmam
 tenditur. Discolores equi, sed voluntate
 concordēs, unum aurigæ jugum trahunt,
 non expectantes flagelli verbera, sed ad
 vocis hortamenta ferventes. Dicamus ali-
 quid & de Philosophis. Quatuor virtutes
 describunt Stoici, ita sibi invicem nexus,
 & mutuò coherentes, ut qui unam non

habuerit, omnibus careat; Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, Temperantiam. Has omnes sic habetis singuli, ut tamen emineatis in singulis. Prudentia in te, in Matre Justitia, in virgine Fortitudo, in nupta Temperantia prædicatur. Quid enim eo sapientius, qui, contempta Mundi stultitiâ, Christum sequutus est, Dei virtutem, & Dei sapientiam? Quid Matre justius, quæ inter liberos opibus distributis, docuit divitias contemnendo, quid filii amare deberent? Quid Eustochio fortius, quæ nobilitatis portas, & arrogantiam generis Consularis Virginali proposito fregerit, & in Uibe prima, primum genus subjugaverit pudicitia? Quid Paulina temperantius? Quæ legens illud Apostoli: Honorabiles nuptiæ, & cubile immaculatum, nec sororis felicitatem, nec Matris continentiam ausa appetere, maluit in humilioribus tuta pergere, quàm pendulo gradu in sublimioribus fluctuare? Quàmquam illa semel inito matrimonio, nihil aliud diebus, ac noctibus cogitaverit, nisi ut reddito fructu nuptiarum, secundum castimoniam gradum arriperet, & tanti dux foemina facti, virum proposito suo jungeret, non relinquens salutis comitem, sed expectans. Dumque crebris abortiis, & experta foecunditate conceptuum, non desperat liberos, & focrûs aviditatem, maritique tristitiam præponit imbecillitati suæ, passa est aliquid de Rachelis exemplo: Pro filio doloris, ac dextere, virum

desiderii sui peperit hæredem. Certisque auctoribus didici, illam non primæ sententiæ Dei: Crescite, & multiplicamini, & replete terram; nec officio conjugali servire voluisse, sed ad hoc optasse filios, ut Christo Virgines pareret. Legimus & uxorem Sacerdotis Phinees, audita captivitate Arcæ Domini, subito uteri dolore correptam, edidisse filium Ichabob, & inter manus, & officia foeminarum animam emisisse cuni prole. De prima Benjamin, hoc est, filius virtutis, ac dexteræ; de secunda inclytus Sacerdos Dei ex Arcæ cognomine nascitur. Nobis post dormitionem, somnumque Paulinæ, Pammachium Monachum, Ecclesia peperit posthumum, & Patris, & conjugis nobilitate Patritium, eleemosynis divitem, humilitate sublimem. Apostolus scribit ad Corinthios: Videte, fratres, vocationem vestram, quia non multi sapientes, non multi nobiles. Hoc nascentis Ecclesiæ rudimenta poscebant, ut granum sinapis paulatim in arbo-rem cresceret, ut sensim Evangelii fermentum totam Ecclesiæ massam altius elevar-
ret. Nostreis temporibus Roma possidet, quod Mundus antè nescivit. Tunc rari sapientes, potentes, nobiles, Christiani; nunc multi Monachi, sapientes, potentes, nobiles. Quibus cunctis Pammachius meus sapientior, potentior, nobilior, magnus in magnis, primus in primis, *archistratus* Monachorum. Tales paulina morte sua nobis liberos dedit, quos vivens cupive-

rat possidere. Latere sterilis, quæ non par-
 ris: erumpe, & clama, quæ non parturis;
 quoniam quot Romæ sunt pauperes, tot
 filios repenti genuisti. Ardentes gemmæ,
 quibus antè collum, & facies ornabantur,
 egentium ventres saturant. Vestes sericæ,
 aurum in fila lentescens, in mollia lana-
 rum vestimenta mutata sunt, quibus re-
 pellatur frigus, non quibus nudetur am-
 bitio. Deliciarum quondam supellectilem
 virtus infumit. Ille cæcus extendens ma-
 num, & sæpe, ubi nemo est, clamitans, hæ-
 res Paulinæ, cohæres Pammachii est. Il-
 lum truncum pedibus, & toto corpore se-
 trahentem, teneræ puellæ sustentat ma-
 nus. Fores, quæ prius salutantium turbas
 vomebant, nunc à miseris obsidentur. Alius
 tumentis aqualiculo mortem parturit: alius
 elinguis, & mutus, & ne hoc quidem ha-
 bens, unde roget, magis rogat, dum ro-
 gare non potest. Hic debilitatus à parvo,
 non sibi mendicat stipem. Ille putrefactus
 morbo regio, supervivit cadaveri suo.

*Non mihi si lingua centum sint, oraque cen-
 tum.*

Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

Hoc exercitu comitatus incedit, in his
 Christum confovet, horum sordibus deal-
 batur. Munerarius pauperum, & egentium
 candidatus, sic festinat ad Cælum: Cæteri
 mariti super tumulos conjugum spargunt
 violas, rosas, lilia, floresque purpureos,

& dolorem pectoris his officiis consolantur. Pammachius noster sanctam Favillam, ossaque veneranda eleemosynę balsamis rigat. His pigmentis, atque odoribus fovet cineres quiescentes, sciens scriptum: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum. Quantas vires habeat misericordia, & quibus donanda sit pręmiis, beatus Cyprianus grandi volumine profequitur, & Danielis consilium probat; qui Regem impiissimum, si se audire voluisset, scit pauperum sustentatione salvandum. Gaudet hujuscemodifilię Mater hęrede. Non dolet, opes ad alium pervenisse, quas cernit iisdem, quibus ipsa voluerat, erogari. Quin potius gratulatur absque labore suo sua vota compleri. Non enim substantię diminutio; sed operarii commutatio est. Quis enim hoc crederet, ut Consulum pronepos, & Furiani gementis decus, inter purpuras Senatorum, fursu tunică pullatus incederet, & non erubesceret oculos sodalium, ut deridentes se derideret? Est confusio, quę ducit ad mortem, & est confusio, quę ducit ad vitam. Prima virtus est Monachi, contemnere hominum judicia, & semper Apostoli recordari, dicentis: Si adhuc hominibus placere vellem, Christi servus non essem. Tale quid & Dominus loquitur ad Prophetas, quod posuerit faciem eorum, quasi urbem æneam, & lapidem adamantinum, & columnam ferream, nè paverent ad injurias Populi; sed impudentiam subsannantium,

frontis rigore contererent. Ingenia libera
 liter educata facilius verecundia, quam
 metus superat; & quos tormenta non
 vincunt, interdum vincit pudor. Non est
 parum, virum nobilem, virum disertum,
 virum locupletem, potentium in plateis
 vitare comitatum, miscere se turbis, ad-
 herere pauperibus, rusticis copulari, de
 Principe vulgum fieri: sed quantò hu-
 milior, tantò sublimior est. Lucet mar-
 garitum in sordibus, & fulgor gemmæ
 purissimæ etiam in luto radiat. Hoc est,
 quod Dominus repromisit: Glorificantes
 me glorificabo. Alii hoc intelligant de
 futuro, quando mœror vertetur in gau-
 dium, & transeunte Mundo, Sanctorum
 corona non transit. Ego & impræsentia-
 rum video, Sanctorum promissa compleri.
 Antequàm Christo tota mente ferviret, no-
 tus erat in Senatu, sed multi alii habe-
 bant infulas Proconsulares; totus orbis
 hujuscemodi honoribus plenus est. Primus
 erat; sed inter primos: præcedebat alios
 dignitate, sed alios sequebatur. Quàmvis
 clarus honor, vilescit in turba, & apud
 viros bonos indignior fit ipsa dignitas,
 quam multi indigni possident. Unde egre-
 giè de Cesare Tullius, cum quosdam,
 ait, ornare voluit, non illos honestavit;
 sed ornamenta ipsa turpavit. At nunc
 omnes Christi Ecclesiæ Pammachium lo-
 quuntur. Miratur Orbis pauperem, quem
 hucusque divitem nesciebat. Quid Con-
 sulatu illustrius? Annuus honor est, &
 post

postquam alius successerit, prior desinit. Latent in multitudine laureæ, & triumphû inter dum triumphantium fordibus pol- luuntur. Quod antè per manus Patricias tradebatur, & sola nobilitas possidebat, quo Consul Marius victor Numidiæ, & Teutonum, atque Cymbrorum, ob igno- nobilitatem familiæ putabatur indignus, quod Scipio ultra annos pro virtute me- ruit, nunc sola militia possidet, & agref- tia dudum corpora fulgens palma circum- dat. Plus ergo accepimus, quàm dedi- mus: parva dimisimus, & grandia pos- sidemus. Centuplicato scœnore Christi pro- missa redduntur. In tali & Isaac quondam agro severat, qui paratus ad mortem, ante Euangelium Euangelicam portavit Cru- cem. Si vis (inquit) perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da paupe- ribus, & sequere me. Si vis perfectus esse. Semper grandia in audientium ponuntur arbitrio. Et ideò virginitatem Apostolus non imperat, quia Dominus disputans de Eunuchis, qui se castrâssent propter Regna Cœlorum, ad extremum intulit: Qui po- test capere, capiat: non est enim volentis, neque currentis; sed misèrentis Dei. Si vis perfectus esse, non tibi imponitur neces- sitas, ut voluntas præmium consequatur. Si vis ergo esse perfectus, & desideras esse, quod Prophetæ, quod Apostoli, quod Christus est, vende, non partem substantiæ, nè timor penuriæ infidelitatis occasio sit, & cum Anania, & Saphira pereas; sed universa, quæ

quæ possides : cùmque vendideris , da
 pauperibus , non locupletibus , non su-
 perbis. Da , quo necessitas sustentetur , non
 quo augeantur opes. Cùmque legeris il-
 lud Apostoli : Bovi trituranti os non alli-
 gabis. Et : Dignus est operarius mercede
 sua. Et : Qui Altari ministrant , de Alta-
 ri participantur. Memento quòque hujus
 sententiæ : Habentes victum , & vestitum ,
 his contenti simus. Ubi videris fumare
 patinas , & Phasides aves lentis vaporibus
 decoqui , ubi argenti pondus , ubi ferven-
 tes Buricos mannos , comatulos pueros ,
 pretiosas vestes , picta tapetia , ibi ditior
 est largitore , cui largiendum est. Pars sa-
 crilegii est , rem pauperum dare non paupe-
 ribus. Et tamen non est satis perfectò , & con-
 summato viro , opes contemnere , pecuniam
 dissipare , & projicere quod in momento , &
 perdi , & inveniri potest. Fecit hoc Crates The-
 banus , fecit Antisthenes , fecerunt plurimi ,
 quos vitiosissimos legimus. Plus debet Chris-
 ti discipulus præstare , quàm Mundi Philo-
 sophus , gloriæ animal , & popularis au-
 ræ , atque rumorum venale mancipium.
 Tibi non sufficit opes contemnere , nisi
 Christum sequaris. Christum autem sequi-
 tur , qui peccata dimittit , & virtutum co-
 mes est. Christum scimus sapientiam. Hic
 thesaurus in agro Scripturarum nascitur ,
 hæc gemma multis emitur margaritis. Sin-
 autem adamaveris captivam mulierem , id
 est , sapientiam sæcularem , & ejus pulchri-
 tudine captus fueris : decalva eam , &
 ille.

illecebras crinium, atque ornamenta vest-
 borum cum emortuis unguibus seca. La-
 va eam Prophetali nitro, & tunc requies-
 cens cum illa, dicito: Sinistra ejus sub
 capite meo, & dextera illius amplexabi-
 tur me; & multos tibi fœtus captiva da-
 bit, ac de Moabitide efficietur Israëlitis.
 Christus sanctificatio est, sinè qua nemo
 videbit faciem Dei. Christus redemptio,
 idem Redemptor, & pretium. Christus
 omnia, ut qui omnia propter Christum
 dimiserit, unum inveniat pro omnibus, &
 possit liberè proclamare: Pars mea Domi-
 nus. Sentio, te divinis ardere doctrinis,
 nec temeritate quorundam docere, quod
 nescias, sed antè discere, quod docturus sis.
 Simples epistolæ tuæ olent Prophetas,
 Apostolos sapiunt. Non cothurnatam af-
 fectas eloquentiam, nec more puerorum
 argutas sententiolas in clausulis struis. Ci-
 tò turgens spuma dilabitur, & quàmvis
 grandis tumor, contrarius sanitati est. Sci-
 tum est illud quòque Catonis: Sat citò,
 si sat bene. Quod nos quondam adoles-
 centuli, cum à perfectò Oratore in præ-
 fatiuncula diceretur, risimus. Meminisse
 te puto erroris mutui, quando omne Athe-
 næum Scholasticorum vocibus consona-
 bat: Sat citò, si sat bene. Fœlices (inquit
 Fabius) essent artes, si de illis soli artifi-
 ces judicarent. Poëtam non potest nosse,
 nisi qui versum potest struere, Philosophos
 non intelligit, nisi qui scit dogmatum ve-
 ritates. Manufacta, & oculis patentia magis

Probant artifices. Nostra quàm dura sit necessitas, hinc potes animadvertere, quòd vulgi standum est iudicio, & ille in turba metuendus, quem, cùm videris solum, despicias. Hoc præteriens tetigi, ut eruditus contentus auribus, non magnopere cures, quid imperitorum de ingenio tuorumusculi jactent, sed Prophetarum quotidie medullas bibas, Christi mystes, Patriarcharum symmystes. Sive legas, sive scribas, sive vigiles, sive dormias, Amos tibi semper buccina in auribus sonet. Hic lituus excitet animam tuam, hoc amore furibundus, quære in lectulo tuo, quem desiderat anima tua, & loquere confidenter: Ego dormio, & cor meum vigilat. Cùmque inveneris eum, & tenueris, nè dimittas. Et, si paucillum dormitanti elapsus fuerit è manibus, noli protinus desperare; egredere in plateas, adjura filias Hierusalem, reperiens eum cubantem in meridie, lassum, ebrium, noctis rore madefactum, inter greges sœdaliū, in aromatum varietatibus, inter poma Paradisi. Ibi ei da mammillas tuas, sugat de erudito pectore, requiescat inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & interiora ejus in fulgore auri. Parvulus ille, & puer, qui butyro, & melle saginatur, qui inter caseatos nutritus est montes, citò crescit in juvenem, velociter in te hostes spoliat, maturè prædatur Damascum, & Regem vincit Assyrium. Audio, te Xenodochium in portu fecisse Romano, & virgam de arbore Abraham

in Aufonio plantasse littore. Quasi Æneas
nova castra metaris, & super undam Tibe-
ris, ubi illi, cogente quondam penuria,
crustis fatalibus, & quadris patulis non
pepercit, tu viculum nostrum, id est, do-
mum panis edificas, & diuturnam famem
repentina saturitate compensas. Euge, nos-
tra initia transgredieris, statum summum
tenes, de radice pervenis ad cacumen: pri-
mus inter Monachos, in prima urbe pri-
mum sequeris Patriarcham. Loth, qui in-
terpretatur, declinans, campestria eligat,
& juxta Pithagoræ literam, facilia magis,
ac sinistra sectetur. Tu in arduis, & saxo-
sis cum Sara tibi monumentum para. Juxta
sit civitas literarum: deletisque giganti-
bus, filiis Enachin, hereditatem tuam gau-
dium, & risus excipiat. Dives erat Abra-
ham auro, argento, pecore, possessione,
vestibus: tantam habebat familiam, ut ad
subitos nuncios, juvenibus electis, arma-
re posset exercitum, & quatuor Reges,
quos quinque Reges fugerant, in Dan
consequutus, occideret: & tamen post
tam crebra hospitalitatis officia, dum non
refutat homines, suscipere meruit Deum.
Non servis, & ancillis imperabat, ut mi-
nistrarent hospitibus, nec bonum, quod
exercebat, per alios minuit, sed quasi re-
pertâ prædâ, cum Sara sua humanitati so-
lus incubuit. Ipse pedes lavit, ipse pin-
guem vitulum portavit humeris de armen-
to. Stetit ut servus, peregrinis prandentibus,
& Saræ manibus coctos cibos jejunaturus

apposuit. Hæc moneo, frater charissime, pietate, qua te diligo, ut non solum pecuniam, sed te ipsum Christo offeras hostiam vivam, sanctam, placentem Deo, rationale obsequium tuum: & imiteris Filium hominis, qui non venit ministrari, sed ministrare. Et quod Patriarcha alienis, hoc discipulis, & servis Magister exhibuit, & Dominus. Corium pro corio, & omnia, quæ homo possidet, dare potest pro anima sua. Sed tange (inquit Diabolus) carnes ejus, nisi in faciem benedixerit tibi. Scit hostis antiquus, majus continentie, quam nummorum esse certamen. Facile abjicitur, quod hæret extrinsecus: intestinum bellum periculosius est. Conjuncta disglutinamus, unita dissuimus. Zachæus dives erat, Apostoli pauperes. Reddidit ille quadruplum, quod rapuerat: divisitque pauperibus medietatem substantiæ suæ, quæ remanserat: suscepit Christum hospitem, salus facta est domui ejus: & tamen, quia parvulus erat, & Apostolicæ proceritati se non poterat extendere, non fuit in duodecim numero Apostolorum. Apostoli autem quantum ad divitias nihil, quantum ad voluntatem, totum Mundum pariter reliquerunt. Si offeramus Christo opes cum anima nostra, libenter suscipiet. Si autem, quæ foris sunt, Deo, quæ intus sunt, Diabolo damus, non est æqua partitio, & dicitur nobis: Nonne si rectè offeras, & non rectè divides, peccasti? Quod Patritii generis primus inter primos Monachus esse

cœpisti, non tibi sit tumoris; sed humilitatis occasio, scienti Filium Dei factum filium hominis. Quantumcumque te dejeceris, humilior Christo non eris. Estò incedas nudis pedibus, fuscâ tunicâ vestiariis, æquæris pauperibus, inopum cellulas dignanter introeas: cæcorum oculus sis, manus debilium, pes claudorum, ipse aquam portes, ligna concidas, focum extruas: Ubi vincula? Ubi alapæ? Ubi sputa? Ubi flagella? Ubi patibulum? Ubi mors? Et, cum omnia, quæ dixi, feceris, ab Eustochio tua, Paulaque vinceris, si non opere, certè sexu. Ego quidem Romæ non eram, & tunc me tenebat cremus, atque utinam pertenuisset, quando, focero tuo vivente Toxotio, sæculo serviebam. Sed tamen audio, quæ immunditias platearum ferre non poterant, quæ Eunuchorum manibus portabantur, & inæquale solum molestius transcendebant, quibus, serica vestis onerata, & Solis calor incendium, nunc sordidatæ, & lugubres, & sui comparatione forticulae, vel lucernas concinnant, vel succendunt focum, pavimenta verrunt, mundant legumina, olerum fasciculos in ferventem ollam dejiciunt, apponunt mensas, calices porrigunt, effundunt cibos, huc, illucque discurrunt. Et certè magnus Virginum chorus cum illis habitat. Num hujusmodi ministeria aliis imperare non poterant? Sed nolunt vinci ab his labore corporum, quas ipsæ superant virtute animi. Hæc dico, non quòd de ardore mentis tuæ quidquam dubi.

dubitem ; sed quo currentem impellam , & acriter dimicanti fervorem augeam. Nos in ista Provincia ædificato Monasterio , & diversorio proptèr extructo , nè fortè & modò JOSEPH cum MARIA in Bethlehem veniens , non inveniat hospitium , tantis de toto Orbe confluentibus turbis obruimur Monachorum , ut nec cœptum opus deferere , nec supra vires ferre valeamus. Unde , quia penè nobis illud de Evangelio contigit , ut futuræ turris non antè computaremus expensas , compulsi sumus , fratrem Paulianum ad patriam mittere , ut semirutas villulas , quæ barbarorum effugerant manus , & Parentum communium census venderet , nè cœptum sanctorum ministerium deferentes , risum maledicis , & æmulis præbeamus. In calce epistolæ recordatus sum quadrigæ vestræ , & proposito quintam deesse Blæfillam : penè oblitus de ea loqui , quæ prima de vobis præcesserit ad Dominum. Verè nunc quinque in tres , ac duas videmus esse divisas : illa cum sorore

Paulina dulci somno fruitur ; tu
duarum medius ad Christum
leviùs subvolabis.

HIERONYMUS

*Ad Theodoram. Epithaphium Lucinii
Bætici.*

Argumentum Epistolæ.

*Theodoram Hispanam viduam consolatur de
morte Lucinii Bætici mariti; sed quem
fratris habuerit loco.*

Lugubri nuntio consternatus super sancti, & venerabilis mihi dormitione Lucinii, vix brevem Epistolam dictare potui. Non quòd ejus vicem doleam, quem scio ad meliora transisse, dicente Moysè: Transiens videbo visionem hanc magnam; sed quòd torquear desiderio, non meruisse me ejus viri videre faciem, quem in brevi tempore huc venturum esse credebam. Verum est illud super necessitate mortis Prophetale vaticinium, quòd fratres dividat, & charissima inter se nomina crudelis, & dura diffociet. Sed habemus consolationem, quia Domini voce jugulatur, per quem ad eam dicitur: Ero mors tua, ò mors, ero morsus tuus, inferne. Et in consequentibus: Adducet urentem ventum Dominus de deserto descendentem, qui siccabit omnes venas ejus, & desolabit fontem illius: exivit enim virga de radice Jesè, & flos de virginali frutice pullulavit. Qui loquitur in Cantico Canticorum: Ego
flos

flos campi, & lilium convallium, Flos
noster mortis interitus: ideòque, & mor-
tuus est, ut mors illius morte moreretur.
Quòd autem de deserto dicitur adducen-
dus, Virginalis uterus demonstratur, qui
absque coitu, & femine viri Deum nobis
fudit infantem: qui calore Spiritus Sancti
exsiccaret fontes libidinum, & caneret in
Psalmo: In terra deserta, & invia, & ina-
quosa, sic in sancto apparui tibi. Adver-
sum ergo mortis duritiem, & crudelissi-
mam necessitatem hoc solatio erigimur,
quòd brevi visuri sumus eos, quos dole-
mus absentes. Neque enim mors, sed dor-
mitio, & somnus appellatur. Unde & Bea-
tus Apostolus vetat de dormientibus con-
tristari; ut, quos dormire novimus, sus-
citari posse credamus, & post digestum
soporem vigilare cum Sanctis, & cum An-
gelis dicere: Gloria in excelsis Deo, &
in terra pax hominibus bonæ voluntatis.
In Cælo, ubi non est peccatum, gloriæ
est, & perpetua laus, & indefessa præco-
nia. In terra autem, ubi seditio, bella, at-
que discordiæ, pax imprecanda est, & pax
non in omnibus, sed in his, qui bonæ vo-
luntatis sunt, & salutationem audiunt
Apostolicam: Gratia vobis, & pax à Deo
Patre, & Domino nostro Jesu-Christo mul-
tiplicetur: ut in pace sit locus ejus, & ha-
bitatio ejus in Sion, id est, in specula
sublimitate dogmatum, atque virtutum
in anima credentis: cujus quotidie An-
gelus videt faciem Dei, & revelato vultu

gloriam Dei contemplatur. Unde obsecro te, & currentem (ut ajunt) impello, ut Lucinium tuum desideres quidem ut fratrem, sed gaudeas regnare cum Christo, quia raptus est, nè malitia immutaret mentem ejus: placita enim erat Deo anima illius, & in brevi spatio tempora multa complevit. Nos dolendi magis, qui quotidie flamus in prælio, peccatorum vitiis sordidamur, accipimus vulnera, & de otioso verbo reddituri sumus rationem. Ille jam securus, & victor te aspicit de excello, & favet laboranti, & juxta se locum præparat, eodem amore, & eadem charitate, qua oblitus officii conjugalis, in terra quòque sororem te habere cœperat; imò tu illum fratrem: quia casta conjunctio sexum non habet nuptialem. Etsi adhuc in carne positi, & renati in Christo, non sumus Græcus, & Barbarus, servus, & liber, masculus, & fœmina; sed omnes in eo unum sumus: quantò magis cum corruptivum hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in Cœlis? Quando dicit: Non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in Cœlis, non natura, & substantia corporum tollitur, sed gloriæ magnitudo monstratur. Neque enim scriptum est: Erunt Angeli, sed sicut Angeli: ubi similitudo promittitur, veritas denegatur. Erunt (inquit) sicut Angeli Dei, id est, similes Angelorum: ergo homines esse non desinent.

ment. Inclyti quidem, & Angelico splendore decorati, sed tamen homines, ut Apostolus, Apostolus sit; & Maria, Maria: & confundatur hæresis, quæ ideò incerta, & magna promittit, ut quæ certa, & moderata sunt, auferat. Et quia hæreseos semel fecimus mentionem, qua Lucinius noster dignè eloquentiæ tuba prædicari potest, qui spurcissima per Hispanias Basilidis hæresi sæviante, & instar pestis, & morbi totas inter Pyrenæum, & Oceanum vastante Provincias, Fidei Ecclesiasticæ tenuit puritatem, nequâquam suscipiens Armagil, Barbelon, Abraxas, Belsamum, & ridiculum Leusiboram; cæteraque magis portenta, quàm nomina, quæ ad imperitorum, & muliercularum animos concitandos, quasi de Hebraicis fontibus hauriunt, barbaro simplices quosque terrentes sono, ut, quod non intelligunt, plùs mirentur. Refert Irenæus, vir Apostolicorum temporum, & Papiæ auditoris Euangelistæ Joannis Discipulus, Episcopus Ecclesiæ Lugdunensis, quòd Marcus quidam de Basilidis gnostici scirpe descendens, primùm ad Gallias venerit, & eas partes, per quas Rhodanus, & Garumna fluunt, suâ doctrinâ maculaverit: maximèque nobiles fœminas, quædam in occulto mysteria repromittens, hoc errore seduxerit, magicis artibus, & secreta corporum voluptate, amorem sui concilians. Inde Pyrenæum transiens. Hispanias occupavit: & hoc studii habuerit, ut divitum domos, & in ipsis fœminas maximè

appeteret, quæ ducuntur variis desideriis, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Hoc ille scripsit ante annos circiter trecentos. Et scripsit in iis libris, quos adversus omnes hæreses doctissimo, & eloquentissimo sermone composuit: Ex quo perpendat prudentia tua, qua Lucinius noster laude sit dignus, qui clausit aurem, nè audiret iudicium sanguinis, & omnem substantiam suam disperfit, & dedit pauperibus, ut iustitia ejus maneret in æternum. Nec patriæ suæ largitate contentus, misit Jerosolymorum, & Alexandrinæ Ecclesiæ tantum auri, quanto multorum posset inopiæ subveniri. Quod cum multi mirentur, & prædicent, ego in illo magis laudabo fervorem, & studium Scripturarum. Quo ille desiderio opuscula nostra flagitavit, & missis sex notariis (quia in hac Provincia Latini sermonis, scriptorumque, penuria est) describi sibi fecit quæcumque ab adolescentia usque in præsens tempus dictavimus! Non nos honoravit, qui parvuli, & minimi Christianorum omnium sumus, & ob conscientiam peccatorum Bethlehemitici ruris saxa incolimus: sed Christum, qui honoratur in servis suis, & Apostolis re promittit, dicens: Qui vos recipiunt, me recipiunt, & qui me recipiunt, recipiunt eum, qui me misit. Itaque, charissima filia, hanc epistolam amoris mei in illum habeto epitaphium: & quidquid posse me scieris in opere spirituali, audacter impera:

ut sciant sæcula pòst futura, eum, qui dicit in Isaia: Posuit me ut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me, duos viros, tantis Maris, atque terrarum inter se spatiis separatos, suo acumine vulnerasse; ut, cùm mutuò in carne se nesciant, amore spiritus copulentur. *Subscriptio*: Sanctam te corpore, & spiritu fervet ille Samarites, id est, servator, & custos, de quo in Psalmo scribitur: Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israël: ut Hir, qui interpretatur vigil, qui descendit ad Danielelem, ad te quòque veniat, & possis dicere: Ego dormio, & cor meum vigilat.

HIERONYMUS

Ad Lucinium.

Argumentum Epistolæ.

Hic Lucinius, natione Boeticus, destinarat adire Bethlehem, & opibus suis juverat Hieronymi gregem: sanctum illius propositum collaudat, hortans, ut pergat, quò cœpit, ad perfectam virtutem, & respondet ad quædam, de quibus scripserat Lucinius.

NEc opinanti mihi, subito literæ tuæ redditæ sunt, quæ quantò insperatæ, tantò gaudiorum plenæ quiescentem animam suscitavit, ut statim amore com-

complecterer, quem oculis ignorabant, & illud mecum tacitus musitare: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam, ut inveniam, quem diligit anima mea? Verè nunc in te sermo Dominicus completus est: Multi ab Oriente, & Occidente, venient, & recumbent in sinu Abrahæ. Cornelius Centurio cohortis Italicę, jam tunc Lucinii mei præfigurabat fidem. Apostolus Paulus scribens ad Romanos: Cùm (inquit) in Hispaniam proficisci cœpero, spero, quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc: tantis fluctibus approbavit, quid de illa Provincia quæreretur. In brevi tempore ab Hierosolymis usque ad Illyricum Evangelii jaciens fundamenta, Romam vinctus ingreditur, ut vinctos superstitionis erroribus liberos faciat. Manet in hospitio conducto per biennium, ut nobis utriusque instrumenti æternam reddat domum. Piscator hominum, misso rete Apostolico, te quòque quasi pulcherrimum Auratam. inter innumera piscium genera traxit ad littus. Reliquisti amaros fluctus, falsos gurgites, scissuras montium, & Leviatham regnantem in aquis, cum Jesu deserta expetens, contempsisti, ut possis illud Propheticum canere: In terra deserta, & invia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi. Et iterum: Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. Expectabam eum, qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritus, & tempestate. Obsecro
ergo

ergo te, & moneo Parentis affectu, ut, qui Sodomam reliquisti, ad montana festinans, post tergum nè respicias, nè aratri stivam, nè fimbriam Salvatoris, nè cincinnos ejus noctis rore madefactos, quos semel tenere cœpisti, aliquando dimittas: nè de tecto virtutum, pristina quæsiturus vestimenta, descendas: nè de agro revertaris domum: nè campestria cum Loth, & amœna hortorum diligas: quæ non irrigantur de Cœlo, ut terra sancta; sed de turbido flumine Jordanis, postquam dulces aquas Maris mortui commixtione mutavit. Cœpisse multorum est, ad culmen pervenisse paucorum. Qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium. At contrà de nobis dicitur: Sic currite ut apprehendatis. Non est invidus Agonotheta noster, nec alterius palma alteri parat ignominiam: omnes athletas suos desiderat coronari. Gaudet anima mea, & magnitudine lætitiæ rem mœroris patior. Ruth in lachrymas verba prorumpunt. Zachæus publicanus ad unius horæ conversionem, hospitem habere meruit Salvatorem. Martha, & Maria convivio præparato Dñum, suscepère. Meretrix lavat fletibus pedes, & unguentis bonorum operum Dominici corporis dedicat sepulturam. Simon leprosus invitat Magistrum cum discipulis, & non contemnitur. Abraham dicitur: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & domo Patris tui, & vade in terram, quam monstravero tibi. Relinquit

Caldæam, relinquit Mesopotamiam: quærit, quod nescit, nè perdat, quod invenerat. Non enim arbitratus est, simul se habere posse & patriam, & Dominum: sed jam tunc illud Prophetæ David opere complebat: Advena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes Patres mei. Hebræus, id est, perotes, atque transitor, dum non est præsentis virtute contentus, sed præteritorum obliviscens, in futurum se extendit, & scit illud: Ibunt de virtute in virtutem; mysticum sortitus est nomen, & viam tibi aperuit, quomodo non quæras ea, quæ tua sunt, sed quæ aliena: & illos putes Parentes, fratres, affines, atque cognatos, qui tibi in Christo copulati sunt. Mater (inquit) mea, & fratres mei sunt hi, qui faciunt voluntatem Patris mei. Habes tecum, prius in carne, nunc in spiritu sociam, de conjuge germanam, de fœmina virum, de subjecta parem, quæ sub eodem jugo ad Cœlestia simul Regna festinat. Cauta rei familiaris dispensatio, & ad calculos rediens, non citò deponitur. Joseph cum tunica Ægyptiam effugere non potuit. Adolescens ille, qui opertus sindone sequebatur Jesum, quia tentus fuerat à ministris, terrenum abjiciens operimentum, nudus evasit. Elias igneo curru raptus ad Cœlum, (a) *melorem* reliquit in terris. Eliseus boves, & juga prioris operis vertit in vota. Loquitur sapientissimus vir: Qui tangit picem, inquinabitur

ab

(a) *Pelleem ovinam.*

ab ea. Quandiu versamur in rebus sæculi, & anima nostra possessionum, ac reddituum⁵ procuracione devincta est, de Deo liberè cogitare non possumus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas lucis ad tenebras? Qui consensus Christi ad Belial? Quæ pars fidelis cum infideli? Non potestis (inquit Dominus) Deo servire, & mammonæ. Aurum deponere incipientium est, non perfectorum. Fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antisthenes. Se ipsum offerre Deo, propriè Christianorum est, & Apostolorum, qui duo cum vidua paupertatis suæ in Gazophylacium æra mittentes, totum censum, quem habuerunt, Domino tradiderunt, & merentur audire: Sedebitis super duodecim solia, judicantes duodecim tribus Israël. Hæc & ipse intelligis, quo animo replicem, & quo sub aliis verbis te ad Sanctorum locorum invitem habitaculum. Abundantia tua multorum inopiam sustentavit, ut & horum divitiæ in tuam indigentiam redundarent. Fecisti tibi amicos de iniquo mammona, qui te reciperent in æterna tabernacula. Laudanda res, & Apostolicorum temporum virtutibus coequanda; quando venditis possessionibus suis, credentes afferebant pecunias, atque fundebant ante pedes Apostolorum, ostendentes, avaritiam esse calcandam. Sed Dominus magis quærit animas credentium, quàm opes. Legimus: Redemptio animæ viri, propriæ divitiæ.

Posse

Possumus quidem divitias proprias intelligere, quæ non de alieno, non de rapinis sunt, juxta illud: Honora Deum de tuis justis laboribus. Sed melior est intelligentia, ut divitias proprias cognoscamus thesauros absconditos, quos nec fur possit suffodere, nec latro violentus eripere. Opuscula mea, quæ non sui merito, sed tua bonitate desiderare te dicis, ad describendum hominibus tuis dedi, & descripta vidi in chartaceis codicibus, ac frequenter monui, ut conferrent diligentius, & emendarent: ego enim tanta volumina præ frequentia commeantium, & peregrinorum turbis, relegere non potui: & ut ipsi probavere præsentibus, longo tentus incommodo: vix diebus Quadragesimæ, quibus ipsi proficiscebantur, respirare cœpi. Unde si paragrammata repereris, vel minus aliqua descripta sunt, quæ sensum legentis impédiant, non mihi debes imputare, sed tuis, & imperitiæ notariorum, librariorumque incuriæ; qui scribunt, non quod inveniunt, sed quod intelligunt; & dum alienos errores emendare nituntur, ostendunt suos. Porro Josephi libros, & sanctorum Papiæ, & Polycarpi volumina falsus ad te rumor pertulit, à me esse translata: quia nec otii mei, nec virium est, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venustate. Origenis, & sancti Dydimi pauca transtulimus, volentes nostris ex parte ostendere, quid Græca doctrina retineret. Canonem Hebraicæ veritatis, excepto Ostateucho, quem nunc in mani-

bus

bus habeo, pueris tuis, & notariis dedi describendum. Septuaginta Interpretum editionem, & te habere non dubito, & ante annos plurimos diligentissimè emendatam, studiosis tradidi: novum testamentum Græcæ reddidi auctoritati. Ut enim veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est, ita novorum Græci sermonis normam desiderat. De Sabbatho quod quæris, utrùm jejunandum sit; & de Eucharistia, an accipienda quotidie, quod Romanæ Ecclesiæ, & Hispaniæ observare perhibentur; scripsit quidem & Hippolytus vir disertissimus, & carptim diversi Scriptores è variis Auctoribus edidere. Sed ego illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas (præsertim quæ fidei non officiant) ita observandas, ut à majoribus traditæ sunt: nec aliorum consuetudinem aliorum contrario more subverti. Atque utinam omni tempore jejunare possimus: quod in actibus Apostolorum diebus Pentecostes, & die Dominico Apostolum Paulum, & cum eo credentes fecisse legimus: nec tamen Manichæ hæreseos accusandi sunt, cum carnalis cibus præferri non debuerit spirituali. Eucharistiam quòque absque condemnatione nostri, & pungente conscientia, semper accipere, & Psalmistam audire dicentem: Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus; & cum eo canere: Eruçavit cor meum verbum bonum. Nec hoc dico, quòd Dominicis diebus jejunandum putem,

& contextas quinquaginta diebus ferias auferam: sed unaquæque Provincia abundet in sensu suo, & præcepta majorum, leges Apostolicas arbitretur. Duo palliola, & amphimallum de tuis usibus, vel utenda, vel sanctis danda suscepi. Ego insignia paupertatis, & quotidianæ symbola pœnitentię, tibi, & sorori tuę misi, quatuor ciliciola apta proposito, & usibus vestris, & codicem, hoc est, visiones Isaie obscurissimas, quas nuper historica explanatione disserui, ut quotiescumque mea opuscula videris, toties amici dulcissimi recordatus, navigationem, quam parumper distuleras, pares. Et quia non est in homine via ejus, & à Domino gressus hominis diriguntur, si fortè (quod procul absit) aliquid fuerit impediementi, quæso, ut quos charitas jungit, terrarum longitudo non separet, & absentem Lucinium nostrum, semper præsentem literarum vicissitudine sentiamus.

HIERONYMUS

Ad Theophilum.

Argumentum Epistolæ.

Excusat se Theophilo Papæ Alexandrino, quòd librum illius Paschalem, eruditum pariter, & eloquentem, seriùs verterit, impeditus partim obitu Paula, partim suo morbo.

EX eo tempore, quo Beatitudinis tuę accepi epistolas, juncto Paschali libro; usque in præsentem diem, ita & mœrore
luc,

luctûs, & solitudine, ac diversis super
 statu Ecclesiæ hinc, inde rumoribus exagita-
 tus sum, ut vix volumen tuum potuerim in
 Latinum sermonem vertere: optimè enim
 nôsti, juxta veterem sententiam, non esse
 tristem eloquentiam, maximè si ad ægritu-
 dinem animi accedit corporis ægritudo. Et
 hanc ipsam epistolam febre æstuans, &
 quintum jam diem decumbens lectulo, ni-
 mia festinatione dictavi, breviter indicans
 Beatitudini tuæ, magnum me laborem sus-
 tinuisse in translatione ejus, ut omnes sen-
 tentias pari venustate transferrem, & Græ-
 cæ eloquentiæ Latinum aliqua ex parte
 responderet eloquium. In principio phi-
 losopharis, & generaliter agens, dum omnes
 erudis, unum jugulas: in reliquis autem,
 quod vel difficillimum est, Rhetoricæ elo-
 quentiæ jungis Philosophos, & Demosthe-
 nem, atque Platonem nobis consocias. O
 quanta dicuntur in luxuriam: quantis præ-
 coniiis extollitur continentia: & de intimis
 sapientiæ disciplinis, diei, ac noctis, Lunæ
 cursus, ac Solis ratio, & Mundi istius natu-
 ra describitur! Et hanc ipsam disputatio-
 nem ad Scripturarum refers auctoritatem,
 nè in Paschali libro videaris de sæcularibus
 quidquam fontibus mutuatus. Quid plu-
 ra? In his laudare te vereor, nè assentandi
 crimen incurram. Optimus liber est & in
 Philosophis, & agens susceptam causam
 absque invidia personarum. Unde obsecro
 te, ignoscas tarditati meæ: ita enim sanctæ,
 & venerabilis Paulæ confectus sum dormi-
 tione,

tionem, ut absque translatione hujus libri, usque impræsentiarum, nihil aliud Divini operis scripserim. Perdidimus enim, ut ipse nosti, repente solatium, quod, ut conscientiae nostrae testis est Dominus, non ad proprias ducimus necessitates; sed ad Sanctorum refrigeria, quibus illa sollicitè serviebat. Sancta, & venerabilis te, filia tua Eustochium, quæ nullam pro Matris absentia recipit consolationem, te universa fraternitas suppliciter salutat. Libros, quos dudum scripsisse te nuntiasti, vel legendos nobis, vel vertendos trans mitte. Vale in Christo.

HIERONYMUS

Ad Abigaum.

Argumentum Epistolæ:

Abigao Presbytero Hispano excusat se, quòd non scripserit. Eundem consolatur, nè molestè ferat cecitatem corporis, cum cernat animo. Hujus integritatem laudat.

QUàmvis mihi multorum sim conscius peccatorum, & quotidie in oratione flexis genibus loquar: Delicta juventutis meae, & ignorantias meas nè memineris; tamen sciens, scriptum esse ab Apostolo: Nè inflatus superbiâ incidat in judicium Diaboli: Et in alio loco scriptum: Superbis Deus resistit; humilibus autem dat gratiam; nihil ita à pueritia conatus sum

vita-

vitare, quàm tumentem animum, & cervicem erectam Dei contra se odium provocantem. Novi enim Magistrum, & Dominum, & Deum meum in carnis humilitate dixisse: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Et antè per os David cecinisse: memento, Domine, David, & omnis mansuetudinis ejus. Et in alio loco legimus: Ante gloriam humiliabitur cor viri, & ante ruinam elevabitur. Itaque obsecro te, nè me putes sumptis literis tuis antè tacuisse, & aliorum, vel infidelitatem, vel negligentiam in me referas. Quid enim causæ erat, ut provocatus officio tacerem, & amicitias tuas meo silentio repellerem, qui ultrò soleo bonorum appetere necessitudinem, & me eorum jungere charitati? Quia meliores sunt duo, quàm unus: & si alter ceciderit, ab altero fulcietur. Funiculus triplex non facile rumpitur, & frater fratrem adjuvans exaltabitur. Scribe igitur audacter, & absentiam corporum crebro vince sermone. Nec doleas, si hoc non habeas, quod formicæ, & muscæ, & serpentes habent, id est, carnis oculos; sed illum te oculum habere, de quo in Cantico dicitur Cantorum: Vulnerasti me, soror mea sponsa, uno de oculis tuis, quo Deus videtur; de quo à Moyse dicitur: Transiens videbo visionem hanc magnam. Denique quosdam etiam Mundi Philosophos legimus, ut totam cogitationē ad mentis cogerent puritatem, sibi oculos eruisse. Et à Propheta dicitur:

Intra,

Intravit mors per fenestras nostras. Et Apostoli audiunt: Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, & reliqua. Unde precipitur eis, ut levant oculos, & videant segetes candidas, quæ preparatæ sunt ad metendum. Quod autem precaris, ut nostris monitis Nabuchodonosor, & Rapsaces, & Nabuzardam, & Holofernes in te occidantur: nunquàm nostra auxilia postulares, si in te viverent. Sed quia illi in te mortui sunt, & cum Zorobabel, & cum Jesu filio Josedeck Sacerdote magno, cum Esdra quòque, & Neemia ruinas Jerusalem ædificare cœpisti, nec mittis mercedem in pertusum sacculum; sed thesauros tibi in Cœlestibus paras; idcirco nostras appetis amicitias, quos Christi famulos arbitraris. Sanctam filiam meam Theodoram, sororem beatæ memoriæ Lucinii, per se commendatam, meo sermone commendo, ut in cœpto itinere non lassetur, ut ad terram sanctam multo per eremum labore perveniat, ut non putet, perfectam esse virtutem exisse de Ægypto, sed per innumerabiles infidias ad montem Nabot, & ad Jordanem fluvium pervenire; ut accipiat secundam in Galgala circumcisionem, ut illi muri Jericho corruant, sacerdotalium tubarum subversi clangoribus, ut juguletur Adonicedec, ut Hai, & Azor, pulcherrimę quondam, corruant civitates. Fratres, qui nobiscum in Monasteriolo sunt, te salutant. Sanctos, qui nos diligere dignantur, per te oppidò salutamus.

HIERONYMUS

Ad Castrutium.

Argumentum Epistolæ.

Castrutium Pannonium consolatur de cecitate oculorum, docens, eam aliquoties à Deo propitio immiti.

SANCTUS filius meus Heraclius Diaconus mihi retulit, quòd cupiditate nôstri Cissam usque venisses, & homo Pannonius, id est, terrenum animal non timueris Adriatici maris æstus, & Ægæi, atque Jonii subire discrimina: & nisi te pius fratrum retinisset affectus, voluntatem opere complêsses. Habeo itaque gratias, & in acceptum refero: in amicis enim non res quæritur, sed voluntas: quia alterum ab inimicis sepè præbetur, alterum sola charitas tribuit. Simulque obsecro, nè imbecillitatem corporis, quam sustines, de peccato tibi existimes evenisse. Quod quidem & Apostoli suspicantes de eo, qui natus erat cæcus ex utero, interrogantesque Dominum Salvatorem: Iste peccavit, an Parentes ejus, ut cæcus nasceretur? Audiunt: Neque hic peccavit, nec Parentes ejus; sed ut manifestentur opera Dei in illo. Quantos enim cernimus Ethnicos, atque Judæos, Hereticos, atque diversorum dogmatum homines, volutari in cœno libidinum, mædere

dere sanguine, feritate lupos, rapacitate milvos vincere: & nihilominus flagellum non appropinquare tabernaculis eorum, nec eos cum hominibus verberari, & idcirco superbire contra Deum, & transire usque ad Cœlum os eorum? Cum Sanctos è contrariò viros, sciamus ægrotationibus, miseriis, & egestate torqueri, qui forsitan dicunt: Ergo frustra sanctificavi animam meam, & lavi inter innocentes manus meas. Et statim se reprehendentes, ajunt: Si narravero sic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Si cœcitatis causam putas esse peccatum, & id Dei inferre iram, quod crebrò Medici remediuntur: infimulabis Isaac, qui in tantum lucis istius expers fuit, ut etiam cui nollet, errore deceptus, benediceret. Referes crimen in Jacob, cujus caligaverat acies: & cum interioribus oculis, & spiritu Prophetali longè futura prospiceret, & Christum cerneret de stirpe Regia esse venturum, Ephraim, & Manassem videre non poterat. Quid inter Reges Josiâ sanctius? Ægyptio mucrone interfectus est. Quid Petro, quid Paulo sublimius? Heronianum gladium cruentarunt. Et (ut de hominibus taceam) Dei Filius sustinuit ignominiam Crucis: & tu putas beatos, qui fœlicitate istius sæculi, & deliciis perfruuntur? Magna ira est, quando peccantibus non irascitur Deus. Unde in Ezechiele ad Jerusalem: Jam (inquit) non irascar tibi, zelus meus recessit à te. Quem enim dili-

diligit Dominus; corripit, & castigat omnem filium, quem recipit. Non erudit Pater, nisi quem amat: non corrigit Magister discipulum, nisi quem ardentioris cernit ingenii. Medicus, si cessaverit curare, desperat. Quòd si responderis: quomodo Lazarus recepit mala in vita sua: libenter nunc tormenta patiar, ut futura mihi gloria reservetur: non enim vindicavit Dominus bis in id ipsum. Job, vir sanctus, & immaculatus, & justus in generatione sua, cur tanta perpeffus sit, ipsius volumine continetur. Et nè veteres replicando historias, longum faciam, & exceedam mensuram epistolæ, brevem tibi fabulam referam, quæ infantia meæ temporibus accidit. Beatus Antonius, cum à sancto Athanasio Alexandriæ Episcopo, propter confutationem Hæreticorum in urbem Alexandrinam esset accitus, & isset ad eum Dydimus, vir eruditissimus, captus oculis: inter ceteras sermocinationes, quas de Scripturis Sanctis habebant, cum ejus admiraretur ingenium, & acumen animi collaudaret, sciscitans ait: Num tristis es, quòd oculis carnis cereas? Cum ille pudore reticeret, secundò, tertioque interrogans, tandem elicuit, ut mœrorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius: Miror, ait, prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ, & muscæ, & culices habent; & non lætari illius possessione, quam sancti soli, & Apostoli meruerunt. Ex quo pervides, quòd multò melius sit spiritu videre, quam

quàm carne , & illos oculos possidere , in quos peccati festuca non possit incidere. Nos, licèt hoc anno non veneris; tamen non desperamus adventum tuum. Quòd si sanctus Diaconus portitor literarum , tuis amplexibus fuerit irretitus , & illo comitante huc veneris , libenter suscipiam dispensationis moram magnitudine scœnoris duplicatam.

HIERONYMUS

Ad Julianum.

Argumentum Epistolæ.

Julianus dives , & potens , intra paucos dies amisit duas filias, & uxorem. Mox incurstantibus barbaris, bonam possessionum partem perdidit. Hunc comparatione Job consolatur , & exemplo Pammachii , Paulinique adhortatur ad perfectam vitam, hoc est, absolutum Mundi contemptum, videlicet hoc vocante etiam ipsa fortuna.

Filius meus , frater tuus , Ausonius , in ipso jam profectiois articulo cùm mihi præsentiam suam tardè dedisset , & citò abstulisset , atque in puncto temporis salve pariter , valeque dixisset, vacuum se redire arbitratus est , nisi mearum aliquid ad te nugarum tumultuario sermone portaret. Jam demisso synthemate , equus publicus sternebatur , & nobilem juvenem puniceâ

niceâ indutum tunicâ balthæus ambebat:
 & tamen ille appposito notario coge-
 bat loqui, quæ velociter edita velox conseque-
 retur manus: & linguæ celeritatem pren-
 derent signa verborum. Itaque non scri-
 bentis diligentiam, sed dictantis temerita-
 te, longum ad te silentium rumpo, offe-
 rens tibi nudam officii voluntatem. Ex-
 temporalis est Epistola, absque ordine
 sensuum, sinè lenocinio, & compositione
 verborum: ut totum in illa amicum, ni-
 hil de Oratore reperiās. In procinctu effu-
 sam putes, & abire cupienti ingestum via-
 ticum. Divina Scriptura loquitur: Musica
 in luctu intempestiva narratio. Unde & nos
 leporem artis Rhetoricæ contemnentes, &
 puerilis, atque plausibilis eloquii venusta-
 tem, ad sanctarum Scripturarum gravita-
 tem confugimus, ubi vera vulnerum me-
 dicina est, ubi dolorum certa remedia: in
 quibus recipit unicum filium Mater in
 feretro: ubi turbæ dicitur circumstanti: Non
 est mortua puella; sed dormit: ubi & qua-
 triduanus mortuus ad vocem inclaman-
 tis Domini ligatus egreditur. Audio,
 te in brevi tempore duas virgunculas fi-
 lias junctis penè extulisse funeribus: & pu-
 dicissimam, ac fidissimam conjugem tuam
 Faustinam, imò fidei calore germanam, in
 qua sola post amissos liberos acquiescebas,
 subita tibi dormitione subtractam, quasi
 naufragus in littore latrones reperiāt, &
 juxta eloquia Prophetarum, fugiens ur-
 sum, incidat in leonem; extendensque
 manum

manum ad parietem, à colubro mordeatur. Consequuta rei familiaris damna: vastationem totius barbaro hoste Provinciæ, & in communi depopulatione privatas possessionum tuarum ruinas, abactos armentorum, ac pecorum greges, vinctos, occisosque servulos, & in unica filia, quam tibi tam crebræ orbitates fecerant chariorem, electum nobilissimum generum; ex quo, ut omnia taceam, plus mœroris, quàm gaudii suscepisti. Hic est cathalogus tentationum tuarum: hæc cum Juliano Tyrunculo Christi pugna hostis antiqui. Quæ si ad te respicias, grandia sunt, si ad bellatorem fortissimum, ludus, & umbra certaminis. Beato Job, post malorum examina, uxor pessima reservata est, ut per eam disceret blasphemare. Tibi sublata est optima, ut miseriarum solatium perderes. Aliud est autem sustinere quam nolis, aliud desiderare quam diligas. Ille in tot mortibus filiorum, domus suæ ruinam, unum habuit sepulchrum, & seisis vestibibus, ut Parentis monstraret affectum, procidens in terram adoravit, & dixit: Nudus exivi de utero Matris meæ, nudus, & redeam. Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Tu, ut parcissimè dicam, inter multorum officia propinquorum, & consolantes amicos, tuorum exequias prosecutus es. Perdidit ille simul omnes divitias, & succedentibus sibi malo-

malorum nuntiis, ad singulas plagas ferebatur immobilis, complens in se illud de sapiente præconium: Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae. Tibi major pars derelicta substantiæ, ut tantum tenteris, quantum ferre potes: nec dum enim ad eum pervenisti gradum, ut totis adversum te cuneis dimicetur. Dives quondam dominus, & ditior Pater, subito orbis, & nudus est. Cumque in omnibus his, quæ contigerant ei, non peccasset coram Domino, nec quidquam locutus esset insipiens; exultans Dominus in victoria famuli sui, & illius patientiam suam ducens triumphum; dixit ad Diabolum: Animadvertisti famulum meum Job, quia non est quisquam ei similis super terram? Homo innocens, verus Dei cultor, abstinens se ab omni malo, & adhuc perseverans in innocentia: Pulchrè addidit: Et adhuc perseverans in innocentia: quia difficile est, pressam malis innocentiam non dolere, & in hoc ipso fidem non periclitari, quòd se videat injustè sustinere, quòd patitur. Ad quæ respondens Diabolus, Dño. ait: Corium pro corio, & omnia, quæ habuerit homo, dabit pro anima sua: sed extende manum tuam, & tange ossa, & carnes ejus, nisi in faciem benedixerit tibi. Callidissimus Adversarius, & inveteratus dierum malorum, novit alia esse, quæ extrinsecus sunt, & à Philosophis quòque Mundi *Adiaphora*, hoc est, indifferentia, nominantur, in eorumque amissione, atq; contemptu perfectam non esse virtutem.

Illa,

illa, quæ intrinsecus, & desiderata cogant
dolere perdentem. Unde audacter Dei re-
nuit prædicationem, & dicit, nequaquam
eum debere laudari, qui nihil de se, sed
totum extra se dederit, qui pro corio suo
coria obtulerit filiorum, & deposuerit
marsupium, ut fruatur corporis sanitate.
Unde intelligat prudentia tua, usque ad
hunc terminum pervenisse tentationes tuas
& dedisse te corium pro corio, pellem pro
pelle, omniaque, quæ debes, parum esse
dare pro anima tua, necdum autem exten-
tam in te manum Dei, nec tactas carnes,
nec ossa confRACTA: ad quorum dolorem dif-
ficile est, non ingemiscere, & in faciem
Deo benedicere, pro eo quod est maledice-
re. Unde & Naboth in Regum libris di-
citur benedixisse Deum, & Regem, & id-
circo lapidatur à populo. Sciens autem Do-
minus athletam suum, imò virum fortissi-
mum, etiam in isto extremo, perfectoque
certamine non posse superari: Ecce (inquit)
trado illum tibi, tantum animam illius custo-
di. Caro viri sancti datur in Diaboli potesta-
tem, & animæ sanitas reservatur: nè, si
illud percussisset, in quo sensus est, men-
tisque iudicium, non esset culpa peccantis,
sed ejus, qui statum mentis everterat. Lau-
dent ergo te alii, & tuas contra Diabolum
victorias panegyricis prosequantur: quòd
læto vultu mortes tuleris filiarum: quòd
in quadagesimo die dormitionis earum
lugubrem vestem mutaveris, & dedicatio
ossium Martyris candida tibi vestimenta
reddi-

reddiderit; ut non sentiret dolorem orbis
tatis tuæ, quem civitas universa sentiret;
sed ad triumphum Martyris exultares:
quod sanctissimam conjugem tuam, non
quasi mortuam; sed quasi proficiscentem
deduxeris. Ego te nequâquam adulatione
decipiam, nec lubrica laude supplantabo;
loquar illud potius, quod tibi audire con-
ducit: Fili, accedens ad servitutem Dei,
preparato animam tuam ad tentationem, &
cum omnia feceris, dicito: Servus inuti-
lis sum: feci, quod facere debui: tulisti li-
beros, quos ipse dederas; recepisti ancil-
lam, quam mihi ob breve solatium com-
modaveras: non contristor, quod recepis-
ti; sed ago gratias, quod dedisti. Quon-
dam dives adolescens omnia, quæ in lege
præcepta sunt, se implere jactabat; ad
quem Dominus in Evangelio: Unum (in-
quit) adhuc tibi deest: Si vis perfectus esse,
vade, vende omnia, quæ habes, & da paupe-
ribus, & veni sequere me. Qui omnia se
fecisse dicebat, in primo certamine divitias
vincere non potest. Unde & difficilè intrant
divites in Regna Cœlorum, quæ expedi-
tos, & alarum levitate subnixos habitato-
res desiderant. Vade (inquit) & vende, non
partem substantiæ; sed universa, quæ pos-
sides: & da, non amicis, non consangui-
neis, non propinquis, non uxori, non li-
beris. Plus aliquid addam: Nihil tibi ex
omnibus metu inopiæ reservans, nè cum
Anania damneris, & Saphira: sed da cunc-
ta pauperibus, & fac tibi amicos de iniquo

mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula: ut me sequaris, ut Dominum Mundi possessionem habeas, ut possis canere cum Propheta: Pars mea Dominus: & ut verus Levita, nihil de terrena hæreditate possideas. Et hoc hortor: Si vis esse perfectus, si Apostolicæ dignitatis culmen cupis, si sublata Cruce Christum sequi, si apprehenso aratro non respicere post tergum, si in sublimi tecto positus, pristina vestimenta contemnis, & ut evadas Ægyptiam dominam, sæculi pallium derelinquis. Unde & Elias ad Cœlorum Regna festinans, non potest ire cum pallio, sed Mundo immundo vestimenta dimittit. Sed hoc, ais, Apostolicæ dignitatis est, & ejus, qui velit esse perfectus. Cur autem & tu nolis esse perfectus? Cur, qui in sæculo primus es, non in Christi familia primus sis? An, quia uxorem habueris? Habuit & Petrus: & tamen cum reticam, & naviculam dereliquit. Providentissimus Dominus, & omnium salutem desiderans, malensque pœnitentiam peccatoris, quàm mortem, abstulit etiam tibi hanc excusationem, ut non illa te retrahat ad terras, sed tu eam sequaris ad Paradisi Regna trahentem. Bona liberis pares, qui te ad Dominum præcesserunt: ut partes eorum non in divitias forori proficiant, sed in redemptionem animæ tuæ, atque alimenta miserorum. Hæc monilia filiæ tuæ à te expetunt, his gemmis ornari capita sua volunt. Quod perituum erat in serico, vilibus pauperum tunicis reservetur.

Repetunt à te partes suas : junctæ sponso nolunt videri pauperes , & ignobiles : propria ornamenta desiderant. Nec est, quòd te excuses nobilitate , & divitiarum pondere. Respice Sanctum virum Pammachium, & ferventissimum fidei Paulinum Presbyterum, qui non solum divitias ; sed se ipsos Domino obtulerunt : qui contra Diaboli tergiversationem, nequàquam pellem pro pelle, sed carnes , & ossa, & animas suas Domino consecrarunt : qui te & exemplo , & eloquio , id est, & opere , & lingua possunt ad majora perducere. Nobilis es, & illi ; sed in Christo nobiliores. Dives, & honoratus, & illi : imò ex divitibus , & honoratis pauperes , & inglorii , & idcirco ditiores , & magis inclyti, quia pro Christo pauperes , & inhonorati. Et tu quidem benefacis , quòd Sanctorum diceris usibus ministrare , fovere Monachos, Ecclesiis offerre quàmplurima. Sed hæc rudimenta sunt militiæ tuæ. Contemnis aurum : contempserunt & multi Philosophi : è quibus (a) unus, ut ceteros fileam , multarum possessionum pretium projecit in pelagus : Abite (dicens) in profundum, malæ cupiditates : ego vos mergam , nè ipse mergar à vobis. Philosophus gloriæ animal , & popularis auræ vile mancipium , totam simul sarcinam deposuit , & tu te putas in virtutum culmine constitutum , si partem ex toto offeras ? Te ipsum vult Dominus

hostiam vivam, placentem Deo; te inquam, non tua. Et ideo variis tentationibus commonet, quia multis plagis, & doloribus eruditur Israël: & quem diligit Dominus, corripit, flagellat autem omnem filium, quem recipit. Paupercula vidua duo æra minuta misit in gazophilacium: & quia totum obtulit, quod habebat, omnes dicitur in oblatione munerum Dei superasse locupletes, quæ non pondere sui; sed offerentium voluntate pensatur. Ut multis erogaveris censum tuum, & quidem tua gaudeant liberalitate; tamen multò plures sunt, quibus nihil dedisti. Neque enim Darii opes, & Cræsi divitiæ valent explere pauperes Mundi. Quòd si te ipsum Domino dederis, & Apostolica virtute perfectus, sequi cœperis Salvatorem, tunc intelliges, ubi fueris, & in exercitu Christi quàm extremum tenueris locum. Non planxisti filias mortuas, & paterne in genis lachrymæ Christi timore ficcatae sunt. Quantò major Abraham, qui unicum filium voluntate jugulavit: & quem hæredem Mundi futurum audierat, non desperat etiam post mortem esse victurum. Jephthe obtulit virginem filiam, & idcirco in enumeratione Sanctorum ab Apostolo ponitur: Nolo tantum ea offeras Domino, quæ potest fur rapere, hostis invadere, proscriptio tollere: quæ & accedere possunt, & recedere, & instar undarum, ac fluctuum, à succedentibus sibi dominis occupantur, atque, ut uno cuncta ser-

sermone comprehendam, quæ velis, nolis, in morte dimissurus es. Illud offer: quod tibi nullus hostis possit auferre, nullus eripere tyrannus: quod tecum pergat ad inferos, imò ad Regna Cœlorum, & ad Paradisi delicias. Extruis Monasteria, & multus à te per insulas Dalmatiæ Sancto-
rum numerus sustentatur: sed melius faceres, si & ipse Sanctus inter Sanctos viveres. Sancti estote, quoniam ego Sanctus sum, dicit Dominus. Apostoli gloriantur, quòd omnia dimiserint, & secuti sint Salvatorem; & certè præter retia, & navem, nihil legimus eos dimisisse; & tamen testimonio futuri Judicis coronantur, quia se offerentes, totum dimiserant, quod habebant. Hæc loquor, non in fugillationem operum tuorum, vel quòd extenuem liberalitatem, & eleemosynas tuas: sed quòd te nolim inter sæculares esse Monachum, & inter Monachos sæcularem, totumque à te expetam, cujus audio mentem divino cultui deditam. Si huic consilio nostro, vel amicus, vel affecla, vel propinquus renititur, & te ad delicias splendidæ mensæ revocat; intelligito, eum non de tua anima, sed de suo ventre cogitare, & omnes opes, lautaque convivia subita morte finiri. Octo, & sex annorum, intra viginti dies, duas filias amisisti, & arbitraris, senem diu posse vivere? Cujus ætas longa tendatur, audi & David: Dies vitæ nostræ septuaginta anni: si autem amplius, octoginta, & quidquid superest, labor,

& dolor est. Fœlix & omni dignus beatitudine, quem senectus Christo occupat fervientem, quem extrema dies Salvatori invenerit militantem, qui non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta: cui in introitu Paradisi dicetur: Recepisti mala in vita tua; nunc autem hîc lætare: nec enim ulciscetur bis Dominus in eadem re. Divitem purpuratum gehennæ flamma suscepit: Lazarus pauper, & ulceribus plenus, cujus carnes putridas lambebant canes, & vix de micis mensæ locupletis miserabilem sustentabat animam, in sinu Abrahæ recipitur, & tanto Patriarcha parente lætatur. Difficile, immo impossibile est, ut & præsentibus quis, & futuris fruatur bonis: ut & hîc ventrem, & ibi mentem impleat: ut de deliciis transeat ad delicias: ut in utroque sæculo primus sit: ut in Cœlo, & in terra appareat gloriosus. Quod si tibi tacita cogitatio scrupulum moverit, cur monitor ipse non talis sim, qualem te esse desidero, & nonnullos videris in medio itinere corruisse: illud breviter respondebo, non mea esse, quæ dico; sed Domini Salvatoris: non monere, quod ipse possim; sed quid debeat velle, qui servus futurus est Christi. Et athletæ suis incitatoribus fortiores sunt: & tamen monet debilior, ut pugnet ille, qui fortior est. Noli respicere Judam negantem; sed Paulum respice confitentem. Jacob ditiissimi Patris filius, solus, & nudus in baculo pergit Mesopotamiam, jacet lassus in

itinere, & qui delicatissimè à Rebecca Matre fuerat educatus, lapide ad caput propulvillo utitur. Vidit scalam de terra usque ad Cœlum, & ascendentes per eam Angelos, & descendentes, & desuper innitentem Dominum, ut lassis manum porrigeret, ut ascendentes suo ad laborem provocaret aspectu. Unde & vocatur locus iste Bethel, id est, domus Dei, in qua quotidie ascenditur, atque descenditur. Et Sancti enim corruunt, si fuerint negligentes: & peccatores pristinum recipiunt gradum, si sordes fletibus laverint. Hoc ideo dixi, ut non te terreant descendentes; sed provocent ascendentes. Nunquàm exemplum à malis sumitur: etiam in sæculi rebus semper à meliore parte incitamenta virtutum sunt. Oblitus propositi, & epistolaris brevitatis, plura dicere cupiebam: ad materiæ quippe dignitatem, & ad meritum personæ tuæ, parum est omne, quod dicitur: & ecce tibi noster Ausonius cœpit schedulas flagitare, urgere notarios, & hinnitu ferventis equi, ingenioli mei festinus arguere tarditatem. Memento igitur nostri, & cura, ut in Christo valeas: atque, ut cætera taceam, domestica Sanctæ (a) Veræ exempla sectare, quæ verè sequuta Christum, peregrinationis molestias sustinet, & sit tibi tanti dux fœmina facti. Tribuat tibi Christus, ut audias, ut taceas, ut intelligas, & sic loquaris. Amen.

(a) Hanc apparet esse Juliæ sororem.

HIERONYMUS

Ad Exuperantium, Hortatoria.

Argumentum Epistolæ.

Exuperantium adhortatur, ut relicta militiâ Imperiali, conferat se ad perfectam Christiani vitam, unâque cum fratre suo Quintiliano Bethlehem migret.

INter omnia, quæ mihi sancti fratris Quintiliani amicitia præstiterunt, hoc vel maximum est, quod te mihi ignotum corpore, mente sociavit. Quis enim non diligat eum, qui sub paludamento, & habitu militari agat opera Prophetarum, & exteriorem hominem, aliud promittentem, vincat interiori homine, qui formatus est ad imaginem Creatoris? Unde & prior ad officium provoco literarum, & precor, ut mihi occasionem tribuas sæpius rescribendi, quod de cætero scribam audacius. Illud autem prudentiæ tuæ breviter significâsse sufficiat, ut memineris Apostolicæ sententiæ: Vincetus es uxori, nè quæras solutionem: solutus es, nè quæras uxorem, id est, alligationem, quæ solutioni contraria est. Qui igitur servit officio conjugali, vincetus est: qui vincetus est, servus est. Qui autem solutus est, liber est. Cum ergo Christi gaudeas libertate, & aliud agas, aliud repromittas, ac
pro-

propemodum in dogmate constitutus sis, non debes ad tollendam tunicam è tecto descendere, nec respicere post tergum, nec aratri semel arrepti stivam dimittere: sed, si fieri potest, imitare Joseph, & Ægyptiæ dominæ pallium relinque, ut nudus sequaris Dominum Salvatorem, qui dicit in Evangelio: Nisi quis dimiserit omnia, & tulerit Crucem suam, & secutus me fuerit, non potest meus esse discipulus. Projice sarcinam sæculi, nec quæras divitias, quæ camellorum pravitatibus comparantur. Nudus, & levis ad Cælum evola, nè alas virtutum tuarum auri deprimant pondera. Hæc autem dico, non quòd te avarum didicerim; sed quòd intelligam, idcirco adhuc te militiæ operam dare, ut impleas sacculum, quem evacuare Dominus præcepit. Si igitur, qui habent possessionem, & divitias, jubentur omnia vendere, & dare pauperibus, & sic sequi Salvatorem: dignatio tua, aut dives est, & debet facere, quod præceptum est, aut adhuc tenuis, & non debet quærere, quod erogatura est. Certè Christus pro animi voluntate omnia in acceptum refert. Nemo Apostolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Domino dereliquit. Vidua illa in Evangelio paupercula, quæ duo minuta misit in gazophilacium, cunctis præfertur divitibus, quia totum, quod habuit, dedit. Et tu igitur eroganda non quæras; sed quæsitam jam tribue, ut fortissimum tyrunculum suum Christus agnoscat, ut

lætus tibi de longissima regione venienti occurrat Pater, ut stolam tribuat, ut donet annulum, ut immolet pro te vitulum faginum: ut expeditum cum sancto fratre Quintiliano ad nos citò faciat navigare. Pulsavi amicitiarum fores: si aperueris, nos crebrò habebis hospites.

HIERONYMUS

Ad Castorinam materteram.

Argumentum Epistolæ.

Cum hac Castorina matertera apparet Div. Hieronymo fuisse nescio quid dissidii. Hanc rogat, ut tandem secum redeat in gratiam.

JOannes, idem Apostolus, & Euangelista, in epistola sua ait: Quicumque odit fratrem suum, homicida est. Et rectè: cum enim homicidium ex odio sæpè nascatur, quicumque odit, etiamsi necdum gladio percusserit; animo tamen homicida est. Cur (ais) tale principium? Scilicet, ut veteri rancore deposito, mundum pectoris Deo paremus habitaculum. Irascimini (inquit David) & nolite peccare. Hoc quid velit intelligi, Apostolus plenius interpretatur: Sol non occidat super iracundiam vestram. Quid agemus nos in die judicii, super quorum iram, non unius diei; sed tantorum annorum Sol testis occubuit? Dominus

minus loquitur in Euangelio: Si offers munus tuum ad Altare, ibique recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade reconcilari prius fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum ad Altare. Væ mihi misero, nè dicam & tibi, qui tanto tempore, aut non obtuli munus ad Altare, aut ira permanente, sinè causa obtuli! Quomodo in quotidiana prece unquam diximus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, animo discrepante cum verbis, oratione dissidente cum factis? Precor itaque, quod & ante annum prioribus literis rogaveram, ut pacem, quam nobis reliquit Dominus, habeamus, & meum desiderium, & tuam mentem Christus intueatur. In brevi ante tribunal ejus reconciliata, seu scissa concordia, aut præmium recuperabit, aut poenam. Quòd si tu (quod procul absit) nolueris, ego liber ero: epistola me hæc mea, cum lecta fuerit, absolvet,

HIERONYMUS

Ad Julianum Diaconum.

Argumentum Epistolæ.

Hanc scripsit D. Hieronymus juvenis ex eremo, cum primum relicta patria, eò adiit, Heliodoro comite. Familiaris est epistola, & ex parte jocosa.

ANtiquus sermo est: Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur. Quod mihi, à te ego objurgatus de silentio literarum, accidisse video. Dicam: Sæpè scripsi, sed negligentia bajulorum fuit? Respondebis: Omnium non scribentium vetus ista excusatio est. Dicam: Non reperi, qui epistolas ferret? Dices: Hinc istuc isse quàmplurimos. Contendam, me etiam his dedisse: At illi, quia non redderunt, negabunt; & erit inter absentes incerta cognitio. Quid igitur faciam? Si nè culpa veniam postulabo, rectius arbitrans pacem loco motum petere, quàm æquo gradu certamina concitare: quàmquam ita me jugis tam corporis ægrotatio, quàm animæ ægritudo consumpsit, ut morte imminente, nec mei penè mei or fuerim. Quod nè falsum putes, oratorio more post argumenta testes vocabo. Sanctus frater Heliodorus hìc adfuit, qui, cum mecum eremum vellet incolere, meis

sce-

sceleribus fugatus abscessit. Verum omnem culpam præsens verboritas excusabit: nam ut ait Flaccus in Satyra: *Omni-
hoc vitium est cantoribus, inter amicos roga-
ti ut nunquam cantent, injussi nunquam de-
sistant.* Ita te deinceps fascibus obruam li-
terarum, ut è contrario incipias rogare, nec
scribam. Sororem meam, filiam in Christo
tuam, gaudeo, te primum nuntiante, in
eo permanere, quod cœperat. Hic enim,
ubi nunc sum: non solum quid agatur in
patria; sed an ipsa patria persistet, ignoro.
Et licet me sinistro (a) Hibera excetra ore
dilaniet, non timebo hominum judicium,
habiturus judicem meum, juxta illud, quod
quidam ait: Si fractus illabatur Orbis, im-
pavidum ferient ruinæ. Quapropter quæ-
so, ut Apostolici memor præcepti, quo
docet, opus nostrum permanere debere, &
tibi à Domino præmium in illius salute
pares, & me de communi in Christo
gloria crebris reddas sermo-
nibus lætio-
rem.

(a) Significat obtreſtatores aliquem viru-
lentum Hispanum.

HIERONYMUS

Ad Theodosium.

Argumentum Epistolæ.

Adiens D. Hieronymus eremum, in Syria solitudinibus incommode vitam agens, nec manere valens, ob vexationem regionis, nec reverti, quod jam aggressus esset hoc vitæ genus, ad Theodosium, & ceteros Anachoretas hanc scribit, seipsumque in eorum orationibus commendari petit.

QUàm vellem nunc vestro interesse conventui, & admirandum consortium (licet isti oculi non mereantur aspicere) tota cum exultatione complecti! Spectarem desertum omni amœnius civitate: viderem desolata ab accolis loca, quasi ad quoddam Paradisi instar, Sanctorum cœtibus obsideri. Verum quia hoc mea faciunt delicta, nè consortio beatorum inferatur obsecrum omni crimine caput, idcirco obsecro (quia vos impetrare posse non ambigo) ut me ex istius tenebris sæculi vestro liberetis oratu. Et ut antè dixeram præsens, & nunc per literas votum indicare non cesso, quod mens mea omni ad id studium cupiditate rapiatur. Nunc vestrum est, ut voluntatem sequatur effectus; meum est, ut velim: obsecrationum vestrarum est, ut quod velim, & possim. Ego ita sum, quasi à cuncto

cuncto grege morbida aberrans ovis. Quòd
 nisi me bonus Pastor ad sua stabula hume-
 ris impositum reportârit, lababunt gressus,
 & in ipso conamine vestigia concident as-
 surgentis. Ego sum ille prodigus filius,
 qui omni, quam mihi Pater crediderat,
 portione profusa, necdum me ad genito-
 ris genua submisi, necdum cœpi prioris
 a me luxuriæ blandimenta depellere. Et
 quia paululum, non tam desivi à vitiis,
 quàm cœpi velle desinere, nunc me no-
 vis Diabolus ligat retibus: nunc nova
 impedimenta proponens, maria undique
 circundat, & undique pontum: nunc in
 medio constitutus elemento, nec regredi
 valeo, nec progredi possum. Superest, ut
 oratu vestro Sancti Spiritus aura me pro-
 vehat, & ad portum optati littoris profe-
 quatur.

HIERONYMUS

Ad Virgines Hermonenses.

Argumentum Epistolæ.

*D. Hieronymus fuit humaniter exceptus à
 Virginibus quibusdam habitantibus in
 monte Hermon. His nunc gratias agit,
 quòd ipsa sancta se peccatorem non con-
 temperunt.*

CHartę exiguitas indicium solitudinis
 est: & idcirco longum sermonem brevî
 spatio coarctavi, quia & vobiscum volebam
 pro-

prolixius loqui; & angustia schedulæ coge-
bat tacere: nunc igitur ingenio est victa
pauperies: minutę quidem literę, sed con-
fabulatio longa est. Et tamen in hoc neces-
sitatis articulo animadvertite charitatem,
cũ nec penuria scriptionis valuerit prohi-
bere nẽ scriberem. Vos autem ignoscite ob-
secro dolenti: dico enim læsus, dico la-
chrymans, ne unum quidem apicem, toties
vobis tribuenti officium, præstitistis. Scio,
quia nulla communio luci, & tenebris est,
nulla cum ancillis Dei peccatori societas.
Attamen & mea etrix Domino pedes lachry-
mis lavit, & de dominorum micis canes
edunt, & ipse Salvator non venit justos
vocare, sed peccatores: non enim egent
sani medico, & magis vult pœniten-
tiam peccatoris, quàm mortem: & er-
rantem oviculam suis humeris refert: &
prodigum filium revertentem excipit læ-
tus Pater. Quin potius Apostolus ait: No-
lite judicare ante tempus: tu enim qui
es, qui alienum servum judices? Suo
Domino stat, aut cadit: & qui stat,
videat nẽ cadat. Et: Invicem onera vestra
portate. Aliter, sorores charissimę, ho-
minum livor, aliter Christus judicat. Non
eadem est sententia tribunalis ejus, & an-
guli susurrenum. Multę hominibus vię
videntur justę, quę postea reperientur pra-
vę. Et in testaceis vasculis thesaurus sæpẽ
reconditur. Petrum ter negantem amarę
in saum locum restituere lachrymę. Cui
plus dimittitur, plus amat. De toto grege
file.

gletur, & ob unius morbidæ pecudis salutem Angeli lætantur in Cælo. Quod si cui videtur indignum, audiat à Domino: Amice, si ego bonus sum, quare oculus tuus nequam est?

HIERONYMUS

Ad Ruffinum.

Argumentum Epistolæ.

Innocentis febris pereunte, & Heliodoro ab eremo in Patriam reverso, solius Evangelii, & Hile contubernio D. Hieronymus sublevatur: nam Bonosus ab ipso ad Monachi propositum inflammatus, in insula quadam horrida sanctam agebat vitam. Intelligens D. Hieronymus, Ruffinum suum studiorum sacrorum sodalem, in Ægyptum concessisse, illum ad se invitat, & de suo statu, atque Bonosi sodalis sui vita reddit certiore.

PLUS Deum tribuere, quàm rogatur, & ea sæpè concedere, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, licèt ex sacrorum ministerio voluminum antè cognoverim; tamen in causa propria nunc probavi, Ruffine charissime. Ego enim, qui audaci fieri fati voto credebam, si vicissitudine literarum imaginem nobis præsentia mentiremur, audio, te Ægypti secreta
pe-

penetrare, Monachorum invifere choros,
 & Cœleftem in terris circumire familiam.
 O fi mihi nunc Dñminus Jesus-Chriftus,
 vel Philippi ad Eunuchum, vel Haba-
 cuc adDanielem translationem repente con-
 cederet, quàm ego nunc tua arctis strin-
 gerem colla complexibus, quàm illud os,
 quod mecum, vel erravit aliquando, vel
 fapuit, impreffis figerem labiis! Verùm,
 quia non tam te fic ad me venire, quàm ad
 te fic ire non mereor; & invalidum, etiam
 cùm fanum eft, corpusculum crebri fregè-
 re morbi, has meis vicarias, & tibi obvias
 mitto, quæ te copulâ amoris innexum, ad
 me ufque perducant. Prima inopinati gau-
 dii ab Heliodoro fratre mihi eft nuntiata
 fœlicitas: non credebam certum, quod cer-
 tum effe cupiebam, præfertim cùm & ille
 ab alio fe audiffe diceret, & rei novitas fi-
 dem sermonis auferret. Rursum fufpenfam
 voto nutante mentem, quidam Alexandri-
 nus Monachus, qui ad Ægyptios Confef-
 fores, & voluntate jam Martyres, pio ple-
 bis jam dudum fuerat tranfmiffus obfe-
 quio, manifeflus ad credulitatem nuntii
 auctor impulerat. Fateor & in hoc meam
 labâffe fententiam: nam cùm & patriam
 tuam ignoraret, & nomen, in eo tamen
 plùs videbatur afferre, quòd eadem affe-
 rebat, quæ jam alius indicaverat. Tan-
 dem plenum veritatis pondus erupit: Ruf-
 finum enim Nitriæ effe, & ad beatum
 perrexiffe Macarium, crebra commeantium
 multitudo referebat. Hic verò tota cre-
 du-

dulitatis fræna laxavi, & tunc verè egrotum esse me dolui: & nisi me attenuati corporis vires quadam compede præpedissent, nec mediæ fervor æstatis, nec navigantibus semper incertum mare, pia cum festinatione gradienti valuisset obsistere. Cre-
das mihi, frater, non sic tempestate jactatus portum nauta prospectat, non sic sitientia imbres arva desiderant, non sic curvo absidens littori anxia filium Mater expectat. Postquàm me à tuo latere subitus turbo convulsit, postquàm glutino charitatis hærentem impia distraxit avulsio, tunc mihi cœruleus supra caput astitit imber: tunc maria undique, & undique Cœlum. Tandem in incerto peregrinationis erranti, cùm me Thracia, Pontus, atque Bithynia, totumque Galatiæ, & Cappado-ciæ iter, & fervido Cilicum terra fregisset æstu; Syria mihi velut fidissimus naufrago portus occurrit: ubi ego quidquid morborum esse poterat, expertus, ex duobus oculis (a) unum perdidi: Innocentium enim, partem animæ meæ, repentinus febrim ardor abstraxit. Nunc uno, & toto mihi lumine, Evagrio nostro fruor, cui ego semper infirmus ad laborum cumulum accessi. Erat nobiscum & Hylas, sancti Melanii famulus, qui puritate morum maculam servitutis ablue-
rat, & hic necdum obductam rescidit cicatricem. Verùm quia de dormientibus contristari Apostoli voce prohibemur, &

ni-

(a) Charum amicum oculum vocas.

nimia vis mœroris læto superveniente
nuntio temperata est : indicamus hæc ti-
bi, ut si nescis discas : si antè cognovis-
ti, pariter gaudeamus. Bonosus tuus,
imò meus, & ut veriùs dicam noster, sca-
lam præfagatam, Jacob somniantem, jam
scandit, portat crucem suam, nec de cras-
tino cogitat, nec post tergum respicit : se-
minat in lachrymis, ut in gaudio metat :
& sacramento Moyfi serpentem in eremo
suspendit. Cedant huic veritati tam Græ-
co, quàm Romano stylo mendaciis ficta
miracula. Ecce puer honestis sæculi nobis-
cum artibus institutus, cui opes affatim,
dignitas apprimè inter æquales erat, con-
tempta Matre, sororibus, & charissimo
sibi germano, insulam pelago circumso-
nante naufragam, cui asperæ cautes, &
nuda saxa, & solitudo terrori est, quasi
quidam novus paradisi colonus incedit.
Nullus ibi agricolarum, nullus Monacho-
rum, ne parvulus quidem (quem nosti) One-
simus, quo velut fratre in osculo fruebatur,
in tanta vastitate adhæret lateri comes. So-
lus ibi, imò, jam Christo comitante, non
solus, videt gloriam Dei, quam etiam
Apostoli, nisi in deserto, non viderant. Non
quidem conspicit turritas urbes, sed in no-
væ civitatis censu dedit nomen suum. Hor-
rent sacco membra deformi : sed sic melius
obviam Christo rapietur in nubibus. Nulla
riparum amœnitate perfruitur : sed de la-
tere Domini aquam vitæ bibet. Propone
tibi ante oculos, amice dulcissime, & in
præ-

præsentiam rei totius animo, ac mente convertere. Tunc poteris laudare victoriam, eum laborem præliantis agnoveris. Totam circa insulam fremit insanum Mare, & sinuosus montibus illis scopulis æquor re-clamat. Nullo terra germine viret, nullis vernans campus densatur umbraculis: abruptæ rupes quasi quemdam horroris carcerem claudunt. Ille securus, intrepidus, & totus de Apostolo armatus, nunc Deum audit, dum divina relegit: nunc cum Deo loquitur, cum Dominum rogat: & fortasse ad exemplum Joannis aliquid videt, dum in insula commoratur. Quas nunc diabolus necere credis tricas? Quas parare arbitraris insidias? Forsitan antiquæ fraudis memor, famem suadere tentabit: sed jam illi responsum est: Non in solo pane vivit homo. Opes forsitan, gloriamque proponet; sed dicetur illi: Qui cupiunt divites fieri, incidunt in muscipulam, & tentationes. Et: Mihi omnis gloriatio in Christo est. Fessa membra jejuniis morbo gravante concutiet: sed Apostoli percutietur eloquio: Quando enim infirmor, tunc fortior sum, & virtus in infirmitate perficitur. Minabitur mortem, sed audiet: Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Ignita jacula vibrabit, sed excipientur scuto fidei. Et ne multa replicem, impugnet Satan, sed tutabitur Christus. Gratias tibi, Domine Jesu, quod in die tua habeo, qui pro me te poscit rogare. Scis ipse (tibi enim patent peccata singulorum, qui cordis arcana rimaris, qui

qui tantæ bestię alvo inclusum Prophetam in profundo vides) ut ego, & ille pariter à tenera infantia ad florentem usque adoleverimus ætatem : ut iidem nos nutricum sinus, iidem amplexus foverint bajulorum : & cum post Romana studia ad Rheni semi-barbaras ripas, eodem cibo, pari frueremur hospitio, ut ego primus cœperim vel-
le te colere : memento quæso, hunc bellatorem tuum mecum quondam fuisse tyro-
nem. Habeo promissum majestatis tuę. Qui docuerit, & non fecerit, minimus vocabitur in Regno Cœlorum : qui autem docuerit, & fecerit, maximus vocabitur in Regno Cœlorum. Fruatur ille virtutis coronâ, & ob quotidiana martyria, stolatus Agnum sequatur. Multæ enim sunt mansiones apud Patrem : Et : Stella à stella differt in claritate. Mihi concede, ut inter Sanctorum calcanea caput possim levare : ut cum ego voluerim, ille perfecerit, mihi ignoscas, quia implere non potui : illi tribuas præmium, quod meretur. Plura fortasse, quàm epistolæ brevitās patiebatur, longo sermone protraxerim : quod mihi semper accidere consuevit, quando aliquid de Bonosi nostri laude dicendum fuit. Sed ut ad illud redeam, unde discesseram, obsecro te, nè amicum (qui diu quæritur, vix invenitur, difficile servatur) pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat quilibet auro, & pompaticis fereulis corusca ex farcinis metalla radient. Charitas non potest comparari : dilectio pretium non habet : amicitia,

citia, quæ desinere potest, vera nunquam fuit. Vale in Christo.

HIERONYMUS

Ad Nitiam.

Argumentum Epistolæ.

Cum Nitia, quondam sodali deliciatum, & peregrinationum comite, quod nihil scribat, velut immemor recentis amici, D. Hieronymus expostulat; illud Chromatii, & Eusebii exemplo adhortans, ut aliquando scribat.

TUrpilius Comicus, tractans de vicissitudine literarum: Sola (inquit) res est, quæ homines absentes præsentis facit. Nec falsam dedit, quàmquam in re non vera, sententiam. Quid enim est (ut ita dicam) tam præsens inter absentes, quàm per epistolas, & alloqui, & audire, quos diligas? Nam & rudes illi Italiæ homines, quos Cascos Ennius appellat, qui sibi (ut in Rhetoricis Cicero ait) ritu ferino victum querebant, ante chartæ, & membranarum usum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuò epistolarum alloquia missitabāt: unde & portitores earum tabellarios, & scriptores à libris arborū librarios vocavêre. Quantò magis igitur nos, expolito jam artibus Mundo, id non debemus omittere, quod illi sibi præstiterunt, apud quos erat cruda rusticitas, & qui

qui humanitatem quodammodo nesciebant? Ecce beatus Chromatius cum sancto Eusebio, non plus naturâ, quàm morum æqualitate germano, literario me provocavit officio: tu modò à nobis abiens, recentem amicitiam scindis potiùs, quàm diffuis: quod prudenter apud Ciceronem Lælius vetat. Nisi fortè ita tibi exosus est Oriens, ut literas quòque tuas huc venire formides. Expergiscere, expergiscere, evigila de somno, præsta unam chartæ schedulam charitati. Inter delicias patriæ, & communes, quas habuimus, peregrinationes, aliquando suspira. Si amas, scribe obsecranti: si irasceris, iratus licet, scribe. Magnum & hoc desiderii solamen habeo, si amici literas vel indignantis accipiam.

HIERONYMUS

Ad Chromatium.

Argumentum Epistolæ.

Chromatius, & Eusebius fratres unâ cum Joviniano amico, & Matre, necnon sororibus virginibus, eadem in domo sanctè vivebant. His omnibus unâ epistolâ satisfacit Hieronymus, comprobata laude Bonosi, de quo scripserant: sororem suam illis commendat, & sanctum illorum contubernium laudibus vehit.

NON debet charta dividere, quos amor mutuus copulavit: nec per singulos officia mei sunt partienda sermonis, cum
 sic

sic invicem vos ametis, ut non minus tres Charitas jungat, quàm duos natura sociavit: quin potius, si rei conditio pateretur, sub uno literulæ apice nomina indivisa concluderem, vestris quòque ita me literis provocantibus, ut & in uno tres; & in tribus unum putarem. Nam postquàm, sancto Evagrio transmittente, in ea ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros, & Saracenos vastum limitem ducit, sic gavissus sum, ut illum diem Romanæ felicitatis, quo primum Marcelli apud Nolam prælio, post Cannensem pugnam, Annibalis agmina conciderunt, ego vicerim. Et licet supradictus frater sæpè me visitet, atque me ita ut sua in Christo viscera foveat: tamen longo à me spatio sejunctus, non minus mihi dereliquit abeundo desiderium, quàm attulerit veniendo lætitiā. Nunc cum vestris literis fabulor, illas amplector: illæ mecum loquuntur, illæ hìc tantum Latine sciunt: hìc enim, aut barbarus semisermo dicendus est, aut tacendum: Quotiescumque charissimos mihi vultus notæ manus referunt impressa vestigia, toties aut ego hìc non sum, aut vos hìc estis. Credite amorì vera dicenti: & cùm has scriberem, vos videbam. De quibus hoc primum queror, cur, tot interjacentibus spatiis maris, atque terrarum, tam parvam epistolam miseritis; nisi quòd ita merui, qui vobis (ut scribitis) antè non scripsi. Charitam defuisse non puto Ægypto ministrante commercia. Et si alicui Ptolomæus maria

clausisset; tamen Rex Attalus membram
à Pergamo miserat, ut penuria chartæ pe-
libus pensaretur: unde & Pergamenarum
nomen ad hunc usque diem, tradente sibi
invicem posteritate, servatum est. Quis
igitur? Arbitrer, bajulum festinasse? Quàm
vis longæ epistolæ una nox sufficit. An vos
aliqua occupatione detentos? Nulla ne-
cessitas major est charitate. Restant duo
ut aut vos piguerit, aut ego non merue-
rim; è quibus malo vos inculcare tardita-
tis, quàm me condemnare non meritum:
facilius enim negligentia emendari potest
quàm amor nasci. Bonosus (ut scribitis,
quasi filius *Ichthyos*, id est, piscis, aquosa
petit: nos, pristina cogitatione forden-
tes, quasi reguli, & scorpiones, arentis
quæque sectamur. Ille jam calcit super
colubri caput: nos serpenti, terram ex Di-
vina sententia comedenti, adhuc cibus su-
mus: ille jam potest summum graduum
Psalmum scandere: nobis, adhuc in primo
ascensu flentibus, nescio an dicere ali-
quando contingat: Levavi oculos meos in
montes, unde veniet auxilium mihi. Ille
inter minaces sæculi fluctus, in tuto insu-
læ, hoc est, Ecclesiæ gremio sedens, ad
exemplum Joannis, librum fortè jam de-
vorat: ego in scelerum meorum sepulchro
jacens, & peccatorum vinculis colliga-
tus, Dominicum de Evangelio expecto cla-
morem: Hieronymæ, veni foràs. Bonosus,
inquàm (quia secundum Prophetam, om-
nis Diaboli virtus in lumbis est) trans

Euphratem tulit lumbare suum : ubi illud in foramine petrae abscondens, & postea ascensum reperiens, cecinit : Domine, tu possedisti renes meos, dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Me verò Nabuchodonosor ad Babylonem, id est, confusionem mentis meae, catenatum duxit : ibi mihi captivitatis jugum imposuit : ibi ferri circulum naribus meis innectens, de canticis Sion cantare praecepit. Cui ego dixi : Dominus solvit compeditos : Dominus illuminat cecos. Et ut breviter ceptam dissimilitudinem finiam : ego veniam deprecor, ille expectat coronam. Soror mea, Sancti Juliani in Christo fructus est. Ille plantavit, vos rigate : Dominus incrementum dabit. Hanc mihi Jesus pro eo vulnere, quod Diabolus inflixerat, praestitit, vivam reddendo pro mortua. Huic (ut ait Gentilis Poeta) omnia etiam tuta timeo. Scitis ipsi lubricum adolescentiae iter, in quo & ego lapsus sum, & vos non sine timore transistis. Hec illa nunc maximè ingrendiens, omnium est fulcienda praeceptis, omnium est sustentanda solatiis, id est, crebris vestrae Sanctitudinis epistolis roboranda. Et quia charitas omnia sustinet, obsecro, ut etiam à Papa Valeriano, ad eam confortandam, literas exigatis. Nostis, puellares animos his rebus plerumque solidari, si se intelligant curae esse majoribus. In mea enim patria rusticitatis verna-cula, Deus venter est, & in diem vivitur :

& sanctior est ille, qui ditior est. Accessit huic patellæ (juxta tritum populi sermone proverbium) dignum operculum: Lupicinus Sacerdos, secundum illud quoque, de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius: Similem habent labra lactucam, asino carduos comedente; videlicet, ut perforatam navem debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foveam; talisque sit rector, quales illi, qui reguntur. Matrem communem, quæ cum vobis sanctitate societur, in eo vos prævenit, quia tales genuit, cujus verè venter aureus potest dici, eo salutamus honore, quo nôstis: una quoque suspiciendas cunctas sorores, quæ sexum vicere cum sæculo, quæ oleo ad lampadas largiter præparato, sponsi operiuntur adventum. O beata Domus, in qua morantur Anna vidua, Virgines Prophetissæ, geminus Samuel nutritus in Templo! O tecta scælicia, in quibus cernimus Machabæorum Martyrum coronis cinctam Martyrem Matrem! Nam, licet quotidie Christum confiteamini, dum ejus præcepta servatis; tamen ad privatam gloriam publica hæc accessit vobis, & aperta confessio, quod per vos ab urbe vestra Ariani quondam dogmatis virus exclusum est. Et miramini forsitan, quod in fine jam epistolæ rursus exorsus sim. Quid faciam? Vocem pectori negare non valeo: epistolæ brevitatis compellit tacere; desiderium vestri cogit loqui; præpoperus sermo: confusa turbatur oratio; amor ordinem nescit.

HIERONYMUS

Ad Chrysogonum Monachum.

Argumentum Epistolæ.

Expostulat cum Chrysogono Aquileja Monacho, quòd nihil scribens, oblitus videatur absentis amici, idque tam citò, & ejus, quem nuper amicum habere cœperit.

QUI circa te affectus meus sit, charissimus ambobus Heliodorus tibi potuit fideliter nuntiare, qui non minore te diligit amore, quàm ego diligo: ut semper in ore meo nomen tuum sonet, ut ad primam quamque confabulationem jucundissimi mihi consortii tui recorder, ut humilitatem admirer, virtutem efferam, prædicem charitatem. Verùm tu, quod naturâ lynces insitum habent, nè post tergum respicientes, meminerint priorum, & mens perdat, quod oculi videre desièrunt; ita nostræ es necessitudinis penitùs oblitus, ut illam epistolam, quam in corde Christianorum scriptam Apostolus refert, non parvâ liturâ; sed imis (ut ajunt) ceris eraseris. Et illæ quidem (quas diximus) fæx, sub frondente captantes arboris ramo fugaces capreas, aut timidum cervum animal comprehendunt, currentemque frustra prædam, dum hostem suum secum vehit, rabido de super ore dilaniant, & tamdiu

meminere prædandi, quandiu venter vacuus siccum fame guttur exasperat: ubi verò sanguine pasta feritas viscera distenta compleverit, cum saturitate succedit oblivio, tamdiu nescitura quid capiat, donec memoriam revocaverit esuries. Tu, necdum satiatuſ è nobis, cur finem jungis exordio? Cur amittis, antequàm teneas? Nisi fortè negligentiaẽ semper excusatione locia, afferas, te non habuisse, quod scriberes: cùm hoc ipsum debueris scribere, te non habuisse, quod scriberes.

HIERONYMUS

Ad Antonium, de modestia.

Argumentum Epistolæ.

Hanc D. Hieronymus de modestia adhortatur, & conqueritur, quòd nihil rescripserit, cùm tot ab ipso scriptas D. Hieronymus epistolas miserit.

DOminus noster, humilitatis Magister, disceptantibus de dignitate Discipulis, unum apprehendit de parvulis, dicens: Quicumque vestrum non fuerit conversus sicut infans, non potest introire in Regnum Cœlorum. Quod nè tantùm docere, nec facere videretur, implevit exemplo, dum Discipulorum pedes lavat, dum traditorem osculo excipit, dum loquitur cum Samaritana, dum ad pedes sibi sedente

Maria,

Maria, de Cœlorum disputat Regno: dum ab inferis resurgens, primum mulierculis apparet. Satanas autem ex Archangelico fastigio, non aliam ob causam, nisi ob contrariam humilitati superbiam, ruit. Et Judaicus populus primas sibi cathedras, & salutationes in foro vendicans, deputato antea in stillam situlæ Gentium populo succedente, deletus est. Contra sophistas quòque sæculi, & sapientes Mundi, Petrus, & Jacobus piscatores mittuntur: cujus rei causa Scriptura ait: Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Vide, frater, quale malum sit, quod Adversarium habet Deum. Ob quod in Evangelio & Phariseus arrogans spernitur, & humilis Publicanus auditur. Decem jam (nisi fallor) epistolas plenas tam officii, quàm precum, misi; cum tu ne nutum quidem facere dignaris: & Domino loquente cum servis, frater cum fratre non loqueris. Nimis, inquires, contumeliosè. Crede mihi, nisi styli verecundia prohiberet, tanta læsus ingererem, ut inciperes mihi rescribere vel iratus. Sed quoniam & irasci hominis est, & injuriam non facere Christiani, ad antiquum morem revertens, rursus precor, ut & diligenter te diligas, & ut conservo sermonem conservus impartias.

Vale in Domino.

HIERONYMUS

Damaso.

Argumentum Epistolæ.

Antiochena Ecclesia sæpius jactata, videbatur adhuc Arianam hæresim sapere, & tres hypostases ab omnibus exigebat. Habitans D. Hieronymus in eremo juxta Antiochiam, hujusmodi professionem suspectam habens, consulit Damasum Romanæ urbis Episcopum, ut suis literis significet, num eam sequi debeat? Præmonens illum, venenum latere in verbis, nè Campensibus id ambientibus assentiatur.

QUoniam vestuto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper textam, minutatim per frustra discerpit, & Christi vineam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficilè, ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: idcirco mihi Cathedram Petri, & fidem Apostolico ore laudatam, censui consulendam, inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi. Neque verò tanta vastitas elementi liquentis, & interjacens longitudo terrarum me à pretiosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. Ubicumque fuerit corpus, illuc

congregabuntur & aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta Patrum servatur hæreditas. Ibi cespitem terra fecundo. Dominici seminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta fulcis frumenta in lolium, avenasque degenerant. Nunc in Occidente Sol justitiæ oritur: in Oriente autem Lucifer ille, qui occiderat, supra sidera posuit thronum suum. Vos estis lux Mundi, vos sal terræ, vos aurea vasa, & argentea: hic testacea vasa, vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. Quàmquam igitur tui metereat magnitudo, invitat tamen humanitas. A Sacerdote victimam salutis, à Pastore præsidium ovis flagito. Faceat invidia: Romani culminis recedat ambitio: cum successore Piscatoris, & discipulo Crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri communione consocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio: quicumque extra hanc domum Agnum comederit, profanus est. Siquis in arca Noè non fuerit, peribit, regnante diluvio. Et quia pro meis facinoribus, ad eam solitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbaria sine determinat, nec possum sanctum Domini, tot interjacentibus spatiis, à Sanctimonia tua semper expetere, ideo hic collegas tuos, Ægyptios Confessores, sequor, & sub onerariis navibus parva navicula delitescō. Non novi Vitalem, Meletium respicio, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit,

spar-

spargit : hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. Nunc igitur (proh dolor !) post Nicenam fidem, post Alexandrinum, juncto pariter Occidentale, decretum, trium hypostaseon ab Arianorum Præfule, & Campensibus, novellum à me homine Romano nomen exigitur. Qui, quæso, ista Apostoli prodidere ? Quis novus Magister Gentium Paulus hæc docuit ? In-
 tetrogamus, quid tres hypostases posse arbitrentur intelligi ? Tres personas subsistentes, ajunt. Respondemus, nos ita credere. Non sufficit sensus, ipsum nomen efflagitant, quia nescio, quid veneni in syllabis latet. Clamamus : Si quis tres hypotases, aut tria enypostata, hoc est, tres subsistentes personas, non confitetur, anathema sit ; & quia vocabula non ediscimus, hæretici judicamur. Si quis autem hypostasim usiam intelligens, non in tribus personis unam hypostasim dicit, alienus à Christo est. Et sub hac confessione vobiscum pariter cauterio unionis inurimur. Discernite, si placet, obsecro : non timebo tres hypostases dicere, si jubetis ; condatur nova, post Nicenam fides, & similibus verbis, cum Arianis confiteamur Orthodoxi. Tota sæcularium literarum schola nihil aliud hypostasim, nisi usiam novit : & quis, rogo, ore sacrilego, tres substantias prædicabit ? Una est Dei, & sola natura, quæ verè est : id enim, quod subsistit, non habet aliunde ; sed suum est : cætera, quæ creata sunt, etiam si videntur

tur esse, non sunt, quia aliquando non fuerunt, & potest rursus non esse, quod non fuit. Deus solus, qui æternus est, hoc est, qui exordium non habet, essentiae nomen verè tenet: idcirco & ad Moysen derubo loquitur: Ego sum, qui sum. Et rursus: Qui est, me misit. Erant utique tunc Angeli, Cœlura, terra, maria: & quomodo commune nomen essentiae propriè sibi vendicat Deus? Sed quia illa sola natura est perfecta, & in tribus personis Deitas una subsistit, quæ est verè, & una natura est: quisquis tria esse, hoc est, tres esse hypostases; id est, usias dicit, sub nomine pietatis tres naturas conatur asserere. Etsi ita est, cur ab Ario parietibus separamur, perfidia copulati? Jungatur cum Beatitudine tua Ursicinus, cum Ambrosio societur Auxentius. Absit hoc à Romana fide: sacri-legium tantum religiosa populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere, unam substantiam, tres personas subsistentes, perfectas, æquales, coæternas. Taceatur tres hypostases, si placet, & una teneatur. Non bonæ suspicionis est, cum in eodem sensu verba dissentiunt. Sufficiat nobis memorata credulitas. Aut si rectum putatis, tres hypostases cum suis interpretationibus debere nos dicere, non negamus. Sed mihi credite, venenum sub melle latet, transfiguravit se Angelus Satanæ in Angelum lucis: Bene interpretantur hypostasim; & cum id, quod ipsi exponūt, habere me dicam, hæreticus judicor. Quid tam anxie unum verbū tenent?

Quid

Quid sub ambiguo sermone latitant? Si sic credunt, ut interpretantur, non damno quod retinent. Si sic credo, ut ipsi sentire se simulant; permittant & mihi meis verbis suum sensum loqui. Quamobrem, obtestor Beatitudinem tuam per Crucifixum, Mundi salutem, per homousion Trinitatem, ut mihi epistolis tuis sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas. Et nè fortè obscuritas loci, in quo dego, te fallat, per bajulos literarum ad Evagrium Presbyterum, quem optimè nosti, dignare scripta transmittere, simul etiam, cui apud Antiochiam debeam communicare, significes: quia Campenses cum Tharcensibus hæreticis copulati, nihil aliud ambiunt, quàm ut autoritate communionis vestræ fultres hypostases cum antiquo sensu prædicent.

HIERONYMUS

Damaso.

Argumentum Epistolæ.

Cùm vehementer vexaretur Hieronymus, & Damasus non responderet, de eadem re iterum interpellat blanditiis, & obtestationibus, admittens, ut impetret responsum.

Importuna in Euangelio mulier, tandem meruit audiri: & clauso cū servis ostio, media licèt nocte, ab amico panes amicus ac-

accipit. Deus ipse, qui nullis contra se viribus superari potest, Publicani precibus vincitur. Ninive civitas, quæ peccato periit, fletibus stetit. Quorsum ista tam longo repetita principio? Videlicet, ut parvum magnus aspicias: ut dives Pastor morbidam non contemnas ovem. Christus in Paradisum de Cruce Latronem intulit: & nequis aliquando seram conversionem putaret, fecit homicidii pœnam martyrium. Christus, inquam, prodigum filium revertentem letus amplectitur, & nonaginta novem pecudibus derelictis, una ovicula, quæ remanserat, humeris boni Pastoris advehitur. Paulus ex persecutore fit Prædicator, oculis carnalibus excæcatur, ut mente plus videat: & qui vinctos Christi famulos ducebat ad Concilium Judeorum, ipse postea etiam de Christi vinculis gloria-tur. Ego igitur, ut antè jam scripsi, Christi vestem in Romana urbe suscipiens, nunc barbaro Syriæ limite teneor. Et nè putes alterius hanc de me fuisse sententiam, quid mererer ipse constitui. Verùm, ut ait Gentilis Poëta: *Cælum, non animum mutat, qui trans mare currit*; ita me incessabilis inimicus post tergum secutus est, ut majori in solitudine bella nunc patiar. Hinc enim præsidiiis fulta Mundi Ariana rabies fremit: hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat. Monachorum circa manentium antiqua in me surgit auctoritas. Ego interim clamito: Siquis Cathedræ Petri jungitur meus est. Meletius,

Vitalis, atque Paulinus, tibi hærere se dicunt; possem credere, si hoc unus assereret: nunc, aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor Beatitudinem tuam, per Crucem Domini, per necessarium fidei nostræ decus, per passionem Christi, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito. Ita in solio cum duodecim judicaturus sed eas: ita te alius senem cum Petro cingat: ita municipatum Cœli cum Paulo consequaris, ut mihi literis tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes.

Noli despiciere animam, pro
qua Christus mortuus est,

HIERONYMUS

Marcella.

Argumentum Epistolæ.

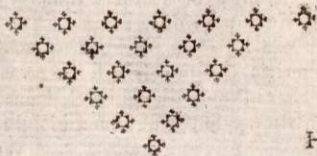
Excusât se, quod paucis scripserit, nimium occupatus in conferendis Hebræorum voluminibus cum editione Aquilæ,

UT tam parvam epistolam scriberem, causæ duplicis fuit; quod & tabellarius festinabat; & ego alio opere detentus, hoc quasi (a) parergo me occupare nolui. Quæris, quidnam illud sit tam grande, tam necessarium, quo epistolicae confabulationis munus exclusum sit? Jam pridem
cum

(a) *Extraordinaria,*

cum voluminibus Hebræorum editionem Aquilæ cōfero, nè quid forsitan, propter odium Christi, Synagoga mutaverit: & ut amicę menti fatear, quæ ad nostram fidem pertineant roborandam, plura reperio. Nunc à Prophetis, Salomone, Psalterio, Regnorumque libris ex amussim recensitis, Exodum teneo, quem illi (b) Elefemoth vocant, ad Leviticum transi-
 turus. Vides igitur, quòd nullum officium huic operi præponendum est. Attamen, nè Currentius noster fortè frustrà eucurrerit, duas epistolas, quas ad sororem tuam Paulam, ejusque pignus Eustochium miseram, huic sermunculo annexui: ut dum illas legeris, & in his aliquid doctrinæ pariter, ac leporis inveni-
 neris, putes tibi quòque scripta esse, quæ illis scripta sunt. Albinam communem Matrem valere cupio: de corpore loquor, ut spiritu valeat, non ignorans. Eamque per te saluari obsecro, & duplici pietatis officio focillari, quòd in una, atque eadem Christiana simul diligatur,
 & Mater.

(b) *Id est, hæc nomina.*

HIERONYMUS

Alipio, & Augustino.

Argumentum Epistolæ.

Augustino gratulatur, cujus operâ Celestiana hæresis à Celestio Pelagii sectatore orta, sit extincta. Excusat se, quòd nondum scripserit adversus libros Aniani Diaconi, qui & ipse Celestii discipulus fuit.

Sanctus Innocentius Presbyter, qui hujus sermonis est portitor, anno præterito, quasi nequàquam in Africam reversurus, mea ad Dignationem vestram scripta non sumpsit. Tamen Deo gratias agimus, quòd ita evenit, ut nostrum silentium vestris epistolis viceritis. Mihi enim omnis occasio gratissima est, per quam scribo vestræ Reverentiæ: testem invocans Deum, quòd si posset fieri, assumptis alis columbæ, vestris amplexibus implicarer, semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed hunc maximè, quia cooperatori-
bus, & auctoribus vobis, hæresis Celestiana jugulata est: quæ ita infecit corda multorum, ut cum superatos, damnatosque esse se sentiant; tamen venena mentium non omittant, & quòd solum possunt, nos oderint, per quos putant libertatem se docendæ hæreseos perdidisse. Quod autem queritis, utrum rescripserim contra libros Aniani Pseudodiaconi Celedensis, qui copiosissimè pascitur, ut alienæ blasphemix
verba

verba frivola subministret: sciatis, me ipsos libros in schedulis missos à sancto fratre nostro Eusebio Presbytero suscepisse non ante multum temporis, & exinde, vel ingruentibus morbis, vel dormitione sanctæ, & venerabilis filiæ vestræ Eustochii, ita doluisse, ut propemodum contemnendos putarem: in eodem enim luto hæsitat, & exceptis verbis tinnulis, atque emendicatis, nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus, ut dum epistolæ meæ respondere conatur, apertius se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret. Quidquid enim in illa miserabili Synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc opere confitetur. Nec grande est, ineptissimis næniis respondere. Si autem Dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam, paucis lucubrationibus respondebimus: non ut convincamus hæresim mortuam, sed ut imperitiam, atque blasphemiam ejus nostris sermonibus confutemus. Meliusque hoc faceret Sanctitas vestra, nè compellamur contra hæreticum nostra laudare, Sancti filii communes, Albinus, Apinianus, & Melania plurimum vos salutant. Has literas de sancta Bethlehem sancto Presbytero Innocentio dedi perferendas. Neptis vestra Paula miserabiliter deprecatur, ut memores ejus sitis, & multum vos salutat. Incolumes vos, & memores mei Domini nostri Jesu-Christi cœueatur clementia, Domini sancti verè, atque omnium affectione venerabiles Patres,

HIERONYMUS

Augustino.

Argumentum Epistolæ.

Gratulatur ejus industria, per quam Hæreticorum factiones extinctæ sint, & extinguantur, qua quidem in re suum quodque studium testificatur.

OMni quidem tempore Beatitudinem tuam eo, quo decet, honore veneratus sum, & habitantem in te dilexi Dominum Salvatorem: & nunc, si fieri potest, cumulo aliquid addimus, & plenè complemus, ut absque tui nominis mentione, ne unam quidem horam præterire patiamur, qui contra flantes ventos ardore fidei perstitisti: maluisti, quantum in te fuit, solus liberari de Sodomis, quàm cum pereuntibus commorari. Scit, quid dicam, prudentia tua. Maeste virtute, in orbe celebraris: Catholici te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur, atque suspiciunt, & quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur, & me pari persequuntur odio: ut quos gladiis nequeunt, voto interficiant. Incolumem, & mei memorem te Christi Domini clementia tueatur, Domine venerande, &
Beatissime Papa.

HIERONIMUS

Augustino.

Argumentum Epistolæ.

*Significat, palàm extinctas, ac damnatas
hæreses clam, & obliquè adhuc moliri,
Episcopum Jerosolymitanum dissimulan-
ter favere Arianis.*

Multi utroque claudicant pede, & ne
fractis quidem cervicibus inclinan-
tur, habentes effectum erroris pristini,
cum prædicandi eandem non habeant li-
bertatem. Sancti fratres, qui cum nostra
sunt parvitate, præcipuè sanctæ, ac vene-
rabiles filiæ tuæ, suppliciter te salutant.
Fratres tuos, dominum meum Alipium,
& dominum meum Evodium, ut meo
nomine salutes, precor Coronam tuam.
Capta Jerusalem tenetur à Nabuchodo-
nosor, nec Jeremiæ vult audire consi-
lium: quin potius Ægyptum desiderat,
ut moriatur in Taphnes, & ibi
servitute pereat sem-
piterna.

HIERONYMUS

Magno Oratori Romano.

Argumentum Epistolæ.

Ruffinus subornarat magnum quemdam Oratorem Romanum, qui quæreret ab Hieronymo, cur literis Ecclesiasticis admisceret literas Ethnicorum, & sacra profanis contaminaret. Huic rationem reddit, ostenditque quatenus id liceat, & quorum exemplo id faciat.

SEbesium nostrum tuis monitis profecisse, non tam epistolâ tua, quàm ipsius pœnitundine didicimus. Et mirum in modum plùs correptus placuit, quàm errans læserat. Certaverunt inter se indulgentia Parentis, & filii pietas, dum alter præteritorum non meminit, alter in futurum quòque officia pollicetur. Unde & mutuò nobis, tibiue gaudendum est; quia nos filium recepimus, tu discipulum comprobasti. Quod autem quæris in calce epistolæ tuæ, cur in opusculis nostris sæcularium literarum interdum ponamus exempla, & candorem Ecclesiæ Ethnicorum fordibus polluamus? Responsum breviter habeto. Nunquàm hoc quæreris, nisi te totum Tullius possideret, si Scripturas sanctas legeres, si interpretes earum, omisso (a) Volcatio, evolveres. Quis enim nesciat,

&

(a) *Volcat. comment. scripsit in Ciceronem.*

& in Moyſe, & in Prophetarum voluminibus quædam aſſumpta de Gentilium libris, & Salomonem Philoſophis Tyri & nonnulla propoſuiſſe, & aliqua reſponſiſſe? Unde in exordio Proverbiorum commonet, ut intelligamus ſermones prudentiæ, verſutiasque verborum, parabolas, & obſcurum ſermonem, dicta ſapientium, & ænigmata, quæ propriè Dialecticorum, & Philoſophorum ſunt. Sed & Paulus Apoſtolus Epimenidis Poætæ abuſus verſiculo eſt, ſcribens ad Titum : *Cretenſes ſemper mendaces, mala beſtiæ, ventres pigri*. Cujus heroici hemiſtichium poſteà Callimachus uſurpavit. Nec mirum, ſi apud Latinos metrum non ſervet ad verbum expreſſa translatio, cùm Homerus eadem linguâ verſus in proſſam vix cohæreat. In alia quòque Epiſtola Menandri ponit ſenarium : *Corrumpunt enim mores bonos colloquia mala*. Et apud Athenienſes in Martis curia diſputans, Aratum teſtem vocat : Ipſius enim & genus ſumus : quod eſt clauſula verſus heroici. Ac, nè parum hoc eſſet, ductor Chriſtiani exercitus, & Orator inviſtus, pro Chriſto cauſam agens, etiam inſcriptionem (b) fortuitam arte torquet in argumentum fidei. Didicerat enim à vero David, extorquere de manibus hoſtium glaadium, & Goliæ ſuperbiſſimi caput proprio mucrone truncare. Legerat in Deuteronomio Domini voce præceptum, mulieris captivæ radédum caput, ſupercilia,

om-

(b) Quia invenerat Athenis Aram inſcriptam : *Ignoro Deo*.

omnes pilos, & ungues corporis amputandos, & sic eam habendam in conjugio. Quid ergo mirum, si & ego sapientiam sæcularem, propter eloquii venustatem, & membrorum pulchritudinem, de ancilla, atque captiva Israelitidem facere cupio, & si quidquid in ea mortuum est idololatrię, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido, vel rado, & mixtos purissimo corpori vernaculos ex ea genero Domino Sabaoth? Labor meus in familiam Christi proficit; stuprum in alienam, auget numerum confessorum. Osee accepit uxorem fornicariam Gomer, filiam Debelaïm, & nascitur ei de meretrice filius Jezrael, qui vocatur semen Dei. Isaias novacula acuta barbam, & crura radit peccantium: & Ezechiel in typo fornicantis Jerusalem tondet cæsariem suam, ut quidquid in ea absque sensu, & vita est, auferatur. Cyprianus, vir eloquentia pollens, & martyrio, Firmiano narrante mordetur, cur adversus Demetrianum scribens, testimoniis usus sit Prophetarum, & Apostolorum, quę ille ficta, & commentitia esse dicebat, & non potius Philosophorum, & Poëtarum, quorum auctoritati, ut Ethnicus, contraire non poterat. Scripserunt contra nos Celsus, atque Porphyrius: priori Origenes, alteri Methodius, Eusebius, & Appollinarius fortissimè responderunt. Quorum Origenes octo scripsit libros: Methodius usque ad decem millia procedit versuum: Eusebius, & Appollinarius viginti quinque, & tri-

ginta volumina condiderunt. Lege eos, & invenies nos comparatione eorum imperitissimos, post tanti temporis otium, vix quasi per somnium, quod pueri didicimus, recordari. Julianus Augustus septem libros in expeditione Parthica adversum Christum evomuit, & juxta fabulas Poëtarum, suo se ense laceravit. Si contra hunc scribere tentavero, puto interdices mihi, nè rabidum canem, Philosophorum, & Stoicorum doctrinis, id est, Herculis clava repercutiam: quàmquam Nazarenum nostrum, & ut ipse solebat dicere Galileum, statim in prælio senserit, & mercedem linguæ putidissimæ contumeliis perfossus acceperit. Josephus antiquitatem approbans Judaici Populi, duos libros scripsit contra Appionem Alexandrinum Grammaticum, & tanta sæcularium præfert testimonia, ut mihi miraculum subeat, quomodo vir Hebræus, & ab infantia sacris literis eruditus, cunctam Græcorum bibliothecam evolverit. Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel secundum Judæum Platonem Critici pronunciant? Curram per singulos. Quadratus Apostolorum discipulus, & Atheniensis Pontifex Ecclesiæ, nonnè Adriano Principi, Eleusinae sacra invisenti, librum pro nostra Religione tradidit? Et tantæ admirationi omnibus fuit, ut persecutionem gravissimam illius excellens sedaret ingenium. Aristides Philosophus, vir eloquentissimus, eidem Principi apologeticum pro Christianis obtulit contextum

Philosophorum sententiis. Quem imitatus postea Justinus, & ipse Philosophus, Antonino Pio, & filiis ejus, Senatuique librum contra Gentiles tradidit, defendens ignominiam Crucis, & Resurrectionem Christi tota predicans libertate. Quid loquar de Melitone Sardenſi Episcopo? Quid de Apollinario Hierapolitanae Ecclesiae Sacerdote, Dionysioque Corinthiorum Episcopo? Et Tatiano, & Bardesane, & Hireno, Photini Martyris successore: qui Origenis haereseon singularum venena, ex quibus Philosophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarunt? Pantæus Stoicæ sectæ Philosophus, ob præcipuæ eruditionis gloriam, à Demetrio Alexandriae Episcopo missus est in Indiam, ut Christum apud Brachmanas, & illius gentis Philosophos predicaret. Clemens Alexandrinæ Ecclesiae Presbyter, vir meo judicio omnium eruditissimus, octo scripsit Stromatum libros, & totidem (a) *Hypotyposes*, & alium contra gentes, paedagogi quoque tria volumina. Quid in illis indocum, imò quid non è media Philosophia est? Hunc imitatus Origenes, decem scripsit Stromateas, Christianorum, & Philosophorum inter se sententias comparans, & omnia nostræ Religionis dogmata de Platone, & Aristotele, Numenio, Cornutoque confirmans. Scripsit & Malciades contra Gentes volumen egregium. Hyppolutus quoque, & Apollonius, Romanæ urbis

(a) Id est, expositionem.

Urbis Senatores, propria opuscula condiderunt. Extant & Julii Africani libri, qui temporum scripsit historias: & Theodori, qui postea Gregorius appellatus est, viri Apostolicorum signorum, atque virtutum: & Dionysii Alexandrini Episcopi: Anatolii quoque Laodicensis Ecclesiae Sacerdotis: necnon Presbyterorum Pamphili, Pierii, Luciani, Malchionis, Eusebii Caesariensis Episcopi, & Eustachii Antiocheni, & Athanasii Alexandrini: Eusebii quoque Emissemi, & Triphilii Cyprii, & Asterii Scythopolitae, & Serapionis Confessoris: Titi quoque Bostrensis Episcopi, Cappadocumque Basilii, Gregorii, & Amphilochoi: qui omnes in tantum Philosophorum doctrinis, atque sententiis suos resarciunt libros, ut nescias, quid in illis primum admirari debeas, eruditionem saeculi, an scientiam Scripturarum. Veniam ad Latinos. Quid Tertuliano eruditius, quid acutius? Apologeticus ejus, & contra gentes libri, cunctam saeculi continent disciplinam. Minutius Felix Causidicus Romani fori, in libro, cui titulus Octavius est, & in altero contra Mathematicos (si tamen inscriptio non mentitur auctorem) quid Gentilium scripturarum dimisit intactum? Septem libros adversus gentes Arnobius edidit, totidemque discipulus ejus Lactantius, qui de ira quoque, & opificio Dei duo volumina condidit: quos si legere volueris, dialogorum Ciceronis in eis *epitomen* reperiēs. Victorino Martyri

in libris suis, licet defit eruditio; tamen non deest eruditionis voluntas. Cyprianus quod idola Dii non sint, qua brevitate qua historiarum omnium scientia, quorum verborum, & sensuum splendore perstrinxit? Hilarius meorum Confessor temporum, & Episcopus, duodecim Quintilian libros & stylo imitatus est, & numero: brevique libello, quem scripsit contra Dioscorum Medicum, quid in literis possit, ostendit. Juvenus Presbyter sub Constantini historiam Domini Salvatoris versibus explicavit: nec pertimuit Evangelii majestatem sub metri leges mittere. De cæteris vel mortuis, vel viventibus taceo: quorum in scriptis suis & vires manifestæ sunt, & voluntas. Nec statim prava opinione fallaris, contra gentes hoc esse licitum, in aliis disputationibus dissimulandum: quia omnes penè omnium libri, exceptis iis, quæ cum Epicuro literas non edidicerunt, eruditionis, doctrinaeque plenissimi sunt. Quamquam ego illud magis reor, quod didicisti venit in mentem, non te ignorare, quod semper à doctis viris usurpatum est; sed per te mihi proponi ab alio questionem, qui fortè propter amorem historiarum Sallustii, Calphurnius cognomento Lanarius sit. Cui quæso, ut suadeas, nè vescientium dentibus edentulus invideat, & oculos caprearum talpa contemnat. Dives (ut cernis) ad disputandum materia: sed jam epistolaris angustia finienda est.

HIERONYMUS

Ad Augustinum.

Argumentum Epistolæ.

Excusat se Hieronymus, quòd nondum responderit, adhortans Augustinum ad mutuuum amorem, nonnihil quarens de Rufini adversus se debacchatione.

IN ipso protectionis articulo sancti filii nostri Asterii Hypodiaconi, necessarii mei, Beatitudinis tuæ literę ad me pervenerunt, quibus satisfacis, te contra parvitatem meam librum Romam non misisse. Hoc nec ego factum audieram: sed epistolæ cuiusdam, quasi ad me scriptæ, per fratrem nostrum Syinnium Diaconum huc exemplaria pervenerunt, in qua hortaris me, ut palinodiam super quodam Apostoli capitulo canam, & imiter Stesichorum, inter vituperationem, & laudes Helenæ fluctuantem, ut qui detrahendo oculos perdiderat, laudando receperit. Ego simpliciter fateor dignationi tuæ, licet stylus (a) *Epickeremata* tua mihi viderentur; tamen non temerè exemplaribus literarum credendum, putavi: nè fortè, me respondente, læsus iustè expostulares, quòd probare antè debuissem, tuum esse sermonem, & sic rescribere. Accessit ad moram sanctæ,

L 2

&c.

(a) *Aggressiones.*

& venerabilis Paulæ longa infirmitas. Dum enim languenti multo tempore absidemus penè epistolæ tuæ, vel ejus, qui sub tuo nomine scripserat, obliti sumus, memores illius versiculi: *Musica in luctu impatiens una narratio*. Itaque, si tua est epistola, apertè scribe, vel mitte exemplaria veriora, ut absque ullo rancore stomachi in Scripturarum disputatione versemur, & vel nostrum emendemus errorem, vel alium frustra reprehendisse, doceamus. Absit autem à me, ut quidquam de libris tuæ Beatitudinis attingere audeam: sufficit enim mihi probare mea, & aliena non carpere. Cæterum optimè novit prudentia tua, unumquemque in suo sensu abundare: & puerilis esse jactantiæ, quod olim adolescentuli facere consueverant, accusando illustres viros suo nomini famam quærere. Nec tam stultus sum, ut diversitate explanationum tuarum me lædi putem: quia nec tu læderis, si nos contraria senserimus. Sed illa est vera inter amicos reprehensio, si nostram peram non videntes, aliorum (juxta Persium) manticam consideremus. Superest, ut diligas diligentem te, & in Scripturarum campo juvenis senem non provocas. Nos nostra habuimus tempora, & currimus, quantum potuimus: nunc te corrente, & longa spatia transmeante, nobis debetur otium: simulque (ut cum honore tuo, & venia dixerim) nè solus tibi de Poëtis aliquid proposuisse videaris, memento Daretis, & Entilii, & vulgaris proverbii,

quod

quòd *bos lassus fortius figat pedem*. Tristes hæc dictavimus: utinam mereremur complexus tuos, & collatione mutua, vel doceremus aliqua, vel disceremus. Misit mihi temeritate solita maledicta sua Calphurnius, cognomento Lanarius, quæ ad Africam quòque studio ejus didici pervenire. Ad quæ breviter ex parte respondi, & libelli ejus vobis misi exemplaria, latius opus, cum opportunum fuerit, primo quòque missurus tempore: in quo illud cavi, nè in quoquam existimationem læderem Christianam; sed tantum ut delirantis, imperitique mendacium, ac vecordiam confutarem. Memento mei, sancte, & venerabilis Papa: vide, quantum te diligam, ut ne provocatus quidem voluerim respondere: nec crederem, tuum esse, quod in altero fortè reprehenderem. Frater communis suppliciter te salutat.

HIERONYMUS

Augustino.

Argumentum Epistolæ.

Paulus Orosius in fine historia testatur, sibi cum Hieronymo fuisse colloquium: libros duos, alterum de origine animæ, alterum de loco explicando ex epistolis Jacobi probat. Caterum excusat se, quòd non responderit.

Vrum honorabilem, fratrem meum, filium dignationis tuæ Orosiū Presbyterum,

& sui merito, & te jubente, suscepi. Sed incidit tempus difficilimum, quando mihi tacere melius fuit, quàm loqui, ita ut nostra studia cessarent, & juxta Appium, canina exerceretur facundia. Itaque duobus libellis tuis, quos meo nomini dedicasti, eruditissimis, & omni eloquentiæ splendore fulgentibus, ad tempus respondere non potui. Non quòd quidquam in illis reprehendendum putem: sed quia, juxta Apostolum, unusquisque in suo sensu abundet, alius quidem sic, alius autem sic. Certè quidquid dici potuit, & sublimi ingenio de Scripturarum sanctarum hauriri fontibus, à te positum, atque differtum est. Sed quæso Reverentiam tuam, parumper patiaris, me tuum laudare ingenium. Nos enim inter nos eruditionis causa differimus: cæterum æmuli, & maximè hæretici, si diversas inter nos sententias viderint, de animi calumniabuntur rancore descendere. Mihi autem decretum est, te amare, te suspicere, colere, mirari, tuæque dicta quasi mea defendere. Certè & in dialogo, quem nuper edidi, tuæ Beatitude, ut dignum fuerat, recordatus sum: magisque denique operam, ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur, quæ semper simulat poenitentiam, ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem: nè, si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur. Sanctæ, ac venerabiles filiæ tuæ, Eustochium, & Paula, & genere suo, & exhortatione tua dignæ gradiuntur, spe-

cia-

cialiterque salutant Beatitudinem tuam, omnis quoque fraternitas, quę nobiscum Domino Salvatori servire conatur. Sanctum Presbyterum Firmum anno præterito, ob rem earum, Ravennam, & inde Africam, Siciliamque direximus, quem putamus jam in Africę partibus commorari. Sanctos tuo adherentes lateri, ut meo obsequio salutes, precor. Literas quoque meas ad sanctum Presbyterum Firmum direxi: quę si ad te venerint, ei dirigere non graveris. Incolumem te, & mei memorem Christus Dominus custodiat, Domine verè sancte, & Beatissime Papa. Grandem Latini sermonis in ista Provincia notariorum patimur penuriam: & idcirco præceptis tuis parere non possumus, maximè in editione Septuaginta, quę asteriscis, veribusque distincta est. Pleraque enim prioris laboris ob fraudem cujusdam amisimus.

HIERONYMUS

Augustino.

Argumentum Epistolæ.

Resalutat Augustinum, excusans, quòd librarius responderit, & rursus de cucurbita meminit, hortans, ut super hac re sua legat commentaria, & tandem, ut omissis contentiosis questionibus, versentur in campo Sacrarum Scripturarum.

CUM à sancto fratre nostro Firmo sollicitè quærerem, quid ageres, sospitem te

latus audivi. Rursum, cum tuas literas, non dico sperarem, sed exigere nesciente te ex Africa profectum se esse dixit. Itaque reddo tibi per eum salutationis officia, qui te unico amore complectitur: simulque obsecro, ut ignoscas pudori meo, quod diu ut rescriberem precipienti negare non potui: nec ego tibi, sed causa cause respondit. Et, si culpa est respondisse, quaeso, ut patienter audias: multo major est provocasse. Sed facessant istiusmodi querimonie: sit inter nos pura germanitas, & deinceps, non quaestionum, sed charitatis ad nos scripta mittamus. Sancti fratres, qui nobiscum Domino serviunt, affatim te salutant. Sanctos, qui tecum Christi leve trahunt jugum, praecipue sanctum, & suspiciendum Papam Alipium, ut meo nomine salutes, precor. Incolumem te, & memorem mei Christus Deus noster tueatur omnipotens, Domine verè sancte, & beatissime Papa. Si legisti librum explanationum in Jonam, puto, quod ridiculam cucurbitae non recipias quaestionem. Sin autem amicus, qui me primus gladio petiit, stylo repulsus est, sit humanitatis tuae, atque justitiae accusantem reprehendere, non respondentem. In Scripturarum, si placet, campo sine nostro invicem dolore luda-

mus.

* * *

HIERONYMUS

Bonaso.

Argumentum Epistolæ.

Bonasum obtreſtatoſem quempiam ridet, qui, quòd Hieronymus in ſuis libris adverſus vitia ſcripſerat, ad ſuam contumeliã pretinere putabat.

MEdici, quos vocant Chirurgoſ, crudeles putantur, & miſeri ſunt. An non eſt miſeria, alienis non dolere vulneribus, & mortuas carnes inclementi ſecare ferro? Non horſere curantem, quod horret ipſe, qui patitur, & inimicum putari? Ita ſe natura habet, ut amara ſit veritas, blanda vitia exiſtimentur. Iſaias, in exemplum captivitatis futuræ, nudus non erubeſcit incedere. Jeremias de media Jeruſalem ad Euphratem fluvium Meſopotamiæ mittitur, ut inter inimicas gentes, ubi eſt Aſſyrius, & Caſtra ſunt Chaldæorum, ponat (a) *Perizoma* corrupendum. Ezechiel, ſtercore primùm humano, deinde bubulo, panem de omni ſemente conſperſum edere jubetur, & uxoris interitum ficcis oculis videt. Amos de Samaria pelli-tur. Cur quæſo? Nempe ideò, quia Chirurghi ſpirituales, ſecantes vitia peccatorum, ad pœnitentiam cohortabantur. Paulus Apoſtolus: Inimicus (inquit) vobis
(a) *Lumbare.* factus

factus sum, verum dicens. Et quia Salvatoris dura videbantur eloquia, plurimi discipulorum retrorsum abierunt. Unde non mirum est, si & nos ipsi vitiis detrahentes, offendimus plurimos. Disposui nasum secare foetentem: timeat, qui strumose est. Volo corniculę detrahere garrienti: rancidulam se intelligat cornix. Nunquid unus in urbe Romana est, qui habeat truncas inhonesto vulnere nares? Nunquid solus Bonafus Segestanus cava verba, & in modum vesicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis? Dico, quosdam scelere, perjurio, falsitate ad dignitatem, nescio quam, pervenisse: quid ad te, qui te intelligis innocentem? Rideo advocatum, qui patrono egeat: & quadrante dignam eloquentiam nare subfanno: quid ad te, qui disertus es? Volo in nummarios invehì Sacerdotes: tu, qui dives non es, quid irasceris? Clausum cupio suis ignibus ardere Vulcanum: nunquid hospes ejus es, aut vicinus, quod à delubris Idoli niteris incendia submovere? Placet mihi de larvis, de bubone, de noctua, de Niliacis ridere portentis: quidquid dictum fuerit, in te dictum putas: In quodcumque vitium styli mei macro contorquetur, te clamitas designari. Conferta manu in jus vocas, & satyricum Scriptorem in prosa stultè arguis. An ideò tibi bellus videris, quia fausto vocaris nomine? Quasi non & lucus ideò dicatur, quod minimè luceat: & Parce, quod nequàquam par-

parcant : & Eumenides furia, quod non sint benignæ : & vulgò Ætiopes vocentur argentei. Quodsi in descriptione fœdorum semper irasceris, jam tibi cum Persio cantabo :

*Optent te generum Rex, & Regina: puella
Te rapiant: quidquid calcaveris, hoc rosa fiat.*

Dabo tamen consilium, quibus absconditis, possis pulchrior apparere. Nasus non videatur in facie: sermo non sonet ad loquendum : atque ita & formosus, & discretus videri poteris.

DIVI HIERONYMI

In Pentateuchum Moysis præfatio.

Argumentum Epistolæ.

Præfatio in Pentateuchum, qua reddit rationem, quo consilio, post editionem Septuaginta, Vetus Testamentum ex Hebræorum voluminibus latinè verterit.

Desiderii mei desideratas accepi epistolas, qui quodam præfagio futurorum cum Daniele fortitus est nomen obsecrantis, ut translatum in Latinam linguam de Hebræo sermone, Pentateuchum, nostrorum auribus traderem: Periculosum opus certè, & obrectatorum meorum latratibus patens: qui me afferunt, in Septuaginta Interpretum sugillationem, nova pro veteribus cudere,
ita

ita ingenium, quasi vinum probantes: cum ego sæpissimè testatus sim, me pro virili portione in Tabernaculo Dei offerre, quæ possim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari: quod ut auderem, Origenis me studium provocavit, qui editioni antiquæ translationem Theodotionis miscuit, asterisco, & obelo opus omne distinguens; dum aut illucescere facit, quæ minùs antè fuerant, aut superflua quæque jugulat, & confodit, maximè quæ Evangelistarum, & Apostolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri Testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur, ut est illud: Ex Ægypto vocavi filium meum. Et: Quoniam Nazaræus vocabitur: Et: Videbunt in quem compunxerunt. Et: Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Et: Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se. Et alia multa, quæ proprium (a) *Syntagma* desiderant. Interrogemus ergo eos, ubi hæc scripta sint? Et eum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osea, secundum in Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis: quintum æquè in Isaia: quod multi ignorantes, apochryphorum deliramenta sectantur, & (b) Hiberas nenas libris authenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere.

(a) *Id est, volumen.* (b) *id est, portentosas nugas, quod Hiberos magica miracula narrarentur.*

nere. Judæi prudenti factum dicunt esse consilio, nè Ptolomæus, unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem Divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique, ubicumque sacratum aliquid Scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt, ut & Regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus Auctor, Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit, quibus divisi, eadem scriptitarint: cùm Aristeas, ejusdem Ptolomæi (a) *hyperaspistes*, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una Basilica congregatos, contulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim Vatem, aliud est esse interpretem. Ibi spiritus ventura prædicit, hîc eruditio, & verborum copia, ea, quæ intelligit, transfert. Nisi fortè putandus est Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Cresiphonte orationem afflatus rhetorico spiritu transfuisse: aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus Sanctus testimonia texuit: ut, quod illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Damnamus veteres? Minimè: sed post priorum studia in domo Domini, quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi,

Christi, & quod nesciebant, dubiis proferre sententiis: nos verò, post Passionem, & Resurrectionem ejus, non tam prophetiam, quàm historiam scribimus: aliter enim audita, aliter visa narrantur. Quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur, æmule, obrectator, ausculta. Non damno, non reprehendo Septuaginta, sed confidenter cunctis illis Apostolos præfero: per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Prophetas inter spiritualia charismata positos lego, in quibus ultimum penè gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos: diversarum urbium Magistros consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina, quàm Græca, & Græca, quàm Hebraica. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor, Desideri charissime, ut me, quia tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordium capere, orationibus juves, quò possim eodem spiritu, quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

HIERONYMUS

Ad Pammachium, de optimo genere interpretandi.

Argumentum Epistolæ.

Ruffinus subornarat Palladium quemdam Galatam adversus Hieronymum, qui illius interpretationem calumniaretur. Huius calumniam refellit, explicans officium veri interpretis. Imitatus est autem titulum Ciceronis de optimo genere dicendi.

PAulus Apostolus, présente Rege Agrippa, de criminibus responsurus, quod posset intelligere qui auditorus erat, securus de causæ victoria, statim in principio sibi gratulatur, dicens: De omnibus, quibus accusor à Judæis, ô Rex Agrippa, existimo me beatum, cum apud te sim hodie defendendus, qui præcipuè nôsti cunctas, quæ in Judæis sunt, consuetudines, & quæstiones. Legerat enim illud Isaia: Beatus, qui in aures loquitur audientis; & noverat, tantum oratoris verba proficere quantum Judicis prudentia cognovisset. Unde & ego beatum me in hoc dumtaxat negotio judico, quod apud eruditas aures imperitæ linguæ responsurus sū: quæ obicit mihi vel ignorantia, vel mendaciū; si aut nescivi alienas literas verè interpretari, aut nolui: quorum alterum error, alterum crimen est. Ac, ne

forſitan accuſator meus facilitate, quæ cuncta loquitur, & impunitate, qua ſibi licere omnia putat, me quòque apud vos argueret, ut Papam Epiphanium criminatus eſt, hanc epiſtolam miſi, quæ te, & per te alios, qui nos amare dignantur, rei ordinem doceat. Ante hoc fermè biennium, miſerat Joanni Epifcopo ſupradictus Papa Epiphanius literas, arguens eum in quibuſdam dogmatibus, & poſteà clementer ad pœnitentiam provocans. Harum exemplaria certatim Paleſtinæ rapiebantur, vel ob Auctoris meritum, vel ob elegantiam ſcriptionis. Erat in Monafterio noſtro vir apud ſuos haud ignobilis, Euſebius Cremonenſis: qui, cùm hæc Epiſtola per multorum ora volitaret, & mirarentur eam, pro doctrina, & puritate ſermonis, docti pariter, & indocti, cœpit à me obnixè petere, ut ſibi eam in Latinum verterem, & propter intelligendi facilitatem, apertiùs explicarem, Græci enim eloqui penitus ignarus erat. Feci quod voluit, accitoque notario, raptim, celeriterque dictavi: ex latere in pagina breviter annotans, quem intrinſecus ſenſum ſingula capitula continerent: ſiquidem, & hoc ut ſibi ſoli facerem oppidò flagitârat: poſtulavique ab eo mutuò, ut domi haberet exemplar, nec facilè in vulgus proderet. Res ita anno, & ſex menſibus tranſiit, donec ſupradicta interpretatio de ſcriniis ejus novo (a) præſtigio

Je-

(a) *Præſtigiū vocat, artem miram, quæ oculis illudit.*

Jerofolymam commigravit. Nam quidam Pseudomonachus, vel accepta pecunia, ut perspicuè intelligi datur, vel gratuita malitia, ut incasum corruptor nititur persuadere, compilatis chartis ejus, & sumptibus, Judas factus est proditor, deditque adversariis latrandi contra me occasionem, ut inter imperitos concionentur me falsarium, me verbum non expressisse de verbo: pro honorabili dixisse charissimum; & maligna interpretatione, quod nefas dictu sit: *Reverendum auribus omnium, doluisse transferre.* Hæc, & istiusmodi nugæ crimina mea sunt. Ac primum, antequàm de translatione respondeam, volo interrogare eos, qui malitiam prudentiam vocant: Unde apud vos exemplar epistolæ? Quis dedit? Qua fronte proferitis, quod scelere redemistis? Quid apud homines tutum erit, si ne parietibus quidem, & scriniis nostra possumus secreta celare? Si ante tribunalia Judicum hoc vobis crimen impingerem, reos legibus subjugarem, quæ etiam pro utilitatibus fisci noxiis delatoribus pœnas statuunt, & cum suscipiant prodicionem, damnant proditorem: lucrum videlicet placet, voluntas displicet. Dudum Esychium, virum Consularem, contra quem Patriarcha Gamaliel gravissimas exercuit inimicitias, Theodosius Princeps capite damnavit, quod sollicitato notario, chartas illius invasisset. Legimus in veteribus historiis, Ludimagistrum, qui Faliscorum liberos pro-

prodiderat, vinctum pueris traditum, & ad eos, quos prodebat, remissum, nec sceleretam populum Romanum suscepisse victoriam. Pyrihum Epirotarum Regem, cum in castris ex vulnere curaretur, Medici sui proditione interfici, nefas duxit Fabricius: quin potius vinctum remisit ad Dominum, ut scelus nec in adversario comprobaret. Quod leges publicæ, quod hostes tuentur, quod inter bella, & gladios sanctum est; hoc nobis inter Monachos, & Sacerdotes Christi intutum fuit: & audet quidam ex eis, adducto supercilio, & concrepantibus digitis, eructare, & dicere: Quid enim, si redemit, si sollicitavit? Fecit, quod sibi profuit. Mira sceleris defensio! Quasi non & latrones, & fures, & piratæ faciant, quod sibi prodest. Certè Annas, & Caiphas seducentes infelicem Judam, fecerunt, quod sibi utile existimabant. Volo in chartulis meis quaslibet ineptias scribere, commentari de Scripturis, remordere ledentes, digerere stomachum, in locis me exercere communibus, & quasi limitas ad expugnandum sagittas reponere: quamdiu non profero cogitata, maledicta, non crimina sunt, imò ne maledicta quidem, quæ aures publice nesciant. Tu corrumpas servulos, sollicites clientes, & ut in fabulis legimus, auro ad Danaem penetres, dissimulatoque quod feceris, me falsarium voces: cum multò pejus crimen accusando in te confitearis, quàm in me arguis. Alius te

hæ-

hæreticum, alius te insinuat dogmatum perversorem; taces ipse, respondere non audes: interpretem laceras, de syllabis calumniaris, & totam defensionem tui putas, si tacenti detrahas. Finge in transferendo vel errasse, vel intermisisse me quidpiam: hic totius negotii tui cardo versatur, hæc tua est defensio. Num idcirco tu non es hereticus, si ego malus interpretes sim? Non hoc dico, quod te hæreticum noverim; sciat ille, qui accusavit: noverit ille, qui scripsit: sed quod stultissimum sit, accusatum ab alio, alium criminari, & confosso undique corpore, è dormientis vulnere solatium quærere. Hactenus locutus sum, quasi aliquid de epistola commutaverim, & simplex translatio possit errorē habere, non crimē. Nunc verò, eum ipsa epistola doceat, nihil mutatum esse de sensu, nec res additas, nec aliquod dogma confictum, faciunt, nè intelligendo, ut nihil intelligant; & dum alienam imperitiam volunt coarguere, suam produnt. Ego enim non solum fateor, sed libera voce profiteor, me in interpretatione Græcorum, absque Scripturis Sanctis, ubi & verborum ordo, & mysterium est, non verbū è verbo, sed sensum exprimere de sensu. Habeoque hujus rei Magistrum Tullium, qui Protagoram Platonis, Oeconomicum Xenophontis, & Æschinis, ac Demosthenis duas contra se orationes pulcherrimas transtulit. Quanta in illis prætermiserit, quanta addiderit, quanta mutaverit, ut proprietates alterius lingue suis proprietatibus

explicaret, non est hujus temporis dicere; sufficit mihi ipsius translatoris auctoritas, qui ita in prologo earumdem orationum locutus est: Putavi mihi suscipiendum laborem utilem studiosis, mihi quidem ipsi non necessarium: converti enim ex Atticis duorum eloquentissimorum nobilissimas orationes, inter seque contrarias, Æschiinis, & Demosthenis: nec converti ut interpretes, sed ut orator, sententiis iisdem, & earum formis, tam figuris, quàm verbis ad nostram consuetudinem aptis. In quibus non verbum pro verbo necesse habui reddere, sed genus omne verborum, vimque servavi. Non enim me annummerare ea lectori putavi oportere, sed tanquàm appendere. Rursum in calce sermonis: Quorum ego (ait) orationes, si, ut spero, ita expressero, virtutibus utens illorum omnibus, id est, sententiis, & earum figuris, & rerum ordine; verba persequens, eatenus, ut ea non abhorreant à more nostro. Quæ si è Græcis omnia conversa non erunt, tamen ut generis ejusdem sint, elaboravimus. Sed & Horatius, vir acutus, & doctus, hoc idem in arte Poëtica erudito interpreti præcipit: *Nec verbum verbo curabis reddere fidus interpres.* Terentius Menandrum, Plautus, & Cæcilius veteres comicos interpretati sunt. Nunquid hærent in verbis, ac non decorem magis, & elegantiam in translatione conservant, quàm veritatem interpretationis? Hanc eruditi (a) *Kacocilian* nuncupant.

(a) *Perversam imitationem.* Un-

Unde ego doctus à talibus, ante annos circiter viginti, & simili tunc quòque errore deceptus, certè hoc mihi à vobis objiciendum nesciens, cum Eusebii Cæsariensis *Chronicon* in Latinum verterem, tali inter cætera usus sum præfatione: Difficile est, alienas lineas insequentem, non alicubi excidere; & arduum, ut, quæ in alia lingua bene dicta sunt, eundem decorem conservent. Significatum est aliquid unius verbi proprietate; non habeo meum, quod id efferam; & dum quero implere sententiam, longo ambitu vix brevis viæ spatia consumo. Accedunt hyperbatorum anfractus, dissimilitudines casuum, varietates figurarum: ipsum postremo suum, & (ut ita dicam) vernaculum linguæ genus. Si ad verbum interpretor, absurdè resonant; si ob necessitatem aliquid in ordine, vel in sermone mutavero, ab interpretis videbor officio recessisse. Et post multa, quæ nunc prosequi otiosum est, etiam hoc addidi: Quòd si cui non videtur linguæ gratia in interpretatione mutari, Homerum ad verbum exprimat in Latinum. Plus aliquid dicam: eundem sua in lingua prosequi verbis interpretetur; videbis ordinem ridiculum, & Poëtam eloquentissimum vix loquentem. Verùm nè meorum scriptorum parva sit auctoritas, quàmquam hoc tantum probare voluerim, me semper ab adolescentia, non verba, sed sententias transfutisse) qualis super hoc genere præfatiuncula sit, in libro, quo Beati Antonii vita des.

describitur, ipsius lectione cognosce. Ex alia in aliam linguam expressa ad verbum translatio sensum operit, & veluti læta gramina fata, strangulat: dum enim casibus, & figuris servit oratio, quod brevi poterat indicare sermone, longo ambitu circumacta vix explicat. Hoc igitur ego vitans, ita Beatum Antonium, te petente, transposui, ut nihil desit ex sensu, cum aliquid desit ex verbis. Alii syllabas aucupentur, & literas; tu quære sententias. Dies me deficiet, si omnium, qui ad sensum interpretati sunt, testimonia replicavero. Sufficit in præsentī nominasse Hilarium Confessorem, qui Homilias in Job, & in Psalmos tractatus plurimos in latinum vertit è Græco, nec (a) assedit literæ dormitanti, & putida rusticorum interpretatione se torfit; sed quasi captivos sensus in suam linguam victoris jure transposuit. Nec hoc mirum in cæteris, sæculi videlicet, aut Ecclesiæ viris; cum Septuaginta interpretes, & Evangelistæ, atque Apostoli idē in sacris voluminibus fecerint. Legimus in Marco dicentem Dominum: *Tabitha cumi*, statimq; subiectum est: Quod interpretatur: Puella, tibi dico, surge. Arguatur Evangelista mendacii, quare addiderit, tibi dico, cum in Hebræo tantum sit: Puella, surge. Sed ut *Emphaticoteron* faceret, & sensum vocantis, atque imperantis exprimeret, addidit: tibi dico. Rursum in Matthæo, redditus à proditore Juda triginta argenteis, & empto

(a) *Assidet, qui non audet digredi.*

empto ex eis agro figuli scribitur: Tunc impletum est, quod scriptum est per Jeremiam Prophetam, dicentem, & acceperunt triginta argenteos, pretium appretiatum, quod appretiaverunt à filiis Israël, & dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. Hoc in Jeremia penitus non invenitur; sed in Zacharia, aliis multò verbis, ac toto ordine discrepante. Vulgata quippe editio ita se habet. Et dicam ad eos: Si bonum est coram vobis, date mercedem mihi, aut renuite, & appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Dixitque Dominus ad me: Pone illos in conflatorium, & considera si probatum sit, sicut probatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & misi eos in domo Domini in conflatorium, quantum distet ab Evangelistæ testimonio Septuaginta translatio, perspicuum est. Sed & in Hebræo cum sensus idem sit, verba præpostera sunt, & penè diversa. Et dixi, inquit, ad eos. Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, & si non, quiescite: Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Projice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatum sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projecì eos in domo Domini ad statuarium. Accusent Apostolum falsitatis, quòd nec cum Hebraico, nec cum Septuaginta congruat translatoribus, & quòd his majus est, erret in nomine, pro Zacharia quippe, Jeremiam posuit. Sed absit hoc

hoc de pedisequo Christi dicere, cui curæ fuit non verba, & syllabas aucupari, sed sententias dogmatum ponere. Veniamus ad aliud ejusdem Zachariæ testimonium, quod Joannes Euangelista assumit juxta Hebraicam veritatem: Videbunt in quem compunxerunt: pro quo in Septuaginta legimus: *Et aspicient ad me, pro his, quæ illuserunt, sive insultaverunt.* Discrepat Euangelistæ Septuaginta interpretum, nostraque translatio: & tamen sermonum varietas spiritus unitate concordat. In Mattheo quòque legimus Dominum prædicentem Apostolis fugam, & hoc ipsum Zachariæ testimonio confirmantem. Scriptum est, ait, Percutiam Pastorem, & dispergentur oves. At in Septuaginta, & in Hebræo multò aliter est: non enim ex persona Dei dicitur, ut Euangelista vult, sed ex Prophetæ, Deum Patrem rogantis: Percute Pastorem, & dispergentur oves. In hoc, ut arbitror, loco, juxta quorundam prudentiam, Euangelista piaculi reus est, quòd ausus sit Prophetæ verba ad Dei referre personam. Scribit supradictus Euangelista: ad Angeli monitum tulisse Joseph Parvulum, & Matrem ejus, & intrasse in Ægyptum, ibique mansisse usque ad obitum Herodis, ut impleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam: Ex Ægypto vocavi filium meum. Hoc nostri codices non habent, sed in Oseæ juxta Hebraicam scribitur veritatem: Quia puer Israël est, & dilexi eum, & ex Ægypto vocavi
filium

filium meum. Pro quo, & in eodem loco Septuaginta transtulerunt: Quia parvulus est Israël, & dilexi eum, & ex Ægypto vocavi filios ejus. Non omnino repudiandi sunt, quia istum locum, qui ad Christi maximè pertinet Sacramentum, aliter transtulerunt? An danda potius venia, ut hominibus, juxta Jacobi sententiam dicentis: Multa peccamus omnes? & si quis in verbo non offendit, iste perfectus est vir, & potest refrænare omne corpus? Illud verò, quod in eodem Euangelista scribitur: Et veniens habitavit in civitate, quæ dicitur Nazareth, ut impleretur, quod dictum est per Prophetas, quia Nazaræus vocabitur. Respondeant (a) *Logodædali*, & fastidiosi æstimatores omnium tractatorum, ubi legerint, discantque in Isaia positum: Nam in eo loco, ubi nos legimus, atque transtulimus: Exiet virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, in Hebræo, juxta lingue illius idioma, ita scriptum est: Exiet virga de radice Jesse, & Nazaræus de radice ejus crescet. Cur hoc omiserunt Septuaginta, si non licet transferre verbum pro verbo? Sacrilegium est, vel celasse, vel ignorasse mysterium. Transeamus ad cætera: neque enim epistolæ brevitatis patitur diutius singulis immorari. Idem Matthæus loquitur: Hoc autem totum factum est, ut compleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: Ecce Virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt

nomen ejus Emmanuel. Quod Septuaginta transtulerunt: Ecce Virgo in utero accipiet, & pariet Filium, & vocabitis nomen ejus Emmanuel. Si verba calumniantur, utique non est idem, habebit, & accipiet; neque vocabunt, & vocabitis. Porro, in Hebræo legimus ita scriptum: Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabit nomen ejus Emmanuel. Non Achaz, qui arguebatur infidelitatis, non Judæi, qui erant Dominum negaturi: sed vocabit, inquit, ipsa, quæ concipiet, ipsa Virgo, quæ pariet. In eodem Evangelista legimus, Herodem ad adventum Magorum fuisse turbatum, Scribisque, & Sacerdotibus congregatis, sciscitatum ab eis, ubi Christus nasceretur; illosque respondisse, in Bethlehem Judæ; sic enim scriptum est in Propheta: Et tu Bethlehem terra Juda, nequâquam minima es in Ducibus Juda: ex te enim egredietur Dux, qui regat populum meum Israël. Hoc exemplum in vulgata editione sic fertur: Et tu Bethlehem domus Ephrata modicus es, ut sis in millibus Juda: de te mihi egredietur, ut sit Princeps in Israël. Quanta sit inter Mattheum, & Septuaginta verborum, ordinisque discordia, magis admiraberis, si Hebraicum videas, in quo ita scriptum est: Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit Dominator in Israël. Considera gradatim, quæ ab Evangelista sint posita: Et tu Bethlehem terra Juda. Pro terra Juda,

in Hebraico habet Ephrata; in Septuaginta domus Ephrata; & pro nequàquam minima es in Ducibus Juda. In Septuaginta legitur: Modicus es, ut sis in millibus Juda; in Hebræo: Parvulus es in millibus Juda, sensusque contrarius est, Septuaginta sibi in hoc dumtaxat loco, & Hebraico concordante. Evangelista enim dixit, quòd non sit parvulus in Ducibus Juda, cum è regione sit positum: parvulus quidem es, & modicus; sed tamen de te mihi parvulo, & modico egredietur Dux in Israël, secundum illud Apostoli: Elegit infirma Mundi Deus, ut confundat fortia. Porro quod sequitur, qui regat, vel qui pascat populum meum Israël; aliter in Propheta esse, perspicuum est. Hæc replico, non ut Evangelistas arguam falsitatis (hoc quippe imperium est Celsi, Porphirii, Juliani) sed ut reprehensores meos arguam imperitiæ, & impetrem ab eis veniam, ut concedant mihi in simplici epistola, quod in Scripturis Sanctis, velint, nolint, Apostolis concessuri sunt. Marcus discipulus Petri, ita suum orditur Euangeliũ: Principium Euangelii Jesu Christi, sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto Angelũ meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuã ante te. Vox clamantis in deserto: parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Hoc exemplum ex duobus Prophetis compositum est, de Malachia videlicet, & Isaia: nam primum, quod dicitur: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam

ante te, in Malachia fine scriptum est. Sequens autem, quod inferitur: Vox clamantis in deserto, &c. in Isaia legimus. Et quomodo Marcus statim in principio voluminis sui posuit: Sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto Angelum meum: quod non scribitur in Isaia, ut diximus, sed in Malachia novissimo duodecim Prophetarum? Solvat hanc quæstiunculam imperita præsumptio, & ego erroris veniam deprecabor. Idem Marcus inducit ad Phariseos Salvatorem loquentem: Nunquàm legistis, quid fecerit David, quando necessitatem habuit, & esurivit ipse, & socii ejus, quomodo ingressus domum Dei, sub Abiathar Pontifice, & panes propositionis comedit, quibus non licebat vesci, nisi solis Sacerdotibus? Legamus Samuelem, five (ut in communi titulo habetur) Regnorum libros, ibique reperiemus, non Abiathar scriptum esse, sed Abimelech Pontificem, qui postea à Doëc, cum cæteris Sacerdotibus, Saul jubente, percussus est. Pergamus ad Apostolum Paulum. Scribit ad Corinthios: Si enim cognovissent Dominum gloriæ, nunquàm crucifixissent. Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Solent in hoc loco apochryphorum quidam deliramenta sectari, & dicere, quòd de Apocalypsi Eliæ testimonium sumptum sit, cum in Isaia juxta Hebraicum ita legatur: A sæculo non.

non audierunt, nec auribus perceperunt: oculus non vidit: Deus absque te, quæ preparasti expectantibus te. Hoc Septuaginta multò aliter transtulerunt: à sæculo non audivimus, neque oculi nostri viderunt Deum absque te: & opera tua vera, & facies expectantibus te misericordiam. Intelligimus, unde sumptum sit testimonium, & tamen Apostolus non verbum expressit è verbo, sed *paraphrasticos*, eundem sensum aliis sermonibus indicavit. In epistola ad Romanos idem Apostolus Paulus, exemplum de Isaia sumens; Ecce, inquit, ponam in Sion lapidem offensionis, & petram scandali. Discordat à translatione veteri, & tamen cum Hebraica veritate concordat; in Septuaginta enim contrarius sensus est: Non ut lapidi offensionis occurretis, neque ut petre ruinæ: cum Apostolus quòque Petrus Hebræis, Pauloque consentiens, ita posuerit: Incredulis autem lapis offensionis, & petra scandali. Ex quibus universis perspicuum est, Apostolos, & Evangelistas, in interpretatione veterum Scripturarum, sensum quassisse, non verba, nec magnopere de ordine, sermonibusque curasse, dum intellectui res pateret. Lucas, vir Apostolicus, & Evangelista, scribit Stephanum, primum Christi Martyrem, in Judaica concione narrantem: In Septuaginta quinque animabus descendit Jacob in Ægyptum, & defunctus est ipse, & Patres nostri translati sunt in Sichem, & positi

sunt in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti à filiis Emor Patris Sichem. Hic locus in Genesi multò aliter invenitur, quòd scilicet Abraham emerit ab Ephron Etheo filio Seor, juxta Hebron quadringentis dragmis argenti speluncam duplicem, & agrum circa eam, sepelieritque in ea Saram uxorem suam. Atque in eodem legimus libro, postea revertentem de Mesopotamia Jacob cum uxoribus, & filiis suis, posuisse Tabernaculum ante Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaam, & habitasse ibi, & emisse partem agri, in quo habebat tentoria, ab Emor Patre Sichem centum agnis, & statuisse ibi Altare, & invocasse ibi Deum Israël. Abraham non emit specum ab Emor Patre Sichem, sed ab Ephron filio Seor, nec sepultus est in Sichem, sed in Hebron, quæ corruptè dicitur Arboch. Duodecim autem Patriarchæ non sunt sepulti in Arboch, sed in Sichem, qui ager non est emptus ab Abraham, sed à Jacob. Differo solutionem & istius quæstiunculæ, ut obtrectatores mei quærant, & intelligant, non verba in Scripturis considerata, sed sensus. Viginti primi psalmi, juxta Hebræos, id ipsum exordium est, quòd Dominus locutus est in Cruce: *Eli, Eli, lamma zabathani?* quod interpretatur: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? Reddant rationem, cur Septuaginta translators interposuerint: *Respice in me?* Ita enim verterunt: Deus, Deus meus, respice in me,

me, quare me dereliquisti? Respondebunt utrique, nihil damni in sensu esse, si duo verba sint addita. Audiant & à me, non periclitari Ecclesiarum statum, si celeritate dictandi, aliqua verba dimiserim. Longum est nunc evolvere, quanta Septuaginta de suo addiderint, quanta dimiserint, quæ in exemplaribus Ecclesiæ, obelis, asteriscisque distincta sunt. Illud enim, quod legimus in Isaia: Beatus, qui habet semen in Sion, & domesticos in Jerusalem: solent Hebræi deridere, cum audierint. Necnon in Amos, post descriptionem luxuriæ: Stantia putaverunt hæc, & non fugientia. Revera sensus Rhetoricus, & declamatio Tulliana. Sed quid faciemus ad authenticos libros, in quibus hæc non feruntur adscripta, & cætera his similia, quæ si proferre nitamur, infinitis libris opus est? Porro, quanta dimiserint, vel asterisci testes (ut dixi) sunt, vel nostra interpretatio, si à diligenti lectore translationi veteri conferatur. Et tamen vires Septuaginta editio obtinuit in Ecclesiis, vel quia prima est, & ante Christi facta adventum, vel quia ab Apostolis, in quibus tamen ab Hebraico non discrepat usurpata Aquila autem proselytus, & contentiosus interpres, qui non solum verba, sed & ethymologias verborum transferre conatus est, jure projicitur à nobis. Quis enim pro frumento, & vino, & oleo, possit vel legere, vel intelligere *fusionem, pomationemque, & splendentiam*? Atqui non solum Hebræi

habent (a) *arthra*, sed ille (b) *Kacocilios*, qui syllabas interpretatur, & literas, ut dicat, (c) *Sei ei tonourenon Keysci ei tingin*, quod Latina lingua omnino non recipit: cujus rei exemplum nos ex nostro sermone capere possumus. Quanta enim apud Græcos bene dicuntur, quæ, si ad verbum transferamus, in Latino non resonant; & è regione, quæ apud nos placent, si vertantur juxta ordinem, apud illos displicebunt? Sed ut infinita præteream, & ostendam tibi, vir omnium nobilium Christianissime, & Christianorum nobilissime, cujusmodi falsitatis me in epistolæ translatione reprehendant, ipsius epistolæ ponam cum Græco sermone principium, ut ex uno crimine intelligantur & cætera: *Edeigar imas, agapite, miti oii sei ton cliron pherestai*. Quod me ita, vertisse memini: Oportebat, nos, dilectissime, Clericatus honore non abuti in superbiam. Ecce, inquiunt, in uno versiculo quanta mendacia. Primum *Agapitos* dilectus est, non dilectissimus: deinde *oii sei* existimatio dicitur, non superbia: non enim dixit *oidimanti*; sed *oii sei*, quorum alterum tumorem, alterum arbitrium sonat. Totumque, quod sequitur, Clericatus honore non abuti in superbiam, tuum est. Quid agis, o columen literarum, & nostrorum temporum

(a)

(a) Id est, articulos. (b) Ille indoctus affectator fidelis interpretationis. (c) Concute Cælum, concute terram.

(a) Aristarche, qui de universis Scriptori-
bus sententiam feras? Ergo frustra tanto
tempore studuimus, & sæpè manum fe-
rulæ subduximus. Egredientes de portu,
statim imegimus. Igitur, quia & errasse
humanum est, & confiteri errorem, pru-
dentis; tu quicumque reprehensor es, tu
me obsecro, emenda præceptor, & ver-
bum de verbo exprime. Debueras, inquit,
dicere: Oportebat enim, nos dilecte, non
existimatione Clericorum ferri. Hæc est
Plautina eloquentia, hic lepos Atticus,
& Musarum, ut dicunt eloquio compa-
randus. Completur in me tritum vulgi ser-
mone proverbium: Oleum perdit, & im-
pensas, qui bovem mittit ad ceroma. Hæc
non est illius culpa, cujus sub persona
alius agit tragædiam, sed (b) Ruffini, &
Melaniæ magistrorum ejus, qui illum mag-
na mercede nihil scire docuerunt. Nec
reprehendo in quolibet Christiano sermo-
nis imperitiam; atque utinam Socraticum
illud haberemus: Scio, quòd nescio; &
alterius Sapientis: (c) Te ipsam intellige.
Venerationi mihi semper fuit non verbo-
sa rusticitas, sed sancta simplicitas. Qui
in sermone imitari se dicit Apostolos, prius
imitetur virtutes in vita illorum. In
lo-

(a) Hic Aristarchus Homeri Rapsodias
relegit in ordinem: unde censores alieno-
rum operum Aristarchi dicuntur. (b) Al-
lusit ad colorem: mellam enim Græcè ni-
grum: & Ruffinus à colore dictus videtur.
(c) Chilenis dictum.

loquendo simplicitatem excusabit sanctimoniam magnitudo, & syllogismos Aristotelis, contortaque Chrysippi acumina resurgens mortuus confutabit. Cæterum ridiculum, si quis è nobis manens inter Cræsi opes, & Sardanapali delicias, de sola rusticitate se jactet: quasi omnes latrones, & diversorum criminum rei diferti sint; & cruentos gladios, Philosophorum voluminibus, ac non arborum truncis occulant. Excessi mensuram epistolæ, sed non excessi doloris modum. Num qui falsarius vocor, & inter muliercularum radios, & tetrina dilanior, contentus sum crimen abnuere, non referre. Unde arbitrio tuo cuncta permitto, ut legas ipsam epistolam, tam Græcam, quàm Latinam: & illico intelliges accusatorum meorum nenas, & probrosas querelas. Porro mihi sufficit amicum intruxisse charissimum, & in cellula latitantem diem tantum expectare judicii. Optoque, si fieri potest, & si adversarii sciverint, commentarios potius Scripturarum, quàm Demosthenis, & Tullii Philippicas tibi scribere.

* * *

HIERONYMUS

Marcella.

Argumentum Epistolæ.

Respondet iis, qui obtrectabant, quòd de Græcis, & Hebræis literis quadam jam recepta mutasset, immodicam in Hieronymo doctrinam calumniantes, quasi sola inscitia Christianum efficiat.

POST priorem epistolam, in qua de Hebræis verbis pauca perstrinxeram, ad me repente perlatum est, quosdam homunculos mihi studiosè detrahere, cur adversum auctoritatem veterum, & totius Mundi opinionem, aliqua in Evangeliiis emendare tentaverim. Quos ego, cum possem meo jure contemnere (asino quippe lyra superflue canit) tamen, nè nos superbiæ, ut facere solent, arguant, ita responsum habeant: Non adeò me hebetis fuisse cordis, & tam crasse rusticitatis (quam illi solam pro sanctitate habent, piscatorum se discipulos asserentes, quasi idcirco sancti sint, si nihil scierint) ut aliquid de Dominicis verbis, aut corrigendum putaverimus, aut non divinitus inspiratum. Sed Latinorum codicum vitiositatem, quæ ex diversitate librorum omnium comprobatur, ad Græcam originem, unde & ipsi translata non denegant, voluisse revocare.

Qui-

Quibus si displicet fontis unda purissimi, cœnolos rivulos bibant, & diligentiam, qua avium sylvas, & concharum gurgites norunt, in Scripturis legendis abjiciant; sintque in hac re tantum simplices, ut Christi verba existiment rusticana, in quibus per tanta jam sæcula tantorum ingenia sudaverunt, ut rationem verbi uniuscujusque magis opinati sint, quam expresserint. Apostolum arguant imperitiæ, qui ob multas literas insanire dicebatur. Scio te, cum ista legeris, rugare frontem, & libertatem meam rursus seminarium timere rixarum, ac meam, si fieri potest, os digito velle comprimere, nè audeam dicere, quæ alii facere non erubescunt. Rogo, quid à nobis liberè dictum est: Nunquid in lancibus Idola cælata descripsi? Nunquid inter epulas Christianas, virginalibus oculis baccarum, satyrorumque complexus innexui? Aut umquam aliquem amarior sermo pulsavit? Nunquid ex mendicis divites fieri doluimus? Nunquid reprehendi hæreditarias sepulturas? Unum miser locutus, quòd Virgines sæpius deberent cum mulieribus esse, quam cum masculis, totius oculos Urbis offendi, cunctorum digitis notor. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis, & factus sum eis in parabolam: & tu putas aliquid deinceps me locuturum? Verùm nè Flaccus de nobis rideat: *Amphora cœpit institui, currente rota, cur urceus exiit?* Revertimur ad nostros, bipe,

bipedes asellos, & illorum in aure buc-
cina magis, quàm cithara, concrepamus.
Illi legant, spe gaudentes, tempori ser-
vientes: nos legamus, spe gaudentes, Do-
mino servientes. Illi adversus Presbyte-
rum accusationem omnino putent reci-
piendam: nos legamus: Adversus Presby-
terum accusantem omnino nè receperis,
nisi sub duobus, aut tribus testibus: pec-
cantes autem coram omnibus argue. Il-
lis placeat humanus sermo, & omni ac-
ceptione dignus; nos cum Gracis, id est,
cum Apostolo, qui Græcè locutus est, er-
remus: Fidelis sermo, & omni acceptio-
ne dignus. Ad extremum illi gaudeant
Gallicis cantheriis: nos solutus vinculis,
& in Salvatoriis ministerium preparatus,
Zachariæ asellus ille delectet: qui post-
quàm Domino terga præbuit, cœpit Isaie
consonare vaticinio: Beatus, qui semi-
nat secus omnem aquam, ubi
bos, & asinus
calcant.

HIERONYMUS

Paulino.

Argumentum Epistolæ.

Ethnicorum sapientium, & Ecclesiasticorum exemplis provocat ad studium literarum, præcipuè sacrarum, & in his quantum sit difficultatis ostendit. Deinde ceu mundum quemdam Divina Scriptura exponit oculis, ac veluti per transfennam ostendit, quomòdo inflamet ad hujus studium, singulos ejus libros, Auctores, & argumenta, elogiis quibusdam breviter commendans.

FRater Ambrosius tua mihi munuscula perferens detulit & suavissimas literas, quæ à principio amicitiarum fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitie præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola, & palrans adulatio; sed Dei timor, & Divinarum Scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis, quosdam lustrasse Provincias, novos adiisse populos, maria transisse, ut eos, quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos Vates, sic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiae, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissime

riofissimè peragravit; ut, qui Athenis Magister erat, & potens, cujusque doctrinam Academię gymnasia personabant, fieret peregrinus, atque discipulus, malens aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. Denique, dum literas, quasi toto fugiens orbe persequitur, captus à Pyratibus, atque venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captivus, vinctus, & servus: tamen, quia Philosophus, major e mente se fuit. Ad Titum Livium, lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumque miraculum, ut tantam urbem ingressi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius, sive ille Magus (ut vulgus loquitur) sive Philosophus (ut Pythagorici tradunt) intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indię Regna penetravit, & ad extremum, latissimo Phison amne transmissio, pervenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantalii fonte potantem interpaucos discipulos, de natura, de motibus siderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per elamitas, Babylonios, Chaldaeos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reversus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam

videret in fabulo. Invenit ille vir ubique, quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de sæculi hominibus? Cùm Apostolus Paulus, vas electionis, & Magister Gentium, qui de conscientia tantum in se hospitis loquebatur: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur, Christus? Post Damasum, Arabiamque lustratam, ascenderit Jerosolymam, ut videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis, & ogdoadis, futurus Gentium Prædicator instruendus erat. Rursumque, post annos quatuordecim, assumpto Barnaba, & Tito, exposuerit Apostolis Evangelium, nè fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset, habet enim nescio quid latentis energix viva vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa fortiùs sonat. Unde & Æschines, cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, suspirans ait: Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem? Hæc non dico, quòd sit in me aliquid tale, quod vel possis, vel velis discere: sed quòd ardor tuus, ac discendi studium, etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & finè doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid quæras, consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiamsi artificis,

&

& plastæ cessent manus, tamen virtute totum est, quidquid esse potest. Paulus Apostolus ad pedes Gamalielis legem Moyse, & Prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis, postea diceret confidenter: Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & captivantes omnem intellectum, ad obediendum Christo, & subjugare parati cunctam inobedientiam. Ad Timotheum scribit ab infantia sacris literis eruditum, & hortatur ad studium lectionis, nè negligat gratiam, quæ data sit ei per impositionem manuum Presbyteri. Tito præcipit, ut inter cæteras virtutes Episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat Scripturarum. Obtinentem (inquit) eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere: sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruentibus non resistat. Aggæus Propheta, imò per Aggæum Dominus, interroga, ait, Sacerdotes legem. In tantum Sacerdotis officium est, interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi, seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimo octavo: Cantabiles

tabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione justi viri, cum cum David arbori vitæ, quæ est in Paradiso, compararet, inter cæteras virtutes, & hoc intulit: In lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis, Justos (ait) fulgere sicut stellas, & intelligentes (hoc est doctos) quasi firmamentum. Vides quantum inter se distent justa rusticitas, & docta justitia? Alii stellis, alii Cælo comparantur: quàmquam juxta Hebraicam veritatem, utrumque de eruditis possit intelligi; ita enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe, quia vas Legis, & Sanctarum Scripturarum armarium est. Pharisei stupent ad Doctrinam Domini, & mirantur in Petro, & Joanne quomodo legem sciant, cum literas non didicerint. Quidquid enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis Spiritus Sanctus suggerebat. Erant juxta quod scriptum est (a) *Theodidacti*. Duodecim annos Salvator impleverat, & in Templo senes de quæstionibus Legis interrogans magis docet, dum prudenter interrogat. Nisi fortè rusticum Petrum,

(a) id est dociles Deo,

trum, rusticum dicimus Joannem, quorum uterque dicere poterat: Etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ. Joannes rusticus, piscator indoctus? Et unde vox illa, obsecro: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum? *Logos* enim Græcè multa significat: nam & Verbum est, & ratio, & supputatio, & causa uniuscujusque rei, per quam sunt singula, quæ subsistunt. Quæ universa rectè intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam: & quàmquam stultitia prædicationis in Cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autem non sæculi hujus, nec Principum istius sæculi, qui destruuntur: sed loquitur Dei sapientiam in mysterio absconditam, quam prædestinavit Deus ante sæcula. Dei sapientia Christus est, Christus enim Dei virtus, & Dei sapientia. Hæc sapientia in mysterio abscondita est, de qua noni Psalmi titulus prenotatur, pro occultis filii, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi: & qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula. Prædestinatus autem, & præfiguratus in lege, & Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur Videntes, quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus est. Aperiebantur

Cœli Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela (inquit David) oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, & revelatione opus est, ut intelligatur, ac revelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septē sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti literas, ut legat, respondebit tibi: Non possum, signatus est enim. Quanti hodie putant, se nōsse literas, & tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille referaverit, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit? In Actibus Apostolorum sanctus Eunuchus imò vir (sic enim eum Scriptura cognominat) cū legeret Isaiam, interrogatus à Philippo: Putasne intelligis, quæ legis? Respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar interrim) nec sanctior sum hoc Eunuchō, nec studiosior: qui de Æthiopia, id est, de extremis Mundi finibus venit ad Templum, reliquit aulam regiam, & tantus amator Legis, Divinæque scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo sacras literas legeret: & tamen, cū librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, linguâ volveret, labiis personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Jesum, qui clausus latebat in litera. O mira doctoris virtus! Eadem horâ credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis, & sanctus factus est, ac de discipulo Magister: plus in deserto fonte Ec-

clesi,

clerici, quàm in aurato Synagogæ templo reperit. Hæc à me breviter perstricta sunt (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur) ut intelligeres, te in Scripturis Sanctis sinè prævio, & monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philosophis, Geometris, Dialecticis, Musicis, Astronomis, Astrologis, Medicis, quorum scientia mortalibus vel utilissima est, & in tres partes scinditur, scilicet, Decretum, Rationem, & Experientiam. Ad minores artes veniam, & quæ non tam linguâ, quàm manu administrantur. Agricola, cementarii, fabri metallorum, lignorumve cæsores, lanarii quòque, & fullores, & ceteri, qui variam suppellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore non possunt esse, quod cupiunt. Quod Medicorum est, pròmittunt Medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent, antequàm discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alii discunt (proh pudor!) à fœminis, quod viros doceant: & nè parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audaciâ, edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus,
qui

qui si fortè ad Scripturas Sanctas, post sæculares literas, venerint, & sermone composito aurem populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant; nec scire dignantur, quid Prophetæ, quid Apostoli senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homero centonas, & Virgiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sinè Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit:

*Jam redit & Virgo, redeunt Saturnia
Regna:*

Jam nova progenies Cœlo demittitur alto.

Et Patrem loquentem ad filium:

*Nate, mea vires, mea magna potentia
solus.*

Et pòst verba Salvatoris in Cruce:

*Talia perstabat memorans, fixusque ma-
nebat.*

Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores, imò (ut cum stomacho loquar) ne hoc quidem scire, quod nescias. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de natura Mundi, de exordio generis humani, de divisione terræ, de confusione linguarum, & descensione usque ad Ægyptum scribitur Hebræorum. Patet Exodus

duſ cum decem plagis, cum Decalogo, cum myſticis, Diviniſque præceptis. In promptu eſt Leviticus liber, in quo ſingula Sacriſicia, imò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leviticus ſpirant cœleſtia Sacramenta. Numeri verò, nonnè totius Arithmeticæ, & Prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionem myſteria continent? Deuteronomium quòque ſecunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nonnè ſic ea habet, quæ priora ſunt, ut tamen nova ſint omnia de veteribus? Hucusque Moyſes, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloria- tur. Job exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedestri ſermone finitur: omneſque leges Dialecticæ propoſitione, aſſumptione, confirmatione, con- cluſione determinat. Singula in eo verba plena ſunt ſenſibus. Et (ut de cæteris ſi- leam) reſurrectionem corporum ſic pro- phetat; ut nullus de ea vel manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio (inquit) quòd Re- demptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra reſurrecturus ſum: & ruruſ circumdabor pelle mea, & in carne mea vide- bo Deum. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius: reſpoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Ve- niam ad Jeſum Nave, typum Domini non ſolùm geſtis, ſed etiam nomine. Tranſit Jor- danem, hoſtium Regna ſubvertit, dividit

terram victori populo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ Cœlestisque Jerusalem spiritualia Regna describit. In duodecimo libro quot Principes populi, tot figuræ sunt. Ruth Moabitis Isaïæ explicat vaticinium, dicentis: Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ Sion. Samuel in Helimortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch, atque David, novi Sacerdotii, novique Imperii sacramenta testatur. Malachim, id est, Regum tertius, & quartus liber à Salomone, usque ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat, usque ad Osee, quod ductus est in Assyrios, Regnum Juda, & Regnum describit Israël. Si historiam respicias, verba simplicia sunt. Si in literis sensum latentem inspexeris, Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. Duodecim Prophetæ in unius voluminis angustia coarctati, multo aliud, quàm sonant in litera, præfigurant. Osee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joseph, Jesraël, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari. Joel filius Phatuel describit terram duodecim Tribuum, cruce, brucho, locusta, rubigine vastante corruptam, & post everisionem prioris populi, effusum iri Spiritum.

Sanc-

Sanctum super servos Dei, & ancillas, id est, super centum viginti credentium nomina, qui effundendus erat in cœnaculo Sion: qui centum viginti, ab uno usque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Psalterio mysticè continentur. Amos, pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor scelera Damasci, Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon, & Moab: & in septimo, octavoque gradu Judææ, & Israël? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in monte Samariæ, & ruituram domum majorem, minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum, vel adamantinum, & uncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram: non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Abdias, qui, interpretatur servus Domini, pertonat contra Edon, sanguinem, terrenumque hominem: fratris quoque Jacob semper æmulum hasta percutit spirituali. Jonas, columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, Mundum ad pœnitentiam revocat, & sub nomine Ninive salutem Gentibus nuntiat. Michæas de Morasthi, cohæres Christi, vastationem annuntiat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit judicis Israël. Nahum,

consolator orbis, inciepat civitatem sanguinum, & post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes euangelizantis, & annuntiantis pacem. Habacuch luctator fortis, & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitiorem, ut Christum in Cruce contempletur, & dicat: Operuit Cœlos gloria ejus, & laudis ejus plena est terra: splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus, ibi abscondita est fortitudo ejus. Sophonias, speculator, & arcanorum Domini cognitor, audit clamorem à porta piscium, & ejulatum à secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ: quia conticuit omnis populus Chanaam: desperierunt universi, qui involuti erant argento. Aggæus festivus, & latus, qui seminauit in lachrymis, ut in gaudio meteret, destructum Templum reedificat, Dominumque Patrem inducit loquentem: Adhuc enim modicum, & ego commovebo Cœlum, & Terram, & Mare, & aridam. Et movebo omnes Gentes, & veniet desideratus cunctis Gentibus. Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Jesum vestibis sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum, cum totidem lucernis, quot oculis, duas quoque olivas à sinistris lampadis cernit, & dextris; ut post equos varios, & rufos, & albos, & nigros, dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jerusalem, pauperem Regem vaticinetur, & prædicet, sedentem su.

super pullum filium asinæ subjugalis. Malachias apertè , & in fine omnium Prophetarum , de adjectione Israël , & vocatione Gentium : Non est mihi (ait) voluntas in vobis , dicit Dominus exercituum , & munus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim Solis, usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus : & in omni loco sacrificatur , & offertur nomini meo oblatio munda. Isaiam , Jeremiam , Ezechielem , & Danielelem, quis possit vel intelligere, vel exponere ? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere ; sed Evangelium. Secundus virgam nuceam, & ollam succensam à facie Aquilonis , & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diversis metris nectit alphabetum. Tertius principia , & finem tantis habet obscuritatibus involuta , ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneleos ante annos triginta non legantur. Quartus verò , qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conscius , & totius Mundi Philohistor, lapidem præscissum de monte sinè manibus , & Regna omnia subvertentem claro sermone pronuntiat. David , Simonides noster , Prindarus , & Alcæus, Flaccus quòque Catullus , & Serenus, Christum lyra personat , & in decachordo psalterio ab inferis excitat resurgentem. Salomôn , pacificus , & amabilis Domini , mores corrigit , naturam docet , Ecclesiam jungit , & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit

epithalamium. Esther in Ecclesię typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in posteros. Paralipomenon liber, id est, instrumenti veteris epitome, tantus, ac talis est, ut absque illo, si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, se ipsum irrideat. Per singula quippe nomina juncturasque verborum, & prætermissæ in Regnum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones. Esdras, & Neemias, adjutor videlicet, & consolator à Domino, in unum volumen coarctantur: instaurant templum, muros extruunt civitatis, omnisque illa turba populi redeuntis in Patriam, & descriptio Sacerdotum, Levitarum, Israëlitis, profelytorum, ac per singulas familias murorum, ac currium opera divisa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla.

Cernis, me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolę; & tamen non impleſſe, quod volui. Audivimus tantum, quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Cæterum Socraticum illud impletur in nobis: Hoc tantum scio, quod nescio. Tangam & novum breviter Testamentum. Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati

lati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata, & ubique volitantia. Tenent se mutuò, sibi que perplexi sunt, & quasi rota in rota volvuntur, & pergunt, quocumque eos flatus Sancti Spiritus perduxerit. Paulus Apostolus ad septem Ecclesias scribit: octava enim ad Hebræos à ple-
risque extra numerum ponitur. Timotheum instruit, ac Titum, Philemonem pro
(a) fugitivo famulo deprecatur: super quo tacere melius puto, quàm pauca scribere. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videtur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere. Sed, si noverimus, scriptorem eorum, Lucam esse medicum, cujus laus est in Euangelio, animadvertemus, pariter omnia verba illius animæ languentis esse medicinam. Petrus, Jacobus, Joannes, & Judas Apostoli, septem epistolas ediderunt, tam mysticas, quàm succinctas, & breves pariter, & longas; breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat. Apocalypsis Joannis tot habet Sacramenta, quot verba. Parum dixi pro merito voluminis. Laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater charissime, inter hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil querere. Nonnè tibi videtur jam hic in terris Regni Cœlestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verbo-

N 3

rum:

(a) *Pro Onesimo.*

rum: quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, & in una, eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, ut hæc me nôsse pollicear, & eorum fructus in terra capere, quorum radices in Cœlo fixæ sunt: sed velle fateor. Sediti me præfero, Magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens invenit. Discamus in terris, quorum nobis scientia perseveret in Cœlo. Obviis te manibus excipiam: & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæsiêris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui literarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum, contemptum sæculi, fidem amicitiae, amorem Christi. Nam prudentiam, & eloquii venustatem, etiam absque illo ipsa epistola præferebat. Festina, quæso te, & hærentis in salo naviculæ funem magis præcide, quàm solve. Nemo renunciaturus sæculo, bene potest vendere, quæ contempsit, ut venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est: Avaro tam deest quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus Mundus divitiarum est: infidelis etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquàm nihil habentes, & omnia possidentes. Victus, & vestitus divitiæ Christianorum sunt. Si habes in potestate

rem tuam, vende: si non habes projice: Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet, nisi tu semper recraftinans, & diem de die trahens, cautè, & pedetentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus, unde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui se ipsum obtulit. Apostoli navem tantum, & retia reliquerunt. Vidua duo æra misit in gazophylacium, & præfertur Cræsi divitiis. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

HIERONYMUS

D E

VITA PAULI EREMITÆ.

Argumentum Epistolæ.

De ortu, vita, & obitu Pauli, primi, ut putant, Eremitæ, & quomodo fuerit sepultus à D. Antonio Monacho: tanta erat in exemplaribus varietas, ut appareat, Hieronymum sæpius idem argumentum aliis tractasse verbis, aut aliam exercenda copia causâ hoc fecisse. Videtur & hoc Hieronymus exercitandi ingenii causâ luisse.

INter multos sæpè dubitatum est, à quo potissimum Monachorû eremus habitari cœpta sit. Quidâ enim, altiùs repetêtes, à

Beato Elia, & Joanne sumpsere principium: quorum & Elias plùs nobis videtur Prophetà fuisse, quàm Monachus; & Joannes antè prophetare cœpisse, quàm natus est. Alii autem (in quam opinionem vulgus omne consentit) asserunt, Antonium hujus propositi fuisse caput: quod ex parte verum est: non enim tam ipse ante omnes fuit, quàm ab eo omnium incitata sunt studia. Amathas verò, & Macarius, discipuli Antonii, quorum superior Magistri corpus sepelivit, etiam nunc affirmant, Paulum quemdam Thebæum principem istius rei fuisse: quod non tam nomine, quàm opinione nos quòque comprobamus. Nonnulli & hæc, & alia, prout voluntas tulit, jaçtitant: subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem fuisse; & multa, quæ persequi otiosum est, incredibilia fingentes. Quorum, quia impudens mendacium fuit, nè refellenda quidem sententia videtur. Igitur, quia de Antonio tam Græco, quàm Romano stylo diligenter traditum est, pauca de Pauli principio, & fine scribere disposui, magis quia res omissa fuit, quàm fretus ingenio. Quomodò autem in media ætate vixerit, & quas Satanæ pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur. Sub Decio, & Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagine, fœlici cruore damnati sunt, multas apud Ægyptum, & Thebaidam Ecclesias tempestas lava populata est. Voti
tunc

tunc Christianis erat , pro Christi nomine gladio percuti. Verum hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens , animas cupiebat jugulare, non corpora. Et ut ipse, qui ab eo passus est , Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi. Cujus ut crudelitas notior fiat, duo memoriarum causâ exempla subjecimus. Perseverantem igitur in fide Martyrem, & inter equuleos, laminaeque victorem, jussit melle perungi, & sub ardentissimo Sole, ligatis manibus post tergum resupinari : scilicet, ut muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagine ante superâisset. Alium juvenili ætate florentem, in amœnissimos hortulos præcepit abduci: ibique inter lilia candentia, & rubentes rosas, cum leni juxta murmure aquarum serperet rivus, & molli sibilo arborum folia ventus perstringeret, super extractum plumis lectum resupinari: & nè se inde posset excutere, blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quò, cum, recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cœpit delicatis stringere colla complexibus: & quod dictu quòque scelus est, manibus attrectare virilia, ut corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superjaceret. Quid ageret miles Christi, & quò se verteret, nesciebat: quem tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem cœlitus inspiratus, præcisam morfu linguam in osculantis se faciem expuit, ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superavit. Per idem ergo tempus, quo talia

gerebantur, apud inferiorem Thebaidam, cum sorore jam viro tradita, post mortem amborum Parentum, in hereditate locupleti Paulus relictus est annorum circiter quindecim, literis tam Græcis, quam Ægyptiacis apprimè eruditus, mansueti animi, Deum valdè amans. Et cum persecutionis procella detoneret, in villam remotiorem, & secretiorem secessit. Verùm (a) *quid nō mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?* Sororis maritus cœpit prodere vel-
le, quem celare debuerat. Non illum uxoris lachrymæ, non communio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus à scelere revocavit. Ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod ubi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens, dum persecutionis finem præstolatur, necessitatem in voluntatem vertit: ac paulatim progrediens, rursusque subsistens, atque hoc idem sæpius faciens, tandem reperit saxeam montem, ad cuius radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur. Quo remoto (ut est cupiditas hominum occulta cognoscere) avidiùs explorans, animadvertit intùs grande vestibulum, quod aperto desuper Cœlo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens, cuius rivum tantummodò foràs erumpentem, statim modico foramine, eadem, quæ generat, aquas terra sorbebat. Erant prætereà

reâ per exesum montem haud pauca
 habitacula, in quibus scabræ jam incudes,
 & mallei, quibus pecuniæ olim signatæ
 visebantur. Hunc locum Ægyptiorum
 literæ ferunt furtivæ monetæ officinam fuisse,
 ea tempestate, qua Cleopatraræ junctus
 est Antonius. Igitur adamoto (quasi quod
 à Deo sibi offerretur) habitaculo, om-
 nem ibidem in orationibus, & solitudi-
 ne duxit ætatem: cibum, & vestimen-
 tum ei palma præbebat. Quod nè cui im-
 possibile videatur, Jesum testor, & sanc-
 tos Angelos ejus in ea eremi parte, quæ
 juxta Syriam Saracenis jungitur, vidisse
 me Monachos, de quibus unus per tri-
 ginta annos clausus, hordeaceo pane, &
 lutulentâ aqua vixit: alter in cisterna ve-
 teri (quam gentili sermone Syri cubam
 vocant) quinque caricis per singulos dies
 sustentabatur. Hæc igitur incredibilia esse
 videbuntur his, qui non crediderint: quia
 omnia possible sunt credentibus. Sed, ut
 ad id redeam, unde digressus sum, cum
 jam centum & tredecim annos Beatus
 Paulus vitam Cœlestem ageret in ter-
 ris, & nonagenarius in alia solitudine
 Antonius moraretur (ut ipse afferere sole-
 bat) hæc in mentem ejus cogitatio incidit,
 nullum ultra se perfectum Monachum in
 eremo confedissee. At illi per noctem quies-
 centi revelatum est, esse alium ulterius mul-
 to se meliorem, ad quem visendum debe-
 ret proficisci. Illicò, erumpente luce vene-
 rabilis senex infirmos artus baculo regente
 sus-

sustentans, cœpit ire velle, quò nesciebat. Et jam media dies, coquente de super Sole, fervebat: nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quòd servum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtum, cui opinio Poëtarum Hippocentauro vocabulum indidit. Quo viso, salutaris impressione signi armat frontem, & Heustu, inquit, quamam in parte hîc servus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potiùs verba, quàm proloquens, inter horrentia ora senis blandum quæsivit alloquium, & dextrę protensione manus cupitum indicat iter: & sic patentes campos volucris transmittens fuga, ex oculis mirantis evanuit. Verùm hæc utrùm Diabolus ad terrendum cum simulaverit, an (ut solet) eremus monstruosorum animalium ferax, istam quòque gignat bestiam, incertum habemus. Stupens itaque Antonius, & de eo, quod viderat, secum volvens, ulterius progreditur. Nec mora inter saxosam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cujus extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat. Infractusque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei, & loricam spei, ut bonus præliator, arripuit. Nihilominus memoratum animal, palmarum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obsides, afferebat. Quo cognito, gradum prestat Antonius, & quisnam esset

interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & unus ex accolis eremi, quos vario delusa errore Gentilitas, Faunos, Satyrosque, & Incubos vocans, colit. Legatione fungor gregis mei: precamur, ut pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute Mundi venisse cognovimus, & in universam terram exiit sonus ejus. Talia eo loquente, longævus viator ubertim faciem lachrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat. Gaudebat quippe de Christi gloria, & de interitu Satanæ: simulque admirans, quòd ejus posset intelligere sermonem, & baculo humum percutiens, aiebat: Væ tibi, Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris: væ tibi, civitas meretrix, in quam totius orbis Dæmonia confluxere! Quid nunc dictura es? Bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleverat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc, nè cuiquam ob incredulitatem scrupulum moveat, sub Rege Constantino, universo Mundo teste, defenditur: nam Alexandriam istiusmodi homo vivus perductus, magnum populo spectaculum præbuit; & postea cadaver exanime, nè calore æstatis dissiparetur, sale infuso, Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, allatum est. Sed ut propositum persequar, Antonius cœptam Regionem pergebat, ferarum tantum, & bubalorum vestigia intuens; & eremi latam vastitatem. Quid ageret, quò

verteret gradum nesciebat. Jam altera effluerat dies: restabat unum, ut deferi se à Christo non posse confideret. Pernox secundas in oratione exegit tenebras, & dubia adhuc luce, procul intuetur lupam, sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere. Quam secutus oculis, & juxta speluncam, cum fera abiisset, accedens, intro cœpit aspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum. Verum, ut Scriptura ait, perfecta dilectio foras mittit timorem: suspensio gradu, & anhelitu temperato, callidus explorator ingressus, ac paulatim progrediens, sapiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cœcæ noctis horrorem procul lumen intuitus, dum avidius properat, offenso in lapidem pede, strepitum concitavit: post cujus ionitum, beatus Paulus, ostium, quod patebat, occludens, serà obfirmavit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, usque ad sextam, & eo amplius, horam, aditum precabatur, dicens: Qui sim, unde, vel cur venerim, nōsti. Scio me non mereri conspectum tuum: tamen, nisi videro, non recedam. Qui bestias recipis, hominem cur repellis? Quæsiui, & inveni: pulso, ut aperiatur. Quod si non impetro, hic moriar ante postes tuos: certè sepelies vel meum cadaver, (a) Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Ad quem responsum paucis ita reddidit heros: Nemo sic petit, ut mine-

tur: nemo cum lachrymis injuriam, vel calumniam facit. Miraris, si non recipiam, cum moriturus adveneris? Sic aridens Paulus patefecit ingressum. Quod aperto, dum in mutuos miscentur amplexus propriis se salutavere nominibus: gratiæ Domino in commune referuntur. Et post sanctum osculum, residens Paulus cum Antonio, ita exorsus est: En, quem tanto labore quæsisti, putridis senectutis membris operit inculta canities. En vides hominem, pulverem mox futurum. Verum, quia charitas omnia sustinet, narra mihi, quæso, quomodo se habeat humanum genus: an in antiquis urbibus nova testia confurgant: quo Mundus regatur imperio: an supersint aliqui, qui Dæmonum errore rapiantur. Inter has sermocinationes suspiciunt alitem corvum in ramo arboris confedissee, qui inde leniter subvolans, intergrum panem ante mirantium ora deposuit. Post cujus abscessum: Eia (inquit Paulus) Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta jam anni sunt, quòd accipio dimidii semper panis fragmentum: verum adventum tuum militibus suis Christus duplicavit annonam. Igitur, Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei marginem fontis uterque confedit. Hic verò, quis frangeret panem oborta contentio, penè diem duxit in vespèrum. Paulus more cogebat hospitii: Antonius jure refellebat ætatis. Tandem consilium fuit, ut apprehenso è regione pane, dum

ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte prono ore libaverunt : & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transgere vigiliis. Cùmque jam esset terræ redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic locutus est : Olim te, frater, in istis Regionibus habitare sciebam : olim te conservum meum mihi promiserat Deus. Sed quia jam dormitionis meæ tempus advenit, & quod semper cupiebam, dissolvi, & esse cum Christo, peracto cursu, superest mihi corona justitiæ : tu missus es à Domino, qui humo corpusculum meum tegas, imò terræ terram reddas. His Antonius auditis : flens, & gemens, nè se desereret, atque ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille : Non debes (inquit) quærere, quæ tua sunt, sed quæ aliena : expedit quidem tibi, sarcina carnis abjecta, Agnum sequi ; sed & cæteris expedit fratribus, ut tuo adhuc instituantur exemplo. Quamobrem, quæso, perge, nisi molestum est, & pallium, quod tibi Athanasius Episcopus dedit, ad involvendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogavit, non quòd magnoperè curaret, utrum tectum putresceret cadaver, an nudum : quippe qui tanto temporis spatio contextis palmarum foliis vestiebatur : sed, ut à se recedenti mœror suæ mortis levaretur. Stupefactus ergo Antonius, quod de Athanasio, & pallio ejus audierat ; quasi Christum in Paulo videns,

dens, & in pectore ejus Deum venerans, ultra respondere nihil ausus est: sed cum silentio lachrymans, osculatis ejus oculis, manibusque, ad Monasterium, quod postea à Saracenis occupatum est, regrediebatur. Neque verò gressus sequebantur animum: sed quàmvis corpus inane jejuniis, seniles etiam anni fregerant: tamen animo vincebat ætatem. Tandem fatigatus, & anhelus, ad habitaculum suum, confecto itinere, pervenit. Cui cum duo discipuli, qui ei longo jam tempore ministrare consueverant, occurrissent, dicentes: Ubi tamdiu moratus es, Pater? Respondit: Væ mihi peccatori, qui falsi Monachi nomen fero! Vidi Eliam, vidi Joannem in deserto, & verè vidi Paulum in Paradiso. Et sic ore compresso, & manu verberans pectus, ex cellula pallium protulit. Rogantibusque discipulis, ut plenius, quidnam rei esset, exponeret, ait, tempus tacendi, & tempus loquendi. Tunc egressus foras, & ne modicum quidem cibi sumens, per viam, qua venerat, regressus est, illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis, ac mente contemplans. Timebat enim, quod evenit, nè, se absente, Christo debitum spiritum redderet. Cumque jam dies alia illuxisset, & trium horarum spatio viam remeavisset, vidit inter Angelorum catervas, inter Prophetarum, & Apostolorum choros, niveo candore Paulum fulgentem in sublime conscendere. Et statim in faciem suam procidens, sabulum capiti su-

superjaciebat : ploransque , & ejulans agebat : Cur me , Paule , dimittis ? Cur in salutatus abis ? Tam tardè notus , tam citò recedis ? Referebat postea beatus Antonius , tanta se velocitate , quod reliquum erat viæ cucurrisse , ut instar avi pervolasset . Nec immeritò : nam introgressus speluncam , vidit genibus complicatis , erecta cervice , extensisque in altum manibus , corpus examine . Ac primùm & ipse , vivere eum credens , pariter orabat . Postquàm verò nulla , ut solebat , suspiria precantis audivit , in flebile osculum ruens , intellexit , quòd etiam cadaver Sancti Deum (cui omnia vivunt) officioso gestu precabatur . Igitur obvoluto , & prolato foràs corpore , hymnos quòque , & psalmos de Christiana traditione decantans , contristabatur Antonius , quòd sarculum , quo terram foderet , non haberet : fluctuansque vario mentis æstu , & secum multa reputans , dicebat : Si ad Monasterium revertar , tridui iter est : si hìc maneam , nihil ultrà proficiam . Moriar ergo , ut dignum est , & juxta bellatorem tuum , Christe , ruens , extremum halitum fundam . Talia eo animo volvente , ecce duo leones ex interioris eremi parte currentes , volantibus per colla jubis , ferebantur : quibus aspectis primò exhorruit : rursusque ad Deum referens mentem , quasi columbas videret , mansit intrepidus . Et illi quidem directo cursu ad cadaver beati senis subliterunt , adulantibusque caudis circa ejus

pedes accubuerunt, fremitu ingenti rugientes, prorsus ut intelligeret eos plangere, quo modo poterant. Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes, unius hominis capacem locum foderunt: ac statim, quasi mercedem pro opere postulantes, cum motu aurium, cervice dejecta, ad Antonium perrexerunt, manus ejus, pedesque lingentes. At ille animadvertit, benedictionem eos à se precari. Nec mora, in laudationem Christi effusus, quòd muta quòque animalia Deum esse sentirent, ait: Domine, sinè cujus nutu nec folium arboris defluit, nec unus passerum ad terram cadit, da illis sicut tu scis. Et manu annuens eis, ut abirent, imperavit. Cùmque illi recessissent, sancti corporis onere seniles curvavit humeros, & deposito eo in fossam, desuper humum congregans, tumulum ex more composuit. Postquàm autem alia dies illuxit, nè quid plus hæres ex intestati bonis non possideret, tunicam ejus sibi vindicavit, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse sibi contexuerat. Ac sic ad Monasterium reversus, discipulis cuncta ex ordine replicavit: diebusque solemnibus, Paschæ, & Pentecostes, semper Pauli tunica vestitus est. Libet in fine opusculi eos interrogare, qui sua patrimonia ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui uno filo villarum insuunt pretia: huic seni nudo quid umquam defuit?

Vos gemmâ bibitis : ille naturæ concavis
 manibus satisfecit. Vos in tunicis aurum
 textis : ille ne vilissimum quidem indu-
 mentum habuit mancipii vestri. Sed è
 contrario illi quidem pauperculo paradisi
 patet : vos auratos gehenna suscipiet.
 Ille vestem Christi, nudus licet, tamen ser-
 vavit : vos vestiti sericis indumentum
 Christi perdidistis. Paulus vilissimo pul-
 vere coopertus jacet, resurrecturus in
 gloriam : vos operosa saxis sepulchra
 premunt, cum vestris opibus arduos. Par-
 cite, quæso, vobis : parcite saltèm divi-
 tiis, quas amatis. Cur & mortuos vestros
 auratis obvolvitis vestibus ? Cur ambitio
 inter luctus, lachrymasque non cessat ? An
 cadavera divitum nisi in serico putresce-
 re nesciunt ? Obsecro, quicumque hæc
 legis, ut Hieronymi peccatoris memine-
 ris : cui si Dominus optionem daret, mul-
 tò magis eligeret tunicam Pauli

cum meritis ejus, quàm

Regum purpuram

cum pœnis

suis.

HIERONYMUS

Paulino Antiochenæ urbis Episcopo.

Argumentum Epistolæ.

Purgatoria est hæc epistola, quod non scribas exactius.

VOce me provocas ad scribendum, ter-
res eloquentiâ, & in epistolari sty-
lo propè Tullium repræsentas. Quod
quereris, me parvas, & incomptas liti-
culas mittere, non venit de incuria, sed
de timore tui: nè verbosius ad te lo-
quens, plura reprehendenda transmittam.
Et navigandi tempore tot à me simul
epistolæ flagitantur, ut, si cuncta ad sin-
gulos velim scribere, occurrere nequeam.
Unde accidit, ut amissa compositione
verborum, & scribentium sollicitudine,
dictem, quidquid in buccam venerit, &
amicum te tantum meorum dictorum,
non iudicem, considerem. Et scis ipse,
non bene fieri, quod occupato animo
fiat. Pileolum texturâ breve, chari-
tate latissimum, senili capiti
confovendo, libenter ac-
cepi, & munere, &
muneris Au-
thore læ-
tatus.

HIERONYMUS

Desiderio.

Argumentum Epistolæ.

Desiderium, & Serenillam sororem, à quibus literas acceperat, ex nominum etymologia ducto initio, commendat & quòd ad sancta loca, suum implentes propositum, accedant, hortatur: & cur suorum operum interea nihil illis mittat, rationem reddit.

L Ecto sermone dignationis tuæ, quem mihi non opinanti tua benevolentia tribuit, gavisus quidem sum testimonio honesti, & eloquentis viri: sed in memet reversus, satis dolui, indignum tantis laudibus, atque præconio opprimi me potius, quàm levare. Scis enim, dogma nostrum humilitatis tenere vexillum, & per ima gradientes ad summa nos scandere. Quotus igitur ego, vel quantus sum, ut eruditæ vocis merear testimonium? Ut mihi ab eo palma eloquentiæ deferatur, qui, scribendo disertissimè, deterruit, nè scriberem? Verùm tamen audendum est, ut Charitas, quæ non quærit, quæ sua sunt, sed quæ proximi, reddat salutationis officia, quoniam locum implere non valet præceptoris. Gratulor tibi, & sanctæ, atque venerabili sorori tuæ Serenillæ, quæ (a) ferony-
mos,

(a) Id est, ferens nomen sibi conveniens.

vos, calcatis fluctibus sæculi, ad Christi tranquilla pervenit: quàmquam hoc nominis vaticinio in te prædestinatum sit. Legimus enim, sanctum quòque Daniele appellatum desideriorum virum, & amicum Dei, quia mysteria ejus scire desideravit. Itaque quod venerabilis Paula me est deprecata, ut facerem, sponte facio: hortorque vos, & precor per Domini charitatem, ut nobis vestros tribuatis aspectus, & per occasionem sanctorum locorum tanto nos detetis munere: Certè, si consortia nostra displicuerint, adorasse ubi steterunt pedes Domini, pars fidei est, & quasi recentia nativitatis, & Crucis, ac passionis vidisse vestigia. Opusculorum meorum, quia plurima evolaverunt de nidulo suo, & temerario editionis honore vulgata sunt, nihil misi, nè eadem forsitan mitterem, quæ habebas. Quòd si exemplaria libuerit mutuari, vel à Sancta Marcella, quæ manet in Aventino, vel à Lot temporis nostri, Domnionè, viro Sanctissimo, accipere poteris. Ego autem, operiens præsentiam tuam, aut totum tibi dabo, cum adfueris, aut, si hoc aliquæ impedierint difficultates, quæcumque præceperis, libens mittam. Scripsi librum de illustribus viris, ab Apostolis, usque ad nostram ætatem, imitatus Tranquillum, Græcumque Apollonium: & post catalogum plurimorum, me quòque in calce voluminis, quasi abortivum, & minimum omnium Christianorum, posui: ubi mihi necesse fuit, usque ad decimum

quar-

quartum annum Theodosii Principis, quæ scripserim, breviter annotare. Quem librum cum à supradictis sumpseris, quidquid de indice minus habueris, paulatim scribi faciam, si volueris.

HIERONYMUS

De vita Malchi Captivi Monachi.

Argumentum Epistolæ.

Malchi, ex Maronia Syria vico orti, vitam, & captivitatem describit: ut post solitarium, & celebrem Monachum, alium oppressum, & exagitatum ante oculos lectoribus ponat.

Qui navali prælio dimicaturi sunt, antè in portu, & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus, & uncas præparant, dispositumque per tabulata Militem, pendente gradu, & labente vestigio, stare firmiter consuecunt: ut quod in simulachro pugne didicerint, in vero certamine non perhorrescant. Ita & ego, qui diu tacui (silere quippe me facit, cui meus sermo supplicium est) prius exerceri cupio in parvo opere, & veluti quamdam rubiginem linguæ abstergere, ut venire possim ad latiore historiam. Scribere enim disposui (si tamen vitam Dominus dederit, & si vituperatores mei saltèm fugientem me, & inclusum per-

prosequi desiêrint) ab adventu Salvatoris, usque ad nostram ætatem, id est, ab Apostolis, usque ad nostri temporis faciem, quomodò, & per quos Christi Ecclesia nata sit, & adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit: & postquam ad Christianos Principes venit potentiâ quidem, & divitiis major; sed virtutibus minor facta sit. Verùm hæc aliàs: nunc, quod imminet, explicemus. Maronia triginta fermè millibus ab Antiochia urbe Syriæ, haud grandis ad Orientem distat viculus. Hic post multos vel Dominos, vel Patronos, dum ego adolescentulus morarer in Syria, ad Papæ Evagrii necessarij mei possessionem devolutus est: quem idcirco nominavi, ut ostenderem, unde nôssem, quod scripturus sum. Erat igitur illic quidam senex nomine Malchus, quem nos Latine Regem possumus dicere, Syrus natione, & lingua: anus quòque in ejus contubernio, valdè decrepita, & jam morti proxima videbatur: tam studiosè ambo Religiosi, & sic Ecclesiæ limen terentes, ut Zachariam, & Elizabeth de Evangelio crederes, nisi quòd Joannes in medio non erat. De his cùm curiosè ab accolis quærerem, quænam esset eorum copula, matrimonij, sanguinis, an spiritus: omnes voce consona Sanctos, & Deo placitos, & mira nescio quæ respondebant. Quæ cupiditate illectus, adortus sum hominem, & curiosius sciscitatus rerum fidem, hæc ab eo accepi. Ego, inquit, mi nate, Marionaci agelli colonus, solus Parentibus sui. Qui

tum me, quasi stirpem generis sui, & hæredem familiæ suæ, ad nuptias cogerent, Monachum potius me velle esse respondi. Quantis Pater minis, quantis Mater blanditiis persecuti sint, ut pudicitiam proderem, hæc res sola indicio est, quod & domum, & Parentes fugi. Et quia ad Orientem ire non poteram propter vicinam Perfidem, & Romanorum militum custodiam, ad Occidentem verti pedes, pauxillulum nescio quid portans viatici, quod me ab inopia tantum defenseret. Quid multa? Pervenì tandem ad eremum Chalcidos, quæ inter Immam, & Essam magis ad austrum sita est. Ibi reperitis Monachis, eorum me magisterio tradidi, manuum labore victum quæritans, lasciviamque carnis refrænans jejuniis. Post multos annos incidit mihi desiderium, ut ad patriam pergerem: ut dum adhuc viveret Mater (jam enim Patrem mortuum audieram) solarer viduitatem ejus: & exinde venundata possessiuncula, partem erogarem pauperibus, partem Monasterio constituerem, (quid erubesco confiteri infidelitatem meam?) partem in sumptuum meorum solatia reservarem. Clamare cepit Abbas meus, Diaboli esse tentationem, & sub honestæ rei occasione latere antiqui hostis insidias. Hoc esse, reverti canem ad vomitum suum: sic multos Monachorum esse deceptos: nusquam Diabolum aperta fronte se prodere. Proponebat mihi exempla de Scripturis plurima: inter quæ illud, quod initio Adam quòque, &

Evam

Etiam spe divinitatis supplantaverit. Et
 cum persuadere non posset, provolutis
 genibus obsecrabat, nè se desererem, nec
 me perderem: nec aratrum tenens, post
 tergum respicerem. Væ misero mihi: vici
 monitorem pessimâ victoriâ, putans, illum
 non meam salutem, sed suum solatium
 quærere. Prosecutus ergo me de Monaste-
 rio, quasi funus efferret, & ad extremum
 vale dicens: Video, ait, te, fili, Satanae
 cauterio notatum: non quæro causas, ex-
 cusationes non recipio. Ovis, quæ de ovili
 egreditur, lupi statim moribus patet. De
 Beria ad Essam pergentibus vicina est pu-
 blico itineri solitudo, per quam Saraceni
 incertis sedibus huc, atque illuc semper
 vagantur. Quæ suspicio frequentiam in il-
 lis locis viatorum congregat, ut immi-
 nens periculum auxilio mutuo decline-
 tur. Erant in comitatu meo viri, fœmi-
 nae, senes, juvenes, parvuli, numero
 circiter septuaginta. Et ecce subito equo-
 rum, camelorumque sessorum Ismaelitæ
 irrunnt, crinitis, vittatisque capitibus,
 ac seminudo corpore, pallia, & latas ca-
 ligas trahentes, pendebant ex humero
 pharetræ, laxos arcus vibrantes, hastilia
 longa portabant: non enim ad pugnan-
 dum; sed ad prædam venerant. Rapi-
 mur, dispergimur, in diversa trahimur.
 Ego enim longo postliminio hæredita-
 rius possessor, & serô mei consilii per-
 nitens, cum altera muliercula in unius
 heri servitutem sortitus venio. Ducimur,

imò portamur sublimes in camelis, & per vastam eremum, semper ruinam timentes, hæremus potius, quàm sedemus. Carnes semicrudæ cibus, & lac camelorū potus erat. Tandem, grandi amne transmissō, pervenimus ad interiorem solitudinem, ubi dominam, liberosque ex more gentis adorare iussi, cervices flectimus. Hic, quasi clausus carcere, mutato habitu, id est, nudus ambulare disco: nam aëris quòque intemperies, nihil aliud, præter pudenda, velari patiebatur. Traduntur mihi pascendæ oves: & in malorum comparatione hoc fruor solatio, quòd dominos meos, & confervos rariùs video. Videbar mihi aliquid habere Sancti Jacob: recordabar Moyfi: qui & ipsi in eremo quondam fuere pastores. Vescabar recenti caseo, & lacte: orabam jugiter: canebam Psalmos, quos in Monasterio didiceram: delectabat me captivitas mea. Agebam Dei iudicio gratias, quòd Monachum, quem in patria fueram perditurus, in eremo inveneram. O nihil unquam tutum apud Diabolum! O multiplices, & ineffabiles ejus insidiæ! Sic quòque latentem me invenit invidia. Dominus videns, gregem suum crescere, nihilque in me deprehendens fraudulentiae (sciebam enim, Apostolum præcepisse, dominis sic, quasi Deo, fideliter serviendum) & volens me remunerari, quo fidum sibi magis faceret, tradidit mihi illam conservam meam, aliquando captivam. Et, cum ego refutarem, diceremque, me Christianum, nec

li.

licere mihi uxorem viventis mariti accipere (siquidem captus nobiscum vir ejus, ab alio Domino fuerat abductus) rursus ferus ille, & implacabilis, in furorem versus, evaginato me cœpit petere gladio: & nisi confestim brachia tendens mulierem præoccupassem, illicò fudisset sanguinem. Jam igitur venerat tenebrosior solito, & mihi nimium matura nox. Duco in speluncam semirutam novam conjugem, & pronubante nobis mœstitia, uterque detestamur alterum, nec fatemur. Tunc verè sensi captivitatem meam, postratusque humi Monachum cœpi plangere, quem perdebam, dicens: Huccine miser servatus sum? Ad hoc me mea scelera perduxerunt, ut, incanescente jam capite, virgo maritus fierem? Quid prodest Parentes, patriam, rem familiarem contempsisse pro Domino, si hoc facio, quod nè facerem, illa contempsi? Nisi quòd fortè propterea hæc sustineo, quia patriam desideravi. Quid agimus, anima? Perimus, an vicimus? Expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur? Verte in te gladium: tua magis mors timenda est, quam corporis: habet & servata pudicitia suum martyrium: jaceat insepultus Christi testis in eremo: ipse mihi ero persecutor, & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quòque micantem gladium, & acumine contra me verso: Vale, inquam, infelix mulier: habeto me martyrem potius, quam maritum. Tunc illa pedibus meis provoluta,

precor te, inquit, per Jesum Christum, & per hujus horæ necessitatem adjuro, ne effundas sanguinem tuum in crimen meum: vel, si mori placet, in me primum verte mucronem: sic nobis potius jungamur. Etiam si vir meus ad me rediret, servarem castitatem, quam me captivitas docuit, vel interirem potius, quàm perderem. Cur moreris, nè mihi jungaris? Ego moverer, si mihi jungi velles. Habeto me conjugem pudicitiae, & magis animæ copulam amato, quàm corporis. Sperent Domini maritum, Christus noverit fratrem. Facile suadebimus nuptias, cum nos viderint sic amare. Fateor, inquit, obstupui: & admiratus virtutem scæminæ, conjugem plus amavi: nunquàm tamen illius nudum corpus intuitus sum: nunquàm ejus carnem attigi, timens in pace perdere, quod in prælio servaveram. Transeunt in tali matrimonio dies plurimi: amabiliore nos Dominis fecerant nuptiæ. Nulla fugæ suspicio, interdum & mense toto aberam fidus gregis pastor per solitudinem. Post grande intervallum, dum solus in eremo sedeo, & præter Cælum, terramque nihil video, cœpi mecum tacitus volvere, & inter multa, contubernii quòque Monachorum recordari, maximèque vultum Patris mei, qui me erudiêrat, tenuerat, perdideratque. Sicque cogitans, aspicio, formicarum gregem angusto calle fervere, ferre onera majora, quàm corpora. Alię herbarum quædam semina forcipe oris trahebant: alię egerebant humum

humum de foveis, & aquarum meatus aggeribus excludebant. Illæ, venturæ hyemis memores, nè madefacta humus in herbam horrea verteret, illata semina præcidebant. Hæc luctu celebri corpora defuncta deportabant. Quodque magis mirum est, in tanto agmine egrediens non obstabat intranti, quin potius, si quam vidissent sub falce, & onere concidisse, suppositis humeris adjuvabant. Quid multa? Pulchrum mihi spectaculum dies illa tribuit. Unde recordatus Salomonis, ad formicarum solertiam nos mittentis, & pigras mentes tali exemplo suscitantis, cœpi tædere captivitatis, & Monasterii cellulas querere, ac formicarum illarum similitudinem desiderare, ubi laboratur in medium: cùmque nihil cuiusquam proprium sit, omnium omnia sunt. Regresso ad cubile occurrit mulier: tristitiam animi dissimulare non potui. Rogat, cur exanimatus sim: audit causas: hortatur fugam: peto silentii fidem: non aspernatur: & jugi susurro inter spem, & metum medi fluctuamus. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis: quibus occisis, utres facio, eorumque carnes viatico præparo. Et primo vespere, putantibus nos Dominis secretò cubitare, invadimus iter, utres, & partes carniū portantes. Cùmque pervenissemus ad fluvium (nam decem millibus aberat) inflatis, conscensisque utribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus subremigantes: ut deorsum nos flumine deferente, & multò

longiùs , quàm conscenderamus , in alteram nos exponente ripam , vestigium sequentes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes , & ex parte lapsæ , vix tridui cibum pollicebantur. Bibimus usque ad satietatem , futuræ nos siti præparantes : currimus : post tergum semper aspicimus : & magis noctibus provehimur , quàm diebus , vel propter insidias latè vagantium Sarcenorum , vel propter ardorem Solis nimium. Pavescō miser etiam referens : etsi tota mente securus , toto tamen corpore perhorresco. Post diem verò tertium , dubio prospectu procul aspicimus , duos camelis insidentes venire concitos : statimque mens , mali præsaga , putare cœpit Dominum , meditari mortem , Solem cernere nigrescentem. Dumque timemus , & vestigiis nos proditos per arenas intelligimus , offertur ad dexteram specus , longè sub terram penetrans. Igitur timentes venenata animalia , (nam solent viperæ , reguli , & scorpiones , cæteraque hujuscemodi , fervorem Solis declinantia , umbram petere) intravimus quidem speluncam ; sed statim in ipso introitu sinistræ nos foveæ credimus , nequàquam ultra progredientes , nè dum mortem fugimus , incurramus in mortem : illudque nobiscum reputantes , si juvat Dominus miseros , habemus salutem ; si despicit peccatores , habemus sepulchrum. Quid putas fuisse nobis animi , quid terroris , cùm ante specum haud procul starent Dominus , & conservus , &
vesti-

vestigio indice, jam ad latebras pervenissent? O multò gravior expectata, quàm illata mors! Rursus cum timore, & labore lingua balbutit: &, quasi clamante domino, mutire non audeo. Mittit servum, ut nos de specu trahat: ipse camelos tenet, &, evaginato gladio, nostrum spectat adventum. Interea, intus ferè vel quatuor cubitis introgresso famulo, nobis ex occulto tergum ejus videntibus (nam oculorum istiusmodi natura est, ut post Solem umbram intrantibus cæca sint omnia) vox per antrum sonat. Exite fulciferi, exite morituri. Quid statis? Quid moramini? Exite: Dominus vocat, patienter expectat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras aspicimus, leonem invasisse hominem, & gutture suffocatum, cruentum intrò trahere. Jesu bone, quid tunc terroris nobis, quid gaudii fuit? Spectabamus, domino nesciente, hostem nostrum perire: qui cùm videret, illum moras facere, suspicatus est, duos uni resistere. Sed iram differre non valens, sicut tenebat gladium, ad speluncam venit, & furore rabido servi increpans vecordiam, prius à fera est tentus, quàm ad nostras latebras perveniret. Qui sunt, qui hoc crederent, ut ante os nostrum bestia pro nobis dimicaret? Sublato autem illo metu, similis ante oculos nostros versabatur interitus: nisi quod tutius erat, rabiem leonis, quàm iram hominis sustinere. Pavemus intrinsecus, & ne movere quidem nos ausi, præstolabamur eventum rei, inter tanta pericula, pudicitia

tantum conscientiam pro muro septi. Leæna,
 infidias cavens, & visam esse se sentiens,
 apprehensos mordicus catulos effert, nobis-
 que cedit hospitium. Neque tamen satis
 creduli statim erumpimus: sed expectan-
 tes diu, & egredi cogitantes illius nobis
 semper figurabamus occursum. Sublato er-
 go horrore, & alia transacta die, egredimur
 ad vesperam, vidimusque camelos, quos
 ob nimiam velocitatem dromedarios vo-
 cant, præteritos cibos in ore volvere, & in
 alvum missos iterum retrahere. Quibus as-
 censis, & novâ sitarciâ, id est, annonâ re-
 focillati, decima tandem die ad Romana
 per desertum castra venimus. Oblatique
 Tribuno, rem ordine pandimus: inde tran-
 smissi ad Sabinum Mesopotamię ducem, ca-
 melorum pretium accepimus. Et quia jam
 Abbas ille meus dormierat in Domino, ad
 hæc delatus loca me Monachis reddo, hanc
 trado virginibus, diligens eam ut sororem,
 non tamen ei me credens ut sorori. Hęc mi-
 hi senex Malchus adolescentulo retulit.
 Hęc ego vobis narravi senex, & castis his-
 toriam castitatis expono: virgines castita-
 tem custodire exhortor. Vos narrate poste-
 ris: ut sciant inter gladios, & inter deserta,
 & bestias, pudicitiam nunquam esse capti-
 vam: & hominem Christo deditum pos-
 se mori, non posse su-
 perari.

HIERONYMUS

AD EUSTOCHIUM, DE CUSTODIA VIRGINITATIS.

Argumentum Epistolæ.

Eustochium ex omnibus Paula liberis sola perpetuam virginitatem est amplexa, sequelæ Matri Bethlehem demigranti comes fuit. Sub hujus persona, quoniam apud Romanos primæ nobilitatis fuit, virgines omnes docet, quomodo sit vivendum.

AUdi, filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum Patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum, in quadragesimo quarto Psalmo Deus ad animam loquitur humanam; ut secundum exemplum Abrahæ, exiens de terra sua, & de cognatione sua, relinquat Chaldeos, qui quasi demonia interpretantur, & habitet in regione viventium, quam alibi Propheta suspirat, dicens: Credo videre bona Domini in terra viventium. Verum non sufficit tibi exire de terra tua, nisi obliviscaris populi tui, & domus Patris tui; ut, carne contempta, sponsi jungaris amplexibus: (a) Ne

O 6

ref-

(a) Allusio ad historiam Loth fugientis & Sodoma.

respexeris (inquit) retrò, nec steteris in omni circà regione; sed in monte saluum te fac, nè fortè comprehendaris. Non expedit, apprehenso aratro, respicere post tergum, nec de agro reverti domum, nec post Christi tunicam, ad tollendum aliud vestimentum, tecto descendere. Grande miraculum: Pater filiam cohortatur, nè meminerit Patris sui. Vos de Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis facere, dicitur ad Judæos. Et alibi: Qui facit peccatum, de Diabolo est. Tali primùm Parente generati, nigri sumus; & post pœnitentiam, necdum culmine virtutis ascenso, dicimus: Nigra sum, sed speciosa, filiæ Jerusalem; exivi de domo infantiae meæ, oblita sum Patris mei, renascor in Christo: Quid pro hoc mercedis accipio? Sequitur: Et concupiscet Rex decorem tuum. Hoc ergo illud magnum est sacramentum: propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt ambo, jam non (ut ibi) in una carne, sed in uno spiritu. Non est sponsus tuus arrogans, non superbus, Æthiopisam duxit uxorem. Statim ut volueris sapientiam audire veri Salomonis, & ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta, quæ novit, & inducet te Rex in cubiculum suum, & mirum in modum colore mutato, sermo tibi ille conveniet: Quæ est ista, quæ ascendit dealbata? Hæc ideo, domina mi Eustochium, scribo (dominam quippe vocare debeo sponsam Domini mei) ut ex ipso principio lectionis

agnosceres, non me nunc laudem virginitatis esse dicturum, quam probasti optimam, & consecuta es: nec enumeraturum molestias nuptiarum, quomodò uterus intumescat, infans vagiat, cruciet pellex, domus cura sollicitet, & omnia, quæ putantur bona mors extrema præcidat: habent enim & maritalæ ordinem suum, honorabiles nuptias, & cubile immaculatum. Sed ut intelligeres, tibi exeunti de Sodoma timendum esse Lot uxoris exemplum; nulla est enim in hoc libello adulatio, adulator quippe blandus inimicus est. Nulla erit Rhetorici pompa sermonis, quæ te etiam inter Angelos statuatur, & beatitudine virginitatis exposita, Mundum subjiciat pedibus tuis. Nolo tibi venire superbiam de proposito, sed timorem. Onusta incedis auro: latro tibi vitandus est. Stadium est hæc vita mortalibus, hîc contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter serpentes, & scorpiones securus ingreditur. Et inebriatus est, inquit Dominus, gladius meus in Cœlo; & tu pacem arbitraris in terra, quæ tribulos generat, & spinas, quam serpens comedit? Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem; sed adversus principatus, & potestates hujus Mundi, & harum tenebrarum, adversus spiritualia nequitiae in Cœlestibus. Magnis inimicorum circumdamur agminibus, hostium plena sunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura post modicum, pugnat sola cum pluribus. Cùm autem fuerit dissoluta, & venerit

Princeps Mundi hujus, & invenerit in ea nihil, tunc secunda audies per Prophetam: Non timebis à timore nocturno: à sagitta volante per diem, à negotio perambulante in tenebris, ab incurso, & Demonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabunt. Quod si eorum te multitudo turbaverit, & ad singula incitamenta vitiorum cœperis estuare, & dixerit tibi cogitatio tua, quid faciemus? Respondebit tibi Heliseus: Noli timere, quia plures nobiscum sunt, quàm cum illis: & orabit, & dicet: Domine, aperi oculos puellę tuę, ut videat: & apertis oculis, videbis igneum currum, qui te ad exemplum Elię in astra sustollat; & tunc læta cantabis: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium; laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Quamdiu hoc fragili corpore detinemur, quamdiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, & concupiscit spiritus adversus carnem, & caro adversus spiritum, nulla est certa victoria. Adversarius noster Diabolus, tanquàm leo rugiens, aliquem devorare quærens, circumit. Posuisti (ait David) tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestię silvę: catuli leonum rugientes ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi. Non quærit Diabolus homines infideles, non eos, qui foris sunt, & quorum carnes Rex Assyrius in olla succendit: de Ecclesia Christi rapere festinat, Escę ejus, secundum Habacuc, electę sunt.

sunt. Job subvertere cupit, & devorato Juda, ad cribandos Apostolos expetit potestatem. Non venit Salvator pacem mittere super terram, sed gladium. Cecidit Lucifer, qui manē oriebatur: & ille, qui in Paradiso deliciarū nutritus est, meruit audire: Si exaltatus fueris ut aquila, inde detraham te, dicit Dñs. dixerat enim in corde suo: Super sydera Cœli ponam sedem meam, & ero similis Altissimo. Unde quotidie ad eos, qui per scalam Jacob somniantis descendunt, loquitur Deus: Ego dixi, Dii estis, & filii Altissimi omnes. Vos autem sicut homines moriemini, & tanquàm unus de Principibus cadetis. Cecidit enim primus Diabolus, & cùm stet Deus in Synagoga Deorum, in medio autem Deos discernat: Apostolus eis, qui Dii esse desinunt, scribit: Ubi enim in vobis sunt dissensiones, & æmulationes, nonne homines estis, & secundùm hominem ambulatis? Si Apostolus, vas electionis, & separatus in Euangelium Christi, ob carnis aculeos, & incentiva vitiorum, reprimit corpus suum, & servituti subjicit, nè aliis prædicans, ipse reprobis inveniatur, & tamen videt aliam legem in membris suis repugnantē legi mentis suę, & captivū se in legē duci peccati: si post nuditatē, jejunia, fames, carcerē, flagella, supplicia, in semetipsū reversus exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus, tu te putas securā esse debere? Cave, quęso, ne quando de te dicat Deus: Virgo Israël cecidit, & nō est, qui suscitet eā. Audēter loquar: cūm
omnia

omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pœua; sed nonvult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, nè in nobis etiam compleatur: Virgines bonæ deficient. Observa quid dicat, & Virgines bonæ deficient: quia sunt & Virgines malæ. Qui viderit (inquit) mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo: perit ergo & mente virginitas. Istæ sunt virgines malæ, virgines carne, non spiritu, virgines stultæ, quæ oleum non habentes excluduntur à Sponso. Si autem illæ, quæ virgines sunt, ob alias tamen culpas, virginitate corporum non salvantur; quid fiet illis, quæ prostituerunt membra Christi, & mutaverunt Templum Sancti Spiritus in lupanar? Illico audient: Descende, sede in terra, virgo filia Babylo- nis, sede in terra: non est solum filiæ Chaldæorum, non vocaberis ultrà mollis, & delicata: accipe molam, mole farinam: discooperi velamen tuum, denuda crura, transi flumina, revelabitur ignominia tua, apparebunt opprobria tua. Et hoc post Dei Filii thalamos, post oscula fratrueis, & sponsi, illa, de qua quondam sermo Propheticus concinebat: Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate: nudabitur, & posteriora ejus ponentur in faciem ipsius. Sedebit ad aquas solitudinis, posito vase, & divaricabit pedes suos omni transeunti, & usque ad verticem polluetur. Rectius fuerat hominis subiisse

subiisse conjugium, ambulâsse per plana, quàm ad altiora tendentem in profundum Inferni cadere. Nè fiat, obsecro, civitas meretrix fidelis Sion: nè post Trinitatis hospitium, ibi Dæmones saltent, & Sirenæ nidificent, & hericii. Non solvatur fascia pectoralis, sed statim ut libido titillaverit sensum, ac blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus in vocem: Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi caro. Et cum paululum interior homo inter vitia, atque virtutes cœperit fluctuare, dicito: Quare tristis es, anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quia confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus. Nolo sinas cogitationem crescere: nihil in te Babylonium, nihil confusionis adolescat. Dum parvus est hostis, interfice: nequitia, nè zizania crescant, elidatur in semine. Audi Psalmistam dicentem: Filia Babylonis misera, beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis: Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram. Quia enim impossibile est, in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ut cœperit cogitare sordida, statim interficit cogitatus, & allidit ad petram: petra autem Christus est. O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta Solis ardoribus, horridum Monachis præstat habitaculum, putabam, me Romanis interesse

deliciis ! Sedebā solus, qui amaritudine repletus eram. Horrebant sacco mēbra deformia, & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymę, quotidie gemitus, & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix ossa hærentia collidebam. De cibis verò, & potu taceo, cū etiam languentes Monachi aquā frigidā utantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metū tali me carcere ipse damnaveram, scorpionum tantū socius, & ferarum, sæpè choris intereram puellarum. Pallebant ora jejuniis, & mens desideriiis estuabat in frigido corpore, & ante hominem sua jam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio destitutus, ad Jesu jacebā pedes, rigabam lachrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inediā subjugabam. Non erubescō confiteri infœlicitatis meæ miseriā: quin potius plango, me nō esse, quod fuerim. Memini, me clamantē diem crebrō junxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret, Dño. increpante, tranquillitas. Ipsam quòq̃ cellulam meam, quasi cogitationum mearum consciam, pertimescebam. Et mihimet iratus, & rigidus, solus deserta penetrabam. Sicubi concava vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus, ibi illud miserrimæ carnis ergastulum; & ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lachrymas, post Cœlo inhærentes oculos, nonnunquàm vide-

videbar mihi interesse agminibus Angelorum: & lætus, gaudensque cantabam: Post te in odorem unguentorum tuorum curremus. Si autem hoc sustinent illi, qui ex solo corpore, solis cogitationibus oppugnantur; quid patitur puella, quæ deliciis fruatur? Nempe illud Apostoli: Vivens mortua est. Si quid itaque in me potest esse consilii, si experto creditur; hoc primum moneo, hoc obtestor, ut Sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hæc adversus adolescentiam prima arma sunt Dæmonum. Non sic avaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio. Facile aliis caremus vitiis: hic hostis nobis inclusus est. Quocunque pergitur, nobiscum portamus inimicum. Vinum, & adolescentia duplex incendium voluptatis est. Quid oleum flammæ adjicimus? Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Paulus ad Timotheum, jam noli (inquit) aquam bibere, sed vino modico utere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Vide, quibus causis vini potio concedatur; ut ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et nè nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcipit esse sumendum, medici potius consilio, quam Apostoli (licet Apostolus sit medicus spiritualis) & nè Timotheus imbecillitate superatus, Euāgelii prædicandi non posset implere discursus. Alioquin se dixisse meminerat: Vinū, in quo est luxuria: Et: Bonum est homini vinū non bibere, & carnē non manducare.

Noë vinum bibit, & inebriatus est. Post diluvium, rudi adhuc sæculo, & tunc primum plantatâ vineâ, inebriare vinum forsitan nesciebat. Et ut intelligas Scripturæ in omnibus sacramentum, margaritum quippe est sermo Dei, & ex omni parte furari potest, post ebrietatem nudatio fœmorum subsequuta est, libido iuncta luxuriæ. Prius enim venter extenditur, & sic cætera membra concitantur. Manducavit enim populus, & bibit, & surrexerunt ludere. Loth, amicus Dei, in monte salvatus, & de tot millibus populi solus justus inventus, inebriatur à filiabus suis: & licet illæ putarent genus hominum defecisse, & hoc facerem liberorum magis desiderio, quàm libidinis: tamen sciebant, virum justum hoc nisi ebrium non esse facturum. Denique, quid fecerit, ignoravit: & quàmquam voluptas non sit in crimine, tamen error in culpa est. Inde nascuntur Moabites, & Ammonites, inimici Israël, qui usque ad quartam & decimam progeniem, & usque in æternum, non ingrediuntur in Ecclesiam Dei. Elias cum Jezabel fugeret, & sub quercu jacere lassus, veniente ad se Angelo suscitatur, & dicitur ei: Surge, & manduca. Respexit, & ecce ad caput ejus panis collyrida, & vas aquæ. Revera poterat Deus conditum ei merum mittere, & electos cibos, & carnes contusione mutatas. Heliæus filios Prophetarum invitat ad prandium, herbis agrestibus eos alens, consonum prandentium audit clamorem: Mors in olla. Homo
Dei

Dei non iratus est cocis : lautioris enim mensæ consuetudinem non habebat ; sed farinâ desuper jactâ , amaritudinem dulcoravit ; eadem spiritûs virtute , qua Moyses mutaverat amaram in dulcedinem. Necnon & illos, qui ad eum comprehendendum venerant , oculis pariter , ac mente cæcatos, cum in Samariam nescios induxisset, qualibus eos epulis refici imperaverit, ausculta : Pone eis (inquit) panem , & aquam : manducant, & bibant, & remittantur ad Dominum suum. Potuit & Danieli de Regiis ferculis opulentior mensa transferri : sed Habacuc ei meorum prandium portat , arbitror rusticanum. Ideoque & desideriorum vir appellatus est , quia panem desiderii non manducavit, & vinum concupiscentiæ non bibit. Innumerabilia sunt de Scripturis Divina responsa, quæ gulam damnent, & simplices cibos probent. Verum quia non est propositum de jejuniis disputare, & universa exequi sui , & tituli , & voluminis ; hæc sufficiant pauca de plurimis. Alioquin ad exemplum horum poteris tibi ipsa colligere , quomodo primus de Paradiso homo, ventri magis obediens, quam Deo , in hanc lachrymarum dejectus est vallem : & ipsum Dominum Satanas fame tentaverit in deserto : & Apostolus clamitet : Escæ ventri, & venter escis : Deus autem hunc , & illas destruet. Et de luxuriosis , quorum Deus venter est : id enim colit unusquisque, quod diligit : Ex quo sollicitè providendum est, ut quos satura de Paradiso expulit, reducat esu-

esuries. Quòd si volueris respondere, & nobili stirpe generatam, semper in deliciis, semper in plumis, non posse à vino, & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus vivere districtius, respondebo: Vive ergo lege tua, quæ Dei non potes: Non quòd Deus universitatis Creator, & Dominus, intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonisque delectetur ardore; sed quòd aliter pudicitia tua esse non possit. Job Deo charus, & testimonio ipsius immaculatus, & simplex, audi, quid de Diabolo suspicetur: Virtus ejus in lumbis, & potestas ejus in umbilico. Honestè viri, mulierisque genitalia, immutatis sunt appellata nominibus. Unde & de lumbis David super sedem ejus promittitur esse sessurus. Et septuaginta quinque animæ introierunt in Ægyptum, quæ exierunt de fœmore Jacob. At postquàm colluctante Domino, latitudo fœmoris ejus emarcuit, à liberorum opere cessavit. Et qui Pascha facturus est, accinctis, mortificatisque lumbis, facere præcipitur. Et ad Job dicit Deus: Accinge, sicut vir, lumbos tuos: & Joannes zona pellicea cingitur circa lumbos suos. Et Apostoli jubentur accinctis lumbis Evangelii tenere lucernas. Ad Jerusalem verò, quæ respersa sanguine in campo invenitur erroris, in Ezechiele dicitur: Non est præcisus umbilicus tuus. Omnis igitur adversus viros Diaboli virtus in lumbis est. Omnis in umbilico contra fœminas fortitudo.

Vis scire ita esse, ut dicimus? Accipe exempla: Sampson leone fortior, & saxo durior, qui & unus, & nudus mille persecutus est armatos, in Dalilæ mollescit amplexibus. David secundum cor Domini electus, & qui venturum Christum sancto sæpè ore cantaverat, postquam deambulans super tectum domus suæ, Bethsabeæ captus est nuditate, adulterio junxit homicidium. Ubi & illud breviter attende, quòd nullus sit etiam in domo tutus aspectus. Quapropter ad Dominum pœnitens loquitur: Tibi soli peccavi, & malū coram te feci: Rex enim erat, alium non timebat. Salomon, per quem cecinit ipsa sapientia, qui disputavit à cedro Libani usque ad hyssopum, quæ exit per parietem, recessit à Domino, quia amator mulierum fuit. Et ne quis sibi de sanguinis propinquitate confideret, in illicitum Thamar sororis Ammon frater exarsit incedium. Pudet dicere, quot quotidie virgines ruant, quantas de suo gremio Mater perdat Ecclesia, super quæ sydera inimicus superbus ponat thronum suū, quod petras excavet, & habitet coluber in foraminibus earum. Videas plerasque viduas, antequàm nuptas, infœlicem conscientiam mentita tantum veste protegere. Quas nisi tumor uteri, & infantium prodiderit vagitus, sanctas, & castas se esse gloriantur, & erecta cervice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ verò sterilitatem præbant, & necdum sati hominis homicidiū faciunt. Nonnullæ, cum se senserint concepisse de scelere, abortii venena meditantur, & frequenter etiā ipsæ cōmortuæ, trium criminū reæ, ad inferos per-

perducuntur, homicidæ sui, Christi adul-
teræ, necdum nati filii parricidæ. Iste sunt
quæ solent dicere: Omnia munda mun-
dis: sufficit mihi conscientia mea: cor-
mundum desiderat Deus. Cur me absti-
neam à cibis, quos creavit Deus ad uten-
dum? Et si quando festivæ, & lepidæ vo-
lunt videri, ubi se mero ingurgitaverint
ebrietati sacrilegium copulantes, ajunt
Absit, ut ego me à Christi sanguine ab-
tineam. Et quam viderint pallentem, at-
que tristem, miseram, & Manichæam vo-
cant. Et consequenter: Tali enim propo-
sito jejunium hæresis est. Hæ sunt, quæ per
publicum notabiliter incedunt, & furtivis
oculorum nutibus, adolescentium greges
post se trahunt, quæ semper audiunt per
Prophetam: Facies meretricis facta est ti-
bi, impudorata es tu. Purpura tantum in
veste tenuis, & laxius, ut crines decendant,
ligatum caput: foccus vilior, per humeros
hyacintina læna forte volitans; succinctæ
manicæ brachis adhærentes, & solutis geni-
bus fractus incessus: hæc est apud illas to-
ta virginitas, habeant istæ hujusmodi lau-
datores suos, ut sub virginali nomine lu-
crofius pereant; libenter talibus non place-
mus. Pudet dicere, proh nefas! Triste, sed
verum est: Unde in Ecclesias Agapetarum
pestis introiit? Unde sinè nuptiis aliud no-
men uxorum? Imo, unde novum concu-
binarum genus? Plus inferam: Unde me-
retrices univiræ? Eadem domo, uno cubi-
culo, sæpè uno tenentur & lectulo: &
sus-

suspiciosos nos vocant, si aliquid existimamus. Frater sororem virginem deserit, cœlibem spernit virgo germanum, fratrem quærit extraneum; & cum in eodem proposito se esse simulent, quærunt alienorum spirituale solatium, ut domi habeant carnale commercium. Istiusmodi homines Salomon in proverbiiis spernit, dicens: Alligabit quis in sinu ignem, & vestimenta ejus non comburentur? Aut ambulabit super carbones ignis, & pedes illius non ardebunt? Explosis igitur, & exterminatis his, quæ nolunt esse virgines, sed videri, nunc ad te mihi omnis dirigatur oratio, quæ quantò prima Romanæ urbis virgo nobilis esse cœpisti, tantò tibi ampliùs laborandum est: nè & præsentibus bonis careas, & futuris. Et quidem molestias nuptiarum, & incerta conjugii domestico exemplo didicisti, cum soror tua Blæfilla, ætate major, sed proposito minor, post acceptum maritum septimo mense viduata est. O infœlix humana conditio, & futuri nescia! Et virginittatis coronam, & nuptiarum perdidit voluptatem. Et quàmquam secundum pudicitie gradum teneat viduitas; tamen quas illam per momenta sustinere existimas cruces, spectantem quotidie in sorore, quod ipsa perdiderit; & cum difficilior experta careat voluptate, minorem continentie habere mercedem? Sit tamen & illa secunda, & gaudens. Centesimus, & sexagesimus fructus de uno sunt semine castitatis. Nolo habeam consortium matronarum: nolo ad

nobilium domos accedas : nolo te frequenter videre, quod contemnens, virgo esse voluisti. Sic sibi solent applaudere mulierculæ de iudiciis viris, & in aliqua positæ dignitate. Si ad Imperatoris uxorem concurrat ambitio salutantium, cur tu facis injuriam viro tuo? Ad hominis conjugem, Dei sponsa, quid properas? Disce in hac parte superbiam sanctam, scito, te illis esse meliorem. Neque verò earum tantum te cupio declinare congressus, quæ maritorum instantur honoribus, quas Eunuchorum greges lepiunt, & in quarum vestibulis attenuata in filum auri metalla texuntur; sed etiam eas fuge, quas viduas necessitas fecit, non voluntas : non quod mortem optaverint maritorum, sed quod datam occasionem pudicitiae non libenter acceperint. Nunc verò tantum veste mutata pristina, non mutatur ambitio. Præcedit caveas (a) basternarum ordo semivirorum, & rubentibus buccis, cutis farta distenditur, ut eas putes maritos non amisisse; sed quærere. Plena adulatoribus domus, plena convivis, Clerici ipsi, quos & magisterio esse oportuerat, pariter & timori, osculantur capita matronarum, & extenta manu, ut benedicere eos putes velle, si nescias, pretia accipiunt salutandi. Illæ interim, quæ Sacerdotes suo viderint indigere præsidio, eriguntur in superbiam, & quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem,

castæ

(a) Basternas dixit delicatas lecticas, quibus opulenter matronæ deferebantur.

castæ vocantur, & Nonnæ, & post cœnam dubiam, Apostolos somniant. Sint tibi focicę, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie est, quas & ætas probavit, & vita, quę quotidie in cordibus suis canunt: Ubi pascis, ubi cubas in meridie? Quę ex affectu dicunt: Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Esto subiecta Parentibus; imitare sponsum tuum. Rarus sit egressus in publicum: Martyres tibi quærantur in cubiculo tuo. Nunquàm causa deerit procedendi, si semper, quando necesse est, processura sis. Sit tibi moderatus cibus, & nunquàm venter expletus. Plures quippe sunt, quę cum vino sint sobrię, ciborum largitate sunt ebrię. Ad orationem tibi nocte surgenti non indigestio ructum faciat, sed inanitas. Crebrius lege, disce quamplurima. Tenenti codicem somnus obrepit, & cadentem faciem pagina sancta suscipiat. Sint tibi quotidiana jejunia, & refectio satietatem fugiens. Nihil prodest biduo, triduoque transmissio, vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate jejunium. Illico mens repleta torpescit, & irrigata humus spinas libidinum germinat. Siquando senseris, exteriorem hominem florem adolescentiæ suspirare; & accepto cibo, cum te in lectulo compositam, dulcis libidinum pompa concusserit, arripe scutum fidei, in quo ignitę Diaboli extinguuntur sagittę: Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum. At tu Christi comitata vestigiis, & sermonibus ejus intēta, dic

Nonne cor nostrum ardens erat in via, cum aperiret nobis Jesus Scripturas? Et illud: Ignitum eloquium tuum, & servus tuus dilexit illud. Difficile est, humanam animam aliquid non amare, & necesse est, ut in quoscumque mens nostra trahatur affectus. Carnis amor spiritus amore superatur. Desiderium desiderio restringitur. Quidquid inde minuitur, hinc crescit. Quin potius semper ingemina, & dicito super lectulum tuum: In noctibus quæsi, quem dilexit anima mea. Mortificate ergo (inquit Apostolus) membra vestra, quæ sunt super terram. Unde & ipse postea confidenter agebat: Vivo autem: jam non ego, vivit verò in me Christus. Qui mortificat membra sua, & in imagine perambulat, non timet dicere: Factus sum sicut uter in pruina. Quidquid enim in me fuit humoris libidinis, excoctum est, & infumata sunt in jejuno genua mea, & oblitus sum manducare panem meum. A voce gemitus mei adhæserunt ossa mea carni meæ. Esto cicada noctium, Lava per singulas noctes lectum tuum, lachrymis tuis stratum tuum riga. Vigila, & esto sicut passer in solitudine, psalle spiritu, psalle & sensu. Benedic, anima mea, Dominum, & nè obliviscaris retributiones ejus, qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, & redimit de corruptione vitam tuam. Et quis nostrum ex corde dicere potest: Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potionem meam cum fletu misc-

bam?

bam? An non flendum est, non gemendum, cum me rursus serpens invitat ad illicitos cibos? Cum de paradiso virginittis eiec- tum, tunicis vult vestire pelliceis, quas Elias ad paradifum rediens, projecit in terram? Quid mihi, & voluptati, quę brevi perit? Quid cum hoc dulci, & mortifero carmine Sirenarum? Nollo te illi subjacere senten- tię, qua in hominem est illata damnatio: In doloribus, & anxietatibus paries. Mulieris lex ista est, non mea. Et ad virum conversio tua. Sic conversio illius ad maritum, quę virum non habet Christũ. Et ad extremum: Morte morieris. Finis iste conjugii meum propositum sine sexu est. Habeant nuptię suum tempus, & titulum: mihi virginitas in Maria dedicatur, & Christo. Dicat aliquis: Et audes nuptiis detrahere, quę à Deo bene- dictę sunt? Non est detrahere nuptiis, cum illis virginitas antefertur. Nemo malum bo- no comparat. Glorientur & nuptę, cum à vir- ginibus sint secundę. Crescite (ait) & multi- plicamini, & replete terrã. Crescat, & multi- plicetur ille, qui impleturus est terrã. Tuum agmen in Cœlis est: Crescite, & multiplica- mini. Hoc expletur edictum post Paradifum, & nuditatem, & ficũs folia, auspiciantia pru- riginem nuptiarum. Nubat, & nubatur ille, qui in sudore faciei comedit panem suum, cui terra tribulos, & spinas generat, & cujus herba sentibus suffocatur. Meum semen centenaria fruge fœcundum est. Non om- nes capiunt verbum Dei, sed hi, quibus da- tum est. Alium Eunuchum necessitas faciat,

me voluntas. Tempus amplexandi, & tempus abstinendi à complexibus: tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Postquam de duritia nationum generati sunt filii Abrahæ, cœperunt sancti lapides volvi super terram. Pertranseunt quippe Mundi istius turbines, & in curru Dei rotarum celeritate volvuntur. Consuant tunicas, qui inconsutam de sursum tunicam perdidērunt, quos vagitus delectant infantium in ipso lucis exordio fletu lugentium, quod nati sunt. Eva in Paradiso virgo fuit, post pelliceas tunicas, initium sumpsit nuptiarum: tua regio Paradisus est. Serva, quod nata es, & dic: Revertere, anima mea, in requiem tuam. Et ut scias, virginitatem esse naturæ, nuptias post delictum: virgo nascitur, caro de nuptiis, in fructu redens, quod in radice perdiderat. Exiet virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet. Virga Mater est Domini simplex, pura, sincera; nullo extrinsecus germine cohærente, & ad similitudinem Dei unionē fecunda. Virgæ flos Christus est, dicens: Ego flos campi, & lilium convallium. Qui & in alio loco lapis prædicatur abscissus de monte sinè manibus, significante Propheta, Virginem nasciturum esse de Virgine. Munus quippe accipiuntur pro opere nuptiarum: ut ibi: Sinistra ejus sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me. In hujus sensus congruit voluntatem etiam illud, quod animalia quæ in arcam Noè bina inducuntur, immunda sunt; impar enim nume-

rus est Mundus. Et Moyſes, & Jeſus Nave nudis in ſanctam terram pedibus jubentur incedere. Et Diſcipuli ſine calceamentorum onere, & vinctis pellium, ad prædicationem novi Euangelii deſtinantur. Et milites, veſtimentis Jeſu ſorte diviſis, caligas non habuere, quas tollerent. Nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat ſervis. Laudo nuptias, laudo conjugium, ſed quia mihi virgines generant; lego de ſpinis roſam, de terra aurum, de concha margaritam. Numquid qui arat, tota die arabit? Nonne & laboris ſui fruge lætabitur? Plus honorantur nuptiæ, quando, quod de illis quaſcitur, plus amatur. Quid invides, Mater, filiæ? Tuo lacte nutrita eſt, tuis educata viſceribus: in tuo adolevit ſinu: tu illam virginem ſedula pietate ſervâſti. Indignaris, quod noluit militis eſſe uxor, ſed Regis? Grande tibi beneficium præſtitit; ſocrus Dei eſſe cœpiſti. De virginibus (inquit Apoſtolus) præceptum Domini non habeo. Cur? Quia & ipſe, ut eſſet virgo, non fuit imperii, ſed propriæ voluntatis. Neque enim audiendi ſunt, qui eum uxorem habuiſſe conſingunt: cum de continentia diſſerens, & ſuadens perpetuam caſtitem, intulerit: Volo autem, omnes eſſe ſicut me ipſum. Et infra: Dico autem innuptis, & viduis: Bonum eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego. Et in alio loco: Numquid non habemus poteſtatem circumducendi mulieres, ſicut & cæteri Apoſtoli? Quare ergo non habet Domini de virginitate præceptum?

Quia majoris est mercedis, quod non cogitur, & offertur: quia si fuisset virginitas imperata, nuptiæ videbantur ablatae: & durissimum erat, contra naturam cogere. Angelorumque vitam ab hominibus extorquere, & id quodam modo damnare, quod conditum est. Alia fuit in veteri lege felicitas: ibi dicitur: Beatus, qui habet semen in Sion, & domesticos in Jerusalem. Et: Maledicta sterilis, quæ non pariebat. Et: Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. Et: Repromissio divitiarum. Et: Non erit firmus in Tribubus tuis. Nunc Eunuchis dicitur: Nè te lignum arbitreris aridum. Habes locum pro filiis, & filiabus in Cælestibus sempiternum. Nunc benedicuntur pauperes. Lazarus diviti præfertur in purpura. Nunc, qui infirmus est, fortior est. Vacuus erat orbis, & ut de typicis taceam, sola erat benedictio liberorum. Propterea & Abraham jam senex Cethuræ copulatur; & Jacob mandragoris redimitur. Et conclusam vulvam, in Ecclesiæ figuram, Rachel conqueritur. Paulatim verò increfcente segete, messor immissus est. Virgo Elias, Elias virgo, virgines multi filii Prophetarum, Jeremiæ dicitur: Et tu nè accipias uxorem. Sanctificatus in utero, captivitate propinqua uxorem prohibetur accipere. Aliis verbis id ipsum Apostolus loquitur: Existimo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est hominibus sic esse. Quæ est ista necessitas, quæ auferat gaudia nuptiarum? Tempus brevium est:

est: Reliquum est, ut & qui habent uxores, sint quasi non habeant. In proximo est Nabuchodonosor. Promovit se leo de cubili suo. Quò mihi superbissimo Regi servitura conjugia? Quò parvulos, quos Propheeta complorat, dicens: Adhæsit lingua lactentis ad faucem ipsius in siti. Parvuli postulerunt panem, & qui frangeret eis non erat. Inveniebatur ergo, ut diximus, in viris tantum hoc continentia bonum, & in doloribus jugiter Eva parturiebat. Postquam verò virgo concepit in utero, & peperit nobis puerum, cujus Principatus in humeros ejus, Deum fortem, Patrem futuri sæculi, soluta maledictio est. Mors per Evam, vita per Mariam. Ideòque, & ditius virginittis donum fluxit in fœminas, quia cœpit à fœmina. Statim ut Filius Dei ingressus est super terram, novam sibi familiam instituit; ut, qui ab Angelis adorabatur in Cœlo, haberet Angelos & in terra. Tunc Holofernis caput Judith continens amputavit: tunc Aman, qui interpretatur iniquitas, suo combustus est igni: tunc Jacobus, & Joannes, relicto Patre, reti, navicula, secuti sunt Salvatorem; affectum sanguinis, & vincula sæculi, & curam domus pariter relinquentes. Tunc primum auditum est: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me. Nemo enim miles cum uxore pergit ad prælium. Discipulo ad sepulturam Patris ire cupienti, non permittitur. Vulpes foveas habent, & volucres Cœli

nidos, ubi requiescant: Filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Nè forsitan contristeris, si angustè manseris. Qui sinè uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodò placeat Domino, qui autem cum uxore est, quæ sollicitus est sunt Mundi, quomodò placeat uxori. Divisa est mulier, & virgo. Quæ non est nupta, cogitat, quæ sunt Domini, ut sit sancta corpore, & spiritu. Nam quæ nupta est, cogitat, quæ sunt Mundi, quomodò placeat viro. Quantas molestias habeant nuptiæ, & quot sollicitudinibus vinciantur, in eo libro, quem adversus Helvidium de Beatæ Mariæ perpetua virginitate edidimus, puto breviter expressum; nunc eadem replicare perlongum est. Et si tui placet, de illo potest haurire fonticulo, Verùm nè penitus videar omisisse, nunc dicam, quòd cùm Apostolus sinè intermissione orare nos jubeat, & qui in conjugio debitum solvit, orare non possit, aut oramus semper, & virgines sumus; aut orare desinimus, ut conjugio serviamus. Et si nupsert (inquit) virgo, non peccat; tribulationem tamen carnes habebunt hujusmodi. Et in principio libelli præfatus sum, me de angustis nuptiarum, aut nihil omnino, aut pauca dicturum: & nunc eadem admoneo, ut si tibi placet scire, quot molestiis virgo libera, quot uxor astricta sit, legas Tertullianum ad amicum Philosophum scribentem, & de virginitate alios libellos, & beati Cypriani volumen egregium, & Papæ Damasi super hac re versu, prosæque composita,

ita, & Ambrosii nostri, quæ nuper scripsit
 ad sororem opuscula; in quibus tanto se ef-
 fudit eloquio, ut quidquid ad laudes vir-
 ginum pertinet, exquisierit, exprefferit, or-
 dinârit. Nobis diverso tramite incedendum.
 Virginitatem non tantum efferimus, sed
 servamus. Nec sufficit scire, quod bonum
 est: nisi custodiatur attentius, quod electum
 est: quia illud judicii est, hoc laboris: & il-
 lud commune cum pluribus, hoc cum pau-
 cis. Qui perseveraverit (inquit) usque in
 finem, hic salvus erit. Et: Multi vocati;
 pauci verò electi. Itaque obtestor te coram
 Deo, & Christo Jesu, & electis Angelis
 ejus, nè vasa Templi Domini, quæ solis Sa-
 cerdotibus videre concessum est, facile in
 publicum proferas, nè sacrarium Dei quis-
 quam prophanus aspiciat. Oza arcam,
 quam non licebat tangere, attingens, subi-
 ta morte postratus est. Nec enim vas au-
 reum, & argenteum tam charum Deo fuit,
 quam templum corporis virginalis. Præ-
 cessit umbra, nunc veritas est. Tu quidem
 simpliciter loqueris, & ignotos quosque
 blanda non despicias; sed aliter vident im-
 pudici oculi. Non nôrunt animæ pulchri-
 tudinem considerare, sed corporum. Eze-
 chias thesaurum Dei monstrat Assyriis, sed
 Assyrii non debuerunt videre, quod cupe-
 rent. Denique frequentibus bellis Judæa
 convulsa, vasa primùm Domini capta, at-
 que translata sunt inter epulas, & concubi-
 narum greges, quia palma vitiorum est
 honesta polluere, Balthasar potat in phialis,
 Nè

Nè declines aurem tuam in verba malitiæ: sæpè enim indecens aliquid loquentes, tentant mentis arbitrium. Si libenter audias, virgo, quod dicitur, si ad ridicula quæque solvaris, quidquid dixeris, laudant; quidquid negaveris, negant: facetam vocant, & sanctam, & in qua nullus sit dolus: ecce verè ancilla Christi, dicentes: ecce tota simplicitas: Non ut illa horrida, turpis, rusticana, terribilis, & quæ ideò forsitan maritum non habuit, quia invenire non potuit. Naturali ducimur malo: adulatoribus nostris libentes favemus, & quàmquam nos respondeamus indignos, & calidus rubor ora perfundat; attamen ad laudem suam intrinsecus anima lætatur. Sponsa Christi arca est Testamenti, intrinsecus, & extrinsecus deaurata, custos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud fuit, nisi tabulæ Testamenti, ita & in te nullus sit extrinsecus cogitatus. Super hoc propitiatorium, quasi super Cherubim, sedere vult Dominus. Mittit Discipulos suos, ut in te, sicut in pullo asinæ, sedeat, curis te secularibus solvat, ut paleas, & lateres Ægypti derelinquens, Moysen sequare in eremo, & terram re-promissionis introëas. Nemo sit, qui prohibeat, non Mater, non soror, non cognata, non germanus: Dominus te necessariam habet. Quod si voluerint impedire, timeant flagella Pharaonis; qui populum Dei ad colendum eum nolens dimittere, passus est ea, quæ scripta sunt. Jesus ingressus in templum, ea, quæ templi non erant, projecit:

Deus

Deus enim zelotes est, & non vult, Patris domum fieri speluncam latronum. Alioquin, ubi æra numerantur, ubi sunt cavæ columbarum; simplicitas enecatur: ubi in pectore virginali sæcularium negotiorum cura æstuat, statim velum templi scinditur; sponsus confurgit iratus, & dicit: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Lege Evangelium, & vide, quomodo Maria ad pedes Domini sedens, Marthæ studio præfertur. Et certè Martha sedulo hospitalitatis officio, Domino, atque Discipulis ejus convivium præparabat. Martha, inquit, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima: pauca autem necessaria sunt, aut unum: Maria bonam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Esto & tu Maria, tuis præferto doctrinam. Sorores tuæ cursitent, & quærant quomodo Christum hospitem suscipiant: tu semel sæculi onere projecto, sede ad pedes Domini, & dic: Inveni eum, quem quærebat anima mea; tenebo eum, & non dimittam: & ille respondeat: Una est columba mea, perfecta mea, una est Matri suæ, electa genitrici suæ, Cœlesti videlicet Jerusalem. Semper te cubiculi tui secreta custodiant, semper tecum sponsus ludat intrinsecus. Oras, loqueris ad sponsam; legis, ille tibi loquitur. Et cum te somnus oppresserit, veniet post parietem, & mittet manum suam per foramen, & tanget ventrem tuum. Et experges facta confurges, & dices: Vulnerata charitate ego sum. Et rursus ab eo audies: Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons

signatus. Cave nè domum ex eas, & velis videre filias regionis alienæ, quàmvis fratres habeas Patriarchas, & Israël Parente leteris. Dina egressa corrumpitur. Nolo te sponsum querere per plateas: nolo te circumire angulos civitatis. Dicas licet: Surgam, & circuibo civitatem, & in foro & in plateis quæram, quem dilexit anima mea, & interrogēs: Num, quem dilexit anima mea, vidistis? Nemo tibi respondere dignabitur. Sponsus in plateis non potest inveniri. Arcta, & angusta via est, quæ ducit ad vitam. Denique sequitur; Quæsi vi eum, & non inveni; vocavi eum, & non respondit mihi. Atque utinam non invenisse sufficiat. Vulneraberis, nudaberis, & gemebunda narrabis: Invenērunt me custodes, qui circumeunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt theristrum meum mihi. Si autem hoc exiens patitur illa, quæ dixerat: Ego dormio, & cor meum vigilat: Et: Fasciculus stactes fratrueis meus mihi, in medio uberum meorum commorabitur; quid de nobis fiet, quæ adhuc adolescentulæ sumus? Quæ, sponsa intrante cum sponso, remanemus intrinsecus? Zelotypus est Jesus, non vult ab aliis videri faciem tuam. Excuses licet, atque causeris: Obducto velamine ora contexui, & quæsi vi te ibi, & dixi: Annuntia mihi, quæ dilexit anima mea; ubi pascis, ubi cubas in meridie, nè quando efficiar sicut operta super greges sodaliū tuorum: indignabitur, timebit, & dicet: Si non cognoveris te ipsam, o pulchra inter mulie-

res, egredere in vestigiis gregum, & pascere hædos tuos in tabernaculis Pastorum: Sis licet pulchra, & inter omnes mulieres species tua diligatur à sponso; nisi te cognoveris, & omni custodia servaveris cor tuum, nisi oculos juvenum fugeris: egredieris de thalamo meo, & pasces hædos, qui statuti sunt à sinistris. Itaque, mi Eustochium filia, domina, conserva, germana (aliud enim ætatis, aliud meriti, aliud religionis, hoc charitatis est nomen) audi Isaiam loquentem: Populus meus intra cubiculum tuum: claude ostium tuum: abscondere pusillum aliquantulum, donec transeat ira Domini: Foris vagentur virgines stultæ; tu intrinsecus esto cum sponso: quia si ostium clauferis, & secundum Evangelii præceptum, in occulto oraveris Patrem tuum, veniet, & pulsabit, & dicet: Ecce ego sto ante januam, & pulso: si quis mihi aperuerit, introibo, & cœnabo cum eo, & ipse mecum. Et tu statim sollicita respondebis: Vox fratruelis mei pulsan- tis, & dicentis: aperi mihi, soror mea, proxima mea, perfecta mea, columba mea. Necessè est, ut dicas: Desponsavi me tunica, quomodo induam illam? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos? Illico consurge, & aperi, nè te morante pertranseat, & postea conqueraris, & dicas: Aperui ego fratri meo, frater meus pertransiit. Quid enim necessè est, ut cordis tui ostia clausa sint? Sponso aperiatur Christo, claudatur Diabolo, secundum illud: Si spiritus potestatem

habentis ascenderit super te, nè dimiseris locum tuum. Daniel in sublimi Cœnaculo suo (neque enim manere poterat in humili) fenestras apertas ad Jerusalem habuit. Et tu habeto apertas fenestras, sed unde lumen introëat, unde videas Civitatem Domini. Nè aperias illas fenestras, de quibus dicitur: intravit mors per fenestras nostras. Illud quòque tibi vitandum est cautiùs, nè inanis glorię ardore capiaris. Quomodò (inquit Jesus) potestis credere gloriam ab hominibus accipientes? Vide quale malum sit, quod qui habuerit, non potest credere. Nos verò dicamus: Quoniam gloriatio mea tu es. Et: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Et: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Et: Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi Mundus crucifixus est, & ego Mundo. Et illud: In te laudabimur tota die; in Domino laudabitur anima mea. Cum facis eleëmofynam, Deus solus videat: cum jejunas, læta sit facies tua. Vestis nec satis munda, nec fordida, & nulla diversitate notabilis; nè ad te obviam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. Frater est mortuus, sororis est corpusculum deducendum: cave nè, dum hæc sæpiùs facis, ipsa moriaris. Nec satis religiosa velis videri, nec plùs humilis, quàm necesse est; nè gloriam fugiendo quæras. Plures enim paupertatis, misericordię, atque jejunii arbitros declinantes, hoc ipso cupiunt placere, quod pla-

cere

cere contemnunt, & mirum in modum laus,
dum vitatur, appetitur. Ceteris perturbationibus, quibus hominis mens gaudet, aegrescit, sperat, & metuit: plures invenio extraneos. Hoc vitio pauci admodum sunt, qui caruerint: & ille est optimus, qui quasi in pulchro corpore rara næverum sordē respergitur. Neque verò moneo, nè de divitiis glorieris, nè de generis nobilitate te jactes, nè te cæteris præferas. Scio humilitatem tuam, scio te ex affectu dicere: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Novi, & apud te, & apud Matrem tuam, superbiam, per quam Diabolus cecidit, penitus locum non habere: unde ad te super ea scribere superfluum sit; stultissimum quippe est docere, quod noverit ille, quem doceas. Sed, nè hoc ipsum tibi jactantiam generet, quod sæculi-jactantiam contempsisti; nè cogitatio tacita subrepat, ut, quia in auratis vestibus placere desisti, placere coneris in sordidis: & si quando in conventum fratrum veneris, vel sororum, humilis sed eas, scabello te causeris indignam; vocem ex industria, quasi confectam jejuniis, non tennes, & deficientis imitata gressum; humeris nè innitaris alterius. Sunt quippe nonnullæ exterminantes facies suas, ut appareant hominibus jejunantes, quæ statim ut aliquem viderint, ingemiscunt, demittunt supercilium, & operata facie vix unum oculum liberam ad videndum. Vestis pulla, cingulum sacceum, & sordidis manibus, pedibusque; venter solus, quia videri

non potest, æstuat cibo. His quotidie Psalmus ille canitur: Dominus dissipavit ossa hominum sibi placentium. Aliæ virili habitu, veste mutata, erubescunt esse, quod natæ sunt, crinem amputant, & impudenter erigunt facies eunuchinas. Sunt quæ ciliis vestiuntur, & cuculis tabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuas, & bubones. Sed nè tantum videar disputare de foeminis, viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus foeminei contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta sunt Diaboli. Talem olim Antymum, talem nuper Sophronium Roma congemit. Qui postquam nobilium introierunt domos, & deceperunt mulierculas operatas peccatis, semper discantes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, tristitiam simulant, & quasi longa jejunia furtivis nocturnis cibis protrahunt. Pudet dicere reliqua, nè vidëar potius invehi, quam monere. Sunt alii (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideò Presbyterium, & Diaconatum ambiunt, ut mulieres licentius videant. Omnis his cura de vestibus, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat: crines calamistri vestigio rotantur, digiti de annulis radiant; & nè plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales cum videris, sponso magis existimato, quam Clerico. Quidam in hoc omne studium, vitamque posuerunt, ut

matronarum nomina, domos, moresque cognoscant. Ex quibus unum, qui hujus artis est Princeps, breviter, strictimque describam, quò facilius, magistro cognito, discipulos recognoscas. Cum Sole festinus exsurgit; salutandi ei ordo disponitur, viarum compendia requiruntur, & penè usque ad cubicula dormientium senex importunus ingreditur. Si pulvillum viderit, sit mantile elegans, si aliquid domesticæ suppellectilis, laudat, miratur, attrectat, & se his indigere conquerens, non tam impetrat, quàm extorquet, quia singulæ metuunt veredarium urbis offendere. Huic inimica castitas, inimica jejunia, prandium nidoribus probat, & altili *gerano pipis*, vulgo *pipiz* nominatur. Os barbarum, & procax, & in convitia semper armatum. Quòcumque te verteris, primus in facie est; quidquid novum insonuerit, aut auctor, aut exaggerator est famæ. Equi per horarum momenta mutantur, tam nitidi, tamque feroces, ut Thracii Regis illum putes esse germanum. Variis callidus hostis pugnat insidiis. Sapientior erat coluber omnibus bestiis, quas creaverat Dominus super terram. Unde & Apostolus: Non, inquit, ignoramus ejus astucias. Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ munditiæ conveniunt Christiano. Si quid ignoras, si quid de Scripturis dubitas, interroga eum, quem vita commendat, excusat ætas, fama non reprobatur, qui possit dicere: Desponsavi enim vos uni viro,

vir-

virginem castam exhibere Christo. Aut, si non est, qui possit exponere, melius est aliquid nescire securè, quàm cum periculo discere. Memento, quia in medio laqueorum ambulas, & multæ veteranæ virgines castitatis indubitatę, in ipso mortis limine coronam perdidere de manibus. Si quę ancillulæ sunt comites propositi tui, nè erigaris adversus eas, nè infleris ut domina. Unum sponsum habere cœpistis, simul psallitis, Christi simul corpus accipitis, cur mensa diversa sit? Provocentur & alie: honor virginum fit invitatio cæterarum. Quòd si aliquam senseris infirmiorē in fide, suscipe, consolare, blandire, & pudicitiam illius fac lucrum tuum. Si qua simulat, fugiens servitutem, huic apertè Apostolum leges: Melius est nubere, quàm uri. Eas autem virgines, & viduas, quæ otiosæ, & curiosæ domos circumeunt matronarum, quę rubore frontis abstricto, parasitos vincunt mimorum, quasi quasdam pestes abjice. Corruptunt mores bonos confabulationes pessimæ. Nulla illis nisi ventris cura est, & quæ ventri sunt proxima. Istiusmodi hortari solent, & dicere: Mi catella, rebus tuis utere: & vive, dum vivis: & numquid filiis tuis servas? Vinosæ, atque lascivę quidvis mali insinuant, ac ferreas quòque mentes ad delicias emolliunt. Et cum luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quòd primam fidem irritam fecerunt. Nec tibi deserta multum velis videri, aut lyrici

etiva carminis metro ludere. Non delum-
m matronarum salivam delicata seſteris,
quæ nunc ſtriſtis dentibus, nunc labiis
diſſolutis balbutientem linguam in dimi-
diata verba moderantur ruſticum putantes
omne, quod naſcitur. Adeò illis adulterium
etiam linguę placet. Quæ enim commu-
nicatio luci ad tenebras? Qui conſenſus
Chriſto cum Belial? Quid facit cum Pſal-
terio Horatius, cum Euangeliiſ Maro, cum
Apoſtoliſ Cicero? Nonnè ſcandalizatur
frater, ſi te viderit in idolio recumbentem?
Et licet omnia munda mundis, & nihil re-
jiciendum, quod cum gratiarum aſtione
percipitur; tamen ſimul bibere non debe-
mus calicem Chriſti, & calicem Dæmonio-
rum. Referam tibi meæ inſœlicitatiſ hiſto-
riam. Cùm ante annos plurimos domo, Pa-
rentibuſ, ſorore, cognatiſ, & (quod hiſ
difficiliuſ eſt) conſuetudine lautioriſ cibi
propter Cœlorum me Regna caſtraſſem, &
Jeruſolimam militaturuſ pergerem; biblio-
theca, quam mihi Romę ſummo ſtudio, ac
labore confece-
ram, carere non poteram. Ita-
que miſer ego lecturuſ Tullium je-
juna-
bam. Poſt noctium crebraſ vigili-
aſ, poſt
lachrymaſ, quaſ mihi præteritorum recor-
datio peccatorum ex imiſ viſceribuſ erue-
bat, Plautuſ ſumebatur in manuſ. Si quan-
do in memetiſpſum reverſuſ Prophet-
aſ le-
gere cœpiſſem, ſermo horrebat incultuſ;
& quia lumen cœciſ oculiſ non videbam,
non oculorum putabam culpam eſſe, ſed
Solis. Dum ita me antiquuſ ſerpens illu-
deret,

deret, in media fermè Quadragesima me-
dullis infusa febris corpus invasit exhaui-
tum, & sinè ulla requie (quod dictu quò-
que incredibile sit) sic infelicia membra de-
pasta est, ut ossibus vix hærerem. Interim
parantur exequiæ; & vitalis animæ calor
toto frigescente jam corpore, in solo tan-
tùm tepente pectusculo palpitabat. Cum
subitò raptus in spiritu ad tribunal judicii
pertrahor: ubi tantum luminis, & tantum
erat ex circumstantium claritate fulgoris,
projectus in terram sursum aspicere non
auderè. Interrogatus de conditione, Chris-
tianum me esse respondi. Et ille qui præsi-
debat: Mentiris (ait) Ciceronianus es, non
Christianus; ubi enim thesaurus tuus, ibi
cor tuum. Illico obmutui, & inter verbera
(nam cædi me jusserat) conscientia mag-
igne torquebar, illud mecum versiculum
reputans: In Inferno autem quis confite-
bitur tibi? Clamare autem corpi, & ejulan-
dicere: Misere mei, Domine, miserere. Ha-
vox inter flagella resonabat. Tandem a
Præsidentis genua provoluti, qui astiterant
precabantur, ut veniam tribueret adolescen-
tia, & errori locum pœnitentia commodi-
ret: exacturus deinde cruciatum, si Genti-
lium literarum libros aliquando legissem.
Ego, qui in tanto constrictus articulo
vellem etiam majora promittere, de jera-
re cœpi, & nomen ejus ostentans, dicere
Domine, si umquam habuero codices sa-
culares, si legero, te negavi. In hæc sacra-
menti verba dimissus, revertor ad superos

& mirantibus cunctis oculos aperio tanto
lachrymarum imbre perfusos, ut etiam in-
credulis fidem facerem ex dolore. Nec ve-
rò sopor ille fuerat, aut vana somnia, qui-
bus sæpè deludimur: testis est tribunal il-
lud, ante quod jacui: testis iudicium tris-
te, quod timui: ita mihi nunquàm contin-
gat in talem incidere quæstionem. Liven-
tes fateor habuisse me scapulas, plagas sen-
sisse post somnum, & tanto dehinc studio
divina legisse, quanto non antè mortalia
legeram. Avaritiæ tibi quòque vitandum
est malum, non ut aliena non appetas (hoc
enim & publicæ leges puniunt) sed quò
tua, quæ tibi sunt aliena, non serves. Si
in alieno (inquit) fideles non fuistis,
quod vestrum est, quis dabit vobis? Alie-
na nobis auri, argentique sunt pondera,
nostra possessio spiritualis est, de qua
alibi dicitur: Redemptio animæ viri pro-
priæ divitiæ. Nemo enim potest duobus
dominis servire: aut enim unum odiet, &
alterum amabit, aut unum patietur, &
alterum contemnet. Non potestis Deo ser-
vire, & mammonæ, id est, divitiis: nam
Gentili Syrorum lingua, mammona di-
vitiae nuncupantur. Cogitatio victûs spi-
ritus sunt fidei, radix avaritiæ, cura Gen-
tilium. At dicis: Puella sum delicata,
& quæ manibus meis laborare non pos-
sum: si ad senectam venero, si ægrota-
re cœpero, quis mei miserebitur? Au-
di Apostolis loquentem Jesum: Nè co-
gitetis in corde vestro, quid manducetis,
ne-

neque corpori vestro quid induamini. Non-
nè anima plus est quàm esca, & corpus plus
quàm vestimentum? Respicite volatilia coe-
li, quoniam non serunt, neque metunt, ne-
que congregant in horrea, & Pater vestester
Cœlestis pascit illa. Si vestis defuerit, lili-
proponantur: si esurièris, audias: Beatos pa-
peres, & esurientes. Si aliquis te afflixerit
dolor, legito: Propter hoc complaceo mihi
in infirmitatibus meis, & datus est mihi
stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui
me colaphizet, nè extollar. Lætare in omni-
bus judiciis Dei, exultaverunt enim filii
Judæ in omnibus judiciis tuis, Domine. Ille
tibi semper in ore vox resonet: Nudus exi
de utero Matris meæ, nudus revertar. Et
Nihil intulimus in hunc Mundum, neque
auferre quid possumus. At tunc plerasque
videas, armaria stipare vestibus, tunicas mu-
tare quotidie, & tamen tineas non posse su-
parare. Quæ religiosior fuerit, unum exte-
rit vestimentum, & plenis arcis pannos tra-
hit. Inficiuntur membranæ purpureo colo-
re. Aurum liquescit in literas, gemmis co-
dices vestiuntur, & nudus ante fores earum
Christus emoritur. Cùm manum egentem
porrexerint, buccinant; cùm ad agapen vo-
caverint, præco conducitur. Vidi nuper
(nomen taceo, nè satyram putes) nobilissi-
mam Romanorum mulierem in Basilica
Beati Petri, semiviris antecedentibus, pro-
pria manu, quò religiosior putaretur, sin-
gulos nummos dispertire pauperibus. In-
terea (ut usu nôsse perfacile est) anus quæ-
dam

dam annis, pannisque obsita, præcurrit, ut alterum nummum acciperet, ad quam, cum ordine pervenisset, pugnus porrigitur pro denario, & tanti criminis reus sanguis effunditur. Radix omnium malorum est avaritia; ideòque ab Apostolo Idolorum servitus appellatur. Quære primum Regnum Dei, & hæc omnia apponentur tibi. Non occidet fame animam justam Dominus. Junior fui, & senui, & non vidi justum derelictum, neque semen ejus querens panem. Elias corvis ministrantibus pascitur. Vidua Sareptana, ipsa cum filiis nocte moritura, Prophetam pascit esuriens. Et mirum in modum capface completo, qui alendus venerat, alit. Petrus Apostolus inquit: Argentum, & aurum non habeo: quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Domini Jesu surge, & ambula. At nunc multi, licet sermone taceant, opere loquuntur: Fidem, & misericordiam non habeo; quod autem habeo, argentum, & aurum, hoc tibi non do. Habentes autem victum, & vestitum, his contenti sumus. Audi Jacob, quid sua oratione postulet: Si fuerit Dominus meus mecum, & servaverit me in via hac, per quam ego iter facio, & dederit mihi panem ad manducandum, & vestimentum ad vestiendum. Tantum necessaria deprecatus est, & post annos viginti dives dominus, & ditior Pater, ad terram revertitur Chanaam. Infinita de Scripturis exempla suppetunt, quæ avaritiam doceant esse fugiendam. Verum, quia nunc ex

parte de ea dicitur, & suo (si Christus annue-
rit) volumini reservatur, quid ante non plu-
res annos Nitriæ gestum sit, referemus. Qui-
dam ex fratribus parcior magis, quàm avar-
rior, & nesciens triginta argenteis Dominum
venditum, centum solidos, quos lina texen-
do acquisierat, moriens dereliquit. Initum
est inter Monachos concilium (nam in eo-
dem loco circiter quinque millia divisiss
cellulis habitabant) quid facto opus esset.
Alii pauperibus distribuendos esse dicebant,
alii dandos Ecclesiæ, nonnulli Parentibus
remittendos. Macarius verò, & Pambo, &
Isidorus, & ceteri, quos Patres vocant, sanc-
to in eis loquente Spiritu, decreverunt, in-
fodiendos esse cum eodem, dicentes: Pe-
cunia tua tecum sit in perditionem. Nec
hoc crudeliter quisquam putet factum: tan-
tus cunctos per totam Ægyptum terror in-
vasit, ut unum solidum dimisisse, sit cri-
minis. Et quoniam Monachorum fecimus
mentionem, & te scio libenter audire, quæ
sancta sunt; aurem paulisper accommoda.
Tria sunt in Ægypto Monachorum gene-
ra: primum Cœnobitæ, quod illic Saules
gentili lingua vocant; nos in communi vi-
ventes, possumus appellare. Secundum
Anachoretæ, qui soli habitant per desertum,
& ab eo, quod procul ab hominibus recesser-
int, nuncupantur. Tertium genus est, quod
Remoboth dicunt, deterrimum, atque neg-
lectum, & quod in nostra Provincia aut
solum, aut primum est. Hi bini, vel ter-
ni, nec multò plures simul habitant, suo

arbitrata, ac ditione viventes, & de eo, quod laboraverint, in medium partes conferunt, ut habeant alimenta communia. Habitant autem quàm plurimi in urbibus, & castellis: & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint, majoris est pretii. Inter hos sæpè sunt jurgia: quia, suo viventes cibo, non patiuntur se alieni esse subjectos. Revera solent certare jejuniis, & rem secreti victoriæ faciunt. Apud hos affectata sunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio virginum, detractio Clericorum: & si quando dies festus venerit, saturantur ad vomitum. His igitur, quasi quibusdam pestibus exterminatis, veniamus ad eos, qui plures sunt, & in commune habitant, id est, quos vocari Cœnobitas diximus. Prima apud eos confœderatio est, obedire majoribus, & quidquid jusserint, facere. Divisi sunt per Decurias, atque Centurias, ita ut novem hominibus decimus præsit; & rursus decem præpositos sub se centesimus habeat. Manent separati, sed junctis cellulis. Usque ad horam, ut institutum est, nemo pergit ad alium, exceptis his Decanis, quos diximus; ut si cogitationibus fortè quis fluctuat, illius consoletur alloquiis. Post horam nonam in commune concurritur, psalmi resonant, Scripturæ recitantur ex more. Et completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem Patrem vocant,

incipit disputare. Quo loquente, tantum silentium fit, ut nemo alium respicere, nemo audeat excreare. Dicentis laus in fletu est audientium. Tacitæ voluntur per ora lachrymæ, & ne in singultus quidem erumpit dolor. Cum verò de Regno Christi, de futura Beatitudine, & de Gloria cœperit annuntiare ventura; videas cunctos, moderato suspirio, & oculis ad Cœlum levatis intra se dicere: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Post hæc concilium solvitur, & unaqueque Decuria cum suo Parente pergit ad mensas, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est: nemo comedens loquitur. Vivitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur. Vinum tantum senes accipiunt, quibus, & parvulis sæpè sit prandium, ut aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens. Dehinc consurgunt pariter, & hymno dicto, ad præsepia redeunt: ibi usque ad vesperam cum suis unusquisque loquitur, & dicit: Vidistis illum, & illum? Quanta in ipso sit gratia, quantum silentium, quàm moderatus incessus? Si infirmum viderint, consolantur; si in Dei amore ferventem, cohortantur ad studium. Et quia nocte extra orationes publicas in suo cubili unusquisque vigilat, circumeunt cellulas singulorum, & aure apposita, quid faciant, diligentes explorant. Quem tardiores deprehenderint, non incipant; sed dissimulato, quod nōrunt, cum

cum sæpius visitant, & prius incipientes, provocant magis orare, quàm cogunt. Opus diei statum est: quod decano redditum fertur ad œconomum: qui & ipse per singulos menses Patri omnium cum magno tremore reddit rationem: à quo etiam cibi, cum facti fuerint, prægustantur. Et, quia non licet dicere cuiquam: Tunicam, & sagum, textaque juncis strata non habeo, ille ita universa moderatur, ut nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis verò cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorē; & tanto senum ministerio confovetur, ut nec delicias urbium, nec Matris querat affectum. Dominicis diebus orationi tantum, & lectionibus vacant: quod quidem, & omni tempore, completis opusculis, faciunt. Quotidie aliquid de Scripturis dicitur. Jejunium totius anni æquale est, exceptâ Quadragesimâ, in qua sola conceditur districtius vivere. A Pascha ad Pentecosten cœnæ mutantur in prandia, quo & traditioni Ecclesiasticæ satîs fiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Tales Philo, Platonici sermonis imitator, tales Josephus, Græcus Livius, in secunda Judæicę captivitatis historia Essenos refert. Verum, quia nunc de virginibus scribens, penè superfluum de Monachis disputavi ad tertium genus veniam, quos Anachoretas vocant: qui & de Cœnobiis exeuntes, excepto pane, & sale, ad desertum nihil perferunt amplius. Hujus vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius, &, ut ad superiora con-

scendam, Princeps Joannes Baptista fuit. Talem verò virum Jeremias quòque Propheta describit dicens: Bonum est viro, cum portaverit jugum, ab adolescentia sua: sedebit solitarius, & tacebit, quoniam sustulit super se jugum, & dabit percutienti se maxillam. Saturabitur opprobriis, quia non in sempiternum abjiciet Dominus. Horum laborem, & conversationem in carne, non carnis, alio tempore, si volueris, explicabo. Nunc ad propositum redeam, quia de avaritia differens, ad Monachos veneram. Quorum tibi exemplum proponens, non dico aurum, atque argentum, & cæteras opes, sed ipsam terram, & Cælum despicias, & Christo copulata cantabis: Pars mea Dominus. Post hæc, quàmquam Apostolus orare non semper jubeat, & Sanctis etiam ipse sit somnus oratio: tamen divisas orandi horas debemus habere; ut, si fortè aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam; sextam, nonam, diluculum quòque, & vesperam, nemo est, qui nesciat. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa: nec recedatur à mensa, nisi referatur Creatori gratia. Noctibus bis, terque surgendum, revolvenda, quæ de Scripturis memoriter retinemus. Egredientes de hospitio armee oratio: regredientibus de platea oratio occurrat, antequàm sessio: nec prius corpusculum requiescat, quàm anima pascatur. Ad omnem actum, ad omnem incelsum manus pingat Domini Crucem. Nulli

de-

detrahas, nec adversus filium Matris tuæ ponas scandalum. Tu quæ es, ut alienum servum judices? Suo domino stat, aut cadit. Stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. Nec, si biduo, triduoque jejunaveris, putes, te non jejunantibus esse meliorem. Tu jejunas, & irasceris; ille comedit, & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris esuriem rixando digeris; ille moderatiùs alitur, & Deo gratias agit. Unde quotidie clamat Isaias: Non tale jejunium elegi, dicit Dominus. Et iterum; In diebus jejuniorum vestrorum inveniuntur voluntates vestræ, & omnes, qui sub vestra potestate sunt, stimulis. In judiciis, & litibus jejunatis, & percutitis pugnis humilem. Ut quid mihi jejunatis? Quale illud potest esse jejunium, cujus iram non dicam, nox occupat, sed Luna integram derelinquit? Te ipsam considerans, noli in alterius ruina, sed in tuo opere gloriari. Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, possessionum redditus, & quotidianas domus impensas supputant. Neque enim undecim Apostoli Judæ proditione sunt fracti: nec, Phileto, & Alexandro facientibus naufragium, cæteri à cursu fidei substituerunt. Nec dicas: Illa, & illa suis rebus fruitur: honoratur ab hominibus: fratres ad eam conveniunt, & sorores. Nunquid ideo virgo esse desiit? Primum dubium est, an virgo sit talis: non enim quomodò videt

homo

homo, videt Deus: homo videt in facie, Deus autem videt in corde. Dehinc, etiam si corpore virgo est, an spiritu virgo sit, nescio. Apostolus autem ita virginem defini- vit, ut sit sancta corpore, & spiritu. Ad ex- tremum habeat sibi gloriam suam. Vincat Pauli sententiam; deliciis fruatur, & vi- vat: nos meliorum exempla sectemur. Pro- pone tibi B. Mariam, quæ tantæ extitit pu- ritatis, ut Mater Domini esse mereretur. Ad quam cum Angelus Gabriel in viri specie descendisset, dicens: Ave, gratiâ plena, Dominus tecum: consternata, & perterri- ta, respondere non potuit: nunquàm enim à viro fuerat salutata. Denique nuntium discit, & loquitur: & quæ hominem for- midabat, cum Angelo fabulatur intrepida. Potes & tu esse Mater Domini. Accipe ti- bi tomum magnum, & scribe in eo stylo ho- minis: velociter spolia detrahe, & post- quàm accesseris ad Prophetissam, & conce- peris in utero, & pepereris filium, dic: A timore tuo, Domine, concepimus, & doluimus, & peperimus spiritum salva- tionis tuæ, quem facimus super terram. Tunc & filius tuus tibi respondebit, & di- cet: Ecce Mater mea, & fratres mei. Et mi- rum in modum ille, quem in latitudine pec- toris tui paulò antè descripseras, quem in novitate cordis stylo signaveras, postquàm spolia ex hostibus receperit, postquàm de- nudaverit Principatus, & Potestates, & affi- xerit eas Cruci; conceptus adolescit & ma- jor effectus sponsam te incipit habere de

Matre. Grandis labor, sed grande præmium, esse quod Martyres, esse quod Apostoli, esse quod Christus est. Quæ quidem universa tunc profunt, cum in Ecclesia fiunt, cum in una domo Pascha celebramus: si arcam ingredimur cum Noè, si pereunte Jericò, Raab meretrix justificata nos continet. Cæterum virgines, quales apud impurissimum Manichæum esse dicuntur, scorta sunt existimandæ, non virgines: si enim corporis earum auctor est Diabolus, quomodo possunt honorare plasmationem hostis sui? Sed, quia sciunt virginale vocabulum gloriosum, sub ovium pellibus lupos tegunt: Christum mentitur Anti-Christus, & turpitudinem vitæ falso nominis honore convestiunt. Gaude, soror, gaude, filia, gaude, mi virgo, quia, quod aliæ simulant, tu verè esse cœpisti. Hæc omnia, quæ digessimus, dura videbuntur ei, quæ non amat Christum. Qui autem omnem sæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit universa sub Sole, ut Christum lucrifaciat, qui commortuus est Domino suo: & consurrexit, & crucifixit carnem cum vitiis, & concupiscentiis, liberè proclamabit: Quis nos separabit à charitate Dei? An tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Et iterum: Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angelus, neque Principatus, neque Potestates, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque excelsum, neque profundum,

neque alia creatura poterit nos separare à
charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Do-
mino nostro. Dei Filius pro nostra salute ho-
minis factus est filius: novem mensibus in
utero, ut nascatur, expectat, fastidia susti-
net, cruentus egreditur, pannis involvitur,
blanditiis delinitur; & ille pugillo Mun-
dum includens, præsepis continetur angus-
tiis. Taceo, quod usque ad triginta annos
ignobilis, Parentum paupertate contentus
est: verberatur, & tacet: crucifigitur, &
pro crucifigentibus deprecatur. Quid igitur
retribuam Domino pro omnibus, quæ
retribuit mihi? Calicem salutaris acci-
piam, & nomen Domini invocabo. Pretio-
sa est in conspectu Domini mors Sancto-
rum ejus. Hæc est sola digna retributio,
cùm sanguis sanguine compensatur, & re-
dempti cruore Christi, pro Redemptore li-
benter occumbimus. Quis Sanctorum sine
certamine coronatus est? Abel justus occi-
ditur: Abraham uxorem periclitatur amit-
tere. Et, nè in immensum volumen exten-
dam, quære, & invenies singulos adversa
perpeffos. Solus in deliciis Salomon fuit,
& forsitan ideò corruit; quem enim diligit
Dominus, corripit: castigat autem omnem
filium, quem recipit. Nonnè melius est,
brevi tempore dimicare, ferre vallum, ar-
ma sumere, laceffere sub lorica, & postea
gaudere victorem; quàm impatientiâ unius
horæ servire perpetuò? Nihil amantibus
durum est, nullus difficilis cupienti labor
est. Respice, quanta Jacob pro Rachel pacta
uxore

uxorē substituit. Et servivit (inquit Scriptura) Jacob pro Rachel annis septem; & erant in conspectu ejus quasi dies pauci: quoniam amabat illam. Unde & ipse postea memorat: In die urebar aestu, & gelu nocte. Amemus & nos Christum, ejusque semper quæramus amplexus: & facile videbitur omne difficile. Brevia putabimus universa, quæ longa sunt: & jaculo illius vulnerati, per horarum momenta dicemus: Heu me, quia peregrinatio mea prolongata est à me! Non sunt enim condignæ passionēs hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis: quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationē, probatio autem spem, spes autem non confundit. Quando tibi grave videtur esse, quod sustines, Pauli secundam epistolam ad Corinthios lege: In laboribus plurimum, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadragenas, unâ minus, accepi: ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte, & die in profundo Maris fui. In itineribus sæpius, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in deserto, periculis in Mari, periculis in falsis fratribus, in laboribus, in miseriis, in vigiliis multis, in fame, & siti, in jejuniis plurimis, in frigore, & nuditate. Quis nostrum saltē minimam portionē de cathalogo ha-

harum sibi potest vindicare virtutum? Ob
quæ ille postea confidenter agebat: Cursum
consummavi, fidem servavi: superest mihi
corona justitiæ, quam retribuet mihi in il-
la die Dominus justus iudex. Si cibus in-
fusus fuerit, contristamur: & putamus,
Deo nos aliquod præstare beneficium: cum
aquatius vinum bibimus, calix frangitur,
mensa subvertitur, verbera resonant, & aqua
tepidior sanguine vindicatur. Regnum Cœ-
lorum vim patitur, & violenti rapiunt il-
lud. Nisi vim feceris, Cœlorum Regna non
capiēs. Nisi pulsaveris importunè, panem
non accipies sacramenti. An non tibi vide-
tur violentia, cum caro cupit esse, quod
Deus est, & illuc, unde Angeli corruerunt,
Angelos iudicatura conscendit? Egredere,
quæso paulisper de carcere, & præsentis la-
boris ante oculos tuos tibi pinge mercede-
dem, quam nec oculus vidit, nec auris au-
divit, nec in cor hominis ascendit. Qualis
erit illa dies, cum tibi Maria Mater Do-
mini, choris occurret comitata virginis?
Cum post rubrum Mare, submerso cum suo
exercitu Pharaone, tympanum tenens, præ-
cinet responsuris: Cantemus Domino, glo-
riosè enim honorificatus est; equum, & as-
censores projecit in Mare. Tunc Thecla
in tuos læta volabit amplexus: tunc & ipse
sponsus occurret, & dicet: Surge, veni, pro-
xima mea, sponsa mea, columba mea: quia
ecce hyems transivit, & pluvia abiit sibi.
Tunc Angeli mirabuntur, & dicent: Quæ est
ista prospiciens quasi diluculum, speciosa

ut Luna, electa ut Sol? Videbunt te filiae,
& laudabunt; Reginae, & concubinae præ-
dicabunt. Hinc & alius castitatis chorus
occurret. Sara cum nuptis veniet, filia Pha-
nuelis Anna cum viduis: erunt in diversis
gregibus carnis, & spiritus Matres tuæ. Læ-
tabitur illa, quod genuit: exultabit ista,
quod docuit. Tunc verè super asinam Do-
minus ascendet, & Cœlestem ingreditur Je-
rusalem. Tunc parvuli, de quibus in Isaia
Salvator effatur: Ecce ego, & pueri mei,
quos mihi dedit Deus, palmas victoriæ
sublevantes, consono ore cantabunt: Osan-
na in excelsis: benedictus, qui venit in no-
mine Domini: osanna in excelsis. Tunc cen-
tum quadraginta quatuor millia in con-
spectu throni, & seniorum, tenebunt cytha-
ras, & cantabunt canticum novum: & ne-
mo poterit dicere canticum illud, nisi nu-
merus definitus. Hi sunt (qui cum mulie-
ribus se non coninquinaverunt): virgines
(enim) permanferunt: hi sunt, qui sequun-
tur agnum, quòcumque vadit. Quotiescum-
que te vana sæculi delectaverit ambitio,
quoties in Mundo aliquid videris glorio-
sum, ad Paradisum mente transgredere, esse
incipere, quod futura es, & audies à sponso
tuo: Pone me sicut umbraculum in corde
tuo, sicut signaculum in brachio tuo; &
corpore pariter, ac mente munita clama-
bis, & dices: Aquæ multæ non poterunt
extinguere charitatem, & flumi-
na non operient

cam.

IN-

I N D E X

EPISTOLARUM DIV. HIERONYMI,
quæ in hoc volumine continentur.

AD Heliodorū, de laude vitæ solitar.	1.
Ad Nepotianum, de vita Clericorum.	14.
Ad Rusticum Monachum, de forma viven-	
di.	36.
Ad Florentium.	58.
Ad eundem.	60.
Ad Lætam, de institutione filiæ.	62.
Ad Gaudentiū, de Pacatulæ institutione.	78.
Ad Paulinū, de institutione Monachi.	86.
Ad Marcellam, de laudibus Asellæ.	98.
Ad Asellam.	102.
Ad Principiam virginem, Marcellæ epita-	
phium.	107.
Ad Marcellam, quam invitat ad rus.	121.
Ad Eustochium, de acceptis ab ea mu-	
nusculis.	125.
Ad Marcellā, de acceptis munusculis.	127.
Ad Paulum Concordiensem.	128.
Ad Marcellā, de ægrotatione Bleſillæ.	131.
Ad Paulam, super obitu Bleſillæ filiæ.	135.
Ad Marcellam, de exitu Leæ.	150.
Ad Pammachium, consolatio super obitu	
uxoris.	153.
Ad Theodoram, epitaphium Lucinii Bœ-	
stici.	168.
Ad Lucinium.	173.
Ad Theophilum,	180.
Ad Abigaum.	182.
Ad Castrutium.	185.
Ad	

Ad Julianum.	188.
Ad Exuperantium, hortatoria.	200.
Ad Castrinam Materteram.	202.
Ad Julianum Diaconum.	204.
Ad Theodosium.	206.
Ad Virgines Hermonenses.	207.
Ad Ruffinum.	209.
Ad Nitiam.	215.
Ad Chromatium.	216.
Ad Chrysogonum Monachum.	221.
Ad Antonium, de Modestia.	222.
Ad Demasum.	224.
Ad eundem.	228.
Ad Marcellam.	230.
Ad Alipium, & Augustinum.	232.
Ad Augustinum.	234.
Ad eundem.	235.
Ad Magnum oratorem Romanum.	236.
Ad Augustinum.	243.
Ad eundem.	245.
Ad eundem.	247.
Ad Bonasum.	248.
In Pentateuchum Moyſi præfatio.	251.
Ad Pammachium, de optimo genere interpretandi.	255.
Ad Marcellam.	275.
Ad Paulinum.	278.
Vita Pauli Eremitæ.	295.
Ad Paulinum Episcopum.	309.
Ad Deſiderium.	310.
Vita Malchi captivi Monachi.	312.
Ad Eustochium, de virginitatis custodia.	323.

SENTENTIÆ UTILISSIMÆ selectæ ex Epistolis Divi Hieronymi.

Ex Epistola ad Heliodorum. Fol. 1.

1. **N**udos amat eremus.
2. **N** Affatim dives est, qui cum Christo pauper est.
3. Erras, frater, erras, si putas unquam Christianum persecutionem non pati.
4. Tunc maximè oppugnaris, si te oppugnari nescis.
5. Cur timido animo Christianus est?
6. Hæreditatem expectans sæculi, cohæres Christi esse non poteris.
7. Perfectus servus Christi nihil præter Christum habet, aut, si quid præter Christum habet, perfectus non est.
8. Qui dicit, se in Christum credere, debet, quomodo ille ambulavit, & ipse ambulare.
9. Ubi minus est, perfectum non potest dici.
10. Perfectum esse nolle, delinquere est.
11. Væ illi, qui acceptum talentum in sudario ligans, cæteris lucra facientibus, id tantum, quod acceperat, reservavit!
12. Dum tu ignavus negotiator denarium tenes, alterius locum, qui pecuniam duplicare poterat, occupasti.
13. Non facit Ecclesiastica dignitas Christianum.
14. Cui plus creditur, plus ab eo exigitur.
15. Pro Sacerdotis lapsu quis rogaturus est?
16. Quid

16. Quid agis, frater, in sæculo, qui major es Mundo.
17. Delicatus es, frater, si & hic vis gaudere cum sæculo, & postea regnare cum Christo.

Ex Epistola ad Nepotianum, Fol. 14.

1. **P**ropterea Clerici vocantur, quia de sorte Domini sunt, vel quia ipse Dominus fors, id est, pars Clericorum est.
2. Qui vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse possideat Dominum, & possideatur ab eo.
3. Qui Dominum possidet, & cum Propheeta dicit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest; quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus.
4. Ignominia omnium Sacerdotum est, propriis studere divitiis.
5. Non confundant opera tua sermonem tuum.
6. Sacerdotis Christi os, manusque concordent.
7. Multò melius est è duobus imperfectis, iustitiam sanctam habere, quàm eloquentiam peccatricem.
8. Cogitemus Crucem Christi, & divitias lutum putabimus.
9. Dum delicias sectamur, à Regno Cælorum retrahimur.
10. Scito, quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conscientia judicaris: & in his ipse deprehenderis, quæ in aliis arguebas.
11. Ne.

378. TABULA SENTENT. —

11. Nemo invito auditori libenter refert.
12. Discat detractor, dum te videt non libenter audire, non facile detrahere.
13. Optimus dispensator est, qui nihil sibi reservat.

Ex Epistola ad Rusticum. Fol. 36.

1. **N**on est culpa Christiani nominis, si simulator Religionis in vitio sit.
2. Modicus, ac temperatus cibus & carni, & animæ utilis est.
3. Nulli parcas, ut soli animæ parcas.
4. Mihi oppidum carcer, & solitudo Paradisus est.
5. Iram vince patientiâ.
6. Ama scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis.
7. Facito aliquid operis, ut te semper Diabolus inveniat occupatum.
8. Nisi oderimus malum, bonum amare non possumus.
9. Sicut, si sagitta contra duram materiam, nonnunquam in mittentē revertitur, illudque completur: Facti sunt mihi in arcum pravum; ita detractor, cum tristem faciem viderit audientis, ne audientis quidem, sed obturantis aures suas, ne audiat iudicium sanguinis, illico conticescit, pallet vultus, hærent labia, saliva ficcatur.
10. Utinam quod renuntiemus sæculo, voluntas sit, non necessitas, & paupertas habeat expetita gloriâ, nō illata cruciatū.
11. Si habes substantiâ, vende, & da pauperibus; si non habes, grandi onere liberatus es.
12. Nudum Christum nudus sequere.

Ex

Ex Epistola ad Latam. Fol. 62.

1. **N**Unquam est sera conversio; ne scilicet quis desperet.
2. Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna constare non possunt.
3. Venena non dantur, nisi melle circumlita: & vitia non decipiunt, nisi sub specie, umbraque virtutum.
4. Si tanti vitrum, quare non majoris sit pretii margaritum?
5. Æqua gratia æquum habet laborem.

Ex Epistola ad Gaudentium. Fol. 78.

1. **U**T aqua in arcola digitum sequitur præcedentem, ita ætas mollis, & tenera in utramque partem flexibilis est, & quòcumque duxeris, trahitur.
2. Multitudo peccantium peccandi licentiam subministrat.
3. Vivimus, quasi altera die morituri, & ædificamus, quasi semper in hoc sæculo victuri.
4. Auro parietes, auro laquearia, auro fulgent capita columnarum, & nudus, atque esuriens ante fores nostras Christus in paupere moritur.
6. Necdum introitus, jam exitus: *Scilicet de Mundo.*

Ex Epistola ad Paulinum. Fol. 86.

1. **P**Lenus venter facile de jejuniis disputat.

2. Non

480. TABULA SENTENT.

2. Non Jerofolymis fuiſſe, ſed Jerofolymis bene vixiſſe, laudandum eſt.
3. Singuli quique credentium, non locorum diverſitatibus, ſed fidei merito ponderantur.
4. Verum Chriſti Templum anima credentis eſt, illam exorna, illam veſti, illi offert donaria, in illa Chriſtum ſuſcipe.
5. Quæ utilitas eſt, parietes fulgere gemmis, & Chriſtum in paupere fame periclitari?
6. Eſſe Chriſtianum, grande eſt, non videri.
7. Nefcio quomodo plùs placent Mundo, qui Chriſto diſplicant.
8. Capite quippe ſano, omnes ſenſus vigent.

Ex Epiftola ad Principiam. Fol. 107.

1. **E** Rubefcit, quàmvis præclara, doctri-
na, quam propria reprehendit con-
ſcientia.
2. Fruſtrà ejus lingua prædicat paupertatem, & docet eleëmofynas, qui Cræſi divitiis tumet.

Ex Epiftola ad Marcellam. Fol. 121.

1. **T**ot habemus perſonarum ſimilitu-
dines, quot peccata.
2. Adverſarius quippe Chriſti eſt Anti-
Chriſtus, cui præcepta diſplicant Chriſti.

Ex Epiftola ad Pammachium. Fol. 153.

1. **Q**uid boni habeat ſanitas, languor
oſtendit.
2. Plùs ſentimus, quod habuimus, poſt-
quàm habere deſivimus.

3. In-

3. Ingenia liberaliter educata, facilius verecundia, quàm metus superat; & quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor.
4. Lucet margaritum in sordibus, & fulgor gemmæ purissimæ etiam in luto radiat.
5. Pars sacrilegii est, rem pauperum dare non pauperibus.
6. Tibi non sufficit opes contemnere, nisi Christum sequaris: Christum autem sequitur, qui peccata dimittit, & virtutum comes est.
7. Apostoli quantum ad divitias nihil, quantum ad voluntatem, totum Mundum pariter reliquerunt.
8. Si offeramus Christo opes cum anima nostra, libenter suscipiet; si autem, quæ foris sunt Deo, quæ intus sunt Diabolo demus, non est æqua partitio, & dicitur nobis: Nonne, si rectè offeras, & non rectè divides, peccasti?

Ex Epistola ad Lucinium. Fol. 173.

1. **C**œpisse multorum est, ad culmen pervenisse paucorum.
2. Aurum deponere incipientium est, non perfectorum; se ipsum offerre Deo, propriè Christianorum est, & Apostolorum.
4. Dominus magis quærit animas credentium, quàm opes.

Ex Epistola ad Castrutium. Fol. 185.

1. **I**n amicis non res quæritur, sed voluntas; quia alterum ab inimicis sæpè præbetur, alterum sola charitas tribuit.

2. Magis

82. TABULA SENTENT.

2. Magna ira est, quando peccantibus non irascitur Deus. Non erudit Pater, nisi quem amat; non corripit Magister discipulum, nisi eum, quem ardentioris cernit ingenii: Medicus, si cessaverit curare, desperat.

Ex Epistola ad Falianum. Fol. 188.

1. **T**E ipsum vult Dominus hostiam vivam, placentem Deo, te, inquam, non tua.
2. Felix, & omni dignus Beatitudine, quem senectus Christo occupat fervientem, quem extrema dies Salvatori invenerit militantem.
3. Difficile, imò impossibile est, ut presentibus quis, & futuris fruatur bonis; ut & hic ventrem, & ibi mentem impleat; ut de deliciis transeat ad delicias; ut in utroque seculo primus sit; ut in Cælo, & in terra appareat gloriosus.
4. Et Sancti corruunt, si fuerint negligentes, & peccatores pristinum recipiunt gradum, si sordes fletibus abluant.
5. Multæ hominibus viæ videntur justæ, quæ postea reperiuntur prævæ. Et in testaceis vasculis thesaurus sæpè reconditur.

Ex Epistola ad Ruffinum. Fol. 209.

1. **T**unc poteris laudare victoriam, cum laborem præliantis agnoveris.
2. Charitas non potest comparari: dilectio pretium non habet.

Ex Epistola ad Pammachium. Fol. 255.

1. **E**rrasse humanum est, confiteri errorem prudentis.
2. Qui in sermone imitari se dicit Apostolos, prius imitetur virtutes in vita illorum.

Ex Epistola ad Paulinum. Fol. 278.

1. **V**era illa necessitudo est, quam non utilitas rei familiaris, non subdola, & palpans adulatio, sed timor Dei, & Divinæ Scripturæ studia conciliant.
2. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruentibus non resistat.
3. Nemo renuntiaturus sæculo bene potest vendere, quæ contempsit, ut venderet.
4. Totum dedit, qui se ipsum obtulit.
5. Facile contemnit omnia, qui semper cogitat moriturum.

Ex Epistola ad Eustochium. Fol. 323.

1. **A**dulator quippe blandus inimicus est.
2. Onusta incedis auro, latro tibi vitandus est.
3. Stadium est hæc vita mortalibus, hinc contendimus.
4. Quædiu hoc fragili corpore detinemur, quædiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, & concupiscit spiritus adversus car-

584. TABULA SENTENT.

carnem, & caro adversus spiritum, nulla est certa victoria.

5. Dum parvus est hostis, interfice : nequitia, nè zizania crescant, elidatur in semine.
6. Vinum, & adolescentia duplex incendium voluptatis.
7. Illico mens repleta torpe scit, & irrigata humus spinas libidinum germinat.
8. Carnis amor spiritus amore superatur: desiderium desiderio restringitur: quidquid inde minuitur, hinc crescit.
9. Tua regio paradysus est.
10. Non sufficit scire, quod bonum est, nisi custodiatur attentius, quod perfectum est: quia illud iudicii est, hoc laboris & illud commune cum pluribus, hoc cum paucis.
11. Solus in deliciis Salomon fuit, & forte ideo corruit.
12. Nihil amantibus durum est, nullus difficilis sapienti labor est.
13. Nisi vim feceris, Cœlorum Regna non capies: nisi pulsaveris importune, panem non accipies sacramenti.
14. An non tibi videtur violentia, cum caro cupit esse, quod Deus est: & illud, unde Angeli corruerunt, Angelos iudicatura conscendit?

FINIS.

